Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	Harald Kidde.
Titel | Title:	Jærnet : Roman om Järnbäraland
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kbh. : H. Aschehoug & Co., 1918
Fysiske størrelse | Physical extent:	398 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

HARALD KIDDE

JÆRNET

ROMAN

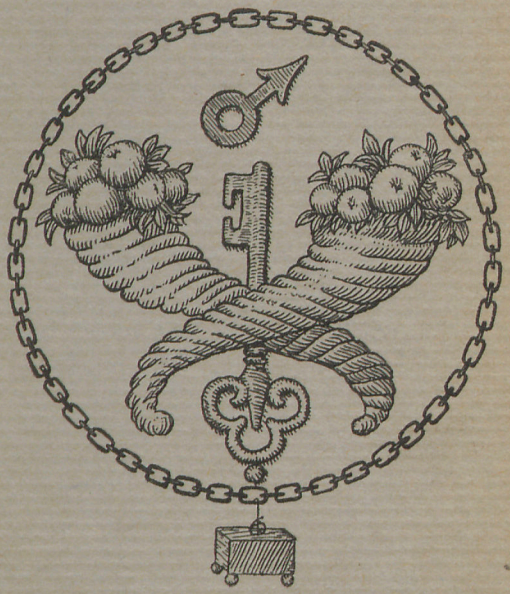

FORLAGT AF H. ASCHEHOUG & CO.
KJØBENHAVN · MDCCCCXVIII

JÆRNET

Gyld 1887

HARALD KIDDE

JÆRNET

ROMAN OM JÄRNBÄRALAND

Wo das Eisen wächst in der Berge Schacht,
da entspringen der Erde Gebieter.

SCHILLER.

H. ASCHEHOUG & CO. KJØBENHAVN
GRÆBES BOGTRYKKERI
1918

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

TIL

MIN HUSTRU

FØRSTE KAPITEL

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

BØRNENE legede i Skovene omkring Morgongåfva. Susan og Brynte var kommet herud med de Bønder, der kørte Jærn fra Savolaxhyttan over Søerne ned til Vänern, og Steffan havde hurtigt fået Vadmelsjakken med Stålknapperne på og Kælken frem fra Boden.

Det hændte ikke ofte, at de andre kom til ham. Næsten altid måtte han søge ind til dem, til Byen eller på Jærnbruget. Og tænk: hele Dagen skulde han være sammen med dem og kunde følge dem hjem i Aften! For Fader skulde jo til Møde hos Patron Thorlander, med de andre Ejere af Persberg Gruber, og kunde tage ham tilbage i Kanen.

Steffan sprang af Glæde, da han inde i Skoven mærkede Luften mod sit Ansigt og så Himlen så skinnende blå mellem de snehvide Grene og dér foran Bryntes Pelshat og Susans røde Hue.

Der havde været så stille oppe i Stuerne hos Fader og Moder . . . »I Dag som i Går! I Dag som i Går!« dikkede den gamle Moraklokke. Moders Vinterhave grønnedes i Solskinnet, og inde hos Fader lugtede der af Lak og af de mange Bøger. Han var ved at læse »Jærnkontorets Annaler« igennem og slå efter i Rinmans »Bergverks-lexikon«. For Fader forstod sig jo ikke på de Ting som Brugspatronerne. Fader var jo en lærd Mand og havde kun arvet de Gruber efter Farfader. Og Moder — hun gik rundt og vandede sine Planter. Henne på Bordet lå »Horticultura« med de mange Kobbere imellem hendes Sykurv med Zefyrgarnet og Strikkeperlerne. Og når hun var færdig med Blomsterne, vilde hun spænde Garnvinden ud eller sætte sig til Kniplepuden. »I Dag som i Går! I Dag som i Går!« dikkede Moraklokken.

Märta Moll havde travlt i Vævestuen med de nye Drejlsduge, og Bolla og Cilla i Bryggerset med Juleøllet. Og Karlene var ude at køre Kul fra Milerne ved Trehörningen, og ingen havde Tid til at snakke med Steffan. »I Dag som i Går! I Dag som i Går!«

Han skulde ikke over til Idet og læse Euklid og Fryxell. Farbror var igen på Rejse, ovre ad Östanås, at se på nogle nye Malerier i Kammerherre Croneborgs Samling.

Selv de Gamle i Bäckstugan var borte. Hr. Anders Stenkula var i Spidsslæden kørt til sin Ven, Bogholderen på Gammelkroppa, og Hr. Sixten Råbock var aget i Kalesjekanen til Karlstad: Major Mårten Fuchs's Fødselsdag samlede atter en Gang Kammeraterne fra 1790 og 1808, at hilse på Helten fra Nurmipauni og fra Nødens og Dødens Vintermåneder ved Njurunda Elv.

Uden for Rudernes dobbelte, grønne Glas lukkede Parken og Skovene om Hemtjärnets Spejl. Farfaders Tårn ragede ensomt og rødt op i Himmelblået. Slusefaldet susede, som den Gang Blæsebælgene og Stangjærnshamrene gik her på Morgongåfva — som på Savolaxhyttan, Solfors, Thorshyttan og alle de andre Brug.

Og i Dag næsten ønskede han, at her var Jærnværk endnu — han, der ellers var så glad over, at her ikke fandtes gnistrende Bulder og Sod og sorte, svedende Mennesker, men kun Skoven, Parken og Staldene og det lille Savskæreri oppe bag Gården.

Men — å, han var så ene, når Märta Moll sådan havde travlt! og de ikke skulde læse på Idet!

Fader stod Time efter Time ved sin Skrivepult, i sin snævre Skødefrakke med den høje Krave, og med Gåsefjerspennen bag Øret og lod Øjnene følge Bøgernes tætte Linier.

Og Moder — ja, hun smilte til sine Blomster og over sit Broderi og var i sin sorte Kjole med Kniplings-Fichuen over Skuldrene så fin og så skøn som slet ingen af de andre Fruer i Filipstad eller rundt om på Gårdene. Men Steffan turde ikke sige hende, hvor ene han stod her midt i Stuen — så angst var han for at møde hendes Øjne, så blå, så fraværende . . .

Å, at Märta Moll dog ikke havde Tid, og at Farbroder var i Elfsbacka!

Og da lo Brynte og Susanna med Et fra Døren:

»Steffan, vil du med?«

Om han vilde med! Når de sådan pludselig kom over ham, bægge to, så lyse og så store, med så kold Blæst i Håret og Klæderne, gjorde det ondt i hans højre Skulder – fra den Gang de legede »Finnejagt« oppe i Farfaders Tårn, og han styrtede ned fra femte Stokværk, og gamle Mychowitz og Bataljonslæge Hedenroth havde brudt og bøjet hans Arm og Skulder . . . Og nu i Dag vidste han jo, at de havde Skier med og vilde komme langt foran ham inde i Skoven — han havde jo aldrig fået så mange Kræfter i sin Ryg, at han kunde stå på Ski.

Å, men de var kommet og lo ved Siden af ham, og han slap for at dreje sig rundt på sin Hæl, så det svimlede for ham, mens Moraklokken hamrede: »I Dag som i Går! I Dag som i Går!«

Märta Moll fik ham i Vamsen, hægtet Spænderne på Snesokkerne og trukket Ulveskindshuen ned over hans Øren. Og ud gik det, forbi Grindhuset, mellem de tilsneede Led og ind ad Skovstien, der gabede mod ham som en Snegrotte.

Uf, her var så friskt og så koldt herinde, at det perlede i hans Tænder. Tøvejrsluften smagte som Salt på hans Tunge, Blodet kimede i hans Øren, og Haserne sved. Hele Tiden havde han Susannas og Bryntes Rygge tæt foran; han skulde vise dem, at han kunde følge med!

Pludselig standsede de, og Steffan kunde høre, at de skændtes. Susan huggede Hovedet frem i korte Stød, og Brynte fægtede med Skistaven.

»Nej, Brynte, jeg går ikke den Vej — sådan den ser ud! lige så sort som nede ved Smedjerne!«

Hun pegede på den brede Vej, de nu var nået ud til, og som lå nedkørt og tilsølet under de kæmpemæssige Fyrre og mellem oppløjede Snedynger. Faders Bønder havde i flere Dage slædet Kul fra Milerne.

»Nå, og hvad så?« Brynte klemte Skistaven, så den

spændtes, »det véd du jo — og du sagde før, at vi skulde op og se til Kulsvierne ved Trehörningen.«

»Hå, hvad bryder jeg mig om Milerne, og alt det andet sorte, lugtende Snavs? Nej, jeg vilde op til Aronsbjærget, at vi kunde tage Skrænterne ned til Søerne! Men sådan som her ser ud, vil jeg ikke med. Nu løber jeg ned til Mosesbacken.«

Brynte stod og pressede Læberne sammen. Furen mellem Brynene lyste i hans brune Ansigt.

Susanna gav ikke efter, det vidste Brynte jo dog godt. Men — kaldte hun Milerne og Jærnet for Snavs, tilgav ikke Brynte heller.

»Ja, jeg går til Milerne,« han rev Staven løs, så Sneen sprøjtede fra dens Trisse, »vi er ikke kommet herud for at pjanke i Skoven. Jeg hentede dig og spurgte, om du vilde med op og se, hvor mange Slæder der endnu var af de gamle Miler, og hvor langt de var nået med de nye. Nu skal du ikke narre mig!«

»Pyh!« Susanna blæste sin røde Mund op og rakte den frem mod ham, »troede du virkelig, jeg vilde op til den Stank og Os og det Svineri? Det er der nok af på Savolaxhyttan og i hele Filipstad med, og derfor vilde jeg væk og ud i Sneskovene.«

»Jamen — du sagde —«

»Hå, hvad sagde jeg! Tror du, jeg løb herud for at rode i Snavs?«

»Susanna!« Bryntes Øjne blånede, »kalder du Faders Smelteovne og Smedjer for Snavs, og Milerne og Gruberne og det, vi alle lever af —«

»Jeg lever ikke af jeres Jærn og Kul, min Fader er Borgmester og — og — Steffan lever heller ikke af det, hans Fader er Herremand,« Susanna favnede ham i et ilsomt Smil.

Det boblede i Steffan. Se, se lille Brynte, du kan ikke altid kommandere! Løb du nu kun den ækle, skidne Vej, Susanna følger dig ikke! Men — hvad så? Det gik aldrig godt! Og kalde Jærnet og Kullet for Svineri — —

Brynte tav et Øjeblik, hans Vejr gik kort, han glippede med Øjnene og slikkede og slikkede over Læberne.

»Ja, ja da, Susanna. Det er ikke første Gang, du har løjet og brudt dit Ord til mig — og er du og Steffan så fine, at I ikke kan tåle Kul og Røg, så løb I kun jeres Vej! Men jeg skal en Gang have Faders Smelteovne og alle Smedjerne og Milerne og Gruberne med, og jeg er ikke for fin —«

»Å nej!« Susanna pressede den røde Mund hårdt sammen og strålede ud af Øjnene.

»Hvad mener du?« Bryntes Kinder blev grå.

Susanna bare så på ham, med sit tilknebne Smil.

Nej, nej! Steffan rakte Hånden frem — hvad var de uden Brynte?

»Du — du er ond!« Brynte gjorde et Slæng med hele Kroppen, »var du ikke en Tøs, så slog jeg dig ned! Nu —« han gav atter et Kast fremad og foer så i lange Sæt hen ad den tilsølede Vej, så Skierne banede lange, hvide Striber i Sneen.

Susanna lo, åbnede hele Munden og lo mættet.

»Så, nu bliver det slemt for dig at komme og bede om Forladelse!«

Men Brynte hørte ikke, hans grå Vadmelsryg og Gedehårssokker forsvandt mellem Sneflagerne.

Susanna lo stadig. Hendes Kinder brændte under det lyse Hår og den røde Hue.

Steffan trippede uvis. Hå, hun jog virkelig Brynte bort, og nu var de ene to, en Gang igen! Men — at hun kunde le — når han kom igen, hvad så? Og Vejen dér — det var en af de gamle fra Hertug Karls Kæmpeslæder. Kulkørerne fulgte den endnu, 300 År efter. »Ad den er al »Bjærgets« Rigdom draget,« sagde Fader og — Nej, han var Herremand og Lærd, men — Milerne var hans, og Persberg Gruber — og Susannas Fader havde ejet Savolaxhyttan, før Bryntes tog den . . . Og Jærnet, å Jærnet — —

Men Susanna vendte sit Ansigt mod ham og greb ham ind under Armene.

»Så, liden Steffan, nu er det os to, op med dig og stå fast!«

Han sprang op bag på hendes Ski, slyngede Armen om hendes Midje, tog fat om Slæderebet, og af Sted gik det, tværs ind mellem Stammerne, så Snebygerne fejede ned over dem, og de blændede jog mod tildækte Stene og store Stubbe og fløj til Vejrs med raslende Tænder.

Ind over Vejen fra Morgongåfva til Filipstad.

I et Skimt så de Gården med de høje Dobbelttage, i den røde Skumring mellem Parkens Kroner, Ruinerne af Smedjerne ved Slusen, Farfaders Tårn —

Så svirrede de ned ad Vejen i et Medespor. Steffan vidste, det var Faders, og at han altså allerede var kørt til Byen. Ind under Fyrrenes Snehvælv — Tjurerne buldrede op over deres Hoveder, en skarp Hvislen, en sort Skygge . . . Lappeskaden, den stygge Fugl . . .

Sne og Mørke strømmede forbi, hvidt- og sortgnistrende; Slæden huggede bagefter. Det fløjtede gennem hans Øren, tværs gennem Hovedet, i Sæt ved Andurens, Kortskiens, Tilløb, i Flugt på Langskiens Gænge. Han havde Susannas Hår i Ansigtet, ind i Munden, den ene Arm bandt om hendes Skulder, den anden, med Slæderebet, om hendes Hofte. Han smagte Sne og Kulde, hendes Hår, hendes Pels.

Så svingede hun, så brat, at han fløj ud til Siden, og, ved et nyt Kast, ind på Fyrreskien.

Og nu stod de ned over Mosesbacken, mod Daglösen, med hele den mørknende Himmel, de hinsidige Sneskove og Søens sorte Isdyb for sig —

Da i det samme et Råb gjaldede, Steffan fik et Stød, så han røg op gennem Luften og på Hovedet ned i en Snedrive, såe Brynte gribe Susanna om Livet, i så voldsom en Fart, at hun, med Skierne på, løftedes en halv Alen til Vejrs, og derpå kastedes ned i Knæene, for strax efter at rives op og ind til ham og forsvinde ned på Søen.

Da Steffan fik rejst sig, så han dem langt dernede som to tætte, sorte Fnug feje ind mod Byen, hvis Kirkekuppel og Tage tegnede sig mod den skyede Solnedgang.

Sporene af de utallige Slæder, der Dagen igennem havde fragtet Jærnet fra Savolaxhyttan og Solfors til Kristine-

hamn og Vestbrugene under Norges Grænse lå som Streger over den øde Flade. Skovene dæmrede kalkgrå derovre.

Steffan segnede ned på sin Kælke. Hans Åndedræt brændte hans Mund som Ild. Å Gud, å Gud — hvor tit havde gamle Mychowitz ikke sagt ham, at han ikke måtte anstrenge sig, ikke løbe på Ski, knap nok med Slæde, og så — sådan en Fart! Men — Susanna havde grebet ham, han kunde ikke stritte mod, han havde slået sig ihjel, om han var sprunget af! Og — hvor var de fløjet! Som Fugle med Luft i Knoklerne! Kun Vindens Pil gennem Hovedet, hendes Hår og hendes Pels i hans Ansigt — å, så langt fra hin Plet på Gulvet derhjemme, hvor han havde drejet rundt om sig selv: »I Dag som i Går! I Dag som i Går!« å, så fri, og så tung, med hende — —

Han stivede sig lidt op, med Hænderne på sine Knæ, glippende med de våde Øjne mod Skumringen. Sødybet dernede, de grånende Skovmure, de røgsorte Skyer. Et eneste Lyspunkt blinkede mat; det var ovre på Idet, hos Farbroder Anselm, hvor Mamsel Svala gjorde Huset i Stand til Herrens Hjemkomst — hvis han kom — — Farbroder vidste aldrig nogen Morgen, hvor han agtede at sove den Nat —

Steffan blev siddende, ret op på Slæden. Han følte, hvor hans Øjne tørredes, hvor hans Kinder prægledes af Frosten, der nu kom med Aftenen. Han syntes, han gik i Et med Skrænten, de store Stene og Graner om sig, med det mørke Rum.

Han foer op — han var på Ansigtet dumpet ned i Sneen — —

Hvor var han? Ene, her i Mørket, på Mosesbacken, med Ulvene, med Bjørnene, med Skovråret og Jöns Jæger — Himlen sank over ham, Skovene og Natten . . . Mennesker, der blev borte, der aldrig mere sås, blev Varulve og tudede omkring deres gamle Hjem — Smeddenes og Grubefolkenes Historier — —

Han snappede det stivfrosne Reb og styrtede ned ad Skrænten mod Søen.

Da han følte Isen under sine Hæle blev han rolig. Hå,

han troede jo slet ikke på de Eventyr, som Brynte, som Susan, som alle de andre. Han var ikke en Gang bange for Bjørnene, de gik jo helt nede i Skovene om Östersjön. Og Ulvene — de havde rigtignok hylet slemt i Nat, Hundene havde glammet ustandseligt nede i Gården . . .

Men — han skottede til bægge Sider — som en Grav stod Skoven om ham, høj og sort, under den lukkede Himmel.

Ja, Skoven, Skoven var han bange for! Han havde grædt som lille derhjemme, når Skovene suste om Morgongåfva og han vidste, at de aldrig hørte op, at de blev ved, at' hele Värmland var én eneste susende Skov. »Värmeskogen« sagde Farbroder. Og Märta Moll måtte synge sine Salmer for ham, og endnu i Søvne havde han grædt. Landene derude, de åbne, Nordanskog og Sunnanskog — Moders Land, Danmark, han længtes imod dem. Men fangen lå han i Skovenes Midte.

Ja, Skoven var han bange for, bange og bedrøvet — —

De andre, Susan og Brynte, de tænkte blot på Grubefruen, på Hyttegubben, Skov- og Søråret og Gasterne, de arme, små Barnesjæle — hå, de var dumme! Som hos Zacharias Pira, da de var små, i Lancasterskolen, da han altid måtte hjælpe dem . . .

Men — han standsede, som fanget i sit eget Slædereb — hvad nyttede det, når de var stærke og kunde gøre, hvad de vilde, med sig selv og med ham? som nu i Dag, som den Gang i Tårnet . . .

Nej, ikke Brynte! pyt, hvad brød Steffan sig om Brynte? Han måtte lyde ham, når han befalede, en liden Tid. For Brynte var som en voxen Mand og vant til, at selv Hammersmeddene og Grubekarlene lød ham. Men så sneg han sig bort og vrængede Ansigter ad ham og huskede på alt det, som Fruerne i Filipstad hviskede om ham og hans Fader, når de sad sammen over Brodérerammen ved Kaffegilderne, og på, at han aldrig kunde lære Strelings gamle »Grammatica latina« og aldrig forstod de Digte, som Farbroder læste for dem efter Timerne på Idet. Men Susanna —

»Tøs!« hvæsede han pludseligt og spyttede.

»Tøs!« sukkede det hult ovre i Skovene.

Og Steffan tog atter til Bens, ind mod Byen, hvis Kirkekuppel og Tage begyndte at nærme sig i den sortgrå Himmel.

»Susanna«, hviskede han, »Susanna, vær ikke vred! Men — hvem er Skyld i, at jeg ikke kan følge med jer, at jeg ingen Kræfter har? hvem andre end du? Jeg kan huske, at jeg en Gang var en stærk Dreng, at jeg kunde klatre i Træerne og tåle at løbe længe, men —«

Den Dag i Tårnet — hun havde hidset ham op, revet ham med sig i Karriére ned ad Trapperne, for, lige idet han greb hende, at puffe til ham, så han styrtede ud over Gelænderet, ned gennem Etagerne, til første Stokværk, hvor Rækværket fangede ham.

Og hvorfor? Fordi Brynte var lige bag ham, og hun vilde fanges af ham — Brynte, som da just var kommet til Byen . . . Å, om han aldrig var kommet, om de to altid var blevet ene!

Og først havde hun dog hadet ham, fordi hans Fader købte Savolaxhyttan, da hendes Familie måtte forlade den. Og endnu hånede hun ham, fordi hans Fader havde været Grubekarl, fordi ingen kendte hans Moder, fordi han ene brød sig om Jærnet. Og alligevel —

Som nu i Dag — hvor hun skreg, da Brynte greb hende — som Pigerne hjemme i Folkestuen eller omme bag Laderne og Boderne, når Karlene jog dem — af Angst og Raseri, og dog så sødt og svimmelt, som var hun glad . . . Og Brynte, han rev hende til sig, som vilde han omfavne hende, eller vilde han slå hende ihjel, som han råbte før, da hun hånede ham. Susan og Brynte — der var så meget hos dem, som Steffan ikke forstod, men de var jo også næsten et År ældre end han, over femten År, og havde ikke ligget atten Måneder og ikke turdet røre sig for Bandagen og ventet at skulle dø hver Nat.

Jo, jo, han mente det: Tøs! Hun var det, altid, i Dag som den Dag i Tårnet!

Hun havde nået ham før Brynte, og hun havde kastet

sig over ham og grædt og kysset, så han fik Ansigtet fuldt af Tårer og Hår, og råbt:

»Sig det ikke! sig det ikke, at det var mig!«

Og han havde lovet det, før han besvimede og mærkede, at Brynte løftede ham op.

Og han havde ikke sagt det, aldrig, til noget Menneske, kun hun og han vidste det, ej en Gang Brynte. Alle troede de, at han selv, i Farten, var styrtet ud over Gelænderet.

»Sigrid af Ekehielm» kaldte Märta Moll hende . . . Sigrid af Ekehielm, den onde Frue i Karlskoga, som undlivede sine Mænd, Marcus Cronström og Crispin Flygge, og understak et uægte Barn og dog, ved Méned, fik bægge sine Svogre, der rejste Klage mod hende, dømt til Døden — som blev Värmlands rigeste Frue, men døde i yderste Nød og nu hver Nat gik uden Hoved i Alleen ved Bofors Hamre.

»Det skulde hellere være: uden Hjærte,« sagde Märta Moll og så ham stift i Øjnene.

Men — Steffan rystede på Hovedet — det nyttede ikke! For ingen havde smilt til ham som Susanna, og ingen kunde tage om ham så blødt og så fast, så han følte sig så let, som var han rask igen. Ikke Moder, ikke Fader, ikke Farbroder Anselm! Alle gik de omkring ham, tause og strenge, som så de ham ikke, — eller de talte ivrigt om Ting, som han måtte lytte efter og blev så træt af at skulle begribe. Og Märta Moll, hun havde aldrig Tid og vilde kun synge sine Salmer for ham, kun en sjælden, sjælden Gang fortælle om sine og sin Faders, den gamle Kunstmesters Rejser rundt til alle Värmlands og Dalslands Brug.

Men Susanna —. Når hun lo, gjorde det ondt i hans Skulder, og glemte han det, som ellers aldrig . . . Jo, når han fløj med hende på hendes Ski, som i Dag!

Og gik det hende en Gang som Sigrid af Ekehielm, og blev hun fattig igen — som hun jo dog havde været efter du Pont'ernes Tab af Savolaxhyttan, og til Juliette du Pont, Dronning Fredrika af Badens trofaste Hofdame, efterlod hende den Rest af sin Formue, som den kongelige Familie ikke havde nået at fortære i sin Landflygtighed — og blev

hun hadet af alle, så skulde hun bo på Morgongåfva, og herske dér. Men Brynte, blev han fattig — som han var født til som Grubekarlens Søn — så kunde han dø, og Steffan skulde le ad ham!

Han troede så sikkert på sit Jærn. At han ikke vidste bedre! Det kunde gøre rig, som Bryntes Fader var blevet, men det kunde også gøre fattig, som du Pont'erne, Piscator'erne og de mange andre blev, der nu gæstererede i Herregårdenes Sidefløje og Pavilloner — som Hr. Sixten Råbock derhjemme — eller piskede ad Landevejene fra Sted til Sted og intet andet ejede end deres Hest, deres Karriol og deres gamle Navne. Nu sad Brynte og hans Fader i du Pont'ernes Hjem, og Janne Piscator af Piscator'erne fra Thorshyttan, som de også havde taget, tjente dem som Inspektør.

Men — om Jærnet en Gang vendte sig mod dem? »Jærnet blev til og bliver stadig til i Ild,« sagde Fader, »og er mer ustadigt og ubarmhjærtigt end Ild.« Om den Ild en Gang tog Brynte, om Steffan og Susan blev ene igen!

Han løb under Kirkegårdens nøgne Skrænt, Fyrrene raslede deroppe med deres Isnåle. En Os af brændt Ved slog imod ham, de fyrede nok ordentligt derinde i Byen, Gnisterne fløj over Tagene som en Regn. Lys blinkede fra Bjærgmestergården og Vejerboden ved Havnen. Nu drejede Vikgatans Lygterække frem.

Han krøb over Bryggens Isblokke, pilede om Hjørnet af Vejerkontoret og travede frem ad Kørebanen, i Midten, på de ryddede Borgmestersten. De nye Aganderske Lygter brændte klart på deres Stolper oppe på Torvet, men her over Gaden flimrede de gamle »Ulveøjne« døsigt i deres Kæder. Træhusene lå alle i dyb Skygge, kun Brandmurene gnistrede glasgrønt — de var af Slakkesten ude fra Smelteovnene.

Her var dødsstille mellem de mørkerøde Vægge, mange Steder var Skodderne for. Vandet var frosset i Brandtønderne. En Kost stod lænet mod en Trappe.

Nu løb han ud over Torvet. Som en Sneørken bredte

det sig foran ham over til Huget, hvor Elven piplede frem i sin Isrende. Længst henne til venstre lyste Ruderne i Gæstgiverkælderen »Svea«. Han så lige Kungsgatan ligge dér, tom og smal, med Lygtekædernes Striber over Sneen — så drejede han ind gennem Købmand Sandelins Gård, mellem de store Oplagsskure, og var atter ude af Byen.

Men dér foran, højt oppe i Himlen, flammede en Ild, og tæt ved, som en Genspejling i Mørket, én til. Det var Savolaxhyttans og Solfors' Højovne. Ustandseligt knejsende og duvende legede de som brændende Buske, og nu hørte han Blæsebælgenes Tuden som store Dyrs Jammer, Hamrenes Trampen og Vandfaldets Kog.

Derinde var Susan, dér var Brynte — og Fader . . . å, Faders milde, brune Øjne . . .

I det samme dukkede et Hestehoved frem, en Sky af Damp slog ned om ham, flere Hestehoveder, Mænd med Pelshuer — —

Steffan veg op i Snedyngerne, og Slæderne knirkede forbi ham — de stivmankede Nordbagger, de smudskede Ansigter under Hundeskindshuerne, de sortgrå Jærnhobe med røde Brudflader... Mændenes og Dyrenes Frostånde, Stanken af våde Pelse og Tjærestøvler, Jærnets rå Kulde — —

Det var Folkene fra Nyed, Ægtbønderne, der med deres Læs hastede ned mod Byen. Om en lille Time kom Månen op, og de kunde over Daglösen og Aspen nå ned til Bjurbäcken og raste dér i Nat, for så i Morgen over Stora Lungen, Öjevättern, Hyttsjön og Bergsjön og gennem Sjöändeskoven nå Kristinehamn og Vänern.

Han mødte deres rindende Øjne, deres Brændevinsånde, deres Lugt af Sved og Rust, og begreb Susannas Ord, at hele Filipstad var én Svinesti af Jærn og Kul. Og dog —

Men så var de forbi ham, uden ét Ord, og han løb videre i den Hulvej, som de nu flere Døgn igennem havde skåret ned i Sneen. Oven over de hvide Volde sprudede Bålet fra Savolaxhyttan, og Braget af Fossen, Hamrene og Bælgene drønede om ham.

Men — hvad var det? hør hvor de råbte!

Han ilede om Hulvejens Hjørne, og dér steg Højovnens

sorte Tårn, med Fossen styrtende skumhvid foran og Ilden legende om det åbne Tag. Ild slog ud af alle Døre og op af Jorden mellem Sneen, sorte Mennesker ilede hid og did med gloende Jærn, og foran ved Broen stimede en Flok Fakler.

Og dér, i det spillende Lysskær, lå en Kæmpebjørn, i sin sorte Pels, med det stumpe Hoved på Kløerne og et Næt af Birkevidjer om den lodne Krop. Sneen boblede af Blod.

Steffan stivnede —. Og de havde sagt, at Bjørnen gik kun nede ved Ny Kroppa . . .

Stemmer skreg omkring ham, imellem hverandre, Hænder fægtede, de lo. De var der alle: Inspektøren, Janne Piscator, gamle Bogholder Santesson, de tre unge Bogholdere, Kulkørerne, Hammer- og Sømsmeddene, Bælgdrengene — og dér Susan og Brynte Arm i Arm, med Ansigterne rakte langt frem.

Steffan følte en Svimmel — af muldent Løv, af Blod, af ensom Sved og Urin. Denne Klump af Mørke og Stank havde de slæbt frem af Skoven — Skoven han kom fra . . .

Han skottede. En Armlængde fra ham stod den, Stamme ved Stamme, og den vrimlede af sligt, af vældigt Utøj! Skoven, der svøbte ham ind under sit Sus . . .

Hesten, den store Billit, blafrede i Flankerne, med gulige Øjekast. Men Køresvenden, lange Abraham Närke, fægtede med Armen:

»Vi stak ind i Hiet med Skistaven og brændte lige i hans Øre, da han kom.«

Derinde i Skovnatten, nede i en Hule — — At Bjørnen turde ligge dér, ene!

Å jo, om Steffan lå der selv og sov! Om Suset havde taget ham, gemt ham, som det så ofte truede med! om han blot ikke var blevet slæbt frem her til Jærnovnens Ild og Bulder!

»Hvad kan vi nu regne for Huden?« spurgte gamle Santesson Lucas Jæger, der med sit lange Hår og den tunge Flint ved Foden stod helt stille, som var det ikke ham, der havde skaffet det frygtelige Dyr frem.

»Hå ja, han er jo ung, se, »Lucas tvang med Støvlen det blodløbende Gab op, de hvide Tænder truede, det grønne Øje gled på Klem, »så nær en 100 Rigsdaler skulde der falde af. Det gir de i Norge, på Grundsets Marked.«

»Steffan!« Susannas Stemme legede om ham. Han så på hende, hun smilte til ham, med fremadbøjet Hals, med Armen lagt i Bryntes.

Han åndede, i et hurtigt Smil. Ja, dér stod hun med sine runde, lyse Kinder, med sine blanke Øjne, midt i den sorte Menneskeklynge, midt i Skovmørket, midt i Ilden! Se, hun satte sin Fod op i Bjørnens Nakke og lo.

Men Brynte lyttede til Abraham Närkes højrøstede Forklaringer:

»Femogtredive Lispund vejer han. Vi troede aldrig, vi havde fået ham hjem. Mederne knækkede under ham, hvor sejge Graner vi end skar til.«

»Nå, nu ind med jer!« skreg Janne Piscators grelle Stemme, »se til, I kan komme i Arbejde, I Bælghunde og Smeddesjæle! Nåda! tror I, vi holder Jul eller Drefdans her?« hans Knippel peb gennem Luften med sin Blyklump.

Steffan foer sammen, med rynket Bryn. Den Stok havde slået mer end én til Krøbling. »Blodhund!« kaldte Farbroder Inspektøren. Men hvem turde modstå Blikket fra de hvidblå Øjne?

HELE Toget satte sig i Gang. Billits Hoved nikkede, Abraham strammede Tøjlerne, Folkene skød på, Faklerne bevægede sig, og ind over Broen gik det.

Fossen styrtede hen dernede, dens Byger piskede op over dem, Stænkene frøs i Håret og Pelsene.

Fakkellyset gulnede i det ildrøde Skær, der slog ud fra Smedde-Esserne, røg op af Jorden og faldt ned fra Himlen.

Børnene drejede ud fra Skaren, til Siden, over Stigbordsspangen. Istapperne sprang fra dens Gelænder, dannedes og sprang igen. Det mægtige Hjul hvirvlede sit Skumsvøb op over sig, gennemknitret af Gnisterne fra Esserne. Drønet af Stangjærnshamrene slog Øret ind, underpiplet af Sømhamrenes ustandselige Haglen. Tudet af Blæsebælgene sled sig, rykvis, som Dyrs Krampehyl gennem Buldret.

Børnene entrede op ad Højovnens Skråplan. Deres Fødder smuttede på Trinenes Isslam. Fladvognen, belæsset med de fire Trækulskurve, knagede op ved Siden af dem, halet til Vejrs af den lille, nedadskridende Jærnslæde. Larmen gled ned under dem som et oprørt Hav. Frosten bed i deres Ansigter, jo højere de kom, men foran i Døren flammede Hyttekransens Bål.

Højest oppe standsede de og så ned over det arbejdende Brug. Ild stod op af alle Skorstene og ud af alle Luger og Døre. De skimtede Smeddenes hastende Skikkelser, i de fodside Skjorter med Skødskindene og Huerne på Hovedet, gribe de gloende Jærnstænger, der krummede sig som rustne Søm; Drengene, der fløj rundt og rev i Stigbordenes Snore; Hamrene, der som vældige Næver styrtede ned over Jærnet, så Sole af Gnister et Øjeblik fyldte Smedjernes Døre;

Fossens Fråde, der bestandigt piskedes rundt af Hjulet, blandende sig med Røgen fra Teglovnen, hvis Ruder gloede som Trolde, med Dampen fra Møllens Porte og fra de utallige Esser.

Nede på Bredden, hvor Malmen sprængtes i Røstegruberne, spillede Bålene over det indefrosne Jærnskib og Lersjöns Spejl. Histovre krøb Arbejdernes Rønner sammen, som Tuer under Savværkets, Brænderiets og Magasinets snedækte Volde.

Men lige nedenfor lyste Kontoret ud af alle Vinduer. Dets Dør gik uafbrudt, Jærnkørerne var ved at hente deres Penge.

Og dér, på den stejle Søbred, strålede Hovedbygningens mange Ruder. Men gamle Santesson havde sagt, at Fader ikke var kommet, ingen af Patronerne og Bjærgværksejerne var kommet, de forhandlede endnu inde hos Franz von Schéele, i Bjærgmestergården, med Ingeniørerne. Før om en lille Timestid ventedes de ikke herud. Det var kun Stina Ryd, som beredte alt til deres Komme.

Malmbragen brølede nede i Røsteovnen, så Stigen sitrede under Fødderne. Bestandigt ilede Trækulskærrerne ud fra de sorte Tremmeskure, og bestandigt drog Jærnkørernes Tog over Broen i det dæmrende Månelys.

I et Kuldegys smuttede Steffan ind til Hyttekransens Ild. Lukt op af Gulvet foer det vældige Bål, buldrende gennem Tagets Gab op i Nattehimlen, som vilde det sprænge den.

Susanna og Brynte sad på de sodsorte Bænke, under Skråtaget, og Steffan krøb ind til dem.

Hyttemestren drejede just Svingskovlen i den lange Kranarm ud over Bålet, og ned styrtede Malm og Trækul, Gang på Gang, til Bålet sprang ovenud af sig selv, styrtende op ad sine egne Luer og væltende ud af Taghullet, lillablåt og spanskgrønt, mens Kul- og Malmdyngen skød op som et Muldvarpeskud gennem Luerne.

Heden tvang dem baglæns mod Sparrerne, hvor Kulden trængte deres Rygge. En blålig Månehinde sitrede over Vinduesgluggen, omflagret af Ildens Arme.

Så sejlede Svingskovlen tom tilbage, Kranarmen slog mod Taget, Hyttemestren listede forbi dem i sveden Sodlugt og stak i den gennemhullede Tavle ved Døren Pinden ind i det nederste Hul. Ja, det var syvende Opsætning, og nu skulde Udslaget komme — Ovnen tappes dernede.

»Susan, skal vi gå ned og se?« hviskede Steffan, han havde listet sin Hånd ind i hendes.

Altid når han sad heroppe ved Hyttekransen, måtte han gribe fat i Bænken, i Tagsparrerne, i et Menneske, at han ikke skulde suges med ned af Bålets susende Træk, danse som et Askefnug ud af dets Luger. Altid måtte han tænke på den Nat, da den forrige Ejer, Susans Farfader, gamle Melcher Hvittlock du Pont, kastede sig i Flammehvirvlerne dér, på alle »Bjærget«s Fortællinger om Vagabonders natlige Slagsmål heroppe, deres sammenslyngede Dans ned i Dybet . . .

Han plirrede gennem de knygende Luer. Han skimtede dem derovre, som Dynger af Klude — Tiggerne, »Masovnsborkarne«, sovende næsegrus på Bænkene eller udstrakte på Gulvet, ubevægelige som Lig . . Skovgængerne, hvem Højovnenes Ild og Lys kaldte frem af Vinternatten . . som om Dagene truende og tryglende drog gennem Landsbyerne, men som Skumringen samlede til Slagsmål og Drik, til Søvn og Død ved Flammerne. Hvert Brug havde sine »Borkar«, uden Navn og Hjemsted, forsvindende om Somren og kommende igen om Vintren, snart nye og snart de gamle. Ingen spurgte efter dem, om de i deres Rus frøs ihjel på Malmtorvet eller trillede i Hyttekransen eller hev hverandre derned. Ej en Gang Hyttemestren havde Tal på dem.

»Bjærget«s Rotter var de, hvem allerede Magnus Smeks »Bergsprivilegier« bød at udrydde: Her turde ingen ledige Hænder findes. »Bruge Bjærget«, det var dets Lov for hvert af dets Børn! Men — havde ikke Steffan været Arvingen til Morgongåfva, havde han ligget blandt Borkarne derovre . . .

En Fugl foer ind ad Døren, tværs hen over Ilden, rejste sig et Øjeblik stejlt over Flammerne og hvirvlede så ud af Vinduet, i Måneskinnet.

»Se den, den søgte Lyset!« råbte Susanna.

Ja, ja — Steffan nikkede — Lyset og Varmen, derude fra Skovene, fra Bjørnene, fra Ødet. Han bøjede sig og kyssede hendes Hånd.

»Men Steffan da!« lo hun, Ildskæret gnistrede ud af hendes Øjne, hendes Hår, hendes lyse Hud. Hun åbnede Munden, og han syntes, det flammede ud af hendes Hals.

De sad ene, Brynte rullede de tømte Trækulskærrer op på Fladvognen, tvang den lange Hejsebjælke bag Bålet til Siden, og ud kørte Kærrerne på Skråplanen.

Men nu vendte han Hovedet og så hen mod dem. Han tørrede Kulstøvet af sine Hænder.

»Vi går ned,« nikkede han kort.

De rejste sig lydigt og fulgte ham til Stigen. Men Susannas Hånd slap ikke Steffans.

Bundløst blånede Månehimlen dem i Møde. Luerne sprang og sprang dernede fra Tagene. Ildstrejf kryssede hid og did som Lyn. Men langs Skovenes sorte Bræm, over Himlens dæmrende Rand spillede Skærene fra Solfors, fra Thorshyttan, fra Hästhyttan, fra Fabianshyttan, fra Öna og Nicklashammar. Og fjærnere, som Blink af Skibe, duvende i et endeløst Ocean: Nordmarkshyttan, Motjärnshyttan, Stöpsjöhyttan, Snöbergshyttan. Og yderst ude, svindende og kommende, i irrende Gnister: Bjurbäckens og Storfors' Hamre, Ny Kroppa og Gammel Kroppa Ovne. Kun i Gabet mod Vest lyste Månehimlen pur og sval — dér hvor en Gang Morgongåfvas Ild havde leget . . .

Steffan sukkede kort. Hvad vilde han frygte Natten og Skoven for? Han stod jo her med hende ved Hånden midt i den strålende Ildring, der brændte om »Bjærget« hver Nat. Fra de var små, havde de set den skinne, fra Farfaders Tårn, som fra Hyttekransen her, Hjemmets Ildmur mod Natten.

Han så i hendes Ansigt og så det midt i Glorien. Og han bøjede sig mod det for at kysse det.

»Kommer I så?« Bryntes Stemme slog imod hans Øren — fremadstrakt stirrede han mod dem fra Stigen.

Steffan slap Susannas Hånd, men hun fangede hans op

i sin og smilte til ham. Og de entrede sammen ned ad Skråplanens Dynd af Is og Kul.

Larmen steg op mod dem, op over deres Hoveder, og forbi det hylende Bælghus og den trampende Kvartsknuser dukkede de ind i Rådstugan, Udtapningsstedet i Ovnens Fod.

Som en omvendt Fakkel luede Ovngassen ud af sit Rør, jagende Skæret hen ad Loftets vældige Skråflade, den lave Stensyld og Støbeformene midt på Gulvet. Ovnens Kyklopmur tabte sig op i Mørket, med støvgrå Kvaderblokke, ormædte Bjælker og rustne Jærnankre. Som en Skyggearm rakte Udløbsrenden, Jærngaden, sig i skarpe Vinkler ud fra de sanddækkede Luger. Kølevandet fra Bælgene pølede uafbrudt, blinkende, ned i sit Trug.

Henne under Ovnen puslede en krumbøjet Silhuet i en Sky af Støv og Aske — Masmestren, der fejede Jærngaden ren til Udslaget og gned den med vådt Ler, at det ikke skulde fortære den. Ved Slakkehullet glødede det sidste, nyligt tømte Affald.

På Gulvet, foran Støbeformen, rugede de tre Masovnskarle på en lang Træskammel, ventende på Mestrens Tegn.

Sneen blånede ind ad Dørgabet. Dunkelt, som Træheste, tegnede sig Bukkene derude, med de tomme, hængende Førselskurve.

Nu kastede Masmestren Kosten fra sig, greb et af de Spid, der hældede sig mod Ovnmuren, og drev det, forover bøjet, Gang på Gang, ind i Ovnhullet.

Jærnskorpen brast, og ud vældede den gloende Strøm.

I et Nu blånede Gasfaklen, som en tændt Tot Hør, og hele det vældige Rum oplystes til Tagets højeste Sparrer og Væggenes fjærneste Kroge. Kranen sprang frem med Tang og Arm, Vægten med sine Lodder, Stabler af Jærnblokke, Kvarts- og Sanddynger.

Som et luende Alter stod Ovnen dér, flydende af Ild og Jærn.

Sneen veg bort, de så Esserne flamme bag Bukkenes Række.

Lynsnart var Karlene sprunget til. Den Højeste greb

med en Bådshage Jærngaden og rettede dens Tud over Støbeformen. Som en gloende Bæk skyllede Jærnet ned, i Rum efter Rum; som en Kæmperist tavlede Formkasserne sig ud over Gulvet, alt som Felt på Felt fyldtes og skummedes ren for den sorte Fråde af den anden Karls Skrabejærn, mens blå og grønne Funker hvirvlede som dæmoniske Insekter.

Og nu lå Risten dér lig et kæmpemæssigt Vindue, strålende ud af alle sine Ruder som fra en underjordisk Festsal, et Lykkens Rige, fyldende hver Vrå af den sorte Smedje med sin Glans.

Steffan og Susanna bøjede sig tilbage. Heden svirpede mod deres Ansigter, så Hår og Øjenlåg svedes.

Men henne ved Døren stod en Flok Arbejderbørn, af de mindre, som endnu ikke var i Gang på Bruget, rystende af Kulde i de usle Laser, med Øjnene mod den strålende Rude.

Brynte satte i et Spring omkring Risten, så tæt at hans Hæle sendte en svag Røg fra sig. Han var tilfreds, Udslagets Farve viste, at det forholdt sig med Grafit- og Svovlgehalt som det burde. Han nåede Tavlen på Ovnens venstre Mur, just som Loddet, der hidtil havde peget på Syvtallet, gled til Vejrs i sin Snor og forsvandt op ad Muren; nu satte Hyttemestren deroppe sin Pind i sin Tavles øverste Hul, og Kresløbet begyndte påny.

Syv Opsætninger og så Udslag, syv Opsætninger igen. I syv År brændte denne Ovn, Dag og Nat, uudslukkelig, stod så i tre Ugers Reparation og brændte atter i syv År — og således havde den brændt i over to Århundreder, fra Jules du Pont, Susannas Forfader, kom her til Landet, med Louis de Geer og de mange andre Valloner, som «Bjærgværkskongerne«, Gustaf Vasa og Karl den Niende kaldte ind.

Og nu, i samme Time måske, tømtes de andre Ovne, som de havde set brænde deroppe fra Hyttekransen, »Bjærget« rundt: Solfors, Thorshyttan, Hästhyttan, Niclashammar, Öna, Kroppa og de andre, som de ikke havde øjnet, men som dog flammede dybest inde i Skovene, ved de høje Fosser eller de skjulte Søer: Mögsjöhyttan, Hieronymus-

hyttan, Dannemanshyttan, Varghyttan, eller de bag Horizonten, ind mod Dalarne og Västmanland: Långbans- og Långbansändehyttarne, Gåsborn, Hällefors og Rämen, eller Kæmpebrugene ned gennem Klarelvens Dal: Hagfors, Munkfors, Mölnbacka, Deje . . .

Og samtidigt hamrede Hakkerne dybest nede i Persbergs, Paysbergs, Långbans, Tabergs, Finnmossens, Nordmarkens, Ägg- og Änggrubernes natlige Orter og Stoller, Fakkelskæret flygtede ad Kalkstenen og Gråbjærget over de sortgnistrende Jærnårer, ustandseligt rislede Vandet og raslede Kærrerne af Sted. Hejsetønderne gnislede i Slangangenes Træbaner, Hestene stampede rundt og drog dem, Tomme for Tomme, op til Dagen, Polhems Kunsten duvede og knagede som Spøgelsealleer af nøgne Stammer, pumpende Grubevandet ud.

Og imens kørte Ægtbøndernes lange Tog hen over Daglösens, Aspens og Lungens måneblå Is, eller op over Alkvättern, Frövättern, Ulvättern, mellem de dødssorte Skove, at bringe det udsmeltede Jærn til Brugene langs Glafsfjorden eller rundt om Frykensøernes Bredder: Hillringsberg, Stömne, Rottneros, Stöpafors, eller til dem højest oppe i Finnskovene eller inderst inde mellem Norges Bjærge: Lyred, Vägsjöfors, Kristinefors, Mitanderfors, og de andre, de utallige, hvis Steder og Navne han knap kendte, hele »Bjærget«, hele Jærnets Rige rundt, fra Häljeboda i Vest til Grythytta i Øst, fra Letafors i Nord til Björneborg i Syd.

Og ned over Vänern hastede store Flokke med Jærn til Åmål, Vänersborg, Lidköping, Mariestad, Göteborg . . .

Og Susanna, hvis Forfader havde rejst denne Ovn, »Bjærget«s ældste Masovn, havde spyttet på dets Vej og kaldt Filipstad en Svinesti — Filipstad, »Järnbäralandets Hjærte«, hvorfra al Jærn strømmede ud over Sverrig, Danmark, Norge, England, ja den halve Jord.

Hvorledes var det nu? »Jærnet, der er nødvendigere for Menneskene end Korn og Brød, Jærnet, som de har fablet om med den dumpe Stenkniv i Hånden; som de i Cæsars Dage vejede op med Guld — Jærnet, der grønnes i hvert Blad og hver Blomst, som det rødner i hver vor Dråbe Blod

og i hver af vort Hjems mindste Stene — det enevældige, Verdens Betvinger og Forløser!«

Steffan nikkede mat. Således, ja således var det, Farbroder Anselm havde talt — — For han selv —

Han lukkede Øjnene, mødig af Ilden om sig, døvet af Malmens Bragen i Kærrer og Ovne, under Hamre og Knusere.

Jærnet, det havde været om ham, fra han fødtes. Han lugtede og hørte, han smagte og så kun Jærn. Himlen flammede af Ovne, Jorden gabede af Gruber, Skovene røg af Miler, Vejene vrimlede af Kul- og Malmkørere. Alle Mennesker var Grubeejere, Brugspatroner, Bjærgmænd, Smedde, strax han dukkede frem fra Vejen til Morgongåfva — den eneste, der endte i Gården, ved Skytstræets Rod . . .

Han havde klamret sig som lille til Märta Moll og skreget, kold af Angst og Nød, når han så dem: Hyttefolkene med de askegrå Ansigter, de lungehæse Stemmer, de hvide Hår; Smeddene med de døve Øren, med Ryggene, der groede skæve, Benene, der krøb under dem som vredne Stammer; Grubekarlene med de hængende Arme og Hænder, de ludende Hoveder og blodskudte Øjne.

Han havde skåret Ansigt ad dem, af Hån og Had, gemt sig i Märta Molls Skød og grædt.

Og han havde elsket Farfader, fordi han havde ladet Fuglene bygge Reder i sine Esser, ladet Morgongåfva Elven skylle over Smedjernes styrtede Ruiner og Skoven lukke sig om de øde Fattigstuer.

Elsket ham trods Billedet i Slægtssalen derhjemme: Ansigtets blålige Hud, Panden, der knudredes som af Horn, Øjensprækkerne, der gulnede som Bjørnens før. Trods Folkenes Hvisken om, hvor han havde drevet sit Brug ved Hundepisk og Træhest og Spidsrod; med Blodhunde jaget Rømlingene, der i Fortvivlelse sneg sig bort for at dø i Skovene. Ti 1703s Lov gjaldt ikke dem: hvem på »Bjærget« vovede at tage imod og løskøbe en af Patron Choräus de Besches Folk fra Adamshyttan — som Morgongåfva den Gang hed?

Ja, elsket ham trods Billedet af Farmoder, som hun sad dér ved hans Side, næsten nøgen i sin Sky af Slør, med

gyldne Hårbånd og frie Lokker, med Amorsmil og Baisez-moi, men med et Blik, der endnu, snart et halvt Århundrede efter, fik Steffan til at græde . . .

Den smukke og glade General for Värmlands Regiment, Hugo von Matérn, havde, den Gang han, mistænkt for Delagtighed i Anjalaforbundet 1788, frifandtes ved sin Fændriks, Sixten Råbocks Ed, men i Unåde afsattes og overlodes til sine talløse Kreditorer, fundet sin Frelse i Patron Choräus' Bejlen til hans yngste Datter. Og den sextenårige Pige havde ægtet den sexogtressindstyve årige Olding, efter at han i Morgengave havde nedbrudt Adamshyttans Hamre og slukket dens Ild, hvis Bulder og hvis Hede hun havde svoret, at hun aldrig kunde vænne sig til.

»Hun var en Forbryder!« havde Brynte råbt, en Gang de i Ophidselse skændtes på Adamshyttans tilgroede Dæminger, »hun gjorde Värmlands rigeste Brug til en Ruin og dets driftigste Patron til en Nar!«

Men Steffan havde smilt. Å Brynte — som altid forstod han intet! ikke at Farmoder, mere end »Bjærget«s Ild og Jærn, havde frygtet for dets Herre, Patron Welam Choräus . . . Og da det utrolige skete, da han brød sine Våben for hendes Fod, måtte betale ham med Livet!

»Men hun fik Tak som fortjent!« havde Brynte hoveret. Farfader havde hadet hende, fra den Dag Hammerslagene tav, og skyet hende og flyttet op i sit Tårn og ikke set hende, de tre År hun endnu levede på Gården, til hun førtes til Vadstena Sindssygehospital, og han kort efter fandtes hængt i Bjælkeværket øverst oppe i Tårnet — af hvem? af sig selv eller af sine Folk? hvis usle Levebrød han tog den Dag, da han standsede det Brug, som han havde smeddet dem til for Livet.

Ja, takket havde Steffan den Farfader, der endnu hver Nat sås flakke jamrende rundt på sit Brugs Ruiner, med de sprængte Øjne, den blå Tunge, den grå Hårmanke — som han blev fundet i Vintervindene i Tårnet, af Bogholderen Anders Stenkula og Tjeneren, gamle Cornelius.

Og han havde lét ad Bryntes Harme, ad hans Besværgelse om, at han, Steffan, en Gang skulde bygge Hamrene

op og tænde Ilden påny her, hvor den rigeste Skov, den stærkeste Elv og de letteste Forbindelsesveje over Søerne sikrede Jærnet en Fremtid som intet andet Sted i Värmland.

Men nu — fra hin Aften i Fjor . . . Å, var den blot aldrig kommet! havde han kun altid fået Lov til at tro sig i sin Ret, som Susanna, når hun spyede ad Jærnet! Havde han stedse kun set det som »Trældommens Smuds, Rovbegærets Rust« som Farbroder selv — men det var en anden Gang — havde lært ham det . . .

De havde den Dag på Idet læst i »Völsungasagan« om Rejgin, at han arbejdede i Jærn, Sølv og Guld. Brynte havde med hede Kinder spurgt, hvem Rejgin var, og Farbroder havde svaret med Bogens Ord, at det var »en mægtig Mands Søn«. Og samme Aften fandt Steffan i Lektien hos Lagerbring, at Guderne mødtes på Idawall og rejste Ovne og byggede Smedjer og smeddede Våben og Værktøj . . .

Han havde stirret — Guderne, de lyse Aser, havde de bygget de ildsprudende Ovne og smeddet i de stinkende Smedjer! Jærnet — »Iliaden« gav ikke Jærnet Lov til at følge Helten i Graven, uden Kobberets og Broncens Glans som det var, kun godt nok til Bondens Redskaber! Og dog kaldtes det Pelidens Kamppris og »det violblå Jærn«! Og i Märta Molls Bibel — forjættede ikke dér »Mosebog» Israels Børn om Kanaans Land: »hvars stenar äro jern, och där du malm ur bergen huggar«? og Kongen i Bazan, den sidste af Rafaérne, skrinlagdes i en Højtidskiste af Jærn, »ni Alen lang og fire bred« . . .

»Fa'r«, han havde rejst sig, bleg, med Lagerbring i Hånden og peget, »har Aserne da skabt Jærnet?«

Men Farbroder, der lige havde sunget Schuberts:

»Du holde Kunst!
in wie viel trüben Stunden —«

og hvis Kinder endnu blussede af Sangen — Farbroder, der jo slet ikke var Steffans Farbroder, men alle Värmlands Børns, og Faders nærmeste Ven, gav ham ikke Tid at svare, men råbte:

»Ja vist! véd du ikke det? »Baaenepe«, Himlens Jærn, kaldte Ægypterne det: Osiris sendte det som Meteorer fra sine Skyer.«

Fader løftede Hovedet, men Farbroder begyndte at gå frem og tilbage i den store, halvdunkle Sal, mellem det gamle Linholmske Klavér, Moders Harpe, de mange grønne Planter og Stolene fra Morfaders Hjem i København. Hans Hår og Skøder flagrede, hans Hænder fægtede, som greb han gennem store Strenge, mens han sang sin Hymne til Jærnet . . . Å, Steffan kunde huske de Ord, som var det i Går de blev sunget! Skulde han nogensinde kunne glemme dem?

»Jærnet! hør de ældste Folkeslags Sange, Rig-Vedaen, Zend-Avesta: de priser det alle som Gud! find det forvaret på Brystet af gravlagte Høvdinge, fra Sfinksen i Karnak til Turans Grave og Chorsabad ved Tigris! Se Kæmpebroen af Jærnkæder og Jærnpiller, der under Dynastiet Hao-Ming-Ti spændte over den 1000 Fod brede Afgrund i Provinsen Yun-nan, og Kæmpevejen Inkas i Peru: 250 Mile, mejslede af Stål gennem Cordillernes Bjærgmure! Se det vældige, Jordens Kæmpe, Kulturens Våben og Nøgle i Ægypternes, Fønikiernes, Grækernes og Romernes Hånd! se det gå til Grunde i Folkevandringens Bølger af Barbarer fra Asiens Mørke! Rust og Glemsel æde det under Ruiner og Græs, til det atter klinger dybt nede i de ældgamle Gruber, Romernes Skatkamre, i Noricum, og derfra sejrrigt drager frem over Verden, over Böhmen og de tyske Bjærge til Spanien, til Nederlandene, til England, Sverrig, Värmland!

Og,« Farbroder standsede, hans Øjne luede, »hvad gjorde vore underjordiske Skatte ud af os, af det Rige, som Birger Jarl og Magnus Ladulås skulde skabe af Kaos? Våben og Penge rakte de dem af den blodbesudlede Jord, fuldtrustet sprang Ridderkoret op af dens Gruber, slog sin Ring om det søndersplittede Land og sin Lås for Bondens Lade og Kvindens Hjem! Og siden, op gennem Tiderne, til vore — hvem bar os frem på sin stærke Ryg? hvem gjorde lyst i vore Urskove, hvem tømrede vore Boliger, hamrede os i sit

eget Billede og sendte os ud over Jorden, en uovervindelig Skare, i Gustafernes og Karlernes Dage?

Og videre frem, gennem Uår, Krig og Ruin —! Slå efter i »Bjærg- og Kommerskollegiet«s Annaler og læs Chifrene for vor Malmhøst, fra 1300 til nu! slå op ved vor Ragnarokstid, fra Karl den XIIs Død og til 1800: 15,7000 Tons gav os hvert År den Jord, som vi besmittede med Broderblod og Brændevin, til vi med det nye Århundredes Morgen igen stod i Verden som en Stormagt: Jærnets, med mere end 38 procent af al Jordens Jærnproduktion!

Og nu vi, Värmerne, selve »Bjærget«s Børn —« her greb Farbroder Fernows »Beskrifning öfwer Wärmland«, der altid lå fremme på Faders Pult, mellem hans og Farbroders Dokumenter til deres nye »Beskrifning« og læste:

»Jernbergen äro just de, som en gång skaffat Wärmland i ljuset«

og råbte: »Hvorfor er vi det udkårne Folk blandt Sverrigs Stammer? Hvorfor flyder vort Land med Mælk og Honning, med Skønhed, Musik og Glæde? hvorfor fødtes her ej alene Ericsønnerne og Igelström, men Geijer, Tegnér, Byström, Troili, Fryxell og hvor mange skal jeg endnu nævne? hvorfor er vi ej blot ihærdigere, men gladere og friere end nogen anden Provins? hvorfor fører vi ej blot Mars'es Våben, men Apollons Lyre?«

Ør af de majestætiske Navne, svimmel af de ældgamle År havde Steffan lyttet . . . Det var Jærnet, der taltes om »de Begærliges og Trællenes Metal«, og det var Farbroder, der sang det ud i Stuen, som ellers sine tyske og svenske Sange, sine Operaer og Kor:

»Värmlands Sokkel og Krone!«

og standsede med tilbagekastet Hoved og Ansigtet lysende som før ved Prisen til »Du holde Kunst . . .«

Farbroder, som boede derovre på Idet, hvortil man kun kunde komme over Søen eller ad Jægerstier; som vandrede dybt inde i de store Skove og sang til sin Violin eller i Høststormene bar sin Vindharpe op på Bjærgene og jublede til dens Brus . . . Farbroder, hvem Damerne i Filipstad

spottede for hans lange, flagrende Hår, hans løse Halstørklæde og Knæbenklæder; som hele Värmland kaldte »Poeten på »Bjærget«« eller »Anselm på Vejene«, fordi han aldrig sad mer end to Dage hjemme på Idet, men spillende og syngende kørte langs alle Elve og over alle Bjærge at hilse på hver Fugl og hvert Menneske, han mødte, på Herregårdene og i Kulsvierhulerne, at tegne alle, spille og citere Digte for alle, for Brugspatronesser som for Finner . . .

»Anselm Phosphoros, tænd Lys i Värmeskogen!« stod der foran i »Fågel Blå« med selve Atterboms Skrift.

Og nu —! Susanna og Steffan havde hånet Brynte, når de så ham knæle i Andagt foran Savolaxhyttans rygende Jærnblokke, som bad han for dem — eller til dem, som de gamle Bjærgmænd, Zacharias Pira fortalte om fra sit Barndomshjem i Nora . . . Susanna fandt jo de Blokke kedelige, og Steffan lo!

Og nu så han Jorden knæle som Brynte!

Her på Morgongåfva, hvor Fuglene sang i deres Reder, uforstyrrede af Bælge og Hammerslag; hvor Stjærnerne brændte, som før deroppe fra Hyttekransen, urørte af Ild og Røg; her hvor ikke Punseboller og Spilleborde, men Bøger og Musikinstrumenter fyldte hver Krog, her i Steffans Hjem, hvor Bryntes myndige Mine blev uvis og spag, blot han kom over Tærsklen — her lød nu hans Riges Pris, og det Rige kaldtes Jorden!

Steffan spejdede på Fader og Moder efter Svar. Og han hørte Moraklokkens: »I Dag som i Går! I Dag som i Går!«

Her kom aldrig Fremmede, kun Farbroder, de Gamle i Bäckstugan, Gudmoder Hulda af Jacobschöld, og en sjælden Gang Faders Morbroder, Biskoppen af Karlstad. Her var aldrig Dansemusik og Gildebulder, mens Gæster hver Dag rykkede ud og ind i de andre Gårde. Her fortaltes aldrig Jagteventyr eller Historier om Naboerne, her taltes kun om Bøger, om Videnskab og Vers, om Begivenhederne i Stænderforsamlingen i Stockholm eller ude i den vide Verden eller i Historien. Og han lyttede efter og anstrengte sig

for at forstå og glemte at lege, for ingen spurgte nogensinde om, hvad han legede, ene mellem de store Møbler.

Og nu hed det pludselig, at Jærnet var alt, mer end Videnskabsmændene og Digterne!

Jamen hvorfor hørte jeg da kun om dem? Hvorfor brød I da Ovnen og Smedjerne ned derude og gjorde Morgongåfva til det ensomste Sted?

Havde han da intet fået, han som troede, han havde fået mere end alle Børn? Fader, Moder, sig mig, at jeg fik det Rette, ikke Brynte!

Men Moder drog kun sin Nål gennem Syrammens Perler. Lampekuplen, der var malet som Jordkloden, bredte Lyset af sine Have og Mørket af sine Lande over hendes Hår. Hun smilte, sit kølige Smil, som havde hun intet hørt, som lyttede hun til fjærne Stemmer — som altid, når ikke netop Fader talte til hende . . .

Moder fra Danmark, Datter af Professor i Historie Wahl ved Københavns Universitet — »fra den Heibergske Kres og Nordens Athen,« som Farbroder sagde, flyttet op til Värmeskogen . . »Hun kan ikke lave én af Retterne i Kaisa Warg!« fnøs Damerne i Filipstad, Matronerne med Forklæder og Kapper. De hadede Moder for hendes fremmede Dragter og hendes fremmede Sprog, fordi hun næsten aldrig kom udenfor Morgongåfva og ikke hørte, hvad de sagde til hende.

Men Fader da, som alle Mennesker holdt af, fordi han var så god, og lyttede til, fordi han var så klog . . . nu måtte han da glemme at være sky og vende sig mod sine Bøger!

Som altid om Aftnerne, når Farbroder Anselm læste Vers eller sang til Moders Akkompagnement, sad han i Armstolen i Chiffoniérens Skygge. Steffan kunde skimte hans Ansigt med den sorte Rand af Skæg og hans Øjne —.

Faders Øjne, de havde været hans Trøst, når Moders gjorde ham ene: sagde ham, at hun havde glemt ham, siden hun så ham sidst. I Timer kunde han vente i sin Krog på, at Fader skulde se op fra Bogen og smile. »Eric Herman kan smile vor Vinter til Sommer!« sagde Farbroder

Anselm. Og dog var Steffan angst for de Øjne og ønskede, at de var som Moders. For gamle Mychowitz stirrede så vist ind i dem, når han kom på sit ugenlige Besøg for at lytte til Faders Hjærte.

»Det er hans Moders, salig Fru Immerentias, som Patronen skræmmede af Led!« havde gamle Cornelius jamret, den Gang Fader var så syg, at de troede, han skulde dø.

Skulde nogen svare på, om Jærnet var »Verdens Herre«, som Farbroder nu sang fra Klaveret med et Vers af Schiller: »Dér hvor Jærnet gror, bor Verdens Herre!« måtte det vel være Fader, hvis Forældre bægge døde for dets Skyld . . .

Fader så på den sorte Taktstok, som han, der ikke selv kunde spille eller synge, altid legede med under Moders og Farbroders Musik, og sagde så, dæmpet:

»Du glemmer andre Ord af Fernow, Anselm, om det Folk, som bor:

»— där Bälgar pusta nöd,
där Hamrar pressa svett och Konster fälla tårar . . .«

Du glemmer, hvad Värmlands Storhed har kostet.«

Å ja — Hyttefolkene . . Steffan lukkede Øjnene og hørte Märta Moll læse af Mosebogen om Israels Børns forbandede Liv i Ægypten, at det var som Livet i en Jærnovn . . Og han vidste det: det var ikke Ilden selv, Larmen selv, Mørket selv, han frygtede — som Farmoder, som Adrian på Solfors. De rejste som en Storm i ham, et Råb, et Svar — han vilde styrte sig mod dem, til Brydekamp eller Død! springe som gamle Melcher du Pont i deres Favn! Han var ikke bange, som Adrian van Harmst, der fik Ligfald, sidste Gang hans Fader, den store Brugsherre på Solfors og Hästhyttan, tvang ham til at gå med ind i Smedjerne og op i Ovnene og derfra ledte ham hen til Grubehullet. Men han hadede Jærnet for de Skove, det fortærede, de Skyer, det antændte, de Mennesker, det vanskabte . . for de Violiner og Fuglesange, det overdøvede, som en Gang Kirkeklokkerne Huldrens og Nøkkens Stemmer. Han hadede det for dets Almagt, for dets Nytte — for

Bryntes Skyld og, han vidste ikke hvorledes, for Susans med!

Farbroder så hen mod Moders Hoved i Lampelyset, og han smilte, som tænkte han nu på noget helt andet.

»Ja, Eric Herman!« nikkede han, og hans Fingre spillede en Melodi i Luften, »tror du ikke, at jeg takker for Faders lille Løjtnantsgård, for Idet derovre? at jeg hellere strøg med Tiggerposen ad den store Tatervej, end jeg på Bunden af min Ovn fandt Slakker, som dem de samler i Fattighusene på Savolaxhyttan, Solfors, Thorshyttan, eller hvorhen vi går? Men — vilde du, at Jærnet skulde sove i Jorden? Det kan det jo ikke en Gang, det er jo Magneten selv! Og Folkene — husk på Blinde-Olle på Savolaxhyttan! En Jærnspån tog hans Øjne, men den sidste Tid han kunde se, nyttede han til at smedde sig en Medalje, som den de bærer, Veteranerne fra 89, fra 1808 eller 13.«

»Og hans Pension,« smilte Fader, »blev Skuret derinde, Vandvællingen med Talg, Barkbrødet og Fuslen.«

»Ja vist, Eric Herman, ja vist! Men du sagde ikke, hvad du vilde, vi skulde gøre med Jærnet — og uden det?«

Uden Jærnet — uden Hyttekransen og Ovnene mod Natten, uden Kugler og Øxer med Skovene . . ingen kunde leve her! Men da var Jærnet jo alt her på »Bjærget«, da skulde jo alle bære Våben som Ridderne en Gang!

Men Farbroder gav ikke Fader Tid til at svare, han kastede sig på Taburetten, slog Klaveret an og sang med høj Røst:

»Gossen min bor i Alundaby!
Alo, Alunda, Alundalej!
Ögon har han blå som himlens klara sky!
Alunda, lunda, Alo!«

Siden, da han var kørt hjem over Daglösen, lo Fader:

»Nu véd jeg da, at Bror Anselm for en Gangs Skyld har passet sin Part af »Värmlands Beskrifning« og studeret Agricola: »De re metallica« og Swedenborg «De ferro« — så han kan dem udenad!«

Men Steffan sov ikke den Nat. Han havde ladet Skod-

derne stå, og han så langt borte under Himlen Savolaxhyttans Bål skinne. Og han hørte Skoven suse, som da han lå syg. Men nu ikke mere som Døden. I Nat hørte han Farfader sukke derude over sine Ruiner. Og han syntes, det Suk kom fra Gårdens Syld, hvor Jærnet brød frem som et rødt og vredt Ansigt, der vilde ryste Huset af sig — fra Jordens Indre, der var fyldt af Jærn, som hans eget Blod, og kaldte ad det, som Magneten.

»Bruge Bjærget,« lød Magnus Smeks Lov. »Ingen skal gå løs, og hvo der ej vil arbejde, skal Fogden sætte i Kisten.«

I Måneskinnet dér på Væggen, over Reolernes sorte Bogmasser — ti hvor fandtes der ikke Bøger her i Huset? — dæmrede Gyllenborgs mørke Bryn mellem Bellmans Lut og Hedvig Charlotta Nordenflychts nøgne Barm, og i Steffans Øren ringede, fremsagt af Farbroders begejstrede Røst, »Vinterqvädets« Hymne til »Cyklopers svarta läger«:

»Hvad dån af vädrens skarpa läte,
af strömmars fall och tordöns slag!
I vintrens famn och djupa säte
hvad lågor födas natt och dag!
Här odlas Sverges guld och styrka,
det järn en svensk är född att yrka.
som väpnar oss mot tyranni,
vårt rykte fört i alla länder!
Ack, måtte det i svenska händer,
som fordom, evigt vördadt bli!«

»»Dydens Sanger«, »den svenske Digtnings Romerånd«, som her i »Nordens stille Lande« fandt »Verdens ældste Spor« og hvert af dets Børn født at tjene dens énbårne Cæsar: Jærnet!« råbte Farbroder.

Og Steffan havde svoret over for Brynte aldrig at forløse sin Jord derude, sine Fædres Arv, sin Lod i Cæsars Rige . . .

Han skjulte sine Øjne mod Puden, og fra hans Sygdoms Vågenætter nynnede Märta Molls Stemme den Vuggevise,

som nu rundt om i det vide Sverrig dyssede dets Børn i Søvn:

«Ute blåser sommarvind,
göken gal i höga lind,
ängen står så gul och grön,
solen stänker guld i sjön,
bäcken rinner tyst och sval
mellem vide, asp och al . . .«

Og som i Febernætterne drømte han, at han hvilte på Engen ved Hemtjärnet i Morgongåfvas Skove, en Sommerdag, han og Susan alene, inden Brynte kom . . .

»Lilla, gula gåsen ung,
len liksom en silkespung
ror med moder sin i säf
pillar vingen med sin näf . . .«

Hun holdt Hånden mod Solen for hans Øjne, og Himlen blev rosenrød. Hun var fem og han var fire År gammel, og de åndede, Kind mod Kind, i Græsset så stille — å så stille . . .

»Vallherden hvilar
vid sitt horn och pilar . . .«

Hendes Åndedræt ved hans Øre, en Guldsmeddevinge over deres Pander, et sagte Kor af Skovduer og Gøge . . .
Da —

»Lindorm solar sig på sten
som ett sammet, hvit och len,
vill i barnets vagga gå . . .«

et Gys — Skoven — de var ene — dens ukendte Mile — — hvad skjultes derinde?

«Trollet sitter vid sin vägg,
kammar ut sitt silfverskägg,
sjunger vid den gråa häll . .

Sammenslyngede stirrede de, oprejste, mod Fyrregrenen, som hang dér ud over de lavgrå, mossede Blokke — så var Susan borte, i et Skrig — Græsset hvislede om hendes Løb.

»Liten kind, kom hit i qväll,
dig vill jag lofva,
under guldås sofva;«

sang Trolden, ene for Steffan i Skoven, i Febernatten . . .

Og i Nat nikkede nu Steffan under sin Guldås —: under Farbroders Violin, Moders Klavér, Märta Molls Salmer, i Troldens Dåb af Sand, hans Søvn på tusinde År. Mens Bryntes Stemme sang derude, bag alle Guldåse:

»Snart är liten kind en man,
gångarn grå då sadlar han,
tager brynja, svärd och spjut
och i kamp han rider ut;
spänner sitt bälte
strider som en hjälte!«

Og Susan svarede:

»Liten fager jungfru opp
växer fort som rosensknopp;
virkar se'n åt ungersven
kappa blå och får igen
fästring och spänne . . .«

Steffan lyttede. Hvorfor, hvorfor de Gaver? Jo:

«Skeppet gungar lätt på våg
med sitt segel, mast och tåg,
gångar sig åt främmand' land . . .«

med Værnet mod Lindormen: det Jærn, hver Svensk var født for at dyrke, Sverrigs Ære og Styrke . . .

»Bror bygger dammar,
åt sin såg och hammar.«

Ja Bro'r, å Gud, Bro'r! Mikael, Tvillingebroderen, der døde i samme Øjeblik, han selv fødtes!

Steffan satte sig over Ende, med Sved på Panden — som i hine Nætter, trods Bandagens Tryk, trods Märta Molls Hånd:

»Hvorfor døde du, lille Broder? trængte jeg mig frem over dig — og vanskabtes i Legen med Susan og Brynte? en Ørkesløs på »Bjærget«, en Forbryder mod dets Lov! Hin Hånd i Tårnet, der slog mig til Krøbling, en svag, en frygtsom, var den ikke Susans, men din, Mikael — Straffens?

Altid havde det været forgæves at græde af Længsel efter Mikael, Legebroderen i Morgongåfvas Ensomhed, at gruble over om Fader og Moder havde agtet dem, hvis de havde været to, om de glemte ham, fordi han var ene.

Nu blev det ufornødent midt i Springen og Legen at standse, i Skræk og Anger, og stirre på Sengehimlens Sparlagen, om en Hånd kom frem, et Ansigt, der var hans eget og dog ikke hans — hans, som han drømte det om Nætterne, lyksalig og stolt, og græd over om Morgenerne ikke at finde i sit Spejl . . . Nu havde Mikael hævnet sig, nu var Steffan selv en død, lå under Guldås . .

Og udmattet var han i hine Nætter sunket om i Märta Molls Arme. Mikael krævede ikke længere derude det Liv, som Steffan dog ikke fik.

Men i denne Nat lød en anden Røst. Slægtens, »Bjærget«s, ja Jordens Stemme, der forlangte sin Tjener.

»Da Astrologerne lagde hver af de sex Planeter, som de kendte, under et Metal, lagde de Jorden under Jærnet,« sluttede Farbroder.

Jorden under Jærnet? Steffan svimlede. Ja, men da sagde han selve Jorden fra sig — ti: se dens Gud!

Herfra, hvor de nu sad, kunde han se over i Stangjærnssmedjen, hvor den store Smed Varg svang Hamren rundt og rundt over Hovedet i nøgne, senede Arme. Han var døv som alle Hammersmeddene over fyrre, men medens hans Jævnaldrende, nedbrudte af Lungesot og Blodgang eller vanskabte af Gigt kravlede om ved Savmøllens Miler

eller ved Bælgene eller rugede ovre i Fattighjemmet, svang han endnu utrætteligt Slæggen.

Nu slap han den, greb med Tængerne og Bælgvanterne den gloende Jærnstang og tumlede den i vild Hast under Vandhamren, hvis uhyre Skygge foer op og ned, og hvis Drøn rystede Bænken herinde. Men om fire eller fem År skulde han sidde derovre hos de andre bag ved Teglovnen og Bryggerset.

Og Masmestren dér —. Han var ikke de halvtreds, og han så ud som firs, krumbøjet, hvidhåret, grå som Aske. Og hans unge Karle, som rugede dér så sammensunkne, så hvidøjede i de sorte Ansigter, som tænkte de ene på, at nu skulde de snart til at bryde de stivnede Jærntavler, rejse dem ved Kranens Tang og hugge dem løs, Felt for Felt, lægge Prøvestykket på Hylden og stable de øvrige i Ægtkurvene — og så begynde forfra med Udslaget Natten igennem, mens alle andre sov . . .

Se, dér kogte en lille Kasserolle på Støberanden med Mel og Kartofler, al den Føde de fik — til Spande af Brændevin.

Kun hveranden Lørdag var de hjemme, hos Konen og Børnene, i Rønnerne ovre under Skoven. Den gamle Masmester, han sov i sine Klude i Hullet derinde under Bælgene. Han havde ingen Stue ejet, siden hans Kone for mange År siden døde af Tæring. Og alle skulde de, før eller senere, ende i Fattighuset, sønderlemmede — om ikke Jærnet var barmhjærtigt og knuste dem med ét Slag, som dem Gravmulden gemte som sønderslagne Skeletter . . .

»En Slægt af Trælle er de, i sørgmodige Led stammende ned fra hine første Jærnets Arbejdere som Loven 1340 drev ind i de gloende Ovne eller ned i de isnende Gruber: Forbrydere, som således frelste deres Hals, og om hvis »rysliga öden« og »fasansfulla jämmer« Olaus Magni talte. Og ingen, hvis Blod ej gennem Slægt på Slægt er blevet brændt foran Essen og stivnet i Bokhusenes Slud, hvis Ledemod ej er blevet strakte af Stangjærnshamren og Rendeværkets Tænger, hvis Ryg ej er garvet af Jærn- og Slakkeblokkene og Fogdens Knippel, hvis Øjne ej er fortinnede af Ildskær, Frost

og Brændevin kan én Dag bære Jærnets Åg. Det løfter ingen, selv ikke den Stærkeste, som første Mand, det bærer kun et Tog af Slægter!«

Ja, således havde Farbroder sagt, den Gang da han kaldte Jærnet for »Trældommens og Rovbegærets Metal«, da han hed i Panden skændtes med Samuel van Harmst. Men Brugsherren havde løftet de udstoppede Skuldre og smilt sit knebne Smil:

»Det er Jærnets, ikke vor Lov!«

Steffan foer sammen, Susanna rørte hans Hånd.

Og i den blålige Glans af Sneen og Flammerne skred en Skikkelse forbi derude i slæbende, hvidt Lin, med Håret bølgende over Skuldrene, på nøgne Fødder.

»Jesus!« brast Steffan ud — Himlens Gud nedstegen at dømme Jordens!

Susanna lo, lo ham ind i hans blegnende Ansigt. Og Brynte vendte sig på Støbeformens Rand og spyttede:

»Den gale Zegoel, ja!«

Men Masmestren havde sluppet sin Tang, og de tre Karle havde lettet sig halvt op af Sædet, stirrende — nu sank de alle tilbage i et Suk.

Sveden stod Steffan på Panden. Han tørrede den bort med rystende Hånd.

Ja, Zegoel, ja, det var jo kun Zegoel, den gale Grubearbejder fra Taberg, som kaldte sig »den ukendte Gud« og vandrede Bergslagen, ja hele Järnbäralandet rundt, kom og gik med Års Mellemrum, men altid nær Gruberne og Ovnene, vidnende og forjættende om det nye Riges Komme.

Steffan klemte Neglene ind i Hånden. De lo, de vrængede ad ham, ad hans Had, ad hans Håb!

Og pludselig brød han ud, truende:

»Nu går jeg over til Fattighuset!»

Susanna så op på ham, smilende, med Knoerne støttende under Hagen:

»Nej da — hvad skal vi dèr? Her er da meget morsommere!«

Brandskæret fra Støbeformen brændte over hende, gennem hendes Øren. Steffan stirrede på hende. Ja se nu

lignede hun Brynte! Han havde grædt endnu i Dag, over at han var anderledes end de. Men før vilde han dø end være dem lig, de to, der var så rolige og ligeglade, Datteren af ham, der havde tændt denne Ovn, og Sønnen af ham, der holdt dens Ild vedlige. Nu vidste han, hvorfor han hadede Jærnet for Susans Skyld —: fordi hun lignede det — og han måtte elske hende!

I det samme sprang Brynte ned fra Støbekassen.

»Ja, vi vil over i Fattighuset. Jeg har ikke været dér en Måned. Og nu er Formen her kold«.

Steffan så på ham, så mat i Knæhaserne som efter et svært Løb og ved et fejlt Mål.

Og dog — han vidste det jo: han havde jo set Brynte mere end én Gang redde Smeddene og deres Drenge fra Janne Piscators Stok, fra Pryglene på Kontoret og fra med Hustru og Børn at jages bort fra Bruget at øge de vandrende Tiggerhorder på Landevejene — for et fejlslagent Stangjærns eller en sprukken Jærnbloks Skyld, eller fordi de havde solgt af det Kul og det Jærn, som de fik til overs af de Kvanta, som Inspektøren hver Ugedag tildelte dem. Og han havde hørt Brynte sige: »Hvad skal de andet? Stangjærnssmeddene har, for sig og Mestersvend og Kuldrengen og hele sit og deres Hushold 60 Rigsdaler Rigsgæld om Året og Ret til at købe 6 Tønder Rug og 12 Tønder Havre for billig Pris — om ikke Bøder trækkes fra. Og Sømsmeddene har omtrent det halve. De År Kartoffelhøsten slår fejl, dør Børnene og de Gamle som Fluer.«

Men at Brynte forstod ham — han tålte det ikke! Han skulde være Jærnet, og Jærnet vilde Steffan hade!

Og han hørte Faders Stemme om Blinde-Olle: »Og hans Pension blev Vandvællingen og Talget«. Ja, ja, skønt hjalp det at ynke de Fattiglemmer, som man selv havde skabt! med Brændevin at forynge dem, man som tiårige gjorde til Mænd og som trediveårige til Oldinge! Nej Brynte, giv dem det Rige, Zegoel så, da han sad i »Bjærget«s Inderste, da han ved Skredet i Östra Tabergs Grube, klemt inde mellem Klippeblokke, hørte sin Fader og sin Moder, sine tre Brødre og sine femten Arbejdskammerater skrige tvende Døgn igennem,

om Hjælp — der kom den tredje, da han sad ene levende mellem tyve Kager af Kød, i en Skjorte af Blod og med selve »Bjærget« på sin Isse og Nakke!

Siger du, Brynte, som alle Patronerne sagde den Gang: »Det er ikke vor, men Jærnets Skyld!«? Nu, så sig Jærnet fra dig, så undsig det! og jeg skal tro dig!

»Himmelsendt« kaldte Farbroder Jærnet — baaenepe — »Kulturens Våben og Nøgle« — Nøglen til en Jord som »Bjærget« og Våben til at forsvare den med! »Vi takker Krigeren for Jærnet«, sagde han hin Aften, »Krigeren begærede Jærn, da Agerdyrkeren nøjedes med Sten og Horn«. Og Krigeren fik Jærn og lagde Jorden og sig selv under dets Lov. Kvæget og Kornet mættede sine Dyrkere, Jærnet knuste dem til Tak, fra sin første Tjener, Grubekarlen, til sin sidste, Soldaten. Våbnene priste Farbroder:

»Damascenerklingerne, udhamrede af Meteorer på Java, etsede i Kong Thutmosis' Fabriker under Antilibanons Fod, flammende over Europa i Korsfarernes Hænder — Vikingetidens runeristede Øxer, stålsatte af Bolsmedde i »Bjærget«s Skove, Finspongs Kanoner, der hentedes af både Blåmand og Tyrk, Romernes og Napoleons Verdensherredømme, Gustaf'ernes og Karl'ernes Stormagtsvælde. Sværdet, der gjorde Mennesket lig Gud, Lynsvingeren!«

Og Farbroder selv? Jo som fjortenårig løb han hjemmefra — til Grækernes Frihedskrig, til Polens eller Belgiens Opstand? han vidste ikke selv hvorhen! — men indhentedes af sin Fader, Løjtnant Rikard, i Göteborg. Under Studenter- og Folkeuroligheder i 30'ernes Tyskland bevogtedes han på Idet som Fange. Og til den ægyptisk-tyrkiske Krig nåede han ikke ned — at hævne Chios, »Delacroix's og Byrons Ø«, ti hans Moder blev syg og døde. Og i 1848 fablede han om at kæmpe med Lamartine, Garibaldi, Kossuth eller Görgey i Paris, Rom eller Wien, men nøjedes med at følge med Sandels Bataljon til Fyn og Flensborg og vende tilbage efter Slaget ved Fredericia uden at have svunget eller smagt sine priste Sværd . . .

Steffan kneb Munden hårdt sammen. Den Gang var det Længslen efter Moder, der drev ham . . . Ti hans Kamp-

lyst og Mod kendte Steffan og »Bjærget« fra Bjørnejagterne og Slagene mod Røver og Fant!

Men hans Fætter, Digteren Beppo Sommelius, blev dernede og faldt ved Dybbøl, idet han sang — å, Steffan hørte Anselm synge det derhjemme!:

»O hell dig, min blixtrande klinga!
du glänsanda stålbrud, min stjärna!« . . .

Steffan så på Brynte, som han stod dér ved Støbeformens gloende Rand, rank og spændstig, i sin grå Vadmels-Vams, med de hvide Snesokker. Om nu den Brud gav ham, som Beppo, Jærnringen — der, sagde Farbroder, var Romernes Fæstensgave . . . Om Jærnet lod ham, dets Herre, smage sin »Lov«! Nu, nu, bi kun! Bryntes Tur kom nok også — som du Pont'ernes, da de måtte forlade dette Brug! »Jærnet bliver til i Ilden, og er mer ustadigt og ubarmhjærtigt end Ilden«, sagde Fader.

Se Risten dér, den glødede nu dunkelrød med blånende Støberande. En Ildebrand rasede dernede i Festsalen, de sidste Levende kvaltes. Om Hovedbygningens skinnende Ruderække derovre brast i Lue, smeltede og sprang, om Inspektør Janne Piscator, Brynte, hans Fader og alle de andre Brugspatroner omkom!

»Nu går vi!« nikkede Brynte.

»Uf nej da!« Susanna krøb sammen i Skuldrene, afværgende, »hvad har vi at gøre i Fattighuset? dér er så ækelt!« hun rynkede på Næsen.

»Snak!« Bryntes Stemme skar af, »vi har det at gøre, at se efter dem! Fader har ikke selv Tid til det. Så må jeg. Kom nu!«

Susanna gabede og strakte Armene fra sig i Pelsen. Faklen flammede om hende. Ja, om den vilde fortære hende! hun der hånede Jærnet og Brynte og dog lød ham og skulde være Herskerinde på dette Brug, sine Fædres! hun, der havde slået Steffan til Krøbling, og som han måtte elske, fordi hun var sund! o ja, fortære hende — så han blev fri for hende og Jærnet!

Nu lå Ruden dér, sort og forkullet som Rummet om dem. Arbejderbørnene listede ud i Sneen, som atter blånede ind ad Dørgabet, her var ikke mere Glans herinde end i de mørke Rønner under Skoven . . Nu viftede kun den sørgelige Fakkel, ene og jagende, under Loftet.

Og Steffan rejste sig og fulgte efter Brynte og Susan — endnu hvor længe? Å Zegoel, hvor længe?

»Tag dig i Agt!« Brynte rev hende til sig. Susannas Pelsstøvle røg, hun havde nær trådt på den gloende Gade, som Slakkestenene byggede gennem Sneen.

»Uf, her er ækelt!« skreg hun, men smilte Brynte hurtigt ind i Ansigtet, som huskede hun —. Brynte havde dog vist ikke »bedt om Forladelse« . . .

»Af Vejen!« et Par Mestersvende styrtede frem med en Gøs, en gloende Jærnblok, imellem sig.

I det samme sprang et Isspejl, stort som en Rude, over Børnenes Hoveder, haglende i Stumper.

»Brynte, hjælp mig!« Susanna dukkede sig.

»Snak, det var bare Hjulet, der kom i Gang!«

Brynte pegede på Fælgene, der piskede Isvandet i deres Øjne. Bælgdrengen, som havde hugget dem løs, foer forbi. Gennem den flåede Blålærreds-Skjorte sås hans nøgne, fjortenårige Legeme. Soden tegnede hvert Ribben og sad i Kager om Maven og Lårene. Sveden gnistrede i Rim fra hans Øjenbryn og Bryst. Nu sprang han ind i den gloende Smedje.

»Kommer du?« brølede Varg truende og vendte de hvide Øjenkugler mod ham, mens han ustandseligt hvirvlede Hamren over Hovedet.

Ilden flammede til, Drengen drog i Stigbordskæden.

»Lad os bare komme bort!« Susanna smuttede under Højovnens Gasrør, der sort og leddet rakte ud over dem gennem Mørket.

Ja, bort Susan, men hvorhen? Å, du vilde det jo sidst af alle! Og jeg — jeg må følge dig, altid!

De løb forbi Rækken af Bokhusene, hvor i det flagrende Lys fra Røstegruberne grå Hoveder og skælvende Hænder kom frem — Oldinge og Børn, der huggede den røstede Malm til.

Stanken fra Smeddenes »Labbhi«, sød af Halm, salt af Sved slog om dem. I en Sky dampede Huset ad sine fire Dørgab, mod fire Verdenshjørner. Gennem Tågen af Lugt og Em skimtede de i det østre Rum Hvileholdet — de lodne Hoveder, de tykke Rygge —. Pressede ned i Båsene sov de i den sønderflængende Larm, efter femten Timers Arbejde, mod femten nye.

De løb forbi Sømbodernes lange Skure og Rysteristen, der hang tung af Istapper og Sne. Foran dem tårnede sig de uhyre Trækulsoplag som sorte Bjærge med Sne på Toppen. Kulstumper knitrede under deres Fødder som Glas. Kærrerne rullede uafbrudt ud fra Tremmehusene og op ad Højovnens Skråplan, i tjæresur Os.

Hyttekransens Ild flammede øverst deroppe; bøjet og sort puslede Hyttemestren om den.

Inde i Dampen fra Vaskeriet sled de halvnøgne Piger i det koghede Vand fra Bælgene. Røsteovnens Tårn, der ludede sig til Højovnen som den ene gigantiske Stærkasse til den anden, glimtede ud gennem alle Træets Fuger af sin indre Ild, med Månen hængende som en Kugle over sit Skråtag.

Brynte sprang ind ad den lille Dør ved Foden, i Skarnskuret, og kastede et Blik op til Lugerne, der brændte i Ovnens Tønde med klare Flammer. De havde fået en ny Mester deroppe, men alt var vel.

Og de fortsatte deres Løb ind i Lyset fra den åbne Kontordør. Inspektør Janne Piscator og de fire Bogholdere var ved at betale ud til Ægtbønderne og Kulkørerne. Angen af våde Pelse, Transtøvler, Blåvadmel og Brændevin stod ud over Trappen, hvor Sneen var kørt sammen i en Grød af Jærn- og Kulsnavs. Det flagrede derinde i Skæret fra Spiddelysene af Sex- og Tolvskillingssedler, af 50 Rigsbanksedler, ja af gule 100 Banksedler, og klirrede af Kobber og Sølv, af Styver og Specie.

Børnene standsede. Penge var sjældne at se, undtagen ved Skatteting, Fasting eller Oxhelgen. Men i Dag var det jo Lørdag den 1ste December, Oscarsdagen, den store Af-

regningsdag med Nyed Bønder, der skulde hjem, og Kulkørerne.

»Det er Løgn!« Janne Piscators sorte Skikkelse foer op og hug Næven i Bordet, så Seddeldyngen, Gåsefjerspennen og Spiddelysene sprang. »105 Rigsdaler Rigsgæld vil du ha'? Du skulde ha' leveret 35 stigar Kul? Det er Løgn i din Hals! du har skåret falsk på Kulstokken! Se her min!« og den lille Karvestok fløj hen ad Bordet.

»Jamen, 'spektør, jeg —« en duknakket Ryg krøb frem — det var Jan Petter, en af Faders Bønder, Steffan kendte ham strax.

»Snak!« Piscator truede ad ham med knyttet Næve, »tag du 55 Rigsdaler og vær glad! Det vil sige: hvad betalte vi for dig i Skatter i Vår? og hvor meget Jærn, Salt og Korn har du fået? Nibelius, slå efter i Magasinsbogen! Hå, vidste jeg det ikke! Det går lige op, din Tyveknægt! Ikke én Rigsdaler får du! Se til, du kan rappe dig mere efter Jul! Næste Mand frem! — Lindblad, Lindblad, Brændevinsjomfruen hid!«

Lindblad, fjerde Bogholder, som Børnene var så fortrolig med — han var jo kun tre År ældre end de — ilede med flagrende Skøder hen til Kamingesimsen, hvor Dunken stod mellem Tvebakker og Tobaksruller — Gaver til Storbønderne og dem, hvis Vej lå lettere til Solfors . . .

Foran Bordet bredte sig Tunne i Fallet, med Hundeskindspelsen om Ørene, med Skødskindet hængende over Fedtlædersstøvlerne og Piskens Snært snøret om Armen.

»67 stigar Kul!« skingrede Janne Piscator efter Hovedbogen, slående Takt med Karvestokken, »201 Rigsdaler! betal Tunne ud, Santesson! Hva? hva fals? Ha, ha, ja naturligvis! Nibelius, skriv Tunne en Seddel på 500 extra Søm! Tunne er en Mand, som Bruget véd at skønne på. Lindblad, kommer den Snaps og den Tvebak? og en Rulle Tidemands Skrå!«

Nede foran Trappen, i Kontorets brede Skyggebræm, sad de andre Flokke af Bønder, tættrængte på de lave Bænke, med Huerne ned i Øjnene og det løse, hængende Hår, ventende. Kun da Inspektørens skældende Stemme

nåede dem, skottede de til hverandre og flyttede sig uroligt. Ude i Måneskinnet holdt deres Køretøjer, de små Nordbagger og Ölændinge og Kurveslæderne sorte af Smuds, tredive, fyrretyve Stykker, omkring Klokkestablens snedækte Tag og Spir.

Blodet brændte i Steffan. At Bønderne ikke sprang op, at de ikke brød ind og slog Piscator ihjel! Han var uredelig, han bedrog dem, på Kulstokken, på Møllevidjen, i Magasinsprotokollen — vidste de det ikke alle! Jan Petter fra Folkestuen på Morgongåfva, den gamle Bonde fra Kytthyttaskoven, alle hans Arbejdsdage i Vinter med Milen og i Skoven, skulde de blive uden ét Runstyckes Løn?

»Brynte, vil du ikke —«

Brynte så koldt på ham. »Hvad véd du om, hvem der har Ret? Se først det efter — om du kan!«

Steffan vilde svare. Men Brynte og Susanna løb videre, og han måtte med dem.

»Det er min Faders Bonde —« begyndte han stakåndet.

»Så skulde din Fader give ham Arbejde!« skar Brynte af.

Steffan blegnede. Det var sandt! Alle de Bønder, som Farfader havde smeddet til Adamshyttan, måtte nu arbejde for Savolaxhyttan, Solfors, Thorshyttan eller de andre Brug, som endnu var i Gang, fragte deres Kul de lange Veje og tage de Kår, der bødes dem efter Brugspatronernes Vilje.

Jan Petter fra Kytthyttaskoven . . . Længst var Kytthyttans Flammer slukt, og Adamshyttan kaldte ikke mere Mennesker til sig. Det var ej blot Smeddenes saltstinkende Labbhi, som Blomster og Træer voxede over derhjemme. Inde i Skovene groede Stierne til, Rønnerne stirrede med tomme Ruder som i Digerdødens Tid, da af alle Levende på »Bjærget« ene Märta i Nyhyttan færdedes mellem Ravne og Rovdyr . . . Tyet til andre Brug var Morgongåfvas Bønder, og dér — så han ikke Jan Petters Lod? Men — han nikkede stift — på Dommens Dag, da de Blinde, Lamme og Værkbrudne skulde vidne om Jærnet og dets Herrer, skulde Fader frikendes! Bedre at Ulve og Ugler boede i Husene end Skabninger som de, der fyldte de endnu levende Brugs!

Og dog — Jan Petter, Bonden, der alt var for gammel til at flytte, da Adamshyttans Ild, som han havde tjent fra Barn, gik ud —: øget hans Vej og hans Nød havde de, sendt ham fra det hjemlige Åg til det fremmede! Og uden at kunne hjælpe måtte Steffan se ham under Janne Piscators Knippel. Men — var det Faders Skyld, at »Bjærget«s eneste Føde for dets Børn var Jærn? Ingen Herremand var mod Husets Tjenere som han — og Patronerne trak på Skuldrene og lo. Men havde Adamshyttan endnu gået, måtte han have madet sine Folk med Kul og læsket dem med Ild — eller han var bleven en Fredløs på »Bjærget«! Ikke ét Skippund Jærn havde han kunnet sælge ved Fasting, men før eller senere havde en gloende Stang fundet Vej til hans Hjærte.

Jærnet lød sine Love! Jan Petter, løft en Gang din Klage mod dem! Vi kunde ej mer end sige dem fra os — og aldrig tage dem på os igen!

De løb forbi Laboratoriet, hvis Iskrystaller blinkede på Bjælkevæggene, ind i Teglværkets Gyder, hvor Halm og Granris fejede dem i Ansigtet, med Lugt af Ler og Harpix. Brugets Larm døvedes bag de høje Reoler, Ildskæret flagrede over Halvtagene.

»Når jeg kommer til, skal Janne Piscator væk!« sagde Brynte pludselig, »men Fader kan ikke undvære ham«.

Steffan rakte Tunge i Mørket — nej, det tror jeg! Patron Thorlander kunde knap skrive sit Navn! Han havde fordrevet Piscator'erne fra Thorshyttan — nu lod han sig lede og bedrage af deres Søn! Jærnets Lov!

De dukkede rundt om Teglovnens sorte Tønde, forbi Bryggersets Luger og Mæskekar og standsede foran Fattighusets mørke Væg og tilsneede Ruder, som lå dér under det høje Månelys, der gnistrede i Snedriven på Trappen. Her kastede ingen Vej, og ingen gik ind eller ud — uden Brynte.

Og pludselig vidste Steffan, at han vilde ikke derind!

Han havde kaldt på dem derinde for at hævne sig på Brynte og Susanna, for at skaffe sig Oprejsning, få Ret, for — han vidste knap hvorfor — kun, at han vilde ikke, at den Dør skulde gå op!

Men Brynte vadede allerede gennem Sneen, med Susanna i Hælene, og Steffan krøb efter, syg af hvad der ventede ham. Men — han måtte følge dem også den Vej . . .

En Pestsky slog dem i Ansigtet, mødtes i Døren med Kulden og hyllede dem i sin rådne Ande, Salmesang lød fra Mørket:

»Jag får ej se Guds dag,
som minsta fågel prisar,
doch prisar äfven jag
den nåd, mig Gud bevisar« . . .

Det var Blinde-Olle, den store Smed, der havde mistet bægge Øjne, da Luppen sprang i Diglen. Han sang bestandig den Salme. Ja se, nu da en Hånd slog Ild, og Trøsken fængede, dukkede hans nøgne Hoved som en vældig, grå Sten op af Mørket, med Øjenhullerne lukkede af Brynenes Strå og Munden gabende som en Revne.

O Jesu, du är än
den blindes tröst på jorden,
du alla armas vän,
själf arm i tiden vorden!«

»Olle!« hvæste en Stemme, »den unge Patron! den unge Patron er her!«

Men Olle, der som alle Smedde var stokdøv, sang videre:

Den natt, mig höljer nu,
skall en gång sig förklara,
ty en gång öppnar du
min syn bland änglars skara!«

Hans »Krigsmedalje«, som Farbroder Anselm talte om, funklede i Lyset af Harpixpindene, der nu spiddedes i Plankevæggen, eller lagdes på Bordet, med den brændende Ende ud i Rummet. Og frem dukkede de, der i Mørket havde lyttet til den Døves og Blindes Sang.

Steffan blev kold om Hårrødderne. Så han ret? Sad han med Zegoel i »Bjærget«s Inderste? Han havde set dem før, men

da ved Dagens Lys. Og nu — her i det gustne Skær fra Fyrreklynerne, i det røde og grønne fra Slakkestenene, der glødede rundt om i Mørket som sviende Ovne, steg de frem som Fabeldyr af Jordens Inderste, Væsner fra Folkenes Beretninger på Morgongåfva om Resare-Bengts Eventyr —: fuldkomment nøgne Hoveder som Struds-Æg, opspilte Øjne, glippende gennem Stær, tandløse Munde som Fiskesvælg, Pander som bulnende Paddehatte, idiotisk lallende Tunger og fægtende Håndflader med afklippede Fingre, Armstumper som brudte Vinger. Og over dem, på det regnbuebelyste Loft ravede en anden Flok frem, en ny Skyggeverden, med Hoveder som Kugler, med Rygge som Hvalers, med Arme som Goplers og som Luffer, fangende mod Brynte og Susan, mod ham. Og et Kor af Stemmer kvækkede og gurglede gennem Smeddens Sang:

»Gi' en Sexskilling, Patron! å en lille Lap!«

»Gi' et Fingerbøl, bare et lille Fingerbøl Brændevin!«

»En Stump Skrå, å en lille Stump!«

En lang Arm, kødløs og hvid som et Skelets, hagede sig fast om Bryntes Skulder. Skikkelsen forsvandt i Mørket, men en bedøvende Stank af Forrådnelse slog op som af en revnet Grav, og en ganeløs Stemme peb:

»Lille Fa'r, lille Patron! sig til Mychowitz, at han skal komme og tage mit andet Ben. Å, jeg kan ikke sove! De kryber og kravler om mig, Maddiker og Orme!«

Steffan følte Susans Hånd i sin, den blev iskold og våd, idet Stemmen lød.

Det var Blåsare-Maja, Calle Kjälms Enke, der efter Mandens Død havde røgtet Bælgen og fået Benet revet af i de Hjul, som en Gang knækkede Calles Brystkurv.

Det sortnede for Steffan — af Mørket, af Osen, af Virvaret om ham. Han måtte huske den Gang, han faldt i Farfaders Tårn, Nætterne, han havde ligget og ikke kunnet sove for Spændetrøjens Pres og Skovens Sus, og noget, han vidste ikke hvad, kom til ham, i Stumheden, i Bruset, og vilde slette ham af Stuen, af Livet. En Ulv tudede en-

somt nede på Daglösen, et Suk gik gennem Gårdens hundredårige Tømmer, det funklede glemsomt af Fosfor . . .

Og han svævede i Rummet, ene, indelukket i en Glaskugle, som de små Mennesker han havde set i en Bog ovre hos Farbroder Anselm, en Bog, der hed »Magia divina«, og som Farbroder sagde, var meget kostbar.

A, om han aldrig havde set den — og dem dér! Det var ikke sandt: han havde ikke ondt af dem! han tænkte kun på sig selv: at han lignede dem, at hans Ryg var som deres . . . Han blev syg, han blev harsk i Halsen af Lugten af Enebær, Ammoniakvand og Millefolium, af Stanken af ældgammelt Smuds, af runkent Kød og forrådnende Sår — af sig selv, sin Pukkel, sine Sygdommens Nætter derhjemme — ja af Märta Molls Salmer, af Farbroders Violin og Moders Sange!

Hvorfor, o Gud, hvorfor?

Fordi hver Dråbe i hans Blod, som hver Sten i Morgongåfvas Jord var rød af Jærn, og fordi Susan, fordi »Bjærget« drog ham, som Malmet Magneten, som Morgongåfva Farfader af hans Grav!

»Blodet, han mangler det«, sukkede Mychowitz, »de røde Blodlegemer, som er Jærn . .«

O Gud, manglede han dem blot! Havde han givet »Bjærget« sin Part, sit Blod, som Skikkelserne dér! var han entlediget, fri som de! Men fordi Farfader slog Adamshyttan til en Ruin, tav ikke Jærnet i Jorden — eller hans Suk over det om Nætterne, hans Blods Higen mod det! Og fordi Susan styrtede Steffan ned fra hans Spring mod hende den Dag i Tårnet, sprang han det mod hende Dag og Nat — og faldt, som hin Gang! . . . faldt ned i dette Rum, ned blandt disse Skikkelser, ned i »Bjærget«s Inderste, dets skjulteste Dyb, og skreg, som den Gang, mod hendes og Bryntes Lykke-Sang derude . . .

Og dog — dog jublede det samtidigt i ham, her i dette Rum, blandt disse Vanskabninger, øredøvende, vildt, af Hævn, af Triumf, ja af Sejr over Susan, over Brynte, over Drengene i Zacharias Piras Skole, der havde hånet ham for hans danske Sprog, for hans krumme Ryg; over Damerne i Filip-

stad, over Patronerne rundt på Brugene — jublede, mens Tårerne brændte hans Kinder, og Hulken kvalte hans Strube, jublede, jublede: »Dér kan I se! Jærnets Lov! bi lidt, så er *I* som *vi!*«

»Ha, ha, ha, ha! lurilurilurilumlumlej! Ha, ha, ha, ha! lurilurilurilumlumlej!« skraldede en Latter, to Krykkestokke dundrede, og i Katteøjegløden fra Slakkestenene svang sig en benløs Klump, rundt og rundt, i korte Hop, med det langhårede Hoved rullende bagover af Latter.

»Lille Patron, det kryber og det kravler —« jamrede Blåsare-Maja.

En Hånd rørte ved Steffans. To nøgne, kvindelige Bryster svulmede mod ham, to Hænder bar dem frem, to sorte Øjne strålede mod ham:

»Se Janne, se Janne Piscator, det er mig!«

Smukke Hadda, Hammersmed Vargs Datter, som Janne Piscator voldtog i Skarnskuret; som i Fødslens Øjeblik kastede sig i Kuldammen at drukne sig og sit Foster, men fødte på dens Rand, med Hovedet sunket i den jærnfyldte Pøl . . .

Susanna gav et Skrig, Brynte rakte Armen ud, den Gale sang og svang sig i sin dundrende Krykkedans:

»Hahahaha! lurilurilurilumlumlej! Hahahaha! lurilurilurilumlumlej!«

»Gud lade sit Ansigt lyse over Eder!«

Steffan tumlede. Kom Englen og væltede Stenen bort, fra ham, fra dem alle? skødes Jærnslåen fra?

Høj og hvid stod en Skikkelse i Døren, med udbredte Arme, med nøgne Fødder under Kåben:

»Herren give Eder Fred!«

«Hvad jag ej ser, jag tror,
jag det i hjärtat känner.
Hur Gud är vis och stor,
hur han är god, jag känner!»

sang den Blinde og Døve i den bratte Stilhed.

Som stivnede under den Tryllestav, der havde vakt deres

afsindige Gestalter af Mulmet, stirrede de Syge rundt om, liggende hen over Bordet, hængende på hverandres Skuldre, kravlende på Gulvet, ludende på Krykkerne — på Skikkelsen i Døren.

Og gennem Steffans Hoved foer det gamle Salmevers fra »de Helliges« Andagt i Morgongåfvas Folkestue:

Förrän mänskostämmor hördes
och förrän mänskohjärtan rördes
af Herrens salighet och nåd,
tusen sinom tusen stodo
kring gudatronen och tillbådo
den Outgrundeliges råd . . .«

For — stod ikke Zegoel dér som Englene i Salmen:

»öfver haf och land de fara
som vinden och som blixten snara,
I ljufligt och lycksaligt kall . . .«

Ingen vidste, hvorfra han kom, og ingen hvorhen han gik, ingen uden Hytte- og Grubefolkene havde hørt ham tale, men —

»Förbarmare, dig pris och tack och ära skel«

ti hvo kunde forløse ham, forløse disse Skikkelser, forløse Jorden af Jærnet, uden en Gud, en »ukendt Gud», en gal?

»Han hører til på Danviken!« sagde Damerne i Filipstad og gyste, »skandaløst han skal have Lov til at gå rundt og skræmme Livet af Folk!« Men Hadar Böös, Præsten, råbte sig blårød i det store Ansigt: »Så sandt Konventikelplakaten af 1726 endnu gælder, trods alle Satans Drabanter, skal han ende i Karlstad Tårn!« Men kom han til Morgongåfva, bød Fader ham indenfor og gav ham at spise og lod ham varme sig ved Ovnen og tvætte sine stakkels Fødder, der altid, Vinter og Sommer, var lige nøgne på Birkebarkssandalerne, og lyttede længe til ham. Ti ene til Fader af alle Herremændene vilde Zegoel tale. »Han er

sindssyg,« sagde Fader, »og dog hører jeg ham gærne,« og han rystede på Hovedet, som forstod han ikke hvorfor.

Men i dette Øjeblik, her i »Bjærget«s Inderste, forstod Steffan. »En Ånd taler igennem ham,« sagde Fader. Om den Ånd kunde få de Blinde til at se, de Lamme til at gå, og Blodet i ham selv til at tie — ja: bryde Jorden af Jærnets Magt!

Og nu, da Blinde-Olle, der intet vidste om, at Zegoel var kommet, sang videre:

»Fast jag Guds verk ej ser,
hans ande är mig när . . .«

kom Steffan til at ryste over alle Lemmer, som var hin opladende og sejrende Hånd over ham. Ja Gud — fri mig ikke til Jærnet, men fra Jærnet!

I det samme mærkede han Susans Ånde lige på sin Kind:

»Uf Steffan, dér er han! før mig forbi ham! jeg vil ikke være herinde, uf, hvor han ser på mig!«

Steffan stirrede i hendes Øjne, der var store og hvidlige af Skræk. Var hun bange for ham, som han selv og Staklerne dér i Mørket begærede? Se hvor de rakte og fangede mod ham med visne Hænder, med Stumper af Arme, med halvåbne Munde! Susanna — hvem var hun? Anderledes end han og de!

O ja, den Elskede, den han vilde! den han greb efter i Tårnet — som nu! Den han vilde . .? nej, den han skulde! Den kendte Gud! Og hun bad ham om Hjælp? hun, hans Hjælp, hans Frelse til hans Ret — nej, til hans Pligt: til Jærnet! Lys og stor stod hun dér med det gyldne Hår over de brede Skuldre!

Hånd i Hånd smuttede de ud af Døren, Susanna presset tæt ind mod den ormædte Stolpe, som gyste hun for at røre ved Zegoels hvide, forrevne Klæder.

Og de løb gennem Sneen, gennem Teglovnssmøgerne. Bag dem steg Zegoels Stemme, høj og tynd som en Fugls, og Blinde-Olles uantastelige Sang:

»Om ej mitt öga här
din klara sol fått se,
så skall jag skåda där
ditt eget anlete!«

Men nej, nej: kun Susans Ansigt skulde Steffan se, altid som nu! så nært, så blussende stort, med så runde Øjne og så tung en Mund! elske det, lyde det — sit eget Blod, Farfaders Suk, Jordens eget: bygge Ovnene og Smedjerne op derhjemme, »bruge Bjærget« efter dets Lov — og høste dets Løn og dets Straf som de Andre! Da vilde han aldrig tænke på dem i Fattighuset, ti da vilde intet i ham ligne dem!

»Herind! Herind!« Susanna dukkede sig og smuttede bort gennem Lystågen fra en lav Dør under Istapper.

En lunken Lugt af Huder og Skind . . Enebærris under deres Fødder . . en Hornlygtes Blænden, og i dens Lyskres et skægget Ansigt . . .

Det var Lucas Jæger, de var i Skytterønnen! Væggen glimtede af Geværløb- og Skæfter. Susans Hånd slog ned om dem, hun vendte Hovedet mod Døren, som vilde hun skyde. Hvem? Zegoel, om han kom?

Ja skyd ham, Susan, fri mig for ham — om du kan!

Steffan segnede ned på Stabbestolen, med Øjnene på hende, åndeløs. Det var den anden Løbetur med hende i Dag, og så ondt hans Ryg sved, så hed og frisk brændte han af Sne og Blod, — som før han brød sin Skulder.. lyksalig og skyldfri . . .

»Hvor mange Bøsser har du, Lucas?« Susanna talte Geværpibernes usikre Blinken i Grankogle-Bålet. En Måneplet slikkede på Gulvet.

Havde hun allerede glemt Zegoel og Fattighuset? Ja, havde han det ikke selv? Hun var hos ham!

»Hm,« Lucas' Øjne glippede under Hårstråene som Elgtyrens over hans Hoved, »pil ikke, de er ladt, hver evige én.«

Steffan foer sammen. Lucas med det lange Hår endnu fuldt af Rim, med de lodne Hænder endnu røde af Blod —

Lugten af Pels og Mos . . Mørket derude, Skoven, som truede . . .

På Væggen, i det disede Lys dukkede frem fantastiske Skikkelser af Jægere med Hirschfængere og Krudthorn, malede i Legemsstørrelse på søndrede og gulnede Lærredsduge — fra de store Ulvejagters Tid, da de i Klapperkæden agerede det manglende Mandskab . . . Så få var Menneskene, så mange Rovdyrene! Ja, se Ulvenættene dér, vældige Ruser med grove Masker, og Øxene og Spyddene og de broddede Læderpansre til Jagthundene. Å tænk, hvor lille selv det store Savolaxhyttans Brug var i Värmeskogen, hvor svage dets Flammer mod dens evige Nat! O, han forstod det: en Salme opstemtes, hver Gang en Ulv var fældet: Tak Gud for Ilden og Jærnet, ved dem priser vi dig!

Susanna kastede med Hovedet: »Pyt, jeg kender nok til Geværer! Men sikke nogle gamle dér. Hvad hedder de?«

Lucas bøjede sig over Kugleformen. Susanna var ilde lidt af alle Folkene — som Brynte var afholdt . . Og han selv? Ligegyldig! Han havde jo intet med Jærnet at skaffe, kunde hverken gavne eller skade, talte, som Masovnsborkarne slet ikke med! Men — bi, bi nu kun!

Lydig mod sin gamle Herres, mod du Pont'ernes Datter pegede nu Lucas:

»Det er Slædebøsserne dem, de små, nemme, og det er Mausere, de store, svære. Og den kleine, fine er en Franskmand fra Liège, og så en Tysker fra Hage i Karlstad. Den gir jeg ikke et Runstycke for! Men den dèr i Midten, det er en norsk Karbin, den tog jeg ved Kongsvinger i 1808. Og det gamle Gevær med Flintelås, det bar Fader min i »pommerske Krig« på Usedom og i Stralsund. Det var alt det Våben, de gav ham. Fire Generaler havde de i to År, og Rosen, som havde fulgt Karl den XII, afsatte de for Hamilton og v. Lantingshausen. Ikke én Krumme Jord vandt vi, men nok af Skændsel og Skam. 60 Millioner Rigsdaler kostede den Krig og 30,000 Mand — hm ja!«

»Sine Tjenere fælder det — Grubekarlen som Krigeren« . . De dybe Sår i Lucas' Kinder og Hænder fra finske Krig og fra norske i 1808 og 14 — som på Sixten Råbocks der-

hjemme — og de 30,000 Mand, der lod Livet i hin pommerske Krig »utan vinst och förlust« . . Steffan nikkede hastigt. Ja, fordi dem fattedes Jærn, »Sverges guld och styrka«! »Hattenes« Svindel og Krisen i Bjærgværksdriften i 60'erne, da Halvdelen af Värmlands Hamre standsede . . . Hvem hviskede endnu ikke, bleg af Gru og Skam, om den Tid, Bergslagens Ragnarok? Nej Jærn, mere Jærn, og hver Svensk født at dyrke det, at ære det, evigt, som fordum!

Men Susanna viste sine brede Tænder, rystede sit store Hår og lo: »Bah, hvad kommer det gamle Vrøvl os ved? Men det stygge Gevær dér, hvad har du det for?«

Lucas skelede. »Det er en Finnebøsse,« knurrede han.

»Uf!« Susanna rev hæftigt Hånden til sig, som brændte Våbnets plumpe Skæfte.

Lucas' hvidblå Øjne blinkede hvast, han pressede en gammel Stump Filt til Forladning.

»Det skulde Frøknen nu ikke sige. For de bedste Bøsser er dem fra Grafåsen og Evertsberg — og dem laver Finner.«

»Hå ja, når de har forskrevet sig!« Susanna skottede angst til Geværet. »Det Pak!« hun spyttede og korsede sig ilsomt. Lucas tørrede sig under Næsen med den blodige Hånd, han tømte en Strøm Fliseryds Krudt ud på Bordet.

»Hå ja, forstår sig — det er jo Finner det!« mumlede han hånligt og sukkede i det samme.

Men Steffan stirrede på Susanna. Spyttede hun ad Finnerne, korsede hun sig for dem — som Pigerne og Karlene derhjemme, der kastede Ild på Gulvet, når en Finne havde vist sig i Køkkenet for at sælge Birkebarkskurve eller Vildt? Finnerne, hvem selve »Värmlands Fader«, Hertug Karl havde kaldt herind, lig Vallonerne og Garperne, Steffans og Susans Forfædre — som havde ryddet Skovene, befolket Ødemarkerne og bygget de første Osmunds- og Mulltimmersovne — og joges fra hver Rydning, hvert Hjem og hver Ovn, at Svenskerne kunde tage dem, af Dronning Kristinas, af Karl Gustafs, ja af de allerseneste grusomme Love, dem Fader og Farbroder samlede i deres »Värmlands beskrifning« — »til evig Skam og Skændsel«, som Anselm svor . .

I det samme stod Brynte på Tærsklen.

»Her er du! Det er anden Gang i Dag, du render fra mig, Susanna!« Han kom langsomt hen imod hende, med Blikket i hendes og Hænderne vuggende, som vilde han slå.

Steffan rejste sig. Brynte nævnede ham ikke, så ikke til ham, som var det ikke ham Susanna løb med, som var han ikke til! Agt dig lidt, Brynte, nu skal jeg bære Våben som du! Lige mod Lige!

Susannas store Mund svulmede frem, men pludselig smilte hun og rakte Hånden mod Brynte:

»Godt, at du kom! Jeg kedede mig!«

Steffan svimlede — Stuen, de to, Lucas Jæger . . . Han hørte Drønet fra Bruget. Larmen fra Hundegården ved Siden af, den tunge Gøen af de store Bjørnehunde og Fuglehundenes hvasse Glam . . . Så sad han på Stabbestolen ved Stenovnen og så de to dér holde hinanden i Hånden og smile, og han var ene — og våbenløs pøny, Steffan Choräus . . .

Ja, Steffan Choräus de Bèsche! Sine Våben, glemte han dem? Morgongåfva! »Jærnets Herre« — han var født dertil, som Brynte, Grubekarlens Søn, til dets Træl! Og Susan? Tøs —! Hun var det — og den rette: Jærnets Pige! En Susan, der var god? En Susan, der var tro? Nej; med sine egne Våben skulde hun erobres — så han ikke Brynte? Velan! du besvor mig, min Ven, om at bruge Morgongåfvas Jærn — Om jeg nu brugte det . . . mod dig? Om det nu tog hende og Savolaxhyttan fra dig? som din Fader tog den fra hendes? »Värmlands rigeste Arving« — havde han ikke hørt Fruerne i Filipstad hviske det, beklagende, om ham, Krøblingen, »den danske Frues« Barn? Han krummede Læberne. Bi, Brynte, jeg skal bruge Jærnet, som du besvor mig — og som Loven er!

Da steg Hundeglammet fra Gården, som en Orkan, døvende et Øjeblik selv Brugets Bulder: dybe og tynde, høje og skarpe Røster mellem hverandre — Elghunde og Støvere, Laphunde, Harehunde og Svinhufvuds. Og derunder Råb af Stemmer, knaldende Døre, løbende Trin over Fosse-Broen . . .

Susan og Brynte slap hinandens Hænder. Hun fløj til Døren, nyfigen. Lucas løftede Hovedet: Hvad nu?

Men Steffan gik frem mod »den unge Patron», truende: Du vidste vist ikke, hvem jeg er? som jeg ikke vidste det, før du fik mig belært! Nu, erfar det da, du og hun!

Men da slog Råbet igennem, overdøvende Hundenes og Brugets Drøn:

»Finner! Finner!«

Og i det samme var Susan og Brynte ude af Døren.

Lucas havde rejst sig, han lyttede med rynkede Bryn, han mumlede — eller våndede han sig sagte?

Steffan så på ham. Lucas var en »Skovkarl«, en af »Hifolket« fra Dalby, fra Tolvmileskovene i det nordligste og fjærneste Värmland. Men mer end et halvt Århundrede havde han tjent på »Bjærget« — ved »Regimentet« i Finland 1790, ved Trollhättekanalen i 1800, igen i Finland 1808 og i Norge næste År og i 1814, og siden, længere end Steffan kunde huske, som Skytte på Savolaxhyttan, under gamle Hr. Melcher, og nu under Bryntes Fader.

Til Dalbydragtens Vadmelsvams med røde Bændler og Skindkasketten bar han Regimentets grå Benklæder. Og om Søndagene, ved Kirkeparaderne, hvor han, skønt længst afskediget, trofast mødte, den gammeldags Chakot med Gulddup og Stjærne . . .

Han havde jo måttet flytte fra sit lille »Soldaterhus« ved Gammalsjon, fra sin Have, sin Agerlod og Ko til Jægerstuen her midt i Brugets Bulder, og trods Vadstena Krigsmandskasse og Sværdmedalje-Pensionen måtte han rykke videre over til Fattighuset, den Dag da hans Øjne og hans Hånd, irret og gigtisk af Krigene og af »Landeværns-Sygen« sveg ham.

Steffan så på Flintelås Geværet fra hine Krige, hvori Lucas, hans Fader og hans Kammerater udleveredes nøgne til Napoleons og Alexanders Grenaderer — Krigene, som Susan kaldte »gammelt Vrøvl«, og som Børnene plaprede som treven Lektie i Zacharias Piras Skole . . . Nå, hvorfor plaprede Steffan ikke med? hvad kom »Vrøvlet« ham ved, som Susan råbte?

Sixten Råbock — han fandt sine Fædres Hjem, Ödsköldshyttan, som en Ruin, da han, énarmet, énøjet og énbenet, kom hjem fra de fem Krige . . . Men han fik jo Læ i Bäckstugan på Morgongåfva! Og gamle Lucas — Susan og Brynte svor, at hans Kugle var støbt af Kirkesølv, at han kunde »holme« Skov, ja, at han havde sin Barndoms Venner fra Dalby Tolvmileskov, Huldrene Råhanda og Tallemaja som Vejvisere til Dyrenes Græsningspladser og Vinterhi.

Hvorfor skulde da Steffan stedse føle det, som var han Skyld i hin glemte Jammer? O Gud, nu vidste han det, i denne Time! Fordi han havde forrådt Jærnet, »Bjærget«s Pligt, Sverrigs Værge! Sagt sin Part fra sig — »Värmlands rigeste Jærnfond« — for at sove sødt under Guldås!

Lucas blinkede ad ham:

»Skal Hr. Choräus ikke med — med de andre?«

Steffan jog sammen. Jo, jo! med Susan, med Brynte! bort fra Fattighuset, bort fra Stuen her! Steffan Choräus de Bèsche, Herren til »Bjærget«, Arving til Morgongåfva — nej, Adamshyttan!

Han foer af Sted, til sin Ret, til sin Pligt, med et Hærskrig, som fløj han på Susans — nej, på sin egen Ski!

Han løb mellem de isgnistrende Trævægge, forbi Klejnsmedjen, Snedkerværkstedet, det lange, lave Hus, hvor de vandrende Håndværkere, »ämbetsmännena«, boede, når de nåede Bergslagen her, og de tilføgne, sammengledne Ruiner af »Nielleringshuset«, hvor tyske og flanderske Smedde, Elever af Mester Kollmann i Augsburg, havde øvet Niellieringens vanskelige Kunst i Bourgignothjælme og bølgende Flambergere, i de Dage, da de gamle Hvittlocker du Pont'er sad på Savolaxhyttan, og ingen drømte om, at en Grubekarl her skulde smedde Plove og Harver!

Bi, her skal smeddes Våben igen, mod Sverrigs Fjender og mod dig, Brynte, dets Træl! og ved dem skal du, Trællen, forjages fra dets Allerhelligste!

Nu var han atter inde i Brugets Larm og Lys. Skæret fra Møllen slog ud i en Em af Varme og Mel, han skim-

tede travle Skikkelser derinde, Mølleren og hans Svende og de melførende Bønder . . .

Så løb han gennem Slædeflokken om Klokkestablen. Inde i Kontoret skreg Janne Piscator og hans Kontorister stadig mellem Kulkørerne. Ja hunds dem kun! Jeg er ikke mere lig dem, det er ikke mig, du hundser! Men bi dog — en Dag, når jeg er Herre på dette Brug, tales vi ved om Jan-Petter, Faders Bonde!

Hamrene bragede og hakkede, Bælgene stønnede, og højest oppe flammede Hyttekransen.

Men dér, ved Broen under Skoven, hujede en Flok af Brugets Løsgængere: Masovnsborkarne, Brændevinsbrænderen, Teglmageren, Kontordrengen, Ildvagten og Avlsgårdens Karle og Piger. Råb skingrede:

»Strukfinner! Rugfinner! Løsfinner!«

En Regn af Sneboldte, Isstykker, Jærn- og Kulstumper haglede over tre toplæssede Slæder, der sad kørt fast i Snedriverne foran Magasinet.

Steffan standsede brat. De knyttede Hænder slappedes, han stirrede . . .

De raggede Heste stampede og sled, Finnerne masede, skubbende på med Skuldre, Arme og Knæ; Stabler af Borde, Stabbestole, Brændevinskogere, Træplove og Birkebarkskar dinglede og ravede.

Kasteskydset slog dem om Ørene, og Skældsordene hylede. Men med Hovederne dukkede under Pitnilkaen og Uvejrshætterne, med de krumme Rygge til, sled Finnerne tavst med Slæderne. Deres lange, sortbrune eller hørfarvede Hår hang fuldt af Rim, deres gule, sitrende Ansigter glinsede af Sved, Hænderne greb og greb i Gedeskindsvanterne, Fødderne stampede i Näfverskoene. Selv Kvinderne stred med, i deres korte Pelse, deres rødrandede Kjoler, deres Snesokker af Vadmel og brogede Pieksuter. En Drift af de små, hvide og hornløse Finnekøer trængte sig, angst brølende sammen bag Slæderne, med rindende Øjne og Muler, hungerkrøllede Pelse og Koderne blødende af Vandringen gennem de stivfrosne Snedynger.

»Hej, I Skovødere og Troldpak, hvad skal I her? prøv

på at sætte jer fast i vore Skove, så skal I smage svensk Ild og Stål! Krudt bider vel på jert forbandede Skind trods Hexesalver og -salmer! Kvæner, herut af vore Skove! Fremmedpak!«

Steffan lyttede — en mat Kulde krøb gennem ham, en Kulde fra Jorden under ham, den fremmede Jord . . .

»Fremmede, hvad skal I her?« »svenskt Stål . . .«

Men — Fremmed? . . . her hvor de alle, Valloner og Tyskere som Finner, kom til det af de Digerdøde forladte Land, til igengroede Urskove . . .?

Ja — men de havde lært sig det svenske Sprog, de nye Sæder og Skikke! Kun Finnen talte endnu, på tredie Århundrede, sit eget Mål, levede sit eget Liv, som i Suomi! Og derfor lød det, fra Lov som fra Bonde: »Ve dig, du Fremmede!«

Hvorfor kastede han ikke selv med — som de Andre? hvorfor spyttede han ikke selv, som Susan, eller korsede sig?

Havde han, havde Moder lært Landets Sprog og Skikke, eller var de Fremmede, som Finnen, for »Bjærget«s, for Jærnets Lov?

»Jærnets Herre« — fordi han var født på »Bjærget«? Morgongåfva var ikke Adamshyttan og han ikke Mikael!

Hver Fædrelandssang, de havde sunget i Zacharias Piras Skole, kvad om Jærnet — fra Edelcrantz' til Vitalis' — og han måtte nynne dem på sit halve Dansk, og Drengene vrængede ad ham: »Jute!« Gyllenborgs Ord om »Sverrigs Guld« — »det järn en svensk är född att yrka«, de gjaldt ikke ham! Det Ry, Jærnet havde »ført i alle Lande«, det var ikke hans! Buddet, at det i Fremtid som i Fortid skulde »evigt æres«, det lød ikke til ham! Og dog — på »Bjærget« var han født, som Finnerne dér!

Og hvad fortalte ikke Farbroder om dem? »Børnene af »Ordet«, af Wäinämöinen, den våbenløse Sanger« — der havde lidt under Våbnenes »stora ofred« i 500 År — og som nu, da de var tyet til de Skove, hvorfra de en Gang kom, mødte det Jærn, som de først af alle havde dannet til Harve og Plov, vendt som Kugler og Krudt mod dem selv . . .

Og Susanna — hun spyttede ad dem: »Pak!« men korsede sig i det samme . . .

Og da — hans Negle bed ind i Hånden — bi da! vogt jer! for — for kanhænde »Ordet« . . . »Først var Ordet,« læste Märta Moll . . »Den gudbenådede Rune«, sagde Farbroder . . .

Kan jeg aldrig blive »Herre af Jærnet«, dets Træl skal jeg aldrig blive! Ti »Ordet« ejer jeg! Kors jer for det, I væbnede Tåber, Susan og Brynte!

»Der er Tatere med! der er Tatere med!« hylede én og pegede på en høj, sorthåret Karl, der ragede op over de lavstammede Finner.

»Smid ham i Ilden! ind i Ovnen med ham! Ha, ha! og *I* regner jer for finere end andet Folk? end os Svenske, hva'? »Finneadel«, hva'? Ha, ha, nu kan vi se, at I er Kammerater med Fanter!«

En Jærnstump ramte Tateren, der i et Hyl styrtede op, med sin Fægtestav, Tjukni'en, løftet til Slag, men i et Nu blev grebet af Anføreren, en lille, rødhåret Tavast:

»Dy dig, Higgfrid — eller vi er dødsens!«

»Dødsens? sagde du dødsens?« skogrede Karlen, der havde kastet, lange Abraham Närke, »hå, det er du min Sæl alligevel, du og hele dit Folk! På dem, Karle, på dem!«

En Sten ramte Tavasten, så han blødte. Han greb for sig — og fik bægge Hænder fulde af Blod.

Da foer en halvvoxen Pige op fra Læsset, hvor hun sammenbøjet havde holdt fast på Løsøret. Det hvidgule Hår strittede under Pandesmykket, Øjnene sprudede i det brune Ansigt, og med Armene højt oprakte i Skindtrøjen skreg hun en Strøm af Ord på Finsk, knejsende øverst på Dyngen som en Flamme.

En Kugle foer ud af hendes Hånd — de sprang til Side med et Skrig . . . Den ramte Susanna på Brystet, så hun tumlede, Brynte styrtede frem . . .

Steffan svimlede. Det Skud, det var hans! han havde råbt på det, sit Våben: Hævn! Og nu: Susanna, den Udødelige, hans Elskede — —

»Det er Finneskud! Det er Finneskud! Det er Troldskud, Dødsskud!«

Teglmageren Figge rev Brynte med sig tilbage, og hele Skaren splittedes, op mod Magasinet, ind over Broen, ja ned på Isdæmningen og Søen.

Men Finnepigen hug de knyttede Næver gennem Luften mod Hyttekransens flammende Bål, mod hele det luende Brug, mod den vidskræmte Flok, mod Susanna, der forfærdet krøb ind til Brynte.

»Forbandet! Forbandet!« endte hun på Svensk den finske Ramse, svajede og faldt ned over Skramlet, idet Læsset pludseligt satte sig i Gang.

Finnerne løb rundt om det og skubbede på. Kvinderne rev i de brølende Køer.

Da styrtede Varg, den kæmpestore Hammersmed, frem på Vejen med en gloende Jærnstang i Hånden.

Et Skrig slog op fra Finnerne.

Et Råb: »Patronerne! Patronerne kommer!«

Et Par sorte Heste stejlede, flere bagved, en Klingren af Klokker, en Flok af Kaner — Brugspatronerne fra Filipstad, der stævnede til Mødet . . .

»Hvad er her på Færde?« tordnede en bydende Røst, og synlig for alle, i Flammeskæret, rejste Bjærgmester Franz von Schéele, sin svære Skikkelse i den forreste Slæde. Pelsen var gledet til Side, hans Uniform glimtede frem, med Kravens Guldsyning, med Jærnets Tegn: Faklen og Magneten, i Guld.

»Stille der!« råbte han, med Brynene rynkede over de store, hvælvede Øjne. Det tunge, skægløse Ansigt blussede.

Varg, Smedden, der ellers aldrig lød nogen, end ikke Janne Piscator, standsede med Jærnet i sin Tang og slap det ned i Sneen.

«Lad de Folk passere!« kommanderede von Schéele med en truende Armbevægelse, »nedsætter de sig i Brugs- eller Kroneskovene, tilkommer det mig og Patronerne, ikke jer at jage dem ud. Der er Love nok for det! Kør så!«

Han sank tilbage i sin Pels og sin Kane, og den rut-

sjede forbi og ind over Broen, fulgt af de andre, glitrende i Måneskinnet af Rim og Sølvklokker.

Fader — dér var Fader, hans blege Ansigt bag de andres blussende og bryske, blandt Vrimlen af Skindhuer og Bjørnepelse!

Men Susanna — hør hvor hun hulkede! Finneskud, der dræber den, det rammer, langsomt, men vist . . .

Å, han tørrede sig over den våde Pande — at hun troede det! Men han selv — han havde anråbt om det, »Ordet«, Tryllerunens Magt, Hævnen over den Lov, der ikke var hans — og som han dog var underlagt . . . Han søgte at le . . .

Pludselig drejede en Kane sit prustende Spand ind mellem Børnene, så de måtte springe op på Magasinets Trappe.

Patron Thrond Thorlander, Bryntes Fader — det store, rynkede Ansigt under Uvejrshætten . . .

Stønnende af Gigt og af Bjørnepelsen væltede den gigantiske Krop ud af Slæden, søgende mod Sneen.

»Fa'r, hvad vil du?« Brynte sprang til.

Thorlander svarede ikke, famlede kun med sin Renskindshanske og fangede Finnekuglen op.

»Var du med, Brynte?« peb han på sit tynde Dalkarlsk, plirrende mod Sønnen med sine små, beggrønne Øjne.

»Nej, Fa'r, nej, vi så kun til, og jeg —«

Det store Ansigt opløstes af Nød, den knyttede Næve vuggede som brændt.

»Brynte! Brynte! Finnerne, rør dem aldrig! kom dem aldrig nær, eller — o Gud, du véd jo ikke, men de — Så er alt omme! Så er vi færdige!«

Han duvede, med det våde Blik bønfaldende mod Himlen, med Kuglen fumlende mellem Fingrene.

Døden! Døden fra Skovens Sus, fra Morgongåfvas Nætter — en Kugle af Kohår og -huder, sejdlæst af en Finnetøs!

Men rastløs tumlede Steffans Hukommelse med Midlerne mod Troldskud: Kniven, der skulde slås over den Ramte . . Ramsen: »Trollet stod på berg —«

»Bjærgmestren! Patronerne!« Thorlander foer sammen, som suste atter Markscheiderens Knippel over hans Ryg, »de gør mig den Ære — og jeg — Å, jeg arme Menneske!« han tumlede op i Kanen, »kør, Göran, kør!« han dunkede Kusken i Ryggen. »Men det Skud, de Finner —! at det skulde ske, nu i Dag, da —« han dumpede tilbage mod Ryglænet, Hestene sprang frem, han vendte det rynkespundne Ansigt mod Brynte, «Finner!« blæste Munden — så forsvandt hans Ryg ind i Broens Ildskær.

Børnene stod ene tilbage i den opkørte Sne. Pigerne og Karlene var fejede bort, strax Patronerne kom.

»Brynte,« hulkede hun, »tror du, hun skød Døden på mig?«

Steffan nærmede sig. Var hun ikke hans? skulde ikke han trøste? han, som havde såret . . . Hvordan var det? En Kniv skulde slås gennem Grødkæppen, med Tungen gennem Skaftet, midt for Gaflen, til Ramsen:

»Trollet stod på ett berg
spände sin båge, hvässte sitt svärd.
Då kom vår Herre Jesus Kristus . . .«

Å, var han da gal! Men Susan — skulde hans Våben, skulde »Ordet« dræbe, langsomt, men sikkert hende, hans Elskede? Da, nej da måtte før han selv dø — som Finnen, under Jærnet, hendes Våben!

«Tror du, Brynte?« hulkede hun.

Brynte slikkede og slikkede over Læberne. »Vist ikke, Susan,« mumlede han, og brugte det Kælenavn, som han ellers aldrig anvendte, »— men, det var slemt . . . Hvad skulde vi også efter de Finner for? de gjorde jo intet ondt! Og Fader —« han gravede undrende med Foden, som vilde han grave noget frem af Sneen.

Steffan spidsede Øren — ja, hvad var det med Patronen? det var mere end »Finnofobi«: Finnepanik, men hvad? Han skulde opdage det en anden Gang og bruge det! Måske det kunde ramme Brynte, måske det — »Finnerne — så er alt forbi«! sagde Thorlander . . .

»Jamen hvorfor skød hun på os! vi kastede jo ikke efter dem!« græd Susan.

«Fordi,« Brynte knejste strunk, «hun kunde se, det var os, der var Herrer her! for — pyt! — tror du, det gjaldt bare de Par Sten i Aften? Men — vær ikke bange, Susanna!« han knugede hendes Fingre, så hun skreg, dæmpet, uden at vide det, »vær ikke bange! Jeg tager det på mig, dig skal ingenting komme til!«

Susannas tårefyldte Øjne hang ved hans Læber, og langsomt, Hånd i Hånd, gik de ind over Broen.

Steffan stod og stirrede efter dem, rystende endnu af Optrinet, af sin Vrede, sin Triumf — og sin Anger. Isstænkene fra Hjulet sprøjtede ham i Ansigtet, så Ilden deroppe brødes i Regnbueflimmer. Han vilde le ad deres Overtro, som altid før, ad sin egen —. Og han vilde efter dem, rive Susannas Hånd til sig som sin, sværge hende sin Hjælp, han, som havde voldt Angsten og ene kunde kalde den tilbage — dømme »Ordet«, Runen, ugyldig, ved at give sig hende, Jærnet, i Vold — ja, søge sig Hjemstavnsret på »Bjerget«, hos hende, som dets ydmygeste Træl! Men — dér gik hun jo alt med Brynte, dets Herre!

O Gud — Herre? Her!

Han blinkede mod Ilden deroppe. Den tændtes af de Finner, som Erik Läspe og Bjälbo-Jarlen kaldte ind at lære »Bjærget«s Bønder Jærnets Kunst — og den flammede over deres Lig, kastede som Ved i dens Gab af deres Lærlinge. Og den luede for disse, for »Bjærgmændene«, i Osmundsovn, i to Århundreder — til den, i Vallon-Indvandringens og »Bjærg-Privilegierne«s Dage beskinnede dem som Trælle højest oppe fra Jules du Ponts Masovn. For at sluge hans Efterkommer i sjette Led, Melcher Hvittlock, da hans fejlslagne Forsøg med den nye Franche-Comté Metode, Februar-Revolutionen og hans Sønners Gæld truede med at slukke den . . .

Og nu —? Mer end nogen kendte Steffan Planen: Brynte skulde føre du Pont'ernes Barn tilbage til det fædrene Hjem, og Grubekarlen glemmes bag de gamle, »retmæssige« Herrer . . .

Ret? Herrer? Her! Kun én kendte Jærnet: sig selv!

Og Steffan havde gjort dem ansvarlige, ja misundt dem, de, der hvirvledes bort i Mørket som Gnisterne fra Bålet deroppe — de, der var Fremmede her som han . . .

Du tog Skuddet på dig, Brynte, Herre til Savolaxernes Ovn! Huskede du — og din Fader dens Navn? at Finner byggede den en Gang? Ak, Runen ramte jo ikke jer — I, der skal gå, som I kom! — men Susan, Pigen, der skulde gøre jer evige i jert Hjem, i Børn, ja Børnebørn! O ja, Brynte, tag det fra hende, om du kan! Og du er »Bjærget«s Herre!

Han hørte Susan og Brynte, Hånd i Hånd, mumle Finnebønnen dér foran:

«För nordanväder och finnskott
bevar oss, milder Herre Gud!
Ifrån jord och ifrån sol
och från allt ondt som flyger mellan himmel och jord!
Med de heliga namn:
Gud Fader, Son och Helge Ande!«

»Ordet« — hans Våben, nu søgte de til det at værge sig mod deres eget!

»Alt ondt, der flyver mellem Himmel og Jord« . . Døden var det — for Herren som for Trællen, for Indfødt som for Fremmed, her under Jærnets Lov!

Og uvilkårligt mumlede han Bønnen efter, «Finnofobbernes« Bøn, han så ofte havde leet ad, for alle de Fremmede under Jærnets Lov:

»Trollet spände båge, hvässte svärd:
»Jag skall skjuta båd' folk ock fä och allt det jag ser!«
Men den Herre Jesus sade . . .«

O ja, Ordet, Märta Moll, giv mig Ordet, som er hos Gud, som er Gud! som ej dræber, men levendegør Susan, den Elskede! Ordet, »ved hvilket alle Ting blev til, og uden hvilket intet er blevet til af det, som er!« Ordet mod

Trolden, som spænder Bue, hvæsser Sværd imod alt, der ses! Giv mig Ordet, i hvilket Evigheden bor, og jeg, den Fremmede, er »Bjærget«s Herre!

Han standsede, på Tærsklen ind til Hovedbygningens oplyste Hal.

Dér, mellem de snepudrede Kørepelse, der som oprejste Isbjørne kravlede op ad alle Vægge, i deres Ånde af Kuldeskyer dansede Susanna, med det lyse Hår kastet tilbage, fægtende med de nøgne Arme mod de kæmpemæssige Skygger, leende med blottede Tænder.

Og med den ene Fod på Vindeltrappen op til Salen, hvorfra Stemmer summede ned, klappede Brynte Takten til Dansen.

Steffan glippede mod de viftende Tællelys i Træringene under Loftet, mod det flammende Bål over Enebærknuden i Kaminen. Han lukkede Øjnene og hørte hende danse, hendes bratte Åndedrag, hendes duvende Fjed, og han åbnede Øjnene og så hende danse, i en Glorie af hendes egen Ånde, af Frostkulden, af Lyset, med Pletten af Finnekuglen på sit Bryst, på Sneharekraven.

Og i et Spring var han over hende, i hendes Legemes Damp, i hendes Lemmers Hvirvlen:

Susan, jeg danser med dig, i Lyset, i Frostrøgen, med Pletten på dit Bryst! Hør, Brynte klapper, hør Bruget bruser Takten til vor Dans! Og vi er Herrer her! Hvorlænge? Så længe du danser — et Nu, en Evighed!

»Er I snart færdige med den Dans? så vi kan komme op og høre, hvad der tales om Jærnets Fremtid?« skar Bryntes Stemme igennem.

Han klappede ikke længere.

Men Bruget bruste. Og Steffan greb efter Susan.

»Jærnets Fremtid« — Hvad vilde dog Brynte? Den var jo deres Død! Hans som deres! Nej, Dansen var deres, her midt i Skovene, om Jærnovnens Ild — til den slugte dem som Ved . . . Kom, Susan!

Men hun lo, dukkede Hovedet, smuttede ud af hans Arme, hængte sig fast ved Bryntes og løb med ham op ad Vindeltrappen.

Steffan stod ene tilbage i det oplyste Rum, hvor hendes Ånde endnu drev mellem de svævende Kuldeskyer fra Pelsene. En Stemme løftede sig deroppe, skarp, myndig — »Bjærget«s Mesters, v. Schéele, der talte om dets Fremtid . . .

Med bøjet Hoved, med Fødderne sviende af Sneen derude, af Dansen herinde steg Steffan op ad Trappen. Han gad dog høre . . .

Den Fremtid — var ej en ringe Del af den hans?

Ti »Ordet«, Märta Moll, mit eget Våben — jeg tror jo ikke på det!

»Ack Värmeland, du sköna, du härliga land,
du krona för Svea rikes länder!«

v. Schéeles svære Ansigt med de skinnende store Øjne og Dobbelthagen i Uniformskravens Kalvekrøs vendte sig ud over de tætte Rækker af Brugspatroner om de lange Borde, i det flimrende Skær fra de fire Trælyseringe under Loftet.

Steffan listede sig på Tæerne hen mod det lille Bord, »spelmansbordet«, hvor allerede Brynte og Susan sad, og Adrian van Harmst, pluskæbet, fed og hvid, i Fløjlsjakke med Kniplingskrave- og Mansjetter.

Osen af de mange Munde svømmede over det store, øde Rum, hvor Tapeternes falmede Guldstjærner spøgede mellem Skjolderne efter du Pont'ernes Slægtsgalleri — Ehrenstrahls, Roslins, Lafrensens og du Paschernes Malerier. Og Gulvet grinede med Pletter efter de tunge Møbler à la Jacob, som Melcher du Pont havde bragt med sig hjem fra sine Pariser-Besøg i de tidligste Napoleons Dage . . .

De hundrede Aftner havde Steffan siddet her ved Børnenes Bord, »spelmansbordet«, ene med Susan og Adrian og lyttet til Fløjters og Violiners Spil, til Ahlströms og Nordbloms Selskabssange, gennem Dam- og Skakbrikkers Smelden og Komplimenters og Bonmots' Flyven mellem blåkjolede Herrer og chiffonbrusende Damer.

Nu stod den sorte Nat ad de gardinløse Ruder ind over Mænd i mørke Brugsuniformer med Jærnmærket i støbte Knapper. Kun Faders civile Dragt og Præsterne Böös' og Bräutigams gejstlige.

Og på Bordet, mellem Dalarstager af Tin, flød Landkort, Kalkuler og Overslag, og foran ham sad Brynte, Husets

Søn, med Hånden fast om Susans Arm og Blikket mod v. Schéele, som, støttet på Håndfladerne, gyngede den svære Bug mod Bordet og smilte op i Lysene, som så han dér det Rige, han varslede om, og som var Bryntes Arv . . . Nå, for hvor længe? Steffan nikkede.

»Ack Värmeland, du sköna« — en Värmlænding har sunget de Ord, og fra hvilken Värmlændings Hjærte svarer ikke Ekko:

«Ja, om jag komme midt i det förlofvade land,
till Värmeland jag ändå återvänder!«

Og derfor lyder Guds Røst om Värmeren:

»Ho kan honom då öfvervinna?«

»I Bjærget gror Jærn, og på Bjærget Mænd«, har en anden Värmlænding sagt, og han fortsætter:

»Här järnet bröt bygd och bryter den än,
på höjd och i dalar djupa.
I skogen går Trätäljas yxa igen,
och furor i strömmarna stupa.
Bland forsars dån, vid hamrarnas takt,
i lågande masugn, i grufvornas schakt,
där växa mest Värmelands skördar.«

Og dér, i Warimannaland, i Bjærgets Land, blev de høstet af vore Fædre fra Arilds Tid, i Tolvmileskoven, i Timileskoven, i Urfjældets Nat.

»Mellan Letstigens älf och Norriges gräns
och badat af Vänerns bölja,
det ligger ett landskap, vars anblick käns
af skogar och berg, som det hölja.
Med eld det röjdes i forna dar,
eld har det på härd och i hjärta kvar,
och därför det Värmeland kallas.«

Ja, her blev til Sandhed Folkenes Sagn om de skjulte Skatte, kun at ej en avindsyg Gud dulgte dem i Jorden,

men Skaberen nedlagde dem dér at findes af den Uforfærdede. Vi Mænd på jærnrig Grund, stærke til Sjæl og Krop, sattes til denne Gerning, den ædleste af alle: at lægge Grundvold for de kommende Slægter. Den tyske Bjærgmand og Digter Novalis nævnede Malmsøgeren: »der hohe Herr der Welt« og kvad om ham:

»Zwar reicht er treu dem König
den glückbegabten Arm,
doch fragt er nach ihm wenig
und bleibt mit Freuden arm!«

»Søger ikke Eders eget!« var Bjærgmandens Løsen fra de ældste Tider. Som i de græske Fakkelløb var det hans Sag ej blot at værge Flammen, men at række den med øget Lue fra Hånd til Hånd gennem de skiftende Led. Lad da også os vise os vore Fædre værdige! Dette Land, der ikke ejer de så lovsungne Vinbjærge og Borgruiner, Kastanie- og Olivenlunde, men en skøn og nordisk Natur, tilstrækkelig for den, der elsker Fosterjorden og dens høje Enkelthed og ej vilde bytte én Time ved Daglösen Sø mod en Dag under Palmelunde ved Lago di Como — dette Land, der mere vidner om Elementernes Strid, end om deres harmoniske Udvikling, det mane os, ej til egenkærlig Hvile og Glemsel, men til nyt Arbejd! gerne til det største, der er øvet selv her i Flidens Land! kan hænde knap til Gavn for os selv, desmere for de Kommende! Faklen, vi modtog fra Fortidens Mørke, af ukendt Hånd, række vi den til Fremtidens, til ukendte Hænder!«

v. Schéele standsede, med hede Kinder, hvilende tungt på sine Hænder. Patronernes tætte Række sad stiv og ubevægelig i de sorte Uniformer, med Blikket på deres Papirer, under Talgdryppene. Ene gamle Thrond Thorlander stirrede på Taleren med opskudt Pandehud og de vældige Hænder foldede som ved Kirkegang.

van Harmsts Øjne bag Guldbrillerne og hans skægløse Mund kneb sig sammen om den gode Bjærgmesters kendte Retorik, mens Hadar Böös'es blussende Ansigt nikkede i

nedladende Sammenligning mellem denne Lægmands Veltalenhed og hans egen i salig Magnus Lehnbergs ophøjede Stil.

Men Denis Barchäus fra Snöbergshyttan, Bjærgassessoren, flyttede hæftigt på Sandbøssen og Blækhornet, mens længst nede for Bordenden den gamle Köckeritz og hans Søn Ehrenfried fra Dannemanshyttan fulgte hans Minespil i det gustne Oldingeansigt med det pjuskede, hvide Hår. Bjærgassessoren vidstes at være Modstander af det Projekt, som v. Schéele havde gennemtvunget det sidste Femår, og nu vilde sætte Kronen på, og han fulgtes heri af Köckeritz'erne og nogle få andre af de fattigste og mest afsides boende Patroner, til hvis Undergang Planen mentes at skulle føre.

Men — det var jo ej heller denne Slægt, der skulde tænkes på, men den kommende . . .

Steffan så på Susanna. Hun gabede og rystede sig søvnigt. Mens Bryntes Blik ikke veg fra »Bjærget«s Mester, Jærnets store Reformator, Skaberen af Bergskolan derinde i Lillagatan, hvorfra en ny Slægt af Jærnets Mænd sendtes ud over Värmland, ja Sverrig.

Adrian sov med blide Fløjt gennem Næsen og Sveddråber på Panden, som altid når han sad mere end ti Minutter stille.

Steffan rokkede sin Stol frem, så han skjulte for van Harmst den Interesse for Jærnets Fremtid, som hans Søn, Arvingen til det mægtige Solfors, Hästhyttan m. m., viste.

»Ikke sit eget — for de ufødte Slægter« — det var altså Jærnets Lov! De Gamle, de Gangne og Adrian, Susan og han, de brændte jo op som Ved under Jærnet! Faklen, der raktes fra Hånd til Hånd — på dets Alter endte den! Brynte var dets Præst, og alle var de Døden hjemfaldne. Og under hvilke Kår og til hvilken Gavn? Der fulgte jo ingen Alder på Jærnets!

O nej, én sand Gud fra Evighed og til Evighed! Jærnet hans Navn!

v. Schéele smilte gennem Salens Dis af Åndedræt og Brænderøg. Han nikkede som mod et Syn og talte:

»Gennem Timileskoven, gennem Tolvmileskoven bar vore

Fædre deres Skatte, deres Byrder frem. De ældste Spor af Menneskefærdsel vi finder på »Bjærget«, er »Klöfjevejene«, Jærnmandens og Jærnhestens, på deres døgnlange Færd mod fjærne Mål. Vi kan følge de Spor den Dag i Dag trods Århundreders Løv og Sne, ja kende Hvilepladserne, hvor Høet beredtes Hesten og Nattelejet Manden midt i det milestille Øde. Hvo af os har trådt disse langsommelige Stier over Bjærge, langs Elve og om Søer uden Hjærtens Rørelse og Tak for hine længst Dødes Tålmod og Mod? Men hvo har talt deres Længde og Møje uden at prise vor Slægts Genveje og hine Modige, der just af Naturens Vildskab og Modstand skabte sig Hjælpere og Venner — da de ombyttede Kløvsadlen med Slæden og lod Vandenes Is bære sig frem?

Hvad »Vintervejene« har betydet for Värmland, véd hver iblandt os, der fra Barn har mødt de lange Tog af Kul- eller Malm- eller Jærnslæder med deres muntre Gny gennem en Natur, frossen til Hvile. »Det är en tafla att se, det är en tafla att lefva!« siger Erik Gustaf Geijer, der selv oppe ved Ransäters Brug var med »én i Vrimlen af Skader, Spurve og Børn, af Mænd med Rimfrost i Skægget, af Heste med varme Skyer fra Næseboerne, i det hårdeste Arbejdets Munterhed!«

Og fra Näsrämen, fra Christoffer Myhrmans Højovn, gennem hvis Hyttekranses Flammer de nys leende havde sprunget om Kap, styrede en ung Esaias Esaiasson og Olof Christofferson Toget af Jærnlæs de kolde Mile mod Filipstad, og de rimblå Skove og de isblanke Elve langs Rämen og Långbanen og Yngen Søer genlød for første Gang af de Sange, som skulde give Ekko i det ganske Sverrig, ja Europa med. Ti Køresvenden, den ungdommelige Huslærer, blev Esaias Tegnér. Og som Geijer i »By- og Studieliv, blandt Bøger uden Tal, i Støvet fra den lærde Landevej« mindedes sin Barndom på Ransäters Vinterveje og »lo som en Ungdomsnar under grånende Hår«, således sukkede i Wexiö Bispegård en ulykkelig, af Afsind omspændt Olding til Ungdomsvennen og Svogeren, hin Olof Christofferson Myhrman:

»Jag minns en tid, fast det är längesen,
då lifvets vårdag på oss begge sken
vid Rämsjöns gröna strand, där idog hammar
slog takt till glädjen, mellan björkens stammar!«

Og han priste sin Hustrus Fader og hans Værk: »I Egne hvor før knap fandtes Menneskespor: i Løbet af to Generationer et glad og levende Samfund! I den før så gravdybe Stilhed: Stensprængningingens Glædesskud, Møller og Save i Trængsel om Vandene! Stimlen af Brugsfolk, Smedde, Kulbærere, Jærnkørere . . . Selv i den kulsorte Nat: Ovnens Flammer! ti Skove styrtede, brændt i Ovne eller i Miler — og genopstod i Hjem!«

»Öcknarna röjde han bort och lefvande människors boning,
växte bland ödsliga fjäll under hans skapande hand!«

Hvilke Fjed Vintervejene forkortede, hvilke Byrder de lettede, behøver ej at nævnes her blandt Mænd, der har siddet inderst inde blandt deres øde Fjælde, i deres Skove, ved Fosserne og Elvene, og dog har nået ud til den fælles store Port, Vänern, med deres Høst. Ej heller, hvor Vintervejene lig Eventyrets Børn strøede røde Bær bag sig gennem Sneen, som for at finde hjem igen fra den store Verden derude: de Nybygninger: Ovne, Savmøller, Gårde, Brug — å ja, Lønkroer med! — der groede langs deres Spor . . . som lyste med hjemlige Ruder, kaldte med glade Barnerøster, hvor fordum kun Ulv og Ugle skændtes. Elve, som fordum ødslede deres Kraft i aldrig besøgte Klippekløfter, Græsgange, hvis Frodighed blomstrede og forgik uset, udløstes nu af Menneskehænder. Värmlands Sult, der betlede ved fremmed Mands Dør og sov for hans Tærskel, fandt Mættelse i sit eget Hjem. Vor Moder åbnede sin Favn og se: alle hendes Børn fik Plads ved hendes Hjærte!

O i Sandhed: de Gamle hvile med Ære i deres Grave! den nulevende Slægt høster deres Mødes Frugt! Men til den lyder Geijers Ord: »Min Hjembygd har det lykkelige og særegne, at for en stor Del endnu være et nyt Land. Man skulde ikke tro, det var længe siden, Olof Trätälja dèr først

satte Øxen til Skovroden. Han går der end den Dag i Dag ... Her findes uendelige Felter for Virksomhed, for kapitalstærke Mænd og Industrier. Värmland kunde ernære det dobbelte Indbyggerantal, om dets rige Kilder gjordes tilgængelige og anvendelige«.

Eller ældre og endnu stærkere Tale, Axel Oxenstiernas i Rigens Råd: »Carl Bonde hafver sagt om Värmland, at det for Brugenes Skyld kan equiperes som et Kongerige!«

For hver den, der mere lever for sit Værk end for sig selv, er hver vunden Triumf en Eggelse til nye Sejre.

»Wer immer strebend sich bemüht,
den können wir erlösen!«

lyder Åndernes Sang til os Mennesker.

Og til hvilken Slægt har de ophøjede Røster lydt stærkere end til vor? vi, der fødtes under Skæret af den nye Tids blodige Morgenrøde, hørte Menneske-Rettighedernes Evangelium forkyndes og så Menneske-Evnerne spændes som aldrig før, ja, Mennesket som Hersker på Jorden, bydende over dens Titaner: Ilden, Vandet og Dampen! Vi, der blandt vore Samtidige, ydmygt og stolte, nævner Robert Fulton og George Stephenson, James Watt og Samuel Morse, eller for at tale i vort eget Mål: Nils og John Ericsson, Samuel Owen, von Rosen og von Platen! Overvinderne af Rum og Tid, disse Tvillingeslanger, der som Sagnets Lindorm bestandigt har omsnoet Menneskehedens Tårn og begæret dens Hjærteblod . . . men intetsteds knuget stærkere end her i vore Urskove!

Men, »Talerens tætte Skikkelse gav et Sæt, Knoerne pressede hårdt mod Bordpladen og Øjnene flammede udfordrende mod Patronernes lange Række, fra Thorlanders underdanige Øjne og van Harmsts lukkede Blik bag Guldbrillerne til Barchäus' truende Stirren og Köckeritz'ernes rædde Glippen, »vil vi besejre hin Lindorm, redde os fra at kvæles i dens Favntag, vil vi holde os oppe og fremme blandt Folkene i denne af Lynet bevingede Tid, da må vi blive dens Børn, Ånd af dens And — eller vi vil se os selv visne her på Thules Rand, som Midgårdsormens Fange!

I véd det, mine Herrer!« han gjorde et Kast med Hovedet, som slyngede han en end ej hørbar Protest bort i det Tomme, »her tales om Liv eller Død! I véd, at vi, der i 1750 stod som Verdens største Jærnmagt, ydende 38 % af alt Jærn, i 1800, takket være Englands Fremdrift, nøjere sagt: Corths og Parnells, var sunket til 13 %, og nu i 1850 til 3 %! Vil I se os slettet af de Nationers Tal, på hvem Verdens Fremtid beror: blandt Jærnets Frembringere? Vil I se os som Englands, som Amerikas Lejesvend, Håndlangeren, der, selv ukyndig, uden Kraft, rækker sit Hjems Rigdomme til den fremmede Mester, at han kan nyttiggøre dem? Vil I se vore Smedde som Vedhuggere, vore Grubekarle som Plovmænd? det jærnklædte Sverrig i Bondekofte?

Ingen Värmlænding, ingen Mand af »Bjærget« vil det, før dø! Men — våbenfør Mand dør ikke, han sejrer! om han ej lader Rust æde sit Sværd!«

v. Schéele foer sig med det røde Silketørklæde over Panden, sænkede Hovedet og bladede febrilsk i sine Papirer.

Barchäus fløj op, med sit sprudende Blik på ham, men satte sig atter. Köckeritz og Søn vexlede usikre Øjekast. van Harmst rørte sig ikke bag sine Briller. Men Brynte stod oprejst med sine flammende Øjne på Bjærgmestren.

Slettes af Nationernes Tal —? Nu, Jærnet slettede vel Nationer som Slægter, efter Loven. Men — kæmpe mod den! — hvorledes?

Schéele rømmede sig og begyndte med en hel ny Stemme, en tør og kølig, der i et Nu fik van Harmst til at åbne sit lukkede Blik og rette sine Guldbriller mod ham, og Brynte til at gå et Skridt frem på Gulvet, foran den gabende Susanna.

Ja, nu kom det — det, de ventede, det de kunde bruge: Tallenes Fakta, der skulde betrygge dem mod Risikoen i Bjærgmestrens Digtercitater — og sikre dem Gevinsten af hans Syner! Og Steffan løftede sit Hoved på Vagt — nu kom de nye Veje ud til Verden og fra Verden herind, ja, ind til Vejens Ende, i Morgongåfva, i Värmlands Hjærte! Hvad bragte de: Ven eller Fjende? Frelse fra Jærnet eller dets endelige Sejr?

»Ærede Brugsherrer og Brugspatroner, Ingeniører og Medborgere, jeg har talt om vore Fædres og Fortidens Veje, lad os nu kaste et Blik på vore egne — og Fremtidens!

Den $^3/_4$ Mil lange, såkaldte »gamle Landevej«, som adskiller Filipstad fra Lenets rigeste Malmfelt og et af de ypperste som og ældste i det ganske Sverrig: Persbergs, med dets flere hundrede Svartmalms Gruber, har sikkert alle Tider været en af de mest trælsomme Vej-Strækninger, der forekommer inden for den midterste Del af Landet. Gående tværs over en i Nord og Syd løbende Højde, består den næsten udelukkende af de drøjeste Banker, sådanne, at man, om mindre end et halvt Sekel, ej vil anse dem for nogensinde at have været farbare for tungere Læs. Og dog har vi ad den Vej, Årti efter Årti, draget al vor Jærnproduktion frem, fra Gruberne til Daglösens Is. Hvor megen spildt Kraft og Tid, hvor mange ihjelkørte Heste denne Transport har kostet »Bjærget« er her ikke Lejlighed til at undersøge. Alt nok — vi véd det alle!

Dette foranledigede en Association af private, på Stedet bosatte Personer til på egen Bekostning at anlægge den 20,472 Fod lange Vejstrækning, der nu kendes under Navnet »Persberg nye Landevej«, hvis Anlæggelse medtog 8500 Rigsdaler Rigsmønt, og som fuldførtes År 1836. Men denne Vej, så ny af Dato har den Tid, som jeg nævnede: vinget af Lynet, alt nu ladet blive til Sneglens, langsommelig som den gamle, ja, ej stort nyttigere end Kløvjevejene!

I vore Nabolande, Danmark og Norge, har vi, henholdsvis i 1847 og 54, set de første Jærnbaner anlægges, og på vor Rigsdag 53—54 vedtoges Åbningen af vore egne »Stambaner«: Stockholm-Göteborg og Stockholm-Malmö, beregnet til en Udgift af $7^1/_2$ Million Rigsdaler. Ja, vi har alt i Örebro-Arboga en færdig Linie. Men — det var i 1845, at Grev Adolf von Rosen udkastede sin stolte Plan om ved et Næt af Jærnbaner at knytte vore vidt spredte Provinser sammen til ét Land og dette afsides Rige ind i Europas store Broderskab — og så disse Planer strande af Mangel på Penge og — Forståelse! Når nu, omend sent, hele Sverrig

yder ham sin Tak, bør ej heller vi glemme, at han skænkede os en Tanke«.

v. Schéele greb hårdt om Bordet, han skød Brystet med Jærnkontorets Medalje i Guld og Nordstjærneordenen frem. Men van Harmsts Blik og Patronernes faste Række veg ikke.

Steffan nikkede — nu gjaldt det hint Rosens Forslag om Baneanlæget: Göteborg-Hult og Hult-Mälaren, der i hans tidligste Barneår satte hele Värmland i Bevægelse for eller imod — som havde sin begejstrede Forkæmper i v. Schéele og led Skibbrud på Staden Kristinehamns og de store Brugspatroners, først og fremmest van Harmsts Modstand.

»Nu, hans og Andreas Henström på Krontorps Forslag vandt ikke Gehør blandt dem, det gjaldt, men satte dog sin beskedne Frugt i Banestrækningen Kristinehamn-Sjöändan, dreven ej med Damp, men med Hestekraft, som railway. Denne Erstatning for v. Rosens store Plan fuldførtes i September 1850, i en Længde af $^3/_4$ Mil og med en Bekostning af 220,000 Rigsdaler, og dermed rakte Vänern, nej Verden sin første Hånd op mod vore Skove med Tilbud om at gribe den. Men — imellem den og os lå endnu 6 Mile af Søer, af Fosser og Højderygge og Ødemarker.

Da dannedes Året efter »Aktieselskabet for lettere Transport af Jærn« med den Plan at anlægge en Bane — nej, en railway fra Persberg til Filipstad, udgående fra Vinternässet i Yngen Sø, over for Grubefeltet, og ledende ad Abborrbjærget til Viken i Daglösen Sø — et Arbejde, der er påregnet at koste 75,000 Rigsdaler Rigsmønt. Den 22de Marts udbødes Aktietegning til Byens stemmeberettigede Borgere, af hvilke et Antal af 33 tegnede sig. 22. Maj tilsikrede kongeligt Brev os et Lån af 48,000 Rigsdaler Banko med Vilkår at Arbejdet begyndtes inden Årets Udgang. Værket betroedes til Major Claes Adolf Adelsköld, Skaberen af vort Lands tidligste Bane: Lyckan-Fryksta, der alt fra 49 har sat Nedre Frykens Brug i Forbindelse med Karlstad og Udlandets Salgspladser.

Jeg behøver ej her at nævne hvilke Vanskeligheder, der mødte den snildrige Mand i Form af den høje Landryg, der adskiller Søerne, og den derved skabte Heldning mellem

Banens Udgangs- og Slutningspunkt, eller hvorledes den overvandtes ved den på den skandinaviske Halvø enestående 600 Fod lange, hældende Plan over Abborrbjærget, med dens horizontale Hejsehjul og de hinanden op-og-nedtrækkende Malmkærrer.

Ej heller skal her nævnes de andre, under den sidste halve Snes År i vort Landskab anlagte eller under Anlæg værende Baner af samme Art, f. Ex.: Lillfors—Storfors, Kroppa, Lervik, Saxå, Lesjöfors' Rallveje, forbindende de afsides Brug bag Rämsøerne, Långbanen, Saxen med Yngen og os, eller med Östersjön og Öjevättern, hvorfra Sejlløbet går til hin første og førstnævnte Banedel: Sjöändan-Kristinehamn — Anlæg, der, udgørende en Strækning af 327,000 Fod eller mere end 9 Mil har eller er beregnede til at ville medtage 970,000 Rigsdaler Rigsmønt.

Hellere vil jeg holde mig til den omtalte Søvej — for vort Vedkommende: Daglösen-Aspen-Lungen-Öjevättern-Hyttsjön-Bergsjön-Sjöändan, uden hvilken vor Bane som og de andre bestandigen vilde famle forgæves efter hin fjærne Hånd fra Verden.

Ældgammel er den Vej over Søerne, den af Skaberen selv lagte, fra »Bjærget«s Skød ud til den Menneskehed, for hvis Skyld dets Skatte gror. Siden Urmindes Tid drog vore Fædre den Led. Selv har vi, hver og én, gledet ad dens blanke Vande, slæbt de malm- og jærnfyldte Pramme over dens Tanger, gennem dens Skove og forbi dens Fosser. Og gammel som Vejen er Menneskenes Grublen på at forkorte dens Længde og lette dens Byrde, fra Hofjunker J. H. af Geijerstams fra Alkvätterns akademiske Disputats og Kort fra 1780 om »Muligheden af en Kanals Anlæggelse gennem Filipstad og Karlskoga Bergslag til Vänern« til vore Dages mangehånde Planer, ledende Sluserne og Kanalerne snart fra Yngen gennem Östersjön til Öjevättern, snart fra Daglösen gennem Stora Lungen til samme Sø. Ét var dog alle enige om: denne Vej måtte åbnes, Vejen fra Dalarne til Vänern.

Enige ja — men uvirksomme! Tidens og Rummets Lindorm bandt os. Først da derude de store Vandveje begyndte at bygges, da Biskop Brasks gamle Drøm: Göta Kanal fuld-

byrdedes ved v. Platens ubøjelige Vilje, trods alle Småmænds Skrig, da Trollhättekanalen, dette Karl den IXs, Gustaf Adolfs, Karl den XIIs og Polhems Værk fuldbragtes af vor Landsmand, Oberst, Kommandør af Storkorset, Nils Ericsson, og det åbne Pust fra Europa således nåede helt herop i vore Skove, altmens Vestlandets Brug 1837 gennem Säffle Kanal hastede det i Møde, og Uddeholm truede os ved Forshaga — først da begyndte vi at vågne op af vor Søvn — om vi da er vågnet!

1847 dannedes et Aktieselskab med det Formål at gøre vore Søer trafikable, at binde deres blinkende Perler sammen i ét Bånd, ved Gennemgravning af Landtungerne, ved Kanaler og disses Forsyning med Sluser ved Bjurbäcken og Gransundet, ved Aspen og Stora Lungen.

Ved kgl. Brev af 22. December 51 tilsikredes en Understøttelse af 97,500 Rigsdaler Rigsmønt, og under Ledelse af Oberstløjtnant Edström og Major Olivecrona er Arbejdet alt længst i Gang og nærmer sig med stærke Skridt sin Fuldendelse — alt mens andre Kanaler søger ned mod samme Søer fra Bofors, Storfors og Björkborn over Ullvättern, Frövättern, Alkvättern og Lommen, storartede Anlæg, bragte deres Fuldendelse nær i forholdsvis kort Tid og med forholdsvis ringe Statshjælp, vidnende højt ej alene om den lykkelige, økonomiske Stilling, hvori disse Egne befinder sig, men også om klar Indsigt i de ubegrænsede Fordele, der sikres Industrien gennem sådanne Foretagender. Deres Tilvejebringelse er — alle tidligere og nuværende Uenigheder om Heste- eller Dampkrafts Anvendelse, Retning og Udstrækning tiltrods — et storartet Vidnesbyrd om patriotisk Foretagsomhed, der bringer til Virkelighed den Røst, der — som påvist — mer end nogen anden Tids, er vor: Udad! Fremad! Opad! . . . Er det? nej, bliver det, om de fuldendes, om det sidste, mindste, men sandelig ej uvigtigste Led føjes til denne skønne Kæde! om vi efterlader de kommende Slægter et fuldbragt, ej stykkevis Værk!«

v. Schéele standsede, tørrede sig atter hæftigt over Panden med sit røde Silketørklæde og bladede uroligt i sine Papirer.

Nu kom det afgørende, nu kastedes Tærningerne for eller imod. O Gud: for eller imod Lykken og Livet!

van Harmsts Blik drog sig atter ind bag Guldbrillerne, de lange Fingre med Signetringene sluttede sig tæt om Snustobaksdåsen. Barchäus rejste sig, ilsomt, så han slog til Stolen bag sig, der med et Drøn faldt i Gulvet. Det gav et Sæt i alle, hele den lange Række Hoveder bølgede, et Øjeblik. Så knejsede de atter stive og stumme. Kun Thrond Thorlanders Ansigt åbnede alle sine Furer i Lytten, og Brynte stod nu midt ude på Gulvet. Susannas og Adrians sovende Åndedræt lød i den dybe Stilhed. Men ingen hørte dem — ej en Gang Bruset og Buldret fra Bruget eller Brændestykkernes Knitren og Skriden i Ovnen.

»Mine Herrer!« v. Schéele stak Lommetørklædet inden for de forgyldte Knapper i Uniformsfrakken, hans Blik var atter dristigt, hans Røst klar, som så han Målet nær, vis på denne Sejr som på de hidtidige. »De véd, hvilket Led der fattes, før vi er med i det Fællesskab, der en Gang skal sammenbinde Nordens Pol med Sydens, omslutte al Verden i sin Favn og udslettende alle Grænser gøre os alle til samvirkende Brødre —: en lille, men væsentlig, ja uundværlig Del: Hestebanen — siden nu Damp indtil videre er banlyst — Agen-Lersjön-Daglösen, forenende ej ene det Brug, hvor vi nu befinder os, Solfors, Thorshyttan, Hästhyttan og de andre nær de tvende Søer liggende Højovne, men også de ved samme Bredder sig befindende Grubefelter: Äng- og Aggruberne, med Søtrafiken. For at spørge den Värmlandske Brugssocietet om den vil drage denne sidste Perle på vor Snor, er det, jeg i Aften har tilladt mig at kalde Dem sammen, ærede Brugsherrer- og Patroner, Ingeniører og Medborgere!«

»Og Bekostningen?« Barchäus' Stemme glammede igennem, endelig fri.

Foroverbøjet, med Hænderne klemt mod Bordpladen stod han dèr i Assessoruniformen, med Hårtjavserne rystende om det nøgne Hoved og de af Alderdom anløbne Øjne gnistrende af Ild.

Ved den nedre Bordende rejste Köckeritz'erne, den gamle

og den unge sig, halvt fra Stolene. Og det var, som hævede sig, fra de tomme Pladser bag dem, andre Skikkelser —: Småpatronerne på de af Planen forbigåede, i Skovene forladte Brug — de, hvis Kår ej mer gav dem Adgang til »Societeten«, hvori deres Fædre med Stolthed havde haft Sæde, og som nu truedes med den fuldkomne Undergang ved den Beslutning her skulde tages.

»Bekostningen —« v. Schéele bladede roligt i sine Papirer, som anede eller ænsede han ingen Fare, »vil efter Overslaget for Strækningen Daglösen-Savolaxhyttan beløbe sig til omkring 17,500 Rigsdaler Rigsmønt — Strækningen er jo kun på 4500 Fods Længde«.

»Og den øvrige Strækning?«

»For dens Vedkommende har Ingeniørerne indtil videre ikke indgivet nogen Kalkule, men da Vejlængden vel kan beregnes til det femdobbelte af førstnævnte og Terrænforholdene skønnes nogenlunde at være de samme, vil Bekostningen vel kunne sættes til en 90,000 Rigsdaler«.

»Og denne lille Sum lagt til de beskedne Beløb, Bjærgmestren alt har behaget at nævne, vil — rent fraset at den beregnede og af Bjærgmestren citerede Udgift til Persberg-Daglösen Banen: 75,000 Rigsdaler i Virkeligheden blev 96,000 — give os . . . Renter?«

v. Schéele løftede Hovedet, og hans store Øjne strålede frit de gnistrende Blikke i Møde.

»Renter? os?« han bredte Hænderne ud, »om vi vil vinde ind vore Udgifter, véd jeg ikke — skønt al Erfaring tyder i den Retning — men at vore Efterkommere, at Värmland, at Sverrig vil høste gyldne Rentes Renter hundredfold — ja, Hr. Bjærgassessor, det tror jeg, — nej, det véd jeg! såsandt jeg tror, nej véd, at Udviklingens Love er evige!«

»Udviklingen — Giv os Tal for Tal! ej Fraser — i denne Rabulisternes Skvalder-Tid!« hvæsede Barchäus.

v. Schéeles Pande blev mørkerød, han slog Papirerne sammen og skød Dobbelthagen frem.

»Tal vil De have, min Herre? Nu, så hør da hvad denne Skvalder-Tid har bragt os, Sverrig, af Tal, Udviklingens Tal! Fra det År, 1844, da hans Majestæt, Kong Oscar den

Første besteg Tronen — fra hvilken Dato Hr. Bjærgassessoren sikkert regner »Rabulisttiden«, og til den Dag i Dag, er svenske Brugs Produktionsværdi steget fra 25 til 60 Millioner, svensk Handel udviklet i ét Årti mere end fordum i ét Århundrede, svensk Udførsel — for blot at nævne indeværende Ar — forøget med det tredobbelte mod Regeringstiltrædelsens, svensk Kornexport med det mere end firdobbelte — alt som Resultat af de Herrer Rabulister Gripenstedts og Brødrene Fåhräus' Arbejde, i hvilke sidstes Statistik Hr. Assessoren kan søge Bekræftelse på de af mig angivne Tals Rigtighed«.

»Og denne Fremgang«, Årerne i Barchäus' Tindinger svulmede, som omspændtes hans Hoved af blå Slanger, »er opstået af selve hine »Udviklingens Love«, ej Frugt af et ligeså dristigt som uprøvet System?«

»De er opstået«, v. Schéele smilede, lykkeligt og stolt, »ved et Brud med det System, der, alt mens Tallene blomstrede på Papiret, bragte Sverrig og dets Industri, som dets Folk og dets Ære til Undergangens Rand: Merkantil-Systemet, Protektionismen, »Frihedstidens« gyldne Idol, svarende så skønt til dens Navn. Jeg beder Hr. Assessoren sammenligne de af mig nævnte Cifre med hine Dages: med deres til $6^1/_2$ Million Daler Sølvmønt beregnede Produktionsværdi, deres til 18,000 beregnede Industriarbejdere, — der endte i 1760'ernes Krak, hvori over Halvdelen af vor Provinses Brug gik til Bunds. For ej at tale om svensk Industris Skaber, Alströmers hele Livsværk: Fabrikerne i Allingsås.«

»Og dog blev dette så fordømmelige System fortsat igennem de Tider, som Hr. Bjærgmestren afmalte så skønt i den første, idylliske Del af sit Foredrag — fortsat af Ministre som Schefferne, Liljencrantz, Rosenblad og Wirsén, grundlagt som det var af Gustaf Vasa, styrket af Gustaf Adolf, Karl den IX og Karl den XII, af Johan Gyllenstierna, Louis de Geer og Arvid Horn — til det nu kuldkastedes af Politikere som Lars Hierta! I Sandhed: det er af sine egne, man skal have det! her hører vi Hr. ordinarie Bjærgmester i 7de Distrikt, Hr. Frantz v. Schéele, istemme forhenværende extraordinarie Bjærgmester i 4de, Notar i Bergskollegiet,

Lars Hiertas Ord på Ridderhuset 1847: »At ville berøve Brugspatronerne én Skilling af deres Beskyttelsestold kaldes at ruinere de indenlandske Næringsveje, men at forhøje Tolden på Livsfornødenheder må ej kaldes at fratage Arbejderne det daglige Brød« — udtale sig som Ven og Broder af den Mand, af det Parti, som, blandt hundrede andre af Alderen prøvede Love, har ophævet Forbudet mod den Råjærns-Export, som vor største Konge, gamle Gösta, erklærede for »en Rigets Skændsel og Fordærv«. Den Mand og det Parti, vi takker for Forordningerne af 27. April og 22. December 1846, for Bestemmelserne om Hammer- og Mestersmeddene og de skønne Løfter om alle Privilegiers Forsvinden, om Bjærgmandsdriftens Frigivelse, om Tilladelse til enhver at drive Grube og Hytte og smælte Jærn, på Trods af hine Göstas Ord: »Bjærgmand skal blive Bjærgmand, herefter som hidtil« — om, sluttelig, vort 200 År gamle, kongelige »Bergskollegiums« Udslettelse, dette efter Generalgubernator Georg Grissbachs Ord af 3. August 1636 »vollkomnes Bergampt aff getrewen und verständigen Persohnen«, som Axel Oxenstierna og Carl Bonde regnede for fornødent, om vort Lands mest illustre Næring skulde drives til dets Ære og Gavn, ej til Ignoranters eller Spitsbubers Egennytte! Dette Stempel af kongelig Sanktion og Privilegium, der særmærkede vor Gerning, som den unice den er i vort Land som i andre, har vi set forsigtigt, men logisk elimineres. Set Domsrettighederne berøves vort Kollegium, Møntkontrollen og Retten til at bestyre dets egne Midler fratages det, dets Kontorer ophæves, ét for ét, til der nu af vor Storhedstids Værk ej resterer mere, end hvad et Pennestrøg kan slette og vil slette, kanhænde alt til næste År.

Efter Kæmnerkontorets, Notarkontorets, Probérkammerets, Laboratorii chemici et mechanici Inddragelse, Embedsmændenes Afskedigelse, fra Generalgubernatoren til Markscheideren og Malmlederne, convenerede det 1850 Rigens Stænder, med Rette, at bemærke: »Bergskollegiet har ej flere Göremål!«

Denne Institution, mod hvilken, mig bevidst, ikke én Anke for Uforstand eller Troløshed blev rettet; som igennem

talrige Slægtled skænkede ej ene Konge og Land den nødvendige Garanti, men hver enkelt i Jærnets Stat den ej mindre fornødne Beskyttelse, Opmuntring og Vejledning i hans så ansvarsfulde Gerning, vil da snart være henkastet som et unyttigt, ja skadeligt Skår i den store Affaldsdynge af én Gang dyrebare Relikvier«.

Barchäus' hæse Stemme sprang, den oldingetynde Skikkelse i den falmede Uniform med den store Krave, Opslag og Knapper hulede sig sammen som i en lydløs, kvalt Gråd.

Ingen rørte sig, v. Schéele løftede ikke Blikket fra sine Papirer. De løbende Lyses Talgdryp på Bordene hørtes.

Alle vidste, at Denis Barchäus i mere end 60 År havde tjent »Bergskollegiet«, hint ærværdige Embedsværk, fra han som femtenårig Auscultant trådte over dets Tærskel i dets gamle Våning i »Mønthuset« i Qvarteret Vulcanus, til han som 76årig Olding så Dørene i den nye Bolig i »gamla bankohuset« i Storkyrkobrinken lukkes bag sig, og det sidste af de en Gang så talrige og så levende virksomme Kontorer stænges. Og at han for dets Skyld havde forsømt sit eget fædrene Brug, den lille Snöbergshyttan, glemt sin egen Økonomi og sin egen Fordel i begejstret Tro på Kollegiets Betydning for Jærnets hele Stat, og nu ved Banens Komme vilde være en totalt ruineret Mand.

»Nu«, Barchäus foer op, »jeg lykønsker Hr. Bjærgmestren til dette Resultat, denne jordskælvsagtige Revoltering af vor så difficile og så prekære Kunst!

Sex Århundreder ansås ene Staten værdig og mægtig nok til denne Ledelse — ét Arti har givet den hen for alle Vinde. Dem, Hr. v. Schéele, og Deres Æren!

Men måske De dog vil tillade os, Objekterne for disse nervepirrende Experimenter, at fremsætte nogle beskedne Forespørgsler?

Nævnet blev de lykkelige, økonomiske Forhold, der rådede her på »Bjærget«, og som havde tilladt os hine mildest talt bekostelige Foretagender. Lad os da en Gang betragte disse »lykkelige Forhold«.

Af de sig alt i alt til 970,000 Rigsdaler Rigsmønt beløbende Summer, som Kanaler, railways og Sluser har

kostet blot os her på »Bjærget« har, såvidt jeg fra tidligere Lejligheder mindes Hr. v. Schéeles Regnskaber, de 163,671 Rigsdaler bestået af Lån fra Statskassen og de 230,000 af Lån fra Konvojkassen, tilsammen 393,671 Rigsdaler — Gæld. Af denne skal — bestandigt vide Bjærgmestrens Regnebræt — de 164,000 være tilbagebetalt, så den resterende Sum altså kun udgør det ubetydelige Tal 229,671 Rigsdaler + de projekterede 107,500 — som det overlades vore lyksaliggjorte Efterkommere at afrente. Ti — de alt tilbagebetalte Summer har vi vel ej taget på Borg andet Steds, f. Ex. i Göteborg?«

Atter foer Suset gennem Salen, men denne Gang så Papirerne fløj over Bordene, og Stolene skuredes tilbage. De Siddende rejste sig i hæftige Klynger, vendt mod hverandre.

Navnet var nævnet: Göteborg, den store Stad dèr i Syd, fra sin Oprettelse den store Aftager af Värmlands Produktion, den store Långiver og den store Kreditor . . .

Hvem af de Tilstedeværende fremlagde godvilligt de Sider i Hovedbogen, hvorover »Göteborg« stod? Hvem af de gamle Brugsslægter, der, ej længere Medlemmer af Societeten måtte lade deres Stole stå tomme, i denne Sal som i det fjærne Hjems Stuer, så andre trone dér end Göteborg? Hvor lå dette Herred, ja det Sogn i Värmland, af hvis Brug ej Göteborg sad inde med mindst det ene? Hvor gik det Savværk, hvis Frugt ikke Göteborg høstede? Hvor legede det Barn, som ikke blotte Navnet Göteborg standsede i Løbet, som gled en Skygge over Haven? Hvor stod det Hjem, som ikke i mørke Aftner i Februar, nær det store Arsopgør på Fastings Markedet i Kristinehamn, havde hørt det Navn hviskes af grånende Forældre, der troede sig ene og ej agtede på de unge, angstfuldt-lyttende Hoveder inde fra de gamle Sengekamre bag de ældede Gardiner?

Göteborg, Skelettet i Huset! Dødshåndens Mene tekel på Värmlands Gildesvæg!

Steffan lukkede Øjnene, og han, der vidste sit Hjem, den nedlagte Adamshytta, det måske eneste trygge af alles

her i Salen, fornam sit Blod skælve i Takt med de andres — angst og lyksalig . . .

Göteborg, den fælles Fjende, Bryntes som hans! Men — o Gud — kun ét Øjebliks Fællesskab, kun ét Øjeblik en »Bjærget«s Søn! Ti — bag »Göteborg« rejste sig jo deres Tilbedelse, hans Had: Jærnet — til »Bjærget«s Fortræd tro mod sig selv: Beskytteren af sit mest ægtefødte Barn, Handelsstaden, Hollænderes og Englænderes By: Göteborg!

Men — han smilte, spotsk — glemmer I: »Ikke jert eget«, det er jo Bjærgmands Lov!

Barchäus viste Tænder, et Par hvasse Stumper, som Hunden, hvis Bid har ramt. Men Schéele, der med sænket Hoved, stille havde lyttet til Suset om sig, så nu op, et Blik fuldt af Alvor og Mod:

»»Olof Trätälja gjorde Värmland beboeligt, og Hertug Karl gjorde Värmerne til Mennesker« siger et gammelt Ord. Men — den store Hertug glemte, den Gang han i »Göteborg på Hisingen« satte Hollændere og Englændere til at forvalte »Bjærget«s Skatte, at han havde sat Valloner til at hæve dem! Dér tror jeg, Hr. Assessoren har den rette Forklaring såvel på vort kære Mundheld: »Värmland har gjort Göteborg rigt«, som på vort fromme Ønske: at Gaderne i Göteborg »voro litet mera krokiga« og Menneskene dêr »litet mera tokiga«, samt på Nødvendigheden af, at vore Veje gøres lidt mere lige og vore Mennesker lidt mere nøgterne: hist bor Forretningsmænd — her Valloner!«

Et Brus slog op fra Bordene, de stående Klynger vendte sig hæftigt, de siddende rejste sig.

Nu rørte v. Scheele Punktet . . . Steffan greb for sig, blændet som af et pludseligt Lys: nu nævnedes »Ordet« — Forklaringen og Undskyldningen og Dommen! Nu ramte Kuglen!

:I er ikke Jærnets Børn, I Elskelige, trods ærlig Vilje! Og derfor, o Gud, elsker jeg Eder! er jeg en af Eders, trods alt! Og derfor kender jeg den Lod, der venter jer, Jærnets urette Tjenere, de Nøgne i den gloende Ovn! Og trøstes kun føje med, at Guden skal fortære også Yndlingsbarnet, Göteborg, en Gang, tilsidst, efter Loven . . .

Vallonerne — hvad sagde Farbroder den Aften, da han og Fader havde ført hver tredje eller fjerde af »Bjærget«'s Stamtavler tilbage til hine Fremmede, der med Monsieur Paschilius Dionysius Chenon, fra Filip den Andens og Hertugen af Albas Belgien og Katharina af Medicis Frankrig drog herind at bygge sig nye Hjem i de pestdøde Skove — og søge Sverrig Vej til de skjulte Skatte . . . hine Bilock'er, Gago'er, d'Épreez'er, Lockrett'er, du Beau'er — eller von Harmst'er, du Pont'er, du Bésche'er . . .?:

»Børn er vi, med hvad Navn vi nu end kaldes, af Flanderns sorte Tåge og fede Marsk, af Tungsind og Appetit! af Huguenotternes Offersind og Geusernes Vovemod, af Bartolomæusnattens som af Leydens Blod!«

Og »dette Folk forladende Arne og Gods for en himmelsk Drøms og en jordisk Frihedsviljes Skyld, levelystent og dødsmodigt, disse ihærdige Fantaster« — smeddedes her i Jærnets Lænker af samme, snilde Hånd, der i Göteborg satte koldblodige Englændere og robuste Hollændere til at drive den forliebte Samson rundt i Arbejdets Kværn . . . Nej, i Sandhed: »Store Karl« tog ikke fejl, hverken af Skattefinderne eller Skattenyderne — eller af sit eget sluttelige Gavn!

Hvad stod der ikke hos Fernow om Monsieur Paschilius Dionysius Chenon: »Ehuru af adlig ätt och utländing i sjelfvillig landsflykt och äfventyrligt öde, hade han ändå för hederligt hjärta att se huru slätt det var beställdt med jerntillverkningen, oaktadt all hertigens håg och bemödande« . . . Og han drog påny til sit Fædreland og hentede nye Landsmænd ind, nye Jærnets redebonne — og ufarlige Tjenere, nye Valloner . . .

Ja, »for de kommende Slægter« . . .

Gennem Vredens Bulder glammede Barchäus:

»Altså: vor Udygtighed er Skyld i den Afhængighed, som ingen Talemåder om »lykkelige økonomiske Forhold« kan dølge!«

»Ej Udygtighed, Hr. Assessor!« v. Schéeles Røst sang, «aldrig har jeg sagt sligt om de tapre Mænd på »Bjærget«! Nej, men vor Sorgløshed, vor Ødselhed, vor Spillen Grand-

Seigneur, vor bandsatte Arv fra vore Fædre!« hans Hånd slog drønende i Bordet.

Ødselhed — o ja! men, »Bjærget«s Mester, vant til at grave dybt, grav dybere og find den ganske Vallon, Mennesket af Kød og Blod —: det stakkede og evige Oprør imod Jærnet, Guden, den forhadte og tilbedte!

»Men Ødselhed er det ikke,« gneldrede Barchäus, »at udkaste 970,000 Rigsdaler Rigsmønt i Vildskove, i Søer og Vandfald; Letsind ikke at sætte sig i fantastisk forøgede Udgifter uden anden Garanti for Udbyttet end Utopisters og Projektmageres Fantasterier! Forretningsdygtighed er det, tilintetgørende hver prøvet Tradition, at styrte os ud i alle de Nymodighedernes Malstrømme, der snart vil gøre en Brugspatron til en ligeså sjælden Fugl på »Bjærget» som Hærfuglen er!«

Jærnets Vilje er det, nikkede Steffan . . . »Moren har gjort sin Pligt, Moren kan gå! Farvel, Hr. Vallon, min Håndlanger, nu kommer Göteborgeren, min Søn, i hvem jeg har Velbehag!«

v. Schéele trak, med en resigneret Gestus på Skulderen: »Om Bergskollegiet, Nytten af dets Beståen eller dets Ophævelse, om Frihandelssystemets Gennembrud, om Håndværkets og Industriens Frigørelse i enhver Retning, agter jeg ikke at diskutere med Hr. Assessoren. Ämnet turde dertil være for vidtløftigt, vægtigt — og nyt! Vi står her over for det Uprøvede, enhver må vælge, om han vil tvivle eller tro. Blot han husker, at han samtidig vælger, om han vil leve eller dø!«

Leve eller dø? vælge? Å ja! leve så længe Jærnet tillod — og da: dø! v. Schéele, Profeten dér — Jærnet havde ham behov, et Nu . . . deres Nu, hans, Susannas, alles i denne Sal . . .

Altså: lyde Jærnets Vilje, følge v. Schéele og leve af dets Naade, til dets Ære? Eller: dø med Barchäus, Protesten, Oprøret?

Susannas blussende Kind sovende dér på hendes Arm, hans egen Puls, alle Ansigterne rundt om Bordet — kunde der tvivles om, hvad der valgtes?

»Men,« v. Schéeles Stemme legede, spotsk, »mindes jeg ret, stemmede Hr. Assessoren — jeg tilføjer: som eneste Mand — på vort Møde i Karlstad 1. November 53, mod at Telegrafledningen Stockholm-Göteborg droges over vort Len, med Tilslutning til Norge. Det turde således neppe kunne forlanges, at Hr. Assessoren skal have Øre for den Røst, der taler gennem Morses Tråd! Men — hvad vel kan kræves af den, der gennem to Menneskealdre, som Protonotar i Fiskalkontoret, med så sjælden en Pligttroskab og Nidkærhed har ført Bog over den årlige Stangjærnsproduktion og Smedejærnstilvirkning i Riget, efter de til ham skyldigst indløbende Regninger fra samtlige priviligerede Vejermestre og Brugspatronernes lovbefalede Opgørelser — er, at han kender denne Tilvirknings nuværende Standpunkt og Kår!

Lad os da, Hr. Assessor, sammen se på en typisk Grube, en typisk Ovn, et typisk Brug!: Købes Malmen om Høsten, kan den ej føres til Masovnen, før Vintren lægger Vej af Is og Sne. I Ovnen forvandles den da til Råjærn i Løbet af Vintren, for Våren og Sommeren igennem på Hyttebakken at bie på den nye Sne, der fragter den til Forædling ved Brugene, for, omsider, at bringe den som Stangjærn de 10, ja 20 Mil til Karlstad eller Kristinehamn at exporteres over Vänern til Göteborg, hvor da Forretningsmanden tager Hånd om den — til hvis Gavn mon?«

Steffan nikkede genkendende. Ja, nu så Profeten ret: forsøg at konkurrere med Göteborgeren —: om du kan! Drag Kampen ud, det Nu, der er vort!

»Hjemme sidder Patronen, ukyndig og afmægtig med Hensyn til sit lange Arbejdes videre Forhandling, bundet ved sit Privilegies Forpligtelser til kun så og såmegen Produktion, beslaglagt af de hundrede Göremål — som Savværksejer, Teglbrænder, Agerbruger, Fourageringsmester, ja Advokat og Sjælesørger for hele sit store Folkehold.

Lad os så nu betragte et Brug som Bofors, der, selv ejende såvel Malm som Skove, med egen Vandkraft på 3000 Hestekræfter, ved nutidig Udnyttelse af sine Terrænforhold, ved sin Hestebane og sin Kanalisering af Timselven

har opnået en i Forhold til sine Tilgange større Produktion end noget andet Brug i vort Len!

Er dette, Hr. Protonotar, Fantasters og Utopisters Projektmageri? eller Tal der står at finde i Fiskalkontorets Protokoller?

Sluttelig: tag Udbyttet af Nedre Frykens syv Brug: Gårdsjö, Rottneros, Löfstaholm, Annefors, Stöpafors, Bada og Högfors, tilsammen 23 Stangjærnshamre: 13,385 Skippund Stangjærn og 1024 Skippund Manufakturjærn. Mener Hr. Assessoren for Alvor at hævde, at de 155,625 Rigsdaler, der medgik til Baneanlægget Lyckan-Fryksta ej, og dette alt i vort Slægtled, vil bære sine Renter i den forøgede Fragtmængde og den indvundne Tid?

En Hjemmedrift som den først skitserede, endnu næsten eneherskende, af denne Verdens uundværligste Industri er ældgammel i vort Land og gik an, så længe også derude Hunde trådte Bælgene, og Heste drog Kærrerne, og Tiden stod stille, som Ånden i den frosne Luft. Nu, i Manchesterværkernes Dage, er den Døden, den visse Død! England har begyndt Vejen, vi må følge.«

England ja — og Göteborg! skab Vallonen om i deres Billede, at Guden kan forvexle os, hin *vor* Stund!

v. Schéele satte sig, brat, i et Gisp, med Sveden perlende på den nøgne Pande. Og Barchäus var der med det samme, rystende over alle Lemmer.

»Først et Anhang til Hr. Bjærgmesterens Regnskab over Fryken-Brugene, et lille Strejflys over hvilke Resultater, der nås, hvor Indtægterne tages i øm Betragtning, og Udgifterne diskret negligeres:

Før Banens Anlæggelse betaltes ved Fryken i Trækulspriser 5 Rigsdaler pr. 24 Tønder leveret på Pladsen, nu: 10. En Følge dels af Hr. v. Schéeles »forbedrede Kommunikationer«, dels af hine »Frigørelseslove«, in casu Kultvangens Ophævelse 1850.

Dernæst et Spørgsmaal: Hvorfor iagttager Hr. Bjærgmesteren så streng en Tavshed om Nordre Frykens Brug? Hvorfor, trods mange Ord, intet om f. Eks. Thorsby, Konradsfors, Kristinefors, Vägjöfors: 13 Stangjærnshamre og en

Tilvirkning af 10,408 Skippund Stangjærn + 1624 Skippund Søm og Stokjærn? Er disse Summer for små til, at Hr. v. Schéele formår at skænke dem sin Opmærksomhed? Eller kunde det tænkes, at nævnte Bane ikke havde hidført just sådanne Resultater for disse Brug, at de pynter i det endelige Regnskab?«

v. Schéele så op, underligt sky, han tog om Bordet, ligesom modvillig, og da han stod dér, støttet mod det, holdt han sine kugleformede Øjenlåg sænkede.

Men længst nede havde bægge Köckeritz'erne rejst sig, og Barchäus' Ansigt var nu så rødt som Blod, hans Hænder klamrede om Bordet som en Rovfugls Klør om sin Redes Rand.

Alle vidste jo, hvor den gennem Slægtled arvede Snöbergshytta, liggende i Skovene på Knishøjden, med ringe Vandtilgange, med næsten utilgængelige Stier til Finnmossens og Tabergs Gruber og over 4 Mil til Filipstad, var Dødens Bytte, om denne sidste af v. Schéeles Baner drog Brugene i Dalen med ind i den lettere Forbindelse, og lod den ene tilbage i Vildskovene. Og bag den kom Köckeritz'ernes Dannemandshytte og de Snese andre små, Patroners eller Bjærgmænds, Ovne . . .

Steffan stod nu hos Brynte ude på Gulvet foran de sovende Susan og Adrian. Så nu Denis Barchäus dens Ansigt, for hvis Dyrkelse han havde ofret sit Liv? Og Schéele, Ypperstepræsten, stod han ved hans Navn og Gerninger?

v. Schéele sukkede kort, modvilligt: hans Stemme kom med Et så lav, men dog hørt af hvert Øre i Salen:

»Jeg har ikke lagt Skjul på, at en Omformning af vor Industri som den af mig foreslåede vil koste Hundredetusinde, nej Millioner Rigsdaler, indirekte som direkte . . . Men den er mulig, takket være vore Bjærges Rigdomme på Verdens ædleste Malm, vore store Vandløbs Kraft og vor Stammes ældgamle Kyndighed i Driften. Og den er nødvendig, om vi vil holde os oppe i Konkurrencen med det England, der i 30'erne skabte Lancashire-Metoden, og nu synes at skulle skabe en ny, en hidtil uanet, der mer end alle Baner og Love, trods vor Modstand eller vor Føje-

lighed, i Bund og Grund vil revolutionere vore Forhold og vore Begreber.

Hvad Trækulspriserne angår, er de ej blot en Følge af de af Århundredet, ej af mig og af mine, ændrede Kår, men også et Vink fra dette: om i Tide — som England alt har gjort i mere end et halvt Sekel — at lægge vort Forbrug om fra Træ til Stenkul og Koks! En Højovn med nogenlunde stærkt Bælgværk kan, uden store Bekostninger, ændres til Koksovn. I England, Tyskland og navnlig Östrig er sådanne Forsøg gamle. Et svensk gøres som bekendt for Tiden i Ankarsrum og Finspång Værker.

Ingen kan elske og ære vort ædle, svenske Trækulsjærn højere end jeg, ingen mindre ønske at forringe dets Kvalitet ved giftige Gasarter. Men kunde ej Trækullene — hvis Ophør ellers må imødeses inden for et beregneligt Tidsrum, så medtagne vore Skove er af hundreder Års Rovdrift — indskrænkes til visse Brug og Fremstillingen af visse Jærn- og Stålarter, til sådanne, det — som f. Ex. Panserstålet — til alle Tider vil være forbeholdt ene svensk Jærn at kunne levere? Forskellige Stempler skulde da mærke de forskellige Sorter. Dette rent fraset, at jo flere Baner, des større Terræn at hente det Trækul fra, der var, er og alle Dage skal blive Grundlaget for vort Lands Jærnproduktion.

Hr. Barchäus' andet Spørgsmål«, v. Schéele flyttede stadig ikke sit Blik fra sine hvide, korte, fastspændte Hænder, uden at mærke eller ænse de hede Talgdryp, der ramte dem fra de nu i Piberne flammende Lys, »turde jeg alt have besvaret ved mine Ord: Tiden, ikke Utopister eller Rabulister, endsige min Ringhed, skaber Menneske-Kårene. Tempora mutantur, nos et mutamur in illis! Ældst er den Lov i Menneskeheden: Blod skal fylde dine Spor over Jorden! ældgammel den Rytme: den ene skal blomstre, den anden skal falme, den ene skal fødes, den anden skal dø! Ingen kender Dagen i Morgen og ingen Skaberens og Tilintetgørerens Veje, men alle må vi uden Klage lyde. Modstand er så umulig, som den er bespottelig!«

v. Schéele satte sig brat, tungt, så det lød gennem den nu dødsstille Sal.

Steffan rørte sig ikke fra Pletten. Dér lød Røsten, den længe kendte, Jærnets Ildtunge — i v. Schéeles Mund!

»Bjærget«s Mester, Husvennen i de hundrede Hjem, som han i dette Nu forkyndte Døden — Dyrkeren af den Leg, den Sang og Musik, hvis Strenge han nu skar over, Värmlands Elskeren, der meldte dets Undergang — —

Svimlede Steffan, Jærnets eneste Fjende, sveg han sit Kald, nu da han så den Uovervindelige, større end han havde drømt —: Guden, der bedøvede sine Ofre, til de i Jubel kastede deres Dyreste i hans Favn, til deres Dødsskrig forvandledes til Hærskrig for hans Lévogn?

»Jeg takker Hr. v. Schéele,« Barchäus' Stemme sleb gennem den lydtomme Luft, tynd som en opslidt Kniv, »for disse Ord, de første ærlige jeg har hørt af megen Svada! Altså: nu kender vi Skaberens Vilje, udlagt af Hr. v. Schéele: Vi afsides boende, hidtil i det store Hele medvirkende Brug har at falme, at dø — at I store, pengestærke, heldigt beliggende kan blomstre ydermere — om I blomstrer!«

Barchäus kastede sig med udspilte Fingre frem over Bordet, med Blikket flammende gennem den halvdunkle Sal.

»Ja, ti dette er Sagen, den, der byder mig til min sidste, vel altfor snare Stund at stride mod Hr. v. Schéeles Skabers og Tilintetgørers Vilje!

»Søger ikke jert eget!« angav han som Bjærgmænds Valgsprog fra de ældste Tider. Jeg, hvis Slægt gennem syv Generationer har tjent Jærnet; som selv fra Barnsben sattes i dets Sold, tør maaske uden Selvpral sige: de Ord var mig Rettesnoren for Livet! »Søger ikke jert eget« —: vid, at I tjener en større Herre, den største på Jorden: den ganske Menneskeheds Vel, de tusinde Hjems Lykke og Værnet for den — vor dyrebare Arv fra Fædrene af Ære og Kultur! Derfor — Hr. v. Schéele får tro mig eller ikke! —: lagde han sin Bane til min egen Dør, og så jeg den, som nu, en Trussel for vort Folk og Land, vor Velstand og vore Hjærter, jeg brød med disse mine egne Hænder dens Skinner itu, før jeg ad den vandt mig én Skilling til Mén for mine Brødre, for min Herre, Jærnet!

Vi små, vi afsides boende, takker Eder, I store Herrer,

for jert Brodersind mod os, vi takker den Tidens Morgenrøde, der, efter Hr. v. Schéeles Ord, i Sandhed er blodig, det Menneskerettighedernes Evangelium, der berøver os vort Hjem og skiller vort Navn fra den Gerning, det har tjent af al sin Id, så langt Mindet rækker!

Nej — vi takkede Eder, vi svandt uden Klage, ja med Lovsang, som Hr. v. Schéele byder, hvis vi så os selv som den Irr, der hindrede Eder, hindrede vor fælles Herre i at blinke som det pure Stål, i at hugge Menneskeheden den Vej frem gennem Urskoven, som ene han kan bane, i at generobre vort Land dets Plads blandt Kongens Jævnlige! Men — om vi nu ser jer, Høvdingene på vort Skib, uden Kompas eller Ror give det hen for alle Storme, for Fantasteriets Orkaner som for Rovbegærets Tyfoner, da er det vi menige Medlemmer råber: Stands! ser I ikke, at vi alle forgår? og husker I ikke, at vi fører Menneskehedens Beståen om Bord?«

Menneskehedens Beståen —: til Jærnets Tjeneste! Fædrene: de alt Opofrede! deres Arv —: vor Pligt til at ofre os som de! Ære og Kultur —: Jærnets bægge Dele! Stor var Guden — selv i sine Forladte! De Svegnes Læber viede sig til Døden ved Parolen, som deres Besejrere sang!

»England blev nævnet — »England har betrådt Vejen, og vi må følge den.« Følge Fjendens Sti? England, Protektionismens fødte Dronning, der ved 3 Århundreders Toldlove og opmuntrende Subsidier og Præmier — tænk blot på en lille Ting som Dronningens countz money! — drev sin Fabrikation til en Højde, der reducerede eller tilintetgjorde alle andre Landes og lod the Union Jack vaje ubestridt over alle Have. — Til Afsætningen ej svarede til Produktionen, og det hidtil mest prohibitive blandt Lande pludselig begyndte at forkynde Frihandel, gav sig selv en meget fri Toldforfatning, lokkede andre Lande til det samme og nu oversvømmer dem med sin vældige Tilvirkning!

Englands Exempel skal følges! hør på Hr. v. Schéele: Trækul skal ændres til Koks! Ankarsrum og Finspång nævntes. Men er det Hr. v. Schéele bekendt, at Jærnet til Dato blev rødskørt? Og at Kokstønden koster c. 2 Rigsdaler mod Trækulstøndens c. 40 Øre? Er det endvidere be-

kendt, at Englands årlige Kulhøst beløber sig til 2,400,000,000 Centner, mens vi, Höganäs til Trods, må indføre for Millioner Rigsdaler Koks og Kul? At som Følge deraf Englands Fremstilling pr. Centner Jærn med Koks koster c. 1 Rigsdaler 50, vor, med Trækul, c. 2 Rigsdaler 40 Øre — for ej at tale om Forsøgene med Koks. Disse af Naturen selv satte Vilkår til Trods skal vi betræde samme Vej som England, hvor Råjærnet er 30 procent billigere end hos os, og Driftskapital fås for 2 à 3 procent mod vore 6!

Eller nævntes ej »en ny og hidtil uanet Metode«, der synes »i Bund og Grund at skulle revolutionere alle vore Forhold og Begreber?« Antagelig menes dermed de unægteligt uanede og Begreber revolutionerende Experimenter, som en Hr. Henry Bessemer i Hertfordshire siges at foretage, ja endog at have haft den Dristighed at løse Patent på og at forelægge på Mødet i Cheltenham. Men, rent fraset den, for enhver nøgtern Betragtning, indlysende Galskab i selve Foretagendet, turde måske visse Efterretninger om Explosioner i Hr. Bessemers Værksted, med Tilintetgørelse af hans Broncefarveri, om Resultaterne af Dowlais Iron Works bekostelige Prøven: dyrere og dertil upålideligt Stål, kunne skænke os et Begreb om den Velsignelse, der venter England ad denne Vej, og os, om vi følger den.«

Tog Steffan fejl? Formørkede Guden ikke sin gamle Tjeners Ånd, nu da hans Frist var omme? Rejste Trællen sig til Oprør, klarsynet i Døden? gjaldt hans Kamp nu ham selv, ej Herren?

»Ja, lad os dog en Gang se på de Gaver, som dette efterlignelsesværdige Lands andet moderne Barn: Storindustrien med samtlige dens Opfindelser og Nydannelser har bragt sin Papa, og besinde, hvad der er os forbeholdt, om vi fremdeles følge dets Spor, ja endog blot nøjes med de Trin, vi har trådt i dem. Eller glemmer man, at åbner vi, ved vore Kanaler og Baner, Vejen ud, da åbner vi den også ind?

Lad os se bort fra den vældige Import og dens Indflydelse på Hjemmemarkedet og ene betragte hvilke andre

Gæster, der kan ventes ude fra »den store Verden«, som Hr. v. Schéele ønsker os så intimt allieret med!

Er der nogen iblandt os, der erindrer de tidligste Frugter af Watts Opfindelse af Dampmaskinen, af Arkwrigths af Spindemaskinen? Optrinene i Arkwrigths Fødeby, i Preston, som han først ønskede at lyksaliggøre — hans Flugt for de fortvivlede Arbejdere, deres Tilintetgørelse af hans Maskiner? Eller ligger de Begivenheder og Egne os for fjærnt?

Kan hænde da nogle husker, fra en bange Barndomstime, en Fader eller Moder eller fremmed Besøgende, der omtaler »den store Smeddesag«, da Hr. Ehrenpreuss, Manden før sin Tid, søgte at indføre »Stordriften« i svenske Kronens Geværfaktorie i Jönköping, og de 3000 Arbejdere, pinte til det yderste, skaffede vort Land den første Arbejdsnedlæggelse og lagdes i Jærn af det kongelige Krigskollegium, men endte med, efter Assessor Per Höppeners Defension, at tilkendes 75,000 Rigsdalers Skadeserstatning?

Flere end jeg modtog i al Fald, i unge og lydhøre År, fra de Babeuf'ske Optøjer i 1797, de Indtryk, der gav en Mindelse for Livet. Og i alles Øren turde synge de Lyonske Silkevæveres Feltråb fra 1831: »Leve i Arbejde eller dø i Strid!« gentagne i tusindfoldigt Ekko af Februardagenes: »Brød eller Bly!«, knust under General Cavaignacs Kardætsker. Selv oplevede jeg i London, hin 10de April 1848, Chartisternes Tog til Underhuset og Folkevæbningens og Politiets Indgriben. Og kan hænde jeg de samme Dage fik et andet Indblik bag Kulisserne på det Teater, hvor Frihedens og Frihandlens ædle Komedie går over Brædderne: et Kendskab til 1847's Fabrikslov med dens ømme Beskyttelse for arbejdende Kvinder og Børn ved Fabriksinspektørers Hjælp — og dens nære Sammenhæng, gennemdrevet som den blev af Godsejerpartiet, med Fabrikanternes Aufforderung zum Tanz: Kornloven af 46! et Indblik, der måske lader de Herrer Cobden og Bright, såvel som deres Modstandere og hele den engelske Told- og Industripolitik, fremtræde i et mindre flatterende Lys, end de synes at vise sig i for Hr. v. Schéele.

Se her et lille Udvalg af de Velsignelser, »den nye Tids Morgen« har bragt sin Moder og Fader: — Frankrig og England — og som tør forventes også hos os: Svindel, Overproduktion, Kriser, Opstande! Lad mig blot nævne den engelske Bomuldskrig og de Forenede Staters ustandselige Arbejdskampe gennem mere end tyve År: Bly mod Sult! Opløsningen af enhver Kontrol, ethvert Hensyn Samfundene og Nationerne imellem, alles Krig mod alle, som skal føre til Mr. Jeremy Benthams utilitaristiske Paradis og Mr. Adam Smith's »Nationernes Velstand!«

Hr. v. Schéele beklagede bittert den arme Brugspatron, der ved sine Privilegier var bundet og forpligtet til ej at trampe sin Nabo ned, ved sin hjemlige Mølle og sin Furagering af sine egne Folk hindret fra at styrte sig ud i Spekulationer om Kap med de Herrer Englændere og Hollændere i Göteborg. Ja, mærk denne ene Ting: Naturaliehusholdningens Omlægning til Pengelønssystemet: Båndet skåret over mellem Husbond og Tjener, mellem denne og hans Hjemstavn! Se her: »Nordpolen forenet med Sydpolen, Nationerne omslyngende hverandre!« Se den ny Tids Gud og hør hans Navn: Manchester! Se den stakkels Arbejder, hvem Skråen sikrede Virksomhed eller i modsat Fald Understøttelse, »frigjort« for sit Fags Tvang, overladt til sig selv, til Løsgængeriet og Tiggerdøden på Landevejen!

Eller maler jeg med usande Farver, med sådanne, der konvenerer mig? Nu, så hør da en anden Røst, Arbejdernes egen! Se her,» et Par udrevne Blade raslede i hans Hånd, »dette såkaldte »kommunistiske Manifest«, udstedt i Brüssel i 48 af de Herrer Marx og Engel, udsået over en værgeløs Jord af »Kommunistforbundet«, indpodet også på vort Sprog af Bogtrykker P. Götrek i Helsingborg.

Jeg skal skåne de Herrers Øren for de Løgnens og Hadets Forvanskninger, hvoraf dette Aktstykke, denne den ny Tids Due med Oliebladet, vrimler imod os, de arbejdsgivende og producerende Klasser. Men hvad jeg ej agter at dølge, er efterfølgende Vink til den moderne Zauberlehrling, der ein, zwei, drei har omkalfatret Samfundet med Universalmidlerne: »Frihandel og Industrialisme«:

»Uforandret Bibeholdelse af de gamle Produktionsmåder var et Existensvilkår for alle ældre, industrielle Klasser. Den moderne Industrialisme kan kun hævde sig ved en uafbrudt Revolutionering af Produktionsmidlerne, dermed Produktions- og Samfundsforholdene i det Hele. Deraf de uafbrudte Rystelser, den evige Usikkerhed: Kriser og Arbejdsløshed, som kendetegner den moderne Epoke og varsler dens Undergang.

Hovedvilkåret for dens Herredømme er Rigdommens Ophobning på private Hænder, Kapitalens Dannelse og dens Koncentrering hos et Fåtal. Men den har ej blot smeddet de Våben, som skal bringe den Døden, den har også fremmanet de Mænd, som skal føre dem: de moderne Arbejdere, Proletariatet.

Fremskridtet i Industrien, som er den vilje- og modstandsløse Bærer af Kapitalismen, har til Følge Arbejdernes revolutionære Sammenslutning i Foreninger. Med Storindustriens Udvikling graver Bourgeoisiet sin egen Grav. Dets Undergang er ligeså uundgåelig som Proletariatets Sejr!

Vi erklærer åbent, at vort Mål kun kan nås gennem Omstyrtning af den nuværende Samfundsorden. Proletarer i alle Lande, forener Eder!«

Jeg har jo intet Øre for den Røst, der taler gennem Morses Tråd, kan hænde I, høje Herrer, har det for den, der lyder gennem Ord som disse? Ja, I, der nu bringer i Stå de Hjul, der gennem hundreder af År fyldte vore Skove med deres Brus og befolkede dem med travle Arbejdere — I, der har kommunikeret og koncentreret, industrialiseret og kapitaliseret vor ældgamle Jærndrift, vor fælles Næringsvej og Stolthed gennem Sekler, agt I på Hr. v. Schéeles Ord: »Ingen kender Dagen i Morgen!« og læg dertil: »Der er Høg over Høg!« og »Hvo, der sår Vind, skal høste Storm!«

I har betalt de Baner — og Lånene tilbage, eller kan forrente dem ved de hastigere Forbindelser, de større Fragter, den forøgede Produktion, som Privilegiernes Fald, det videre Marked, som vor Forsvinden forjætter Eder! Men — er dermed Udgiften omme, begynder så Indtægternes Eldorado — og falder de i Eders grundigt tømte Lommer?

Hørte I Hr. v. Schéeles Spådom: »Hundredetusinde, nej Millioner Rigsdaler vil denne Omformning koste!« Har I disse Summer, til Dampens Indførelse på Eders snart forældede Hestebaner, til Koksens i Eders Trækulsovne, til Hr. Bessemers »uanede« Erstatning af den Lancashire-Metode, som nys kostede Söderfors og Lesjöfors, Ferna og Liljendal Årtiers Fortjeneste og lod de mange Stole tomme her i Salen, hvor de gamle Ejere af Vallon- og Tysksmedjerne sad? til bestandigt nye, endnu mer uanede og revolutionerende Ændringer, til hele Væddekampen med England derude og herhjemme, hvor dets billige Gods vil vælte ind? Eller er Summerne lette at låne hos vore Venner Göteborgerne? Hvorfor mon? Spørg de tomme Stole dér!

I store Herrer, hvo der sår Vind, han skal høste Storm! Ja vent en Storm over Lande! de nye Dages Vejr, der ej ene vil fælde det lave Krat, men også de høje Stammer; der ej vil aflade, før Värmeskogen er ryddet af Jorden — og et England, et Göteborg, et Uddeholm hersker her, hvor vore Ovne flammede, og vore Hjem stod! Vi små, vi hilser Eder, I store Herrer! Cæsar, morituri te salutant! hilser og beder: På Gensyn i Hades! dér skulde vi tales ved om gamle Dages Liv i vort Värmland!«

Barchäus sank i en hæs Stønnen sammen, rystende, som en Bunke udslidte Klæder.

O Gud nej! Steffan løftede på Skuldrene — han havde atter taget Plads ved Spelmansbordet — den Tjener var hverken utro eller forblindet! aldrig havde han været Tjener, aldrig! han, som i sin Herres sluttelige Sejr, hans sidste, ypperste Frugt: Døden, Leen — fandt Angst, ej Jubel, han, som dér sang sin Herres Salme herligere end nogen anden, hans høje Vise — og gruede for sine egne Toner!

Ikke en Lyd hørtes, ikke en Finger rørtes. Selv Åndedrættene syntes stivnede under Lysekronerne.

Ansigterne dér rundt om i de spruttende Tællelys' Skumring svævede huløjede, ubevægelige: en Forsamling i det Rige, som Barchäus havde nævnt.

Så Steffan Syner — en endnu kun anet Time i denne Sal? Eller — en længst forsvunden? Befolkedes de tomme

Stole? steg du Pont'erne ud fra deres Billeders nøgne Pletter? Tågede andre Skikkelser bag dem: de fordrevne Osmundsbønder, de slagne Hedningefinner? Jærnets Tog af Tjenere og Ofre, vakte af Døde, kaldte til Hyldest af den Herre, hvis Rige de havde bygget, nu da han besteg sin Trone under Sejrshymner? Vågnede de at se deres Efterfølgeres, deres Drabsmænds Lod: at den var lig deres?

Eller — så han kun en Trækning, en Grimas i Inspektør Janne Piscators kæbebrede Ansigt, som det lurende dukkede frem bag hans Herres, Patron Thorlanders grå Hoved og andægtige Mine?

Han følte en Kulde i Stuen, en Synken i Gulvet, som åndede Kaos gennem Rummet — han greb i Blinde for sig — og rørte Susannas hede Kind, blundende på den svulmende Arm ... og han vågnede i et Smil.

Fortid, Nutid, Fremtid — her brændte den hans Hånd, stærkere end Jærnet selv: Mennesket, med Stenalderens Våben i sin Hånd og med en kommende Tids af Luft og Lys løftet over sit Hoved, den første og den endelige Skaber og Tilintetgører! Jærnets Finder og dets Forlader en Gang!

Lad dem trælle for Jærnet, Led efter Led — Brynte, der nu stod lige ved Bordet, som for at indtage den Plads, Barchäus måtte vige — trælle for det i Frygt, i Selvopofrelse! Han tjente i Tillid, til Bedste for eget Vel, kun hende — han og Adrian, der sov med den milde Sved på Panden: Kornets og Kvægets Barn, Hyrden på »Bjærget« ... Adrian, der Dage igennem, som Vagtelkongen, kunde gemme sig i Solfors Agre, at ånde deres muldede og melede Lugt, eller dølge sig som en Nisse i Staldens Okse- og Gødningestank ...

Steffan smilte mod Selskabet om Bordet, mod Skyggerne på Væggene: I har den Herre, I fortjener! I, der for ham ej ser jer selv, for Evigheden ej Nuet!

Men v. Schéele stod nu atter dèr i Lysflimret, svær og rød, i den opknappede Uniform, og Ansigterne stirrede i uanfægtet Værdighed, med Guldbriller og Skægkranse mod hans brede, hvide Tænder, der lyste i et muntert Smil.

»Hr. Barchäus' Spådom — der skulde stå til Troende, endda alt andet i hint »Manifest« var »Løgnens og Hadets Forvanskning« af vore Handlinger og Hensigter — har bragt det ene, ham selv kan hænde ubevidste, Gode med sig: at han altså dog tror på den Fremtid, som han lover Krig til sin sidste, forhåbentligt fjærne Time! Ti hvorfor mente han ellers, at vore hjemlige »Englændere«, de Herrer Göteborgere, skulde være villige til at sætte de Penge, de så vel vèd at skøtte, ind på dens Resultater?

Efter at denne min værste Modstander således har erklæret sig for min Sag, tør jeg vel ikke tvivle på de andres Tilslutning, om blot det kunde lykkes mig at bevise, at hin Fortjeneste dog vil bevares for Värmland og Värmland for os, samt at hint Orakel, som han citerede under så megen Bæven, kanhænde også turde være Hadets og Løgnens!

Hr. Barchäus har så meget imod at følge Fjendens Sti — om det så end er for at nå samme Mål som han — og før end ham! Uddeholm blev nævnt. Nu, lad os tage dette som »Fjende« betegnede Brug og lad os — blot som Prøve eller skal vi sige: for at udspejde det? — følge det lidt ad den Sti, som dette Bengt Gustaf Geijers og Lovisa Sophia Tranäas gamle Familiegods de sidste Årtier har trådt, og se de Resultater, det har nået, og som har gjort det til vor Provinses største Brug og — måske derved? — værdig til Navnet: »Fjende«!«

v. Schéele bøjede sig over sine Papirer. Ansigterne rundt Bordet fortrak ikke en Mine. van Harmsts Guldbriller stirrede som lige blanke Spejle.

Og dog var nu den anden store Fjende nævnt, ej blot Barchäus', men enhvers i denne Sal: Jærnets rette Repræsentant i Vallonernes Rige: »det Uddeholmska samhället«, »slottet i elfdalen«, spændende, som et tyskt Fyrstendømme, over 350,000 Tønderland Skove, 11 Sogne i Värmland, 3 i Dalarne, over 7 Jærnbrug og 1697 Hushold med 9856 Mennesker; Uddeholm, hvis Stempel med det dobbelte G var kendt og æret til den yderste Krog af den Verden, der tjente Jærnet og tjentes af det; Uddeholm, der bestemte Fastingens Priser som Bankernes Renter; mod hvilket Thorshyttan, Solfors,

Savolaxhyttan var Bjærgmandsovne, van Harmst og Thorlander Kulsviere; Uddeholm, »det lilla rysslandet« kaldet, ikke for Knutpiskens Skyld, men for sin Tendens til, lig den store Nabo, at gribe om sig, mer og mer, uimodståelig, i Jærnets Konsekvens . . .

Men v. Schéele bladede i sine Papirer og begyndte igen, som anede han intet:

»Der kunde tales længe om denne Sag, men jeg tænker, jeg behøver blot at nævne Navnene: Statsråd Jonas Wärn, Disponenterne Danielsson og Holmberg, Ridderne, Patron Gustaf Ekman og Fredrik Lundin: Gassvejseovnene og Stangjærnssvejsningen ved Savspån — Major Lilliehök og Oberst Nils Ericsson: Forshaga Kanal og Jærnvej forbi Dejefaldene og Myra-Skymnäs — for at hver Kyndig vil indrømme, at sovende har Uddeholm ej fanget sin Sejr! Eller mon »Jærnkontoret«s 20,000 Rigsdaler til Lundin, Rigens Stænders 100,000 Rigsdaler Banko + Aktieselskabets ligeså store Sum til Kanalen og Banerne af Fantaster og Projektmagere er kastet ud i Vildskove, Fosser og Søer?

Hr. Assessor, lad os slå efter i Fiskalkontorets Protokoller, Rubrik: Uddeholm! 154,000 Centners Jærntilvirkning! Er »Vulcani Hjem« mon det urette Navn?

Og nu »de stakkels Arbejdere« dér, »Storindustrien«s Trælle . . . Hr. Barchäus, der er så hæftig en Tilbeder af det Gamle, at han endog synes at glemme sin, ofte påberåbte Kong Göstas Ord til Dackefejdens Smålændinger, »at de, om de vilde vide, hvad virkeligt var »gammalt och fornt«, burde betænke Kong Kristiern Tyrans Dage« — er en i vor Brugshistorie for lærd Herre til, at jeg tør erindre ham om gamle Tiders Skildringer af Tilstandene ved »Uddeholms hytta«, om Lång-Christoffer i Sundsjö og hans syv Sønner og deres Strid med Brugsforvalter Johan Carlström, hvem selve »den store rikshushållaren«, Karl den XI, strengeligen måtte tilholde at »ej med så hård exekution förfara« mod de Undergivne. Og Hr. Barchäus er en for alderstegen og derhos for ømhjærtet en Mand, til at jeg har nødigt at erindre ham om Smeddenes eller Kulkørernes Kår for ej mere end 20 eller 25 År tilbage. Og når jeg endeligt an-

moder ham om, sammen med mig, in effigie, at foretage en Spadseretur i det nuværende Uddeholms Arbejderstad, til dets Friboliger med Jordlodder og Kartoffelstykker, dets Folkeundervisning med 3 Lærere og 3 Lærerinder i Lancasterskole, Husholdnings-, Sløjd- og Væveskole, dets Apotek og Sygehus, dets Bibliotek og Sparebank, dets af Bogholder Högberg ledede Brugsorkester — er det kun for at bede ham sammenligne hvad, der ses i dette Storindustriens Værk, med hvad vi kun altfor nøje kender fra så at sige hvert eneste af vore gamle d. v. s. nutidige Brug. Jeg overlader trygt til Hr. Assessorens alment skattede Retfærdighedssans at dømme Forholdene imellem og afgøre, hvor Båndet mellem Arbejdsgivende og Arbejdsydende synes humanest og således forstandigst og mest betryggende knyttet!

Og henstiller sluttelig til ham: Hvem skabte vor industrielle Arbejderstand og gav den de Kår, som vi nu ser, uden Protektionismen? og hvem kaldte Handels- og Fabriksdrift for »Pengekrig« og Handelskompagnierne for »Hære«, uden dens Stormester, Jean Baptiste Colbert?«

Steffan nikkede. Ja, én Gud fra Begyndelsen til Enden! udbredende Rige og Evangelium til alle Folkeslag og Egne — men ej til ham, der troede på den ene og sande Baals Overvinder! Og han smilede mod Susanna, som sov dér, ligegyldig, tryg i sin evige Magt. Og han bøjede sit Øre mod hendes Puls.

De sene Led, deres Lod i godt og ondt — lyt her, I Forhåbningsfulde og Frygtagtige, og glem både Håb og Frygt! hør her en Fremtid, evigere end Jærnets, kys her Eders eget Eje: Nuet!

v. Schéele satte sig, træt, og skød Papirerne sammen, som var hans Votum i Sagen nu endt. Barchäus rørte sig ikke fra sin sammenfaldne Stilling, gjorde kun en afmægtig Bevægelse, om til Indrømmelse eller Protest kunde ingen skønne.

Og hvor var det det samme! hans Sag var dog tabt — som den havde været det fra først, fra Tidernes Morgen —: Vallonernes Sag mod Göteborgs, Menneskets mod Jærnets

. . . til Mennesket opdagede sig selv, sin egen Magt: sin Lykke . . .

Ej heller nogen af de andre i Rækken bevægede sig. Indtil pludselig van Harmst rejste sig, stift, med et Ryk, der fik Guldbrillerne til at blinke i Lysglimtene, og alle de Siddende til at løsne de stramme Miner og se op med hastige Blikke. Nu kom det afgørende Ord, »Bjærget«s største Patron talte:

»Skøndt så vidt vides,« van Harmst stak den lange, magre Hånd ind på Brystet og lempede Hagen til Rette i den stive Battistes-Halsdug, »hverken Hr. Bjærgmester, Kammerjunker v. Schéele eller Hr. Bjærgassessor- og Fiskal Barchäus direkte hører til de så letfærdige og ødsle Valloner, der nu i mere end 250 År har vanrøgtet »Bjærget«s Interesser, tør dog jeg, der ej kan fornægte mit Slægtskab med disse uheldige Indvandrere, ingenlunde indlade mig på en Kappestrid med de nævnte Herrers Veltalenhed, deres Ødslen med gode og onde Profetier eller deres grandseigneuragtige Omgang med Fortid og Fremtid. Jeg er nu én Gang, som det turde være bekendt, en kortsynet Mand og er derfor naturnødvendigt henvist til at beskæftige mig med Nutiden. Kanhænde jeg dog ved denne min pauvre Indskrænkning til Gengæld opnår et mere nøgtern Blik på denne — som det synes i de Herrers Øjne temmeligt inferiøre Episode — undgående såvel Hr. Assessorens Frygt for et enevældigt Göteborg, som Hr. Bjærgmesterens Håb om et dito Uddeholm.

Altså — gående ud fra, at vi nutidige Brugsejere i Värmland tillader os at ønske at bevare vore Brug og vore Hjem for os selv og vore Sønner, som vi modtog dem fra vore Fædre, industrialiserende dem efter vor egen Forstand og financierende dem af vore egne Midler, uden velvillig Råd eller Bistand, det være nu af Englændere eller Uddeholmere — tegner jeg mig, da det ligeså lidt konvenerer mig at hjælpes af, som at tilfalde en af de to Magter — for Halvdelen, skriver 53,750 Rigsdaler af den af Hr. Bjærgmesteren anførte, endnu nødvendige Sum, for at, som han

udtrykker sig, vort Værk skal blive et helt, ej et stykkevis, og vor Arv til vore Sønner en afrundet: et Värmland, driftigt, fordi det ej frygtede onde Spådomme, uafhængigt fordi det ej troede søde Profetier.«

En Knagen i Halsbindet og Fadermorderne, i de høje, udstoppede Skuldre, en Gnistregn fra de slebne Brilleglas, og Hr. van Harmst sad atter højtidelig og stram for Bordenden, som havde han ikke rørt sig fra den.

Og dog var i dette Øjeblik »Bjærget«s Skæbne afgjort, dets Fremtid beseglet af Repræsentanten for den ældste og rigeste Brugsslægt, Bergslagets Ledere gennem fire Århundreder, Jærnets Vilje fuldkommet gennem Vallonen, dens tro og — uegennyttige Tjener, han som, nærsynet, så kun »Nuet« og reddede det — og lagde Fremtiden under Jærnets, »Bjærget« under Göteborgs Åg!

Et Brus slog gennem Salen, så de sluknende Luer deroppe viftede frem til Liv igen, slyngende vældige Skygger over de nøgne Vægge, som strøg Kæmpevinger deres Pletter bort i sin Flugt gennem Hallen —: Rovfuglens, Jærn-Gudens, der tog sin Rede i Besiddelse og sine Tjenere i Favn.

Men medens v. Schéeles Øjne det ene Nu mørknede af Krænkelse og det næste funklede af Triumf; mens Vrimlen af Ansigter bøjede sig mod hverandre i Lykønskninger, i Udbrud, i Råb; mens Brynte knejste, med Hænderne spændt om sine Hofter som på Spring mod sit Arve- og Kongerige, og Kökeritz'erne med ligesom blinde Blikke samlede sig bag Barchäus' Stol, pressede Steffan sin Mund mod den sovende Susannas Arm — Spådomme eller Profetier? Hans Læber brændtes af det visse: det blodhede Nu!

Da rejste sig — nej, tumlede op som for et Puf af Janne Piscators Hånd gamle Thrond Thorlander, kogrød i Hovedet, med det isengrå Hår struttende, de vippeløse Øjne glippende.

»Ærede —« han ragede rundt med de uformelige Hænder, så Blækhornet på hans højre og Sandbøssen på hans venstre Side slyngede deres Indhold ud over Bordet, »jeg

vilde kun . . . Ærede . . . underdanigst melde . . . at . . . tillade mig . . . at . . . at bede . . . at tilbyde, ja . . . at betale den anden . . . ærede . . . Halvdel . . . med Forlov, og undskyld, Hr. Bjærgråd van Harmst! — af de . . . æh . . . 107,500 Rigsdaler . . . for se, Banen den går til min Drengs Brug!«

Med et Brag satte Kæmpen sig igen, fejende Blækket ned over sine Naboers Skød og Knæ, under Bruset af Forbauselsesudråb, Latter og Bifald, i Skæret af de tre syvarmede Dalarstager, som Stina Ryd og hendes Tjenestepiger bar frem dér i Døren.

Janne Piscators Ansigt fortrak sig i et triumferende Grin; men hurtigt som et Lyn var v. Schéele oppe, med bægge Hænder udstrakte og de funklende Blikke på den Gamle:

»Et Leve for Brugspatron Thrond Thorlander, »Bjærget«s sidste — og fremmeste Patron!«

I et Spring var den mavesvære Taler oppe på sin Stol, med den ene Fod med Gamasjestroppen på Bordet og Hånden i den krusede Mansjet løftet.

»Han leve!«

Vivatet slog mod Loftsbjælkerne, så Stina og hendes Tærner standsede, blændede af deres egne Lys' Blafren og Røg. Selv van Harmst nikkede, langsomt, smilende, fra sin Plads, og op tumlede Thorlander pâny, hummerrød, med Sveden blinkende i Pandens Furer og dryppende fra Kindernes dybe Folder, bukkende, stønnende, til højre og venstre, hvirvlende Sand- og Blækregnen om sig, så Naboerne leende flygtede.

»Dette,« v. Schéele vuggede sig på sin Tå, med det krusede Hår som en Vinløvskrans om Panden, flyvefærdig som en Dionys, »er ej ene min, men »Bjærget«s lykkeligste Dag! Den leve i taknemlig Ihukommelse i sene Led!«

»Ja,« Barchäus hvinede igennem, »i sene Led skal den huskes og forbandes! når vi forlængst angrer i vort Hades. »Søger ikke jert eget!« Hør Sandheden af Dårens Mund: »Banen går til min Søns Brug!« Og hør den, selv hvor den kløgtigt tier!« med opskudte Skuldre pegede han på van Harmst.

En brændende Rødme steg op i Bjærgrådens utilnærmelige Pande — et Øjeblik — han åbnede Munden . . . og beholdt den åben . . .

Steffan havde, lyttende mod Susannas Puls, blottet Adrian, som nu snorksov dér, svedig og bevidstløs.

»Og Sønnerne lønner de omtænksomme Fædre, Fremtiden gengælder Värmland den tabte Nutid! »Søger ikke jert eget« . . . det vil sige: søger Göteborgs!« Barchäus lo.

Steffan kastede sig hastigt tilbage for at skjule Arvingen til Solfors', Hästhyttans m. m.'s Herligheder, men bøjede sig atter, ligegyldig, mod Susan. Nej, se kun og husk det, I »Bjærget«s Fædre: dets Søn og dets Datter, dets Fremtid, som I bestemmer over! Se, du triumferende Jærnets Gud: Mennesket, dit Offer — og din Besejrer! én Gang din Forløser og én Gang din Tilintetgører! Se den, der vover at fornægte dig!

Da — et Ryk — hans Hånd fløj i Bordet, i det nøgne Træ . . .

Susan stirrede, blussende efter sin Søvn, med Hårets Flod om Skuldrene, strålende mod Brynte, der rød af Bevægelse, af Triumf, med Panden kastet tilbage, dèr midt på du Pont'ernes Gulv ombølgedes af Vivatråbene for sin Fader, deres Besejrer.

Og dér — Adrian . . . med Munden åben, fuld af Savl, med Øjnene blakkede af Søvn, strakte han sig over Bordet på sine fede Arme, slugende Brynte i sløv Andagt . . .

Steffan rejste sig, hans Blik søgte Fader. — Og dèr stod han, slank, i sin midjesnævre, blå Skødefrakke, med sit brusende Kalvekrøs, klappende med smilende Mund ad den bukkende Thorlander.

Ja, ene var han, ene med sin Tro som med sin Fornægtelse! Nuet med alle dets ufødte Liv i Jærnets Vold! tilbedende dets unge Gud dèr, bøjende sig i Jubel under hans Fod; Jærnets var Sejren! — og Livet: Barnet i dets gloende Bug! Hil dig, Brynte, hil!

Da — et Brøl som et Dyrs . . . Thorlander ludede over Bordet, med de rødsprængte Øjne på en lille, sort Læder-

kugle, der rullede rundt i Blækgrøden — Finnekuglen, Finneskuddet, som han under så bange Gebærder havde skjult på sit Bryst — i hans, i Jærnets største Øjeblik sprunget frem derfra for alles Øjne . . . !

Steffan svimlede, af Forfærdelse —: »Ordet« . . til Døden! — Skoven, Natten, Kaos derude . . . Finnens Skud mod Brynte, mod Susan, mod ham selv, mod dette Brug og dets »Ejere« . . . Det røde Jærn, den røde Ild, det røde Blod — og det sorte Skud derude! Den sidste, den mægtigste Gud, den glemte: Kronos, der åd sin egen Søn — som han sine Sønner og Døtre . . . Den endelige, sidste: Døden!

Brynte, askegrå, med gabende Mund — og Susanna med Hænderne klemt mod det blafrende Bryst — og gamle Thorlander . . .

Steffan lo. I Jærnets Tjenere, kender I ej jer Herre! Se dog hans Tegn: Pilen, der peger mod Jorden, dens Magnet!

Ilsomt, som brændte han sig, og vilde han forvare det brændende Kul i sit Hjærte, greb Thorlander Kuglen og stak den ind på sit Bryst, stirrende vildt, som i Trussel, i Bøn, på Ansigterne rundt om sig, på Skyggerne bag dem.

»Bjærget«s sidste Patron? — Ja, kanhænde!

— Men — dèr lo alt Susanna, himmelhøjt, med Ansigtet endnu vådt af Tårer, med Hænderne klamrede i Bryntes Arm, ad den tykke Patron Fredrik Gasslander, »Bas-Fre'rek« kaldet for sin Sangerrøst.

I Skæret af de nys komne Lys, med det blussende Ansigt smilende fra Kindskæg til Kindskæg, den tredobbelte Hage gyngende i Fadermorderne, de blå Frakkeskøder spilte i de ringsmykte Hænder og Benene i de chokoladefarvede Buxer piruetterende under den blomstrede, gule Silkevest — dansede Herren til fem, over Ovnkransen pansatte Brug i Nyed Festdansen for »Jærnets største Dag« — og for det Gilde, der nu ventede inde i Bjærgmestergården, om hvilket Rygtet var trængt til selve Karlstad og havde bragt Hr. Gasslander til med Et at ihukomme sin »Societets-Ret« og

forgætte den Blodsuppe, Stør og Glögg hos Fru Flitzan i Frimurerlogens Kælder, hvori han ellers omsatte nidkære Fædres Arv, i Fællig med samtlige Lenets »yngste Sønner«: — Officererne i »Regimentet« og »Koret«.

Og Brynte lo, grå i Kinderne, i halvt ufrivillige, halvt lykkelige Hik, og Ansigterne rundt Bordet, nys så værdige, stramme, lo, viftende med de afrevne Briller, med Regnskabsbøger og Kort, og oppe fra Bordet dirigerede v. Schéele Dansen med den store Projektrulle, forglemmende sin Bekymring for Vallonernes Letsind . .

Ja fejr Värmlands gladeste Dag — hver én i Värmland har I kaldet så, I Valloner! Le Susan og Brynte! Jeg glemte det, et Nu, af Had til Jærnet, af Tro på Blodet — unødigt det første, som forgæves det sidste —: Mørkets evige Skud, den Rune, jeg får tro på, og som er min! Strid for Jærnet, fejr med Latter og Dans dets største Dag — jeg anråber — anråber og forbander, frygter og stoler på Skuddet fra Värmeskogen, dets Kalden hjem fra Arbejd som fra Dans — Eders, som Eders Herres Besejrer, den eneste Tilbedelsesværdige: Døden, det endelige Ophør!

»Nej Tak, Hr. Bjærgmester, min Hustru er ene hjemme, og Drengen dér . . . Min bedste Tak, en anden Gang . . .« Fader bukkede for v. Schéele, der stod foran ham, strålende af Ansigt, af Ordner og Sejr, med gæstfrit udbredte Hænder.

»Jamen Drengen,« v. Schéele kastede et hastigt, lidt sky Blik på Steffans hvide Ansigt og forvoxede Skulder, »hvorfor følger han ikke med?«

Fader smilte. »Tak — men vi vil helst hjem til Morgongåfva«.

Ja, Fader, ja — Steffan så op mod hans Ansigt med Tindingkrøllerne og Randskægget, så roligt og blegt mod de andres blussende, støjende og triumferende.

Og han kastede et Blik hen på Brynte, Susan og Adrian, som lo i ivrig Klynge ved Spelmansbordet. De skulde alle blive . . .

Men han rystede på Hovedet.

Nej, i Aften ikke — han kunde ikke, mindre end ellers, lege, at han hørte dem til, i Tro og Håb og Blindhed! Nej, hjem — til Vejens Ende! at sove »Värmlands største Dag« ud og bie på dets sidste!

Og dog, hvor underligt — nu jeg ser Eder, som Eders Herre, ramt — nu begærer jeg hans Rige og Eders Lod! Nu jeg kender Livets Dom, vil jeg det! Ti nu, jeg skal miste og derfor kan tilgive det, tør jeg eje det!

Blusset fra Savolaxhyttans Højovn svandt over Træernes sorte Toppe, Bruset af Flammerne og Bælgene, af Latter og Vrinsken tystnede bort. Stiens Snegab åbnede sig, Bores mørke Manke flagrede mod det. Fyrremørket tætnede om dem.

Steffan sad nedkrøbet i Fodposen, med Næsen i Ulveskindene. Over sit Hoved så han Faders Tømme gynge og Åndedrættene bølge fra ham og Provsten Böös.

»Jeg troede, Deres Velærværdighed skulde med til Gildet i Bjærgmestergården?« spurgte Faders Stemme.

»Hm, jeg også så sandt,« brummede Provstens Bas, »men — Hr. Bjærgmestren udviklede Anskuelser — og — man sælger dog ikke sin Førstefødselsret for en Skål Ærter — end ikke af Hr. v. Schéeles Bonitet!«

Steffan mærkede, hvorledes Fader smilte.

»Anskuelser som sagt —«

En Regn af Klokker, et Råb — Fader strammede Tøjlerne . . .

En Snesky foer forbi dem, og i den Barchäus, piskende på den jagende Hest. På Bagsædet Köckeritz'erne, klamrede fast med blege Ansigter.

Steffan nikkede — de Første, som Värmeskogen kaldte hjem . . .

»— som jeg ej finder anstår en Statens Tjener og ej ønsker at yde Kirkens Sanktion ved min Deltagelse — selv i nok så gode Gilder, hm.« Böös tog en Pris. »Og jeg må desværre tilføje: jeg finder det et Tidens sørgelige Tegn, at i en så betydelig Forsamling Protesten ene skal fremkomme fra en Tersites som Hr. Barchäus.«

Han pegede mod Mørket. En Snesky svævede over Stien, et Genfærd af Klokker . . Vårfuglens Skrig fra Skovdybet. Og en Flugt af Sidensvanser og Lavskriger fra Enebærrene.

Böös bankede på Snustobaksdåsens Låg. »Som Åndens Repræsentanter havde Hr. Pastor Bräutigam og jeg jo intet Votum i denne verdslige Sag. Men det undrer mig, nej, smærter mig, at ingen af de Herrer Stemmeberettigede fandt sig tilskyndede til Indsigelse, hvis ej mod Enkelthederne, så mod den ganske Ånd i Forslaget.«

Fader tav; så sagde han dæmpet, som talte han med sig selv:

»Hr. v. Schéele talte om den Tid, der er så ung, at ingen tør dømme den.«

Böös bruste op. »Ih dømme — som om Tiden ej besørgede det selv! »Af deres Frugter skulle I kende dem!« Hørte Hr. Patronen ej dette såkaldte »Manifest«, som Hr. Barchäus fandt sig foranlediget til at indvi os i? Eller gjordes dette Vidnesbyrd behov? De er for ung en Mand, Hr. Choräus de Bésche, til at have oplevet den 16. Marts 1792, ja 13. Marts 1809, de Dage, da »Tiden« behagede, følgende glorværdige Exempler, at løfte sin Hånd mod selve Herrens Salvede, her, i vort Land! Men De har dog set et 1830 og et 48 med deres Følger derude og herhjemme, hine Rædselsoptrin i Paris, Hr. Barchäus dvælede ved, som og vore Martsoptøjer i vor Hovedstad, vore »Reformbanketter«, vor al Sømmelighed trodsende Repræsentations-Strid, for ej — Gud forlade mig jeg besmitter min Mund — at nævne . . vor Presse!«

Böös spyttede, som spiede han samtlige »26 Aftonblade« fra sig, der hang, et Exemplar af hver, i Glas og Ramme, på Farbroders Væg på Idet, mellem hans egne og hans Venners, Uno Troilis og Södermarks Tegninger og Malerier.

I det samme slog Bore over i Galop.

»Jeg véd desværre, at Hr. Patronen ej er uantastet af disse — »franske Pokker«, men tør dog sikkert hos en Broder i Kristo, ja en Kandidat i Theologien påregne en zelotisk Harme mod disse Tempelskænderes Rasen, når de — ej ladende sig nøje med Tilintetgørelsen af alle verdslige Bånd:

Hustugtens Afskaffelse, Kvindernes Stillen på lige Fod med Mændene med Hensyn til Myndighed og Arv, Respektens Nedbrydelse for Konge som for Dommer, Beskyttelse af Gældbundne og Dagtyve — tilogmed udstrækker deres formastlige Hånd mod vort hellige Hus: mod Biskoppernes Eforat, mod Præsteskabets Magt over Skolen, ja, med Hr. Thore Petré ønsker at opleve den Dag, da Västerås' Ordinantia og med dem »vor ej blot unyttige, men skadelige Kirke« forsvind . . .«

Hesten gjorde et Spring, et Kast til Siden, så Böös'es Stemme brast, og de Kørende slyngedes imellem hverandre, i ét Virvar af Pelse og Tømmer . . .

Ubevægelig, hvid, med Øjnene lysende i det dødblege Ansigt, med Armene udspilte som korsfæstede, med de nøgne Fødder sunkne i Sneen stod en Skikkelse dér i Skovnatten.

Böös'es Åndedræt peb: »Du min Gud — hvad ser jeg . . . Herre, forbarm — —«

Så foer han op i et Brøl.

»Er det dig, Satanas? Vover du endnu —! Har jeg ikke svoret dig Malmö Hus? Eller — nej — Lovens Ordlyd: Konventikelplakaten 1726: »Kommer han tredje gången åter skall han —« Bi, med mine egne Hænder —«

Böös gjorde en Bevægelse, voldsom, så Steffan tumlede halvkvalt om i Fodposen . . . han så Fader lynsnart bøje sig frem og smelde den fnysende Bore et Rap med Pisken, så den rejste sig på Bagbenene, kastede sig frem i Karrière, og Böös drønende styrtede tilbage mod Slædens Rygstød . . .

»Så så, så så!« lokkede Fader gennem Bruset og Hvirvlen af Sneen.

»For Fanden!« Böös fægtede, halvkvalt af Pels og Slim. »Kan De ikke køre, Patron Choräus?« Böös gispede efter Vejret, »ellers havde jeg, Guds Død, med bare Næver fakket den Skælm! Men jeg skal den Dag i Morgen lære Lensmand Crälius mores! Endnu har de Herrer Hierta og Petré, trods ærlige Forsøg, ej mægtet at skænke Gudsbespottere Rettens Beskyttelse og jeg —«

Et bragende Nys.

»Bore! Bore!« fløjtede Fader.

Dyret vendte Hovedet, lyttende til den så kære Røst, funklende efter den onde Ånd, der havde styret Slaget.

»Hr. Provst, jeg tror, vi bør takke Bore for den Galop!«

»Takke — De mener?«

»Jeg mener Deres Velærværdighed,« Fader skød med Svøben Hestens Rygtræ til Rette, »at en Arrestation af Zegoel vilde sætte hele »Bjærget« i Flamme — have alle Grube- og Hyttefolkenes Rejsning til Følge.«

Böös tav et Øjeblik. Så snærrede han: »Dér ser De: Tidens Gejst! Følgen af alle Skrankers Nedbrydelse, alle Loves Flyden!«

»Jeg ser,« lød Faders Røst, dæmpet, »den Ånd, der hungrer mod »det nye Rige«, som stakkels Zegoel forjætter dem — og som vi ej har formået at skabe på Jorden.«

»Hr. Choräus!« buldrede Böös op, men tav brat, brummede og kvalte sig i en Pris.

Og Steffan så Folkestuen for sig derhjemme på Morgongåfva, en af de Aftner »Herrens Folk« forsamledes dér, fra Forfølgelse af Lensmænd og Præster, for at læse af Elias Wolkers »Det andeliga presterskapet« og Nohrborgs »Den fallna människans salighetsordning«, synge: »Här en källa rinner —«, »Öppet står Jesu förbarmande hjärta,« »Lammets folk och Zions fränder«, og lytte til Skrædderen fra Elgå, Fjellstedt-Johannes: Johannes Andersson fra Långserud, eller en anden af de Udvalgte og Kaldede, der vidnede om Herrens nære Komme og alle Tings Dom.

Steffan så det store, dybe Rum i Loftsbjælkernes Dunkelhed, i Flimret af Tællepråsene og Lerkaminernes Fyrrebål — de løftede Hænder og Øjne, de skyggeagtige Skikkelser og sig selv og Fader i en Krog af de vægfaste Bænke. Og han hørte, dæmpet, ovenfra, Moders Sang og Farbroders Violin — Atterboms eller Bellmans Sange — og en Knurren fra Forsamlingen, om dem, der vel, som Domprovsten Johan Henrik Thomander og Provst Ödmann, i Rigens Stænder, stred som Guds Redskaber Striden for hans hellige Sag, for hans Folks Beskyttelse og Fred, men dog ingen-

lunde selv var døbte i Lammets dyre Blod . . . Mens deroppe Tonerne sang: »Herold för den unga Flora —« eller »Upp Amaryllis! Vakna, min lilla!« . . og Fader smilte, sit spørgende og tilgivende Smil . . .

Böös vidste om dette »Wartburg«, som Farbroder Anselm halvt beundrende, halvt fortrydeligt kaldte Morgongåfva. Men — var ikke Patron Choräus de Bésche en af Stiftets Magnater? bivånede han ikke Böös'es egne Højmesser i Filipstad Kirke . . og var ikke Hans Højærværdighed, Biskoppen i Karlstad, hans kødelige Morbroder? og denne høje Person ufatteligt allieret med de Herrer Sahlström, Danielsson og denne såkaldte »Lysets Bonde«, Nils Månsson i Skumparp, Gennemførerne af »Folkeundervisnings Loven« af 42?

Böös sukkede og tætnede efter med endnu en Pris. Kun Zegoel kunde han ikke tilgive Fader. »Han er hans onde Samvittighed!« forklarede Farbroder, blandt hvis »Forfulgte« på Idet: Tatere, Spillemænd, rejsende Officerer — »Knægte« som de kaldtes — Vagabonder og Eventyrere af alle Stænder og Nationer, også Zegoel indfandt sig. Men Fader rystede på Hovedet: »Vist ej, Anselm! sæt dig i Böös'es Sted og se i arme Zegoel selve Antikrist: Samfundets Omstyrter, Frikirkens Antinomi — Oprøret mod den Lov, der for Böös er den ganske Bibel.« »Nu ja,« Farbroder nikkede skødesløst, »spiller han salig Gustaf IV Adolf, agerer han »Åbenbaringen«s »Trofast och sannfärdig» mod Zegoels »Widunder«, lad da, som Napoleon knuste Gustaf Adolf, Zegoel og hans Folk pulverisere Böös! Priset være Gerningen!« »Og hvad så?« spurgte Fader og så hen for sig, som i bange Undren. Men Farbroder hørte ikke, han sad alt ved Klaveret og stemmede op med den nyeste Uppsala-Vise:

»Minns du, hur ödet oss förde tillhopa
ådertonhundra och trettiosju?«

»Hr. Patron Choräus, en Fantast er De,« begyndte Böös, »Hjærtet er godt, jeg véd det. Men De lytter til Sireners

Sang og sanser ikke, hvorhen de synger Dem — før det er for silde. For silde — det frygtelige Ord, der en Gang, inden føje, som Domsbasunen skal tordne i denne Tids Øren! Se Dem om, se alle Vegne: Frafald, Oprør, Selvklogskabs onde Ånd — Nydannelser i den af Gud lovbundne Natur! fra Hr. v. Schéeles Hestebaner til vor Velsignelse med en halvgal Englænders Påfund: Lancaster-Skolen, »den gensidige Undervisning« . . Jo, jo, jeg skal love! Den Blinde skal lede den Blinde! hver Svend spille Mester! Puh, ad Helvede til bærer det med Eder!« Snustobaks-Lommetørklædet smeldede Steffan om Ørene. »Dér under Gråd og Tænders Gnidsel skulde I en Gang, som Hr. Assessor Barchäus lovede, angre, hvad I gjorde af det Land og den Tro os anbetroedes af gudslydige Fædre! Så Baner og så Skoler — og I skal høste Falitter og Revolter! Og hvorfor — du min Gud, hvorfor? Er ikke vort Land skønt og velbehageligt, som det er?«

»Hr. Böös,« Faders Stemme smilte, »bør det sig en Kandidat i Theologien at minde en Kontraktsprovst om vor Primas', Olavus Petri's Ord: »Vi skola se till, vad rätt är, icke vadd vant är«?«

»Ret, Ret!« knurrede Böös, »ét og evigt er det Rette!«

»Og dog — nylig angreb Hr. Provsten vor Lancasterskole med Jesu Ord: »Skal en Blind lede en Blind?« og i »Bondestanden« forsvarede Hans Jansson samme Skole mod den af Præsterne priste Forældreundervisning, med Luthers: »Om man väntar, att den ena tocken skall undervisa den andra, vad blir det då utav?« Det Rette — ak, det synes mig så mangfoldigt som Menneskenes Sind og Tidernes Gang!«

»Hr. Choräus! Ve den, fra hvem Forargelsen kommer! De kunde dog i det mindste,« Böös'es Knæ stødte Steffan i Nakken, »skåne den kommende Tid for dennes Besmittelse — og yderste Fortvivlelse!«

»Fortvivlelse — ja,« Faders Stemme talte atter som med sig selv, som undertiden i hans Studerekammers Ensomhed, når Steffan bange lyttede ved Døren, «lad mig citere Kirkens tredje Mand, min egen Morbroder og Deres Foresatte

i Karlstad — Ord, som han sagde, da den nye Tid krævede Viden for Bonde som for Lærd — og han gav det Krav sit Votum. »Den Nød, den Sorg, den Samvittighedskval og den Livslede, som piner Europa nu, kendte Idyllens og Uvidenhedens ikke. Som den unge Bonde i sin og sin Elskedes Vår med let Hånd rejser dem et Hjem, mens den Lærde efter Dage i krumbøjet Møje, efter søvnløse Nætter, med grånede Hår og falmet Blod møder sin Bruds, Sandhedens, smilløse Øjne — således vil den Tid, den Slægt, som vi ej tør forarge, og ikke kan frelse, men må føje, en Gang, tynget af Sorger og Viden, stå foran den Grav, hvor vi sover, som Børn, under Blomster.« «

Steffan fornam en Sitren, som rørtes hans Hjærte, nøgent, af Sneen. Å Fader, ti dog — eller tror du, jeg ikke hører og véd? Har du glemt mine Sygdoms-Nætter, eller Aftnerne med dine og Moders og Farbroders Samtaler? Véd jeg ikke den Morgen, der følger på »Värmlands skønneste Dag«, mine og mines Morgen? Og den endelige Nat? Uden Trøst for os i Jærnets Dag! ja, dennes Fuldbyrdelse: dens Fælden sin sidste Tjener: sig selv — alle Tings Udryddelse!

»Hr. Provst, De bebrejdede mig, at jeg, skønt stemmeberettiget, ej protesterede mod Franz v. Schéeles Forslag, dets Ånd ,som dets Realitet. Og kaldte mig derefter: »Kandidat i Theologien og Broder i Kristo«. Det er jeg — og bliver! Har jeg da Stemme i denne Sag, omend mit Navn står på nok så mange Stikker i Persbergs Malmhobe? Eller har jeg at tro på min Gud, på hans Lov i det Lovløse, på hans Vilje i de Selvvillende, hans Ånd af Evighed gennem Døgnets vexlende? Bæve kan jeg, mindre for den Tidens Skal af Ild og Jærn, der for v. Schéele er Opgangens, for Barchäus Nedgangens Sol, end for dens Kærne: den Dag, som min Morbroder varslede om: Europas Sorg, Samvittighedsnag og Lede . . Men — bævede ikke hver Slægt for den Uudforskeliges Veje? og ledte dog ikke alle ind i hans Hjærte? Skal vi gå imod hans Vilje, uden hvilken ikke mindste Tue flyttes?«

Fader, hvad Forskel er der på din Gud og — på Jær-

nets? At han lever ud over Døden? For dér at fortsætte Jærnets Gerninger, som han helligede her!

Igennem Snegranerne foran flimrede en Lysdråbe frem, spejlet, afgrundsdybt, i en Rude tilvenstre — Byens første Lygte, dens Stolthed, den nye, »arganderske Lampe«.

»Hurrr!« snurrede Böös, »Kvietisme! der cherubinische Wandersmann! Nej, miles dei, min Herre, ecclesia militans, med Lovens Panser, med Dommens Sværd! se dér: David mod Goliat!«

»Gammel er Goliat — så gammel, at man får tro, at også han er en af Guds Soldater. Eller mødes først nu han og David?«

Fader pegede på en Skygge, der gled frem på den nu fuldt belyste Væg af Byens første, lave Hus — en Skikkelse med trekantet Hat, med struttende Pisk, med fodlang Chenille og mandshøj Stav, der gigtsvagt, møjsommeligt haltede frem under Tagskæggets blinkende Istapper — Olofs Fader, gamle Kirurg Nicetas Mychowitz . . .

»Ptøj!« Böös spyttede, »sig: gammel er Satans Drabant!«

Fader nikkede. »I 1760'erne sang den første Dampmaskine sin Sang, men i 1770'erne døde han, som varslede dens Melodi: Franzois Marie de Voltaire.«

Var det Spillet fra Bores Klokker eller Mesterens Navn, nævnt i dette dunkle Smøge? Mychowitz løftede Ansigtet, et lille, ældegult Dødningeåsyn med et Par uslukkelige Øjne, med en bitterligt lukket Mund.

Böös drejede Hovedet, med en Ed. Fader hilste smilende, med Pisken til Huen, og Mychowitz nikkede, umærkeligt, med stive, sorte Øjne og rynket Mund.

»Tidens Medusa«, kaldte Farbroder en Gang Mychowitz' Ansigt, »det så vort Århundredes Europa.«

Steffan vendte Hovedet tilbage mod det, som det humpede frem dér gennem Lys- og Skyggestriberne fra »Ulveøjnene«s Kæder, med Ildskæret fra Savolaxhyttan og Thorshyttan luende over de lave Snetage.

Og han hørte Farbroders Ord den Aften, da Selskabet hos Kronelensmand Crälius lo ad denne Betegnelse af den

ildesete Gamle . . O ja, han hørte dem, som alle de andre Samtaler, som havde han ej blot lyttet til Ordene, men levet de Liv, de handlede om — ja, levet sig deres Lede og Liden til Kundskab og Død!

»Så hør da blot hans Data!« råbte Farbroder den Aften. »Nicetas Mychowitz: født i det Braclaw'ske Wojwodeskab, i Kopiowata Sogn i Polen, Søn af dets Pope og Eudoxia Husakorasky. 8 År gammel Discipel i den Basilianske Munkeordens Skole i Human, 16årig Student fra Kiew, 18årig Elev i det kirurgiske Akademi i Sankt Petersborg, og nær den medicinske Examen, da Uvejret greb ham, Seklets Morgenstorm, og han sugedes med ind i dets Hvirvel, det ganske Europa, den ganske Verdensskæbne rundt — til han endte her i »Bjærget«s Inderste, i det Jærnets Hjærte, der havde været hans Tids, og under dets uslukkelige Flamme!

Sendt ud som halvfærdig Kirurg, fornøden blandt Professorer og Barberer, i en Menneskehed af Lemlæstede og Slagtede; fanget i Trekejserslaget ved Austerlitz, fulgt med Josephs Hær til Italien, med Louis' til Belgien; som Polak uindløst ved Freden i Tilsit, med i Toget til Rusland, Vidne til Moskwas Brand og Tilbagetogets Dødningemarsch, fanget ved Overgangen over Beresina . . . Med i de Nationernes Vrimmel, der de følgende År drog ud at besejre Cæsaren, Vidne til Trekongermødet i Trachenberg, indlemmet i Nordarméen som Læge ved »Royal Suédois«, dette det mest brogede og mest berygtede Regiment af alle Tidens Soldatesker: Eventyrere, Overløbere, Krigsfanger af alle Nationer: franske, italienske, portugisiske, spanske, Zigøjnere, Asiater, Individer uden Navn eller Folk . . Kvinder som Mænd, Børn som Oldinge . .

Fra Festerne, Skuespillene, Dansene i det moderne Babel, Hansastaden Lübeck, brudt op med sit Kompagni til det store Stævne ved Dennewitz, Gross-Beeren og Leipzig; langs Rhinen til Liège og Louvain og Bruxelles, »det lille Paris«, som med sine Vine, Harsard og Kvinder måtte slukke den Folkeslagenes Tørst efter det store, der, alle Løfter til Trods, ikke kunde stilles.

Efter Cæsarens Fald tilbage over Rhinen, over Köln, over Minden; Mødet med Davouts kapitulerende Tropper, deres ugelange Defilering, deres hvide Kokarde, som uigenkaldeligt forkyndte, at nu var Revolutionens som Napoleons røde Drøm omme, nu vågnede Europas gamle, grå Dag. Over Elben og Boitzenburg, hvor Mødre bar Soldaterne Børn i Møde, der avledes på Toget ud; over de gamle Valpladser til Rostock og om Bord på »Gustaf den Store« over Havet, som han første Gang så, forbi de danske Bøgeskove, gennem Kattegattets Dødsstorme, til den bohuslänske Skærgård.

I Strömstad Drønet fra Frederikshalds Kanoner. Mellem Tistedalens Klipper og Glommens Fyrreskove Regnskyllene, Rekognosceringerne og Jagten på de Staffeldtske Jægere.

Og så Konventionen i Moss og den store Verdensfred derude i Wien . . .

Og siden, mine Damer og Herrer, mer end fyrretyve År Stadskirurg her i vor By, ensom som selve Napoleon på den øde Ø, mens nye Slægter og Slag væltede over de gamles Spor. Og I, I Hjemmefødinge, peger ad ham: »En Mand uden Tro og Nation!« — han, der som Barn så sit Fædreland forsvinde i Malstrømmen; som gråhåret dets forgæves Kamp for at vinde Livet igen; som så Revoloutionens Frihedsdrøm, Napoleons Kosmopolitisme, den hellige Alliances kirkelige og kejserlige Tro vexle og svinde — og begynde pånyl så Udsæd af Blod og Høst af Aske og ny Sæd igen —: at alt er ens og alt forgæves!«

Steffan nikkede, med lukkede Øjne. Ja, trods Tilhørernes Råb og Protester den Aften: Verden under Jærnets Tegn!

Og hans eget Ansigt en Gang — hans egen Tids Medusa?

Olof Boris Mychowitz, Kirurgens Søn, hans Alderdoms Barn med en lille Tjenestepige fra Persberg . . Olof, der legede med dem i Zacharias Piras Lancasterskole, læste med dem på Idet, hos Farbroder Anselm, færdedes med dem i Skovene, ved Ovnene og på Brugene og skulde følge med dem næste År til Karlstad Gymnasium; som var en af

deres — og som de ikke kendte . . Der gik iblandt dem, stor og sund og smuk som Brynte selv, men med sin Faders Øjne og Mund, ligegyldig og udelagtig i Steffans Had og Frygt som i Susans og Bryntes Tillid og Tro . . Olof, mod hvem Steffan følte sig uvis og forknyt som et Barn. Olof, som Damerne i Filipstad hadede — for hans uægte Byrd eller . . for hans nedarvede Ansigt?

Å, bedre at tage sit Ansigt i Arv end erhverve det gennem Håb og Erfaring og Håb påny! Og dog . .

Han havde set Olof stirre på Susan som Brynte, som han selv — men i næste Øjeblik vende sig og smile. Det Smil — vilde Steffan det? Nej aldrig! . . endnu ikke . . Græde over Susan kunde han, smile ikke! Og — kom det en Gang . . Nej da før dø! Eller — da var han død: Susan besejret! til at smile ad . . .

»Spotter! Fornægter!« Böös spyttede.

»Miles dei, også han!« lød Faders sørgmodige Stemme.

Nej, nej! Steffan løftede Hånden til Forsvar — så før tro blindt, som Susanna, som Brynte, på sig selv, på Blodet, på dets Ret til Evigheden! Om han triumferede, Medusaen, tilsidst — hvad gjorde det? Nuet havde været vort! smil så kun, da er vi døde!

»Nu er De hjemme, Deres Velærværdighed!«

Bore styrede mellem de trange Husvægge ud på det snedækte Torv.

Og dér, i Skæret af den gamle Lygte midt i Snedriven, rejste sig Böös'es Præstegård, toétages, med Rudernes lange, blinde Række. Kun yderst i Hjørnet mod Kungsgatan et øde Lys; hele nederste Stokværk ét Mørke.

Hvad var det, Fader fortalte en Aften hos Gudmoder Hulda på Djursäter, da han forsvarede Provsten mod Farbroders kåde Angreb?

Derinde sov, Stue ved Stue, Böös'es Hjem: Lysekroner og Himmelsenge, Spinetter og Konsoller, Ibenholt og Sandel, Kniplinger og Sølv, gentaget, Rum for Rum, af de blundende Spejle. Kun én Gang om Ugen fangede deres matte Øjne en Skikkelse — Böös, der hver Søndag, før

Højmesse, i fuldt Ornat, med Biblen ved sit ordenssmykte Bryst, skred gennem sit døde, sit evige Hjem . .

»Husk,« sagde Fader, »gennem mere end atten År bejlede Hadar, den unge, bondefødte Informator på Grev Hamilcars Gods ved Mälaren til hans eneste Datter, Marie Adèle af Leijoncrona, til Greven omsider døde, og Grevinden løste Datteren af Vadstena Jomfrukloster, skaffede Böös dette Embede ved Frøken Huldas Hjælp og forvandlede dets Præstegård til et Slot — der nu på tredivte År sover som et Mausolæum over ni Måneders Lykke.

Hvad kaldte du det selv, Bro'r Anselm, da du skildrede det for de fremmede Diplomater hos Mamsel Thunberg på Gustaf Adolfs Torv? »En Tidløshedens Bolig, et Uforanderlighedens Hjem, et Tempel i en By af Dagligstuer, Værksteder og Børnekamre . .: »höga norr, trohets hem!« « Fader smilte.

»Mens Böös deroppe i Stuerne mod Gaden, mellem sin Ungkarletids Pindemøbler af malet Fyr, lever videre blandt Snustobaksdåser og Skabevin og Husforhørsprotokoller!« Farbroder kastede med Hovedet.

»En miles dei — og en tro Gildesbroder,« nikkede Fader, »tænker jeg på de Rum derinde, tilgiver jeg ham både Gabestok og Træhest, hans kære Relikvier — ja takker ham, at han vil binde Tiden!«

»Tja — så vi derind, fik vi kanhænde at vide, om det Øjeblik, der dvæler, virkeligt er skønt!« Farbroder lod Buen danse hen over Violinen til »Champagnevisen«:

»Drick! de förflyga, de susande perlorna — drick!«

og han nynnede:

»Champagne är ju tiden!«

Men Gudmoder Hulda satte sin Stok hårdt i Gulvet: »Mange Jomfruer smykkede jeg til Brud, men Marie Adèle bærer Kronen endnu.«

Steffan stirrede på Hadar Böös dér i Pelskraven — Evighedens Vogter . . .

Ja, hans Ansigt var rundt og rødt som et Barns med

lyseblå Øjne, med Bryn som hvide Fjer og Mund som en Blomme.

Tidens Medusa —: derinde tågede dens Ansigt til Støv — Minutternes korte, ligegyldige Støv, som Svea Fröjd, en Gang Marie Adèles Kammerjomfru, nu Böös'es Husholderske, hver Måned sankede i sin Silkeklud.

Det Øjeblik, der dvæler, det frelste Øjeblik — stivnet som Luften derinde, som Istappen dér under Taget . .

Susannas Puls under hans Hånd, dens Banken — et gloende Stik . . .

Hvad valgte han — før Skuddet faldt?

Hine Bruderums tredive År . . Ingen Børn legede foran deres Ruder, deres Somres Lagner, deres Vintres Is. Som et Ligrum, ej som et Mausolæum, stod det her midt i Byen, åndende Kulde i Dagligstuer, Værksteder og Barnekamre . . . Men en Gang, om føje, ramte Skuddet — da brast de blinde Ruder, og en ny Dag henvejrede Marie Adèles Støv . . .

Steffan fornam et Sug, fra Hjærte til Hæl, som foran Hyttebålets Træk . . Den lille, gyldne Kløft i Susans Bryst over Spenceret . .

Brænde op dér, i ét Sekund? Eller tredive Års Frost — og så dampe bort i det Tomme for en ny Slægts Sol?

Jo, efter denne Dag forstod han Susan og Brynte — hendes Skrig der ude på Mosesbacken, da han greb hende, af Fryd, af Angst. Ti han selv — hver Dråbe af hans Blod skreg mod hende, i den Fryd, i den Angst!

Han hørte Faders og Böös'es Stemmer tage Afsked, ceremonielt, høfligt — mærkede Slædens lydløse Gliden, Kungsgatans oplyste Ruder . . dér Susannas, Borgmestergården — den sorte, luftige Tomhed over Stortorget — den tørre Tranghed mellem Vikgatans ovnhedede Trævægge — det kolde Pust over Daglösen . . .

Men han smilte i sit Eje: det korte Nu, uden Frygt, som uden Håb, vis på sit, som på det, der fulgte. Susanna — lad Brynte eje hende det søvnige Liv igennem, ét Øjeblik er mig nok — og Døden er overvundet!

Han vågnede i et Ryk. Slæden holdt.

Han dukkede sig, i sit Gem, og gøs frostig, i Nød.

Månen hang tung mellem Birkenes Rimgrene ude over Daglösens Dyb. Kirkekuplen svulmede histovre som en Klodesky. Stammerne lyste nøgent, og nøgent Tavlerne i Sneen.

De holdt på »den nye Kirkegård« — fra 1776, de knap fødte Slægters: Farfaders, Farmoders, Mikaels. Og ovre under Kirken de Gamles . . . Midt i Ringen, på »Bjærget«.

Han nikkede tappert: hans Nu var forbi, Betalingen kommet, og han var rede.

Stjærnerne blinkede mellem de stivfrosne Ris —: et Liv hvert Blink. Bores Ånde bølgede over Sneen, som dens Mule slikkede —: et Liv hver Bølge.

Han lukkede Øjnene: Jeg fik det forlangte, det mulige! tag nu min Gengæld, mit Lod til »Bjærget«!

Et Gys — et sidste, ufrivilligt Nej — og han sov, ubevægelig som de omkring ham, én Krumme af »Bjærget«s Jærn, af dets Årtusinders Sum. Han havde adlydt Loven.

Herover gik hans Vej, bestandigt, fra han bares fra sin Dåb i Kirken, fra hans Skoledage hos Zacharias Pira, fra Striden og Legen med Susan — den ene Vej, over Kirkegården hjem!

Han havde tigget som lille, før Faldet i Tårnet, om Omvejen langs Hastabergets Fod — at fries for Kirkekuplen, fra Korsene, fra Pyramiden dér, hvorunder Farforældrene og Tvillingbroderen sov. Men Fader rystede blidt sit Hoved. »Hvorfor? her kommer vi hurtigere hjem.« Her gik altid Vejen til Morgongåfva . . .

I Angst havde han tryglet, med Skovens natlige stængende Mur om Slægts-Pyramiden: »Fa'r, skal vi køre?«

Forgæves! — foroverbøjet havde Fader stirret på Navnene dér, hans Faders og Moders, de stridige to, nu naglede til et og samme Evighedens Tegn: gennemborede af Jærnets Mærke, den jordsøgende Magnet, prentet på deres, som på hver af »Bjærget«s andre Gravstene.

Og i Aften — Steffan vilde nikke, men følte sit Nakkeben stivnet — forstod han Faders Lytten til de stumme Navne, til sit Blods dulgte Kilde. For der kom jo et Spörgsmål til

Steffan selv fra den hvide Pyramide, fra dens tredje Beboer, hans Tvillingbroder. Og som Steffan nu sov, mættet ved hvad han fik og gav, uforpligtiget af alt og alle, uafhængig af Susanna og ej behøvende hende, og dog uden Olofs spotske Smil, i nøjsom Taknemlighed, svarede han:

Mikael, se jeg er kommet til dig med min Andel af Livet — vrag den ikke! mer kan ikke bringes! Du gav mig det Hele, dit Krav som mit — så del nu Høsten med mig!

Men Steffan fornam en Bevægelse, vagt, som i hin anden tidlige Søvn, hint andet Fællesskab med Broderen — af Moders Fjed, der bar dem mod deres Skæbne? Nej, nu bar han den i sig selv! Men Mikael, rørte han sig? sled han sig løs af deres Fællesskab, nu som da? frasagde han sig Steffan som Tvilling?

»Steffan! Steffan!«

Ja, ja — han skubbede sig — gå da! jeg vidste det, altid, i Nætterne på Morgongåfva, over for Susans Smil og Bryntes vagtsomme Pande: jeg røgtede ikke din Del, Mikael, kun min egen! Nuet, Rusen, der bedøver og befrier, du vilde den ikke — Døgnet vilde du, Arbejdet, der binder, det tro Fællesskab, den delte Lykke — Slægtens, Århundredets, det uselviske, lange Liv . . .

Misbrugte jeg det betroede? Kender du mig da, Mikael, du som så tidligt forlod mig, tidligt sagde dig fri for vort fælles Jeg? — og tog mit halve med dig, min halve Kraft, mit halve Mod og gav det hen i Jorden . . . Eller — tog du det hele for dig? lod du mig ene beholde Naget og Tvivlen, det hvide Blod? Bød du mig, énarmet og halt, med overrevne Muskler og Sener at løfte Jærnets Tegn?

Men du i din evige Drøm, i Moders, i Jordens Skød, kender du Tegnet? så du det over Blinde-Olles Fattigtag, over Mychowitz' Valpladser? over Barchäus' Flugt fra Hjemmet? Tog du min Part af Muskler og Nerver, og gav du mig din af Øjne og Hjærte?

Susanna, var hun os bestemt, os »Bjærget«s Herrer, dets og vor Slægts Evighed? Og lader jeg Brynte, den Fremmede, Trællen, rane den gennem hende?

Mikael, om hun nu var bestemt kun for vor fælles Kraft, for frugtbar for mig alene? eller om jeg frygtede den Frugtbarhed, den Evighed under hendes Tegn? Mikael, om jeg, der gik under Tegnet, nu vender det Ryggen — som du før dets Od fik mærket dig som sin? Du gav mig at tjene for dets Sold og kræver dog nu at hæve den!

»Steffan! å Gud! Steffan! Steffan!«

Faders Stemme . . . Vidste han nu omsider Svaret fra de tvende Navne dèr, forenede i ham selv? Jeg véd det: du har Ret til at kræve, til at kalde mig af Dødens mætte Søvn! til at forlange dit Liv, din Faders og Moders, fortsat i Evighed og gennem Susan, men under dit, ej under hendes, Jærnets, Mærke!

Ja, ja Mikael, Brynte, I Hovmodige, vid: jeg har mit at fortsætte, at forplante! mit Nu! af min Rus i Susan mit at føde: min Gud, den enbårne, min Slægts Sæd!

Ja, nu véd jeg det, hvorfor jeg sejrede i hin årle Kamp, endda Mikael i Fødslen var nær min dobbelte Vægt! Jeg skulde følge den Røst, der er Jordens såvel som Jærnets: dens ældste Suk og dens sidste, mod Eden og Utopia!

Vi har tjent Jærnet, »Bjærget«s Herre, til Farmoder brød hans Åg — og knustes af dets Ruiner. Nu føder vi den nye Gud, hans Overvinder, af Farfaders Mod, af Farmoders Angst: den nye Alder, den sidste! Zegoels Drøm! Hans Navn? Den ukendte Gud! Hans Våben? »Ordet« i hvilket Livet bor!

»Steffan! Steffan!«

Ja, Fader, ja — Steffan så hans Ansigt, dødblegt, bøjet over sig, med skinnende Øjne — et Sekund, igennem en Våge — så lukkede Frosten sig atter om ham. Jeg vilde — jeg vidste — men kan ikke . . . Fader, *uden* Susan kan jeg ikke! Vi fløj alt sammen mod Målet, da ramte Bryntes Jærnnæve mig, og nu fryser jeg her i Mosesbackens Sne . .

Men Faders Øjne, hvor de flammede! . . som hin Aften, da Ensomheden på Morgongåfva drev Steffan fra hans Kammer i vestre Fløj gennem Hovedhusets øde Sale med Sneskovenes Rand derude, ind i østres Række af tyste, dunkle Rum, til han stod mellem Tæpperne om Forældrenes Sove-

kammerdør, og dér i Aftnens sunkne Lys så Faders Ansigt bøjet over Moders, der med lukkede Øjne og Læber sov, blændet af hans Blikke, der truede og bad i Lykke og Nød . .

»Ja, Fa'r, ja!«

Ene frøs han da på Tærsklen — Faders og Moders Ansigter dér forenede til ét, og han selv — å så ene, så værgeløs, sendt ud mod en Løve, som han aldrig turde møde . .

Men, i Aften, efter »Jærnets største Dag«, efter Nuet i Susanna, efter Mødet med Mikael i det endelige Skød, under Ildregnen af Faders kæmpende Øjne, de ellers så blide, nu kaldende til Strid, kunde han, måtte han kunne, nu da han vidste, hvad det gjaldt: Svaret paa Faders bange Spørgsmål til Pyramiden dér: hans Arv, hans Slægts Fremtid og Frugt, ja, »Bjærget«s, Alverdens — »den nye Gud«, hans og Susans Barn, »Ordet«, der skulde knuse Jærnet, Forbandelsen fra Eden!

»Ja, Fa'r.«

»Steffan, er du frosset ihjel? Gud, at jeg glemte os her, på Kirkegården, i en Nat som denne, 40 Graders Frost! Dine Hænder og dit Ansigt er jo Is, Steffan — og Ulvene, kan du høre dem? De har vejret os og kommer!«

Steffan lyttede — Faders arbejdende Hænder, tøende hans Årer, hans Hjærne, hans Hjærte . . født af Fader pány, fra de Døde — og pány uden Mikael, ene om Byrden . . .

Ulvene, ja hør — en langstrakt, hulkende og truende Tuden — en Kalden, en Protest fra den dunkle Skovmasse under Månesløret — Livet, der begærede og hadede ham, dets Offer og Betvinger, dets Middel og Mål . . .

Vejret ham —: Lugten af Blod gennem Frosten, af Liv her i Døden, vejret Fjenden og Frelseren, selv i hans dybe Blund, hans Døds Dæmring, hans nære Afmagt og Ufarlighed . . . vakt ham til Kamp, til Pligt: til Drab og Fødsel!

Hør Livet tudede, af Blodtørst, af Had, af Bøn om Forløsning fra sig selv, om Frelse fra Jærnets Alder over i den Uforkrænkelighed, som ene han, den Dødelige, kunde skænke det Evige . . .

»Ja, Fa'r, ja!«

Lysvågen, blodhed sad han dér, ret op ved Faders Side. Jeg var ved at fryse ihjel, så længe holdt du her foran Farfaders Grav! Men du vækkede mig, og Ulvene . .

»Se, Fa'r, Bore mærker dem, han er angst, og han har dog så tit kæmpet med dem.«

»Måske netop derfor, min Dreng! Godt jeg fik dig vækket, ellers måtte de gærne være kommet! Min Gud, den forbandede Letargi! Jeg skal aldrig mere . .«

Han stod op i Slæden med Tøjlerne ordnede i Hånden, samlende det skælvende Dyr, dets fnysende Mule, dets fejende Hale, dets klaprende Hove. Et Skrig — og han slap den stønnende Bore løs, mod Natten, mod Ulveglammet, styrende med udstrakte Hænder, med løftet Pande.

Steffan så strålende op mod ham. Tak! Altid var han ene på Morgongåfva, uænset — og dog Barnet, det eneste, som deres Tanker og Samtaler, Musik og Sang drejede sig om: Fremtiden, den nye Alder, som de troede på, deres egen håbede Evighed . .

Og med Fingrene klamrede i Huen, med Ansigtet sønderpisket af Luften og Fyrrene, med Hjærtet stormende det ebbede Blods Krigsskrig og Jubelråb gennem Årerne, dets Forvisning om sit Kald, dets Fare og Triumf, flåedes Steffan frem gennem Vejdybets Spalte.

»Sikken en Dreng!« havde Böös pustet, da Fader svøbte Steffan ned i Fodposen, »Drenge står dér!« og Præsten pegede på »Hundefoden«, Medebrættet, bag ved sig, harm over at føle sine tykke Ben klemte. v. Schèeles sky Blik til ham, hans hvide Ansigt, hans Pukkel, det ukendte, uhyggelige . . .

Og Drengene i Zacharias Piras Skole, Brynte, Susan — o ho, ho I Stærke, se os nu: jeres Fjender, og frygt os! se os i Kampen og kend vort Mål! »Høg over Høg!« skreg Barchäus —: Finnens Våben, »Ordet«, den almægtige Rune!

Se Fader dér, »Bogormen«, som Fruerne i Filipstad, »Cunctator«, som Farbroder skæmtende kaldte ham — hans Nakke, hans Skuldre, hans Blik, spændt som en Bue!

Bores Hals og Ryg én Streg, Svøben en flyvende Slange,

Stidybets strømmende Hvidt — Flaxen af fortumlede Vinger, Fugles Skrig — —

Og under Fyrrenes Snehæng Dampen af hede Svælg, Skæret af gule Øjne, — de forfølgende Skygger — Ulve! Ulve! — Tvivl og Angst, Had og Vold, Misundelse og Ulykke . . !

O, hvad var Døden mod dette Nu! Susan, fyldende hans Favn, Håret om hans Kind, Brystet og Munden mod hans, den fulde Tyngde, den ganske Klode — hans blev den!

»Bore, Bore, Bore! mere! endnu et Spring, og vi er hjemme! Bore, Bore!«

Ja Bore, Nordenvind, et Spring, et jublende, fri af Frosten, fri af Natten, ind i Sejren, ind i Gud, i Hjemmet!

Ud i Måneskinnet en dansende Bug, et glafsende Svælg, gramsende Kløer, funklende Øjne — Bores flagrende Manke, dens skummende Lænd, styrtet mod de hylende Ulve — En Malstrøm af Sne og Fråde og Svanse, en Hvirvel af Stank og Blod — Faders susende Arm, Svøbens pibende Blyklump — —

Et Glimt — en sviende Hede forbi Steffans Kind — et Skud, mange, Knald i Knald — Hundeglam, Krudtrøg, Fakler — —

Slægtstræet flyvende mod dem med udbredt Favn — et Væld af Ild, fra Porte, fra Døre, fra Vinduer —

Moder dér på Trappen i sin flagrende, sorte Dragt, klamret til Märta Moll, Moder, som ellers knap rørte en Hånd til Goddag . . .

Og på Trinnet Farbroder Anselm, uden Hat, med det lange Hår bølgende, med en rygende Pistol i hver Hånd, med Ansigtet strålende af Sejr som en Sol . . .

Gamle Cornelius, Ung-Pelle, Kalle Klang, Erker, Joel — Ansigt ved Ansigt i Stimlen i Gården, i Folkestuens Døre . . .

»Å Gud, å Gud — I blev frelst, Eric Herman, I blev frelst! Å Gud, hvilken Lykke!«

Ja frelst — for at frelse Lykken! Susanna — ét Øjeblik i din Favn, og Sejren er min! Jærnet besejret: Guden født! »Ordet« fundet!

Dér over Skoven drev Månen bort, tung og glip af sit

Bytte. I den kogende Blodpøl et dampende Ulveådsel, med blafrende Hjærte, med blårøde Tarme . . . Hundenes kæmpende Rygge, deres slidende Tænder, deres rivende Kløer . . .

Hævnen, den duftende, svimle, over Värmeskogens slagne Udyr . .!

Han selv, løftet i Farbroders Arme, båret i Storm op ad Trappen, mod Fader og Moder, der omslynget af hinanden dér i Døren strålede hverandre ind i Ansigtet, som var hin fjærne Aftens Kamp endt i Sejr, i hans, Steffans Fødsel . . .

Ja, nyfødt af »Jærnets største Dag« stirrede han over Farbroders Skulder ud mod de sorte Skove, med den lave, vigende Måne, med Ulvenes flyende Jammer. Dér langt ude funklede og flimrede Savolaxhyttans og Solfors' Bål, prikkede sig Kirkekuplens Sky.

Men en Gang, om længe, skal jeg se andre Tegn på Horizonten end jer — I, der gennem Århundreder har brændt og formørket »Bjærget«s Himmel!

En Gang, Susan, om længe, ved dig!

ANDET KAPITEL

»En — to — dr-ei! en — to — dr-ei! Nejning à la ronde! Armene døde, Armene døde — ganz, ganz todt!«

Dansemester Vogelbein rejste Violinbuen mod Loftet, sank i Haserne, så de blå Skøder fejede Gulvet, og hvirvlede det lille Hoved frem og tilbage i det stive Halsbind og det brusende Kalvekrøs:

»Mademoiselle du Pont, compliment en singulierement! Tør jeg bede . . .«

Susanna dansede frem, med Fingerspidserne i Kjolens vide Garneringer, mod den piruetterende Dansemester.

»Hagen mod Brystet! Hagen mod Brystet!«

De dansede i Borgmester du Ponts store Sal mod Elven, og Susanna nejede i Solruden midt på Gulvet, den hvide Kjoles utallige Læg blånede i Skæret af Sneen ovre på Handtverksgatans Tage og de opstablede Isblokke i Elven. Spejllampetterne vævede brogede Bånd om hendes Arme og Skuldre. Tindingkrøllerne dryppede som Guld.

»Monsieur Thorlander, Kompliment, Kompliment à votre moitié, Mademoiselle du Pont!«

Frem dansede Brynte i sin snævre, grå Vams med Stålspænderne for Knæene og Øjnene smilende i Susannas.

»Les mains en croix! en croix! rechts, links! rechts, links!«

Vogelbein vuggede Takten med Hovedet, og de dansede, de to, med Hænderne kryssede, langsomt, foran hinanden.

Brændebålet dundrede i Porcellænsovnen, forgæves i det snekolde Rum. Adrians hængende Kinder var blå af Kulde, hans Øjne randt.

»Dan Allé, mine Herrer, dan Allé!«

Vogelbein vinkede med Buen, og han selv, Steffan, Adrian og Olof Mychowitz ordnede sig i Række.

»Promenade, meine Herrschaften, Promenade!«

Langsomt, stateligt skred Brynte og Susan Hånd i Hånd frem igennem Rækkerne i Takt til Violinens »Borgman«.

»Excusez!« Dansemestren sænkede Violinen og lagde Hovedet på Skakke, »Mademoiselle må ikke se sin Kavallér an so — so kühn — dristig, Jaha! mer tugendhaft, om jeg må be' — tu-gendhaft!«

Susanna skottede til Brynte under Pandebåndet, hun kastede Ørelokkerne tilbage over Skuldrene og skød Brystet i det trange Silkespencer frem. Brynte rødmede, men rejste sig let på Tæerne, med Nakken dristigt vuggende.

Og her stod de, Steffan og Adrian, Side om Side, og Olof og Dansemestren derovre og dannede Allé for hendes og Bryntes Marsj.

Hans Hånd var kold som Adrians, der rørte den, og Olofs brune Ansigt blånede under Tindingkrøllerne.

Men i Bryntes Pandefure flød Sveddråber, og Susannas blanke Skuldre og buede Bryst dampede mod Kulden.

Skulderbred stod Olof dér og lod dem passere forbi sig. Susans Hede og Ånde drev som Røg mod hans Ansigt, men hans brune Øjne under de sammengroede Bryn stirrede ubevægeligt igennem den . .: Mychowitz'es Ansigt, Medusa, bag hendes Rosenkind og Søjlehals . . .

Violinen gnidrede nu en munter »Kolthoff«; i Byens Solskinsstilhed brummede, svagt, men uophørligt, Bruset fra Savolaxhyttan.

Der ringlede et Par Kaneklokker ude i Kungsgatan — og standsede. Korridordøren gik, og de hørte en Hest skrabe på Borgmesterstenene.

Et tykt Hoved i Baschlik og Pelskrave stak ind — en Sky af Kulde strømmede om Fødderne, Susanna lettede de hvide Svikkelstrømpe-Ben. Ingen af Filipstad-Fruernes Stiklerier havde fået hende til at dølge sine stærke Lægge i Mamelukker.

»Dansemester, ohøj! Patron van der Groeben på Niclashammar spø'r, om I kan komme og lede Dansen? Ungdom-

men øver til Juleballet på Djursäter, men den ny Polkatakt vil ikke gå!«

Det var Bas-Fre'rek, hans røde Ballonkinder, med de sværtede Skægkoteletter. Hans Basrøst rungede i den tomme Sal med de vægstillede, lærredsbetrukne Stole og de slørskyede Spejle.

Siden Mødet på Savolaxhyttan havde han turet fra Brug til Brug. Fru Flitzan og »Knægtene« i Karlstad Frimurerkælder kunde vente forgæves! Fre'rek havde opdaget »Bjærget«s Kødgryder og sandet Tegnérs Ord:

»Öfverallt man nöjet finner,
till och med i Filipstad!«

»Ja, Damerne sidder dér ude og venter i Kanen«.

»Excusez, meine Herrschaften!« Dansemestren gjorde et stort Sving med Bue og Violin, »en lille Aftale! stil dem op, vi fanger an, gleich, med Kontradansen!«

Han svævede over Gulvet på Saffianstæerne, Svalehalen smuttede ud af Døren.

Børnene stod ene i Solskinnet. Susanna smilede, flettede Fingrene i hverandre og rakte Armene langt frem for sig, drejende sig langsomt om sig selv, missende mod Solen.

Det gav et Sæt i Steffan. En blå Strimmel af hendes Øjne havde ramt ham.

Og han smilte tilbage, vågnende, som havde han stået her i hundrede Ar og set hende danse med Brynte. Næste Gang var det ham, i Kontradansen!

»Susanna!« sagde han halvhøjt.

»Sikken Sol! sikken Sol!« hun drejede sig stadig om sig selv, med Armene løftet højt over Krumkammens funklende Stene — den landflygtige Dronning Fredrika af Badens Gave til Juliette du Pont.

»Ja, Pokker til, at man skal danse herinde en Dag som i Dag! Jeg kunde nu ha' været på Ski oppe ved Mörttjärnet og set til Faders Tømmerkørere! Bakken dér er så stejl, Gud véd, om de har strøet med Grus . . . Men Fader vil jo absolut, at jeg skal —« Brynte stod ved Vinduet og ruskede utålmodigt i Hasperne.

Steffan løftede Brynene. Den ene Gang om Ugen dansede de med Susanna — og så talte han om Tømmerkørerne...

Men Susan hverken hørte eller så. Hun svingede bestandigt rundt med lukkede Øjne og smilende Mund, svøbende sig dybere og dybere ind i Solen.

Kontradansens glisséer, chasséer, entrechats, battements, hun dansede dem alle, ene med sig selv, glidende fra den ene i den anden, som gennem Bølger.

»Så smärt som stjälken af en lilja —« hviskede Fru Lensmand Crälius' spydske Stemme på Juleballet på Djursäter i Fjor, da han og Susan valsede forbi. Susan havde smilt, med røde Læber, ynksomt, og han havde smilt igen, for — hvor svang ikke hendes Midje ham rundt den Aften, og hvor bølgede ikke Skærfet dér i Solen mygt og fulgte hendes svulmende Hofter. Brystet åndede, så det gyldnede i dets Kløft, og i de fløjlshvide Arme blånede Arerne dunkelt af Vallonernes Blod . . .

»Satans også!« Brynte dunkede Knoerne mod den dobbelte Rude, så den lille Skov derinde af Rensdyrmos smuldrede, »jeg er vis på, at Lindblad glemmer det Grus. Han er også for ung til at sætte til den Slags!«

Steffan smilte. Lindblad var atten År, og Brynte sexten. Men pas du dine Tømmerkørere —! Og Olof?

Midt på Gulvet stod han og stirrede under Varulvebrynene på Susan. Hans Ansigt med de brede Kæber og den krogede Næse skød den mørke Underlæbe frem endnu mer end ellers. Men Hjørnetænderne sugede i de nedtrukne Mundvige under Skægskyggen.

Ja, sug du dit eget Blod — du mistror Susannas med Rette! kan hænde du kvaltes i det, Medusa!

Susan, jeg ene danser med dig — skønt jeg ikke rører mig fra Gulvet, alt i mig danser, alt hvad jeg vil, og alt hvad jeg véd! Susan, du store, stærke, blonde, jeg danser med dig, stor og stærk og blond, ind i Solen, inderst ind!

Susanna tog langt ud i Kjolen og nejede dybt og smilende for sin Meddanser, Solen.

Men Steffan gik frem. Nej, Susan, her er din Moitié! den Meddanser, du savner: din Hersker!

Brynte vendte Hovedet og så hende, med Øjnene lukkede, med åben Mund og rødmende Hud neje i Kjolens blånende Sne.

Rynken forsvandt, hans Ansigt åbnede sig i et Smil, han valsede mod hende, klappende i Hænderne:

»Det sprang en jungfru uti vår ring,
hon sprang och gjorde sig glader!«

Han sang:

»Och kära jungfru, räck hit din hand,
det lyster mig till att dansa!«

Susanna åbnede Øjnene, halvt knælende i Solen. Hun blussede brat, helt ud over Brystets Hvælv og kastede sig frem, med udstrakte Arme.

Hans Hænder slog ned i hendes Albuhuler, hun stindede sin Nakke, smilende, og i det samme svang Brynte sig skråt til Vejrs, som en Fugl, hans Fødder haglede mellem Lysekronens Prismer, mod Loftets Laurbærkranse.

Halvt segnende bar hun ham oppe, med Armenes Muskler spændte under det korte Chiffonærme, med Knæet mod Gulvet og Munden under hans.

»Gott bewahre, meine Herrschaften! Gott bewahre!«

Vogelbein stod midt i Salen, med Bue og Violin, stivnet.

Steffan brast i Latter, kort. Ja, Gott bewahre dig, lille Tysker, Elev af den store de Vestris, Lærer for Hofdamerne i Braunschweig, »Helt« fra Hertug Karls »Generobring« af hans oprørte Land og hans brændte Slot, — nu på halvfjerde Sekel landflygtig Dansemester for Ungdommen i dette Land, for hvis Dans du beder Gud bevare dig!

Se nu, hvor Brynte kreser hende inde i smidige Sæt, i bratte Kast, i stejl Knejsen, med Hænderne i hendes som én Hånd, gyngende, vigende — og så pludselig: hans Albu i hendes Albuhule, og løftet i hendes Arme flyver han op, med Fødderne hvirvlende gennem Prismernes Funkeregn, med den stønnende Mund ned over hendes blussende Ansigt, hendes svulmende, vaklende Skulder.

»Gott bewahre!«

Jøssepolskaen — —

Steffan skimtede Olofs brændende Ansigt, hans Mund med de blodige Vige, og Adrians blålige Kæber, rødprægede, hans blakkede Øjne sugede fast på Brynte.

Og han rystede, af Harme, af Lede: Ve jer — Olof som på Idet spytter Sapphos Elskovsnymner fra sine forbidte Læber, og Adrian, som læsper Theognis' Pris til Megaræas Ynglinge mod Bryntes døve Øren!

Men velsignet Susan og Brynte, som danser Dansen, Hippokleides' Dans over Borde og Bænke i Sikyons Festgård!

Nej — Värmlands Dans! Vallonernes Polska om Skovenes Gruber, gennem Højovnenes Luer, vild til Nøkkens Fele — som Fædrenes Vals om Leydens Mure til Sværdenes Sang!

Mit Blod danser med, i min lamme Ryg, i mine stive Ben! Jeg er Värmlands Søn, Vallonernes Ætling som I!

»Ehvar jag är, och ehvar jag far,
så vill jag eder berömma,
tills I bli döder och laggd på bår
och grafven skall er bortgömma!«

Vore Stemmer jubler, som Børnenes om Majstangen i Savolaxhyttans Slakkehobe, som Hippokleides' under Perserkrigernes Fodslag, vore Fædres under duc d'Albas!

Jærn og Død, hvor er din Brod?

Gott bewahre, lille Vogelbein, Gott bewahre!

Mer Sang og Musik —

Steffan løftede Hovedet — Køkkenets Lys stod i tre bævende Broer fra Kældergluggerne ud over Gårdens Snedriver. I den midterste svømmede Skytstræets knudrede Rod, i de andre krøb Bodernes Stolpeben, og skyggede Bryggersets og Bagehusets Gavle. Derinde var ganske mørkt.

Juleøllet gærede ensomt i Fadene og Dejgen i Formerne, Thomedagen, den yderste Frist, var endnu ikke inde — og Morgongåfva var ikke Jærnbrug, Folkene få og Herskabet ikke hjemme Juleaften . . .

Men — i Forfjor, da Faders Hjærte var for sygt, og de ikke kunde drage til Djursäter, strålede da Bryggers og Bagers og Madboder, som nu i Aften alle andre Gårdes? Eller piplede Lyset kun blegt bag stængte Luger? Tog da Husherrens Sygdom, som ellers hans Fravær, Festen fra Gården — Värmernes fælles Fest?

Steffan blev siddende i Fodposen, skønt Kalle Klang drejede Hovedet i Ulveskindskraven efter ham.

Sortnede endnu Fyrreskovenes Nat omkring ham? Han så op ad Hovedhusets to mørke Stokværk over Kælderens Lyssyld. Fader og Moder var hos Grandonkel Biskop i Karlstad . . .

Hin stille Jul med nedskruede Lamper, med listende Trin, med Farbroders dæmpede Violin foran Faders Sovekammerdør, hvor Moder og Steffan sad inde ved Sengen, hver med sin af Faders hede Hænder:

»Världens Frälsare kom här,
rena jungfrun moder är,
ty en börd så underlig,
Herre Jesu, höfdes dig!«

Blev han hellere hjemme i de tavse Stuer end trængtes i Julegæsternes Stimmel på Djursäter, i Gildesbuldret og Festskuddene?

Hans Hage sank — Farbroders Violin gennem Skumring og Stilhed . . .

Han foer sammen. Susan, han skulde møde hende i »Børnenes Gæstehus« fra Lusse til Annandag, fjorten Dage i Rad, Jul til Sankt Knut!

»Rocken snurrar, lampan brinner,
vinterkvällen är så lång —«

tonede Pigernes Stemmer og Hjulenes Surren bag Kældergluggernes Lys.

Steffan hev Pelsen og Tæpperne fra sig, som selve Vinteraftnens mørke Skovmil fra Susans og Bryntes Dans til Dansen derinde — Dommaredansen, en Fløjtes Trille . . .

Han satte i Spring over Snedriverne mod den dybe Køkkendør, mod Dansen i Värmeskogen. Hör:

»En dommaredans, den ville vi gå,
men dommaren är inte hemma —«

Han standsede på Tærsklen.

Det vældige Rum flimrede som en Hule under de røgsværtede Bjælker, med Ovnstedernes hvide Kalkhætter, de jordfaste Egeborde og -bænke, de utallige Lysflammer fra Træstagernes Spiddelys og Kaminernes Enebærknuder.

Midt på Gulvet bevægede sig en Krans af Skygger, grelt belyst på Skjorter og Brystduge, på brogede Tørklæder og Søljer, af det trearmede Lys, som Ung-Pelle, spænstig, i Skjorteærmer, svang over sit krøllede Hoved. Sangen drønede under Bjælkerne til Fløjten fra Midterbordet, hvor Spillemanden, Rå-Nils, krøb sammen, duknakket med det hvide Ansigt i det pjuskede, sorte Hår og de alenlange Ben krysset under sig:

»En dommaredans, den ville vi gå,
men dommaren är inte hemma!
Och alla som uti dommedansen gå,
deras hjertan månde ju brinna.

Alla så ropa de: Hå-hå-hå!
Alla så säga de: Så-så-så!
Hafver du druckit båd' möder och vin,
hafver du sofvit när kärestan din,
så visserligen månde du le-le-le!«

Et Skred af Latter, en Torden af Fodstamp, af Håndklap, en Hvirvel — og de kørte rundt på Gulvet, slyngede Par i Par, om Bordene og Stabbestolene, Ildbukkene og Vedkurvene, med susende Skørter og Fletninger, med daskende Foldeknive og Duskehuer.

Rå-Nils hældede sit lange, sorte Hoved til Siden, hans Fløjte jamrede og peb, hans Skelethænder med de svulne Årer fløj fra Klap til Klap.

Steffan krøb op på Bordet i Dørkrogen, under den forreste Glug, mellem de tvende bugede Kobberkedler med Tyndtøl og Dalarbrødets Stabler, »Tiggertaflet«, der her som i alle Køkkener stod dækket til de vandrende Stoddere. Han blinkede igennem Rummets Lysdis.

Der ovre ved den vestre Ovn sad gamle Cilluf og spandt uforstyrret sin Tråd af det surrende Hjul. De andre Rokke stod om hende i Mørket som tause, grå Ringe, i Venten på at Pigernes Hænder skulde slippe Karlenes og atter sno deres Spind.

Og dér, på Langbænken bag hende, sad alle de Gamle, de sidste fra Adamshyttan: Kaleb Hammersmed, Ingel Sømsmed, Dyrik Pramkarl, og midterst, hvid og høj som et Spøgelse, med Hænderne krysset på Krykken og de blinde Øjne vendte mod det lave Loft, den hundredårige Gideon, Masmestren fra Farfaders Ovn, og ved hans Side, dukket og puklet, Bælgkvinden Manja. Uden at røre sig sad de dér på Rad, på Aftægt, Jærnets Frigivne. Og inderst i Krogen Jan-Petter, den lille Bonde fra Kytthytta-Skoven.

Gideons tomme Øjenhuler — det hviskedes mellem Folkene, at Farfader havde brændt ham blind med et gloende Spid, en Dag da »skullning« standsede Ovnens Gang . . .

Steffan følte det, som skred det stolpefaste Bord under ham, den fædrene Jord, hans Arv og Eje, og sank han ned i »Bjærget«s Inderste . . . Men han greb hårdt om »Tigger-

taflet« — dèr sad de jo nu i den Fred, som Farmoder, med Tabet af sit eget Liv, havde givet dem. Og Smedjerne, Bok-, Søm- og Bælghusene, de gamle Pinselssteder, var ved Fader forvandlede til små, milde Rum, hvor Stole af Halm og Sengelejer af Kalveskind bød den første og sidste Hvile . . . Og Jan-Petter — den Dag Steffan kom hjem og fortalte Fader om ham på Janne Piscators Kontor, hentedes han fra sin Rønne ved de for længst muldfaldne Rester af Kytthyttan og fik sin Stue i »Ämbetsmännenes« Gavl.

Og derfor, dans I Unge, dans, så de Gamle, der som Børn blev hundredårige i Ægyptens Ovne, kan høre, at Morgongåfva er udfriet af Babylon, og det forjættede Land er vundet, her på »Bjærget«, ved vor Slægt!

Midt på Gulvet stod nu en ung Bonde i Jössehärringernes korte Jakke med de blå og grønne Ryglister og den udsyede Skjorte.

Han holdt mellem de brune Hænder et sammenrullet Birkebarks-Stykke og jodlede og fløjtede derigennem. Det var »Fägl'n«, unge Pär Hackran fra Kymmen Sø, elsket fra Karlstads Landshøvdinge-Residens til Hiifolkenes Rishytter, for sin underfulde Strube, for hele Värmeskogens Fuglekor.

Spinkel og smidig som Jössen, den fødte Danser og Sanger, prøvede han dér sit eneste Instrument, Birkebarksbladet, der havde vundet ham Kong Oscars og Norges Statholder, Løwenskjolds Yndest, og Tilbud fra den musikelskende Prins Gustaf om Optagelse ved Musikaliska akademin — Gunst og Gave, som Pär Hackran smilende havde byttet mod Värmlands Skove.

Hans skære, blå Øjne, hans hvælvede Hoved og langstrakte Hals vidnede om hans karélske Byrd, hans Tunge var Wäinemöinens, men hans Moder var svensk, og hans Røst Värmeskogens egen.

Ingen rørte sig på Bænkene; tause, med spændte Blikke ventede de. Selv gamle Cilluf bandt sit Rokkehjul med Hånden.

Hør nu — Steffan lukkede Øjnene — Vårens første Tone, Opstandelsens Klokkeklang: Januars Lærke over Rydningerne om Daglösen Sø . . . Arets første Lærke skulde bringes til

Stockholms Slot, og Budbringeren erholde en Dukat. Vinterlandets Konge skulde kysse det Vingepar, som bar Sol over hans Rige . . .

Men den, der i Sneskovenes Skjul fornam det Budskab, som Lærken, overfyldt, knap kunde bringe: — Sommeren og alle dens Fugle i én Strube! skjalv, som det snebøjede Træ over hans Hoved, til Hjærtets inderste Rod. —

Marts og Påske! Solkuglen over blåsorte Skove, over isfyldte Træer — hør Hvirvlen af Trommer dybt i den snetunge Stilhed, en sejrende Hær: »Ka-ka-ka! hac! klä-kla-kla, klonck! dom-dom!« En Brusen af løftede Faner, en Kæmpefavn af Fjer, rejst mod Solen!

I Purpurglød og Is, med gabende Næb og igenklemte Øjne ofrer Tjuren sig, blind af Dans og Sang. Marven røres under Barken, Dråberne springer i Jorden. »Kla-kla-klack! sisa-sisi-sisi-si!

Halens Hjul surrer, Fyrren ryster under Kloen, Snedriverne flyder. »Sisi-sisa-si-si-si! Sol, jeg vil favne dig! Jord, jeg vil befrugte dig! Sisi, si, si, si! Kloden er mit Æg!« —

O lyt — inde er nu ude! »Georgius lockar barnen utom vägg«! Alle Døre er åbne, Børn og Dyr strømmer mod det Grønne! Men — ak, hvor gjorde Vintren os gustne og grå! Hør Droslen, den evige Sommers Barn, håner mig arme Plovbonde, med mit stråfodrede, hornede Spand:

»Si bon', den token!
si bon', den token!
sålde bort hästen och kör med stuten!
Si hur han stretar!
si hur han stretar!
Topo-po-po! prope-to-po!
Ha, ha, ha! ha, ha, ha!«

Og Kvinderne, i de soltindrende Fiskevige, ved Vaskebænkene — hør, hvor de hidses, drilsk:

»Brita! Brita!
gädda går i vika, i vika!
Krok hit a! Krok hit a!
topo-prope-tpo!«

Nattvakan synger! Alle Vinduer står åbne, og den synger derude, i de blundende Skove, under den vågende Himmel: Menneskebarn, se Nat er nu Dag og Døgnet dit! Og du — du sover! Se, jeg er ene i Skovene, ingen levende Lyd uden min! Vågn af din glemsomme Søvn ved min Røst, Sangen fra Eden! O Menneskebarn, har du glemt: én kun er din Sommer — og evig din Vinter? O, vågn dog, vågn!

Farbroder, dunkel som en Skygge, forsøger ved Ruden forgæves at fange Sangen derude, at frelse dens Nu på sin Violins Streng:

»Hör, Vakan sjunger genom lunden!
den sången är från Valhalls strand!«

Inde i Stuens Dyb bøjer Fader sit Hoved mod Moders hvide Ansigt og hvisker: »Nattergalene, husker du dem om Lyngby Sø?«

Under Træerne lister Ungmø og Ungersvend at stjæle Nattvakans Æg, mens den synger, at stjæle dens Røst af Evighed ved at fortære Ægget, dens Frugt . . .

Nu er det Midsommer, i Skovens grønneste Dyb, dens dulgte Brønd! Duernes Kurren — å, så nær, at Hjærtet svulmer af altfor megen Sødme . . . og fjærnt, så det gyser i Ve, rørt af Mossets Gravkulde — — O Gøgene, hører I? å Gøge, i Vest og Øst, i Nord og Syd:

»Väster gök,
bäster gök!
Öster gök,
tröster gök!
Norre gök,
sorre gök!
Söder gök,
döder gök!

Alle Gøge kukker i mit Hjærte!

Nej, ti, Menneske ti! Kuk ikke du! hører Gøgen sit eget Varsel, udsprudler den, forrådt, sit Hjærteblod over det grønne Løv — ser du ikke dets røde Blod af Høst?

Men kuk du, Gøg, kuk! Jeg favner Træet, hvor du sidder, favner trende Gange — som du løsner for den svangre Kvinde, så løs nu mig af Somrens altfor tunge Nød!

Ak, det er Aften, og Svalen kreser om vor Gavl, som om Jesu Kors:

»Hugsvala honom! hugsvala!«

Fulgt, som den Gang, af Vibens spotske Latter ad vor, ad Jomfru Mariæ Gråd:

»Pina honom, pin'!
tyvitt! tyvitt!
jag stal ly-ckan, ly-ckan!
tyvitt! tyvitt!
pina! pin!«

Luk Vinduet, stæng dig inde, din Sommer er forbi! den var dig for stor — og du for lille!

»Ty-ty-vit-vit!«

Hør fra Søen Lommens Skrig på de høstlige Regnfald, og over dit Tag Vingeskarernes Brusen: Farvel! Farvel! Snart hører du ej mer Sidensvansens: »Ziziri! ziziri! zirrr!« Se, dens Halefjer er alt røde som dens Bryst. Dens Legeme er badet i Blod, Sommerens Sang var den dyr! Musvitten smutter om dit Røghus, den tigger om at mættes af det Forråd, du bjærgede som Hamstren. Hør dens Næb mod din Rudes Kit: »Derude er nu øde, det sner gennem Skovene! Giv Ly, Ly, Ly, Ly!«

Ja, hør Snespurvens ensomme Klage, hør Isfuglens Næb — den ser sig selv, sin frostfangne Mage, dér nede i Bækkens Is og hamrer mod det Spejl, som aldrig brister.

På Bunden af Søerne svæver Svalerne nu, klyngede Klo i Klo og Næb i Næb, med Hovederne ned, som døde Klaser. Tys, agt Skøjtens Stål over den klare Kiste, und den barmhjærtige Fugl den tidløse Søvn!

I Nætterne Sfærernes himmelske Musik — Tranernes Tuba, Svanernes brusende Harper: Forbi! forbi! Men nær dig, nær dit mørknende Hus, din Gedestald Natravnens mækrende Brægen. Den tømmer dine Dyrs Yvre, den gaber mod din Rude, som Natten derude, det umættelige Mulm . . .

Men lyt fra dets Dyb, med Ovngaflen i din kolde Hånd, til Stor-Ravnens Tone, højest oppe i sneende Skyer! Du

hørte i Sommer dens Skrål og hødede ad den, led, med din Kæp. Men nu i Nætternes Nat, Sancta Luciæ, hør dens Klokke: »Klong, klong, klong!« Ene og hundredårig, med en hvid Fjer i Næbbet sjunger den, Midienattens Knebel over Jorden: »O evige Visdom, o Død!«

Rør, skrøbelige Kød, ræd af Mørke, i din Vinterild, så den flammer op i Julens Bål! Da hører du, fjærnt som under Kimmingens Rand, eller i dit eget Hjærtes Gem, Gøge kukke af Østen: Trøstens Gøge! Se mod din Rude! Julebålet smælter dens Is — en Fugl gynger derude, isengrå, din Fugl: Gøgen, der blev dig tro, smuttede i Høgens pudrede Ham og i Vintrens Træ tryller dine Dage til Sommer!

O alle Døgns Forsvinden og Genkomst! o Evighed, flyvende Krans af Fugle, du Gloriering om vor Jord!

Se, dér stod han, »Fåg'len«, den Fremmede i Landet, af Vallonernes og Finnernes Blod, han, der lo ad Kongernes Gaver, som den, der véd Himlen i sin Strube!

Susans og Bryntes Dans — og Koret her! Hvad frygtede Steffan? »Bjærget« var jo Dovre, som gamle Margit Jomfruland på Djursäter varslede om, at aldrig skulde dets grå Top nejes under Dommedags Vande!

Og Morgongåfva var hans Eje og Jærnet en svunden Drøm! »Runen«, Sangen, havde sejret!

Pigernes lange Række rørte sig ikke, de lyse Hoveder dukkede mod de hvide Linbryst, bly, som under Skyggen af hine Vinger. Karlenes Munde smilte mod Sejr, Hænderne knyttedes om Dolkene.

De Gamle, frigivne den sidste Dag — med opadvendte Ansigter smilte de mod det Fuglekor, som de aldrig før hørte, døvede i Demiurgens Smedje. Ja lyt, lyt i den yderste Time! og bring jer Skaber det Bud, at end er hans Jord sig lig — han skal kun komme og fri den af Jærnets Menneskes Hånd — som vi friede Morgongåfva!

Men Rå-Nils stirrede med store, spændte Øjne mod Natten deroppe bag Kældergluggen. Hans Fingre famlede over Fløjtens Klapper, hans Mund stønnede om Lydhullerne, den lange Krop hugede sig sammen, og ud hulkede Nøkkens:

»O Herre, slipper jag ej in?
O Fader, är jag icke din
bär jag ej bröllopskläder?«

Den Fortabtes Skrig mod Lysets Rige, mod Menneskenes Kår, kronet af den salige Glorie . . .

Med Ansigtet fortrukket af Pine, voldført, i Marers Krampegreb stønnede han frem de onde Ånder, som han husede — den arme, unge Hyrdedreng fra Hjärpeliden i Bograngen, der drev med sit Kvæg i Södra Finnskoga og af Huldren førtes ind i Bjærget til Bryllup og først trende Dage efter kom tilbage til sit Hjem, nøgen og besat.

Hør alle Värmeskogens onde Ånder, hadefulde mod Fuglekoret, mod Evighedens salige Sang på Pär Hackrans Tunge — nu fik de Luft, i Smædelser, i Trusler, i Afsindshyl!

Nu skingrer Råhandas og Tallemajas Latter i Timileskovene, Triumfskrigene over Jægeren, ledt vild i Mosedyndet, over Kulsvieren, sunken i sin egen Mile, over Skovhuggeren, ramt af sit eget Træ, over Bissekræmmeren, gået fast i sine egne Spors Ring!

Gasterne hvirvler fra Jordhulerne! hør deres Brædde-vingers Klapren: de udøbte, dræbte Børn, på Jagt, på Jagt efter den flygtende Moder og Fader, som favnedes den Nat, da Skoven stod grøn.

Hør Tussens Kluk! med Struben gul af Edder svulner den i Elletruntens Rod. Skräa, Hærormen, og Wassvang, Vandrotten, lurer på din Skygge! stryger den deres Snuder, hugger de til, og dit Legeme fyldes af deres Æg: Ynglen væsker ud af dine Porer.

Spångumman, Flaggermusen, svirrer på sorte Vingesegl: den ejer kun tre Dråber Blod, men i dem Helsebod for al Jordens Sot. Fang den, om du kan! Og Pukharen hopper, uden Bagben, bag Fyrrestammen, nær dine græssende Køer, at malke dem golde.

Men nu — hurr, hurr, hurr! — en Torden fra Blåfjæld, Ränneberg i Östmark! Bjærghunden gøer, med Genlyd i alle Värmlands Fjælde! Bjærgfolket ler, den sidste Latter, Gravens: »Ho, ho, ho! Ha, ha, ha! en Gang var vi Herskere!

I fordrev os ved Kirkeklokker og Stål, men vi kommer igen! Bi, bi! Ho, ho, ho! Ha, ha, ha!«

Se Rå-Nils, dryppende af Sved, blåbleg som et Lig — hans rykkende Arme og Hænder, hans hoppende Knæ og spjættende Fødder. Slynget hid og did af sin Dans, af Åndernes Ryk gynger han dér. De vil ud, de vil frem af det Skjul, hvori Menneskene drev dem ind, af hans Sideben, af hans Albuer, hans Knæ. De erobrede ham i de sorte Timer i Finnskovene, de genopstår i ham, og de vil herske pånу, Vildskoven over Jorden!

Hør hans Angstskrig fra Hyrdeårene deroppe, under Skovenes Greb:

»Tu lull i logen! Tolf man i skogen!
Tolf män äro de! tolf svärd bära de!
Bjellkoa binde de! fähund hängde de!
mig vill de med sig ta
långt bort i nol
under Dovre fjäll!
dér vexer ingen lök,
dér galer ingen gök,
dér skiner ingen sol,
dér squittrer ingen svala!
dér ä ondt te bo och vara!
Och kom nu till hjelp en stor skara!«

Gamle Cilluf rejste sig, bøjet og hvid, fra sin Rok, med den runkne Hånd manende mod Rå-Nils, og kaldte: »Nils, Nils, Nils! I Gud Faders, Søns og Hellig Ånds Navn, hør:

»Tolf Guds änglar:
två till hand och två till fot,
två till hvart ditt ledamot,
två dig söfva, två dig väcka
två dina synder och sorger utsläcka,
två dig följa till paradis!«

Amen! Nils, Nils, Nils!«

Fløjten faldt fra Rå-Nils' Hænder, han vaklede bagover, hans alenlange Arme bredte sig, hans Øjenlåg kæmpede op og i, hans Mund pustede hede Skyer.

Så vågnede han, svedbadet, blybleg, stirrende om sig,

skræmt, på Pigernes hvide Ansigter, Karlenes forbitrede, truende Øjne — —

Han kendte jo sin Lod: Ingen Torsdag Nat finder han Husly i Värmland, Hedningenatten, da Ånderne hersker påny, som i Nætterne før Påske, da Portene er korskridtede, da Ilden er slukket på Ovnen, da Altret er svøbt i sort og Kirkeklokkens Knebel i Halm.

Han er jo Skriget fra det Gemte, det aldrig Forgættede, Rædslen fra Vuggen, fra Fyrregrenen, der stødte mod Ruden. Hans Lod er alles, før eller senere: Vildfarelsen, Lysets Forsvinden i Skoven, i Døden . . .

Han er Ekkoet fra Ålleberg, dybest i Gustaf Adolfs Sogn, hvor de tre Bjærgdusar sover, Jætteslægtens sidste — og Jordens første Børn, rundt Stenbordet, bundet i Skæggets stivnede Søjler.

På sin Flakken i Värmeskogen stod han en Dag foran Døren til det Fængsel, hvori den opstandne Krist lænkede dem, sine sidste Fjender, foran Døren af Jærn, overgroet af Egerødder. Og i det samme talte deres Søster, et Bjærg, fra Skoven og bød ham gribe en Klippeblok og med den hamre tre vældige Slag på Døren: da vilde hendes Brødre vågne, og den menneskeskabte Jord tumle igennem Arhundreder tilbage i Ginungagap. Men Rå-Nils kendte Bjærgets Indre, råbte sit Fadervor og flyede.

Og dog — hvad havde han nu gjort? Sprængt Jærndøren, kaldt Dusarne frem, her ind i den lyse Legestue, i den ensomme Gård, rejst deres Kæmpeskikkelser her under Loftet, Jordens tidligste og seneste Herrer, Jorden selv, Altæderen!

Han véd, at hid til Morgongåfva, hvor Folkeholdet er lille og Munterheden spag, hvor Vejen ender og ikke fries ud til nye Horizonter, kommer sjældent de rigtige Spillemænd, endsige Mesterviolinerne, Metbäcken og Lom-Jans-Gutten. Her hilses hans rustne Fløjte glad til Dans. Men nu — og det er Torsdag Nat!

Angst snapper han sin Fløjte, dødbleg blæser han, i snublende Hast, for at bringe sig i Glemsel, for at trygle sig en Væg mellem sig og Vildskoven, Laxarby-Valsen.

Og de Unge, som nys sad dér, som Rå-Nils selv, i »Bjærget«s sorte Rod — de vågner nu, som i Påskemorgens Sol, når Maren slipper, når Hexeridtet styrter i Mälarfjord, og man i Morgengryet plukker Guld og Sølv af Engen med bare Hænder. En Latter, et Råb — og de svinger sig i Ringdans, og i deres Midte hopper Ung-Pelle og Ingiäll, i Elskovs Smiger og Trods:

»Kanske du vill inte ha mej,
för jag är inte nätter?«
»Ser jag bara mig väl om,
får jag mig en bätter!«
»Kanske du vill inte ha mej,
för det jag har inga pengar?«
»För en half ör köper jag mig
femton sådana drängar!«

Selv de Gamle dér, de ler — de trommer Takten med Krykkekæppen og tripper med de lamme Ben. Laxarby-Valsen, den dansede selv de en Gang, før Jærnlænken knuste Anklen — Ungmøs og Ungersvends Kys og Kiv. Ingen gloende Ovn, ingen tordnende Hammer har gjort dem blinde, gjort dem døve for Laxarby-Valsen!

»Och all den kärlek, jag till dig bar,
den var gjord utaf blanna:
den var gjord utaf söter mjölk
som bönderna ge sina kalfvar!«

»Och all den kärlek jag till dig bar,
den hänger högt i vår skorsten,
för hvar gång jag på spjället drar
faller hon ner i askan!«

Ha, ha, ha — hør dér, hvor Ung-Pelle, knejsende og stampende giver Svar, tager Hævn! Men Ingiäll er ikke sen. Med Hænderne på Hofterne og Ansigtet frem af Hætten og Krøllerne og nejende dybt i de brusende Skørter melder hun:

»Adiö, farväll min hjerteliga kära,
dig vill jag gifva mina begge sko-hälar!«

Ha, ha, ha — se, hvor hun, Herskabstærnen, viser ham de blanke Tysksko-Hæle fra Karlstad!

Selv de Fremmede derhenne — Dalkarlen, Bissekræmmeren Börs Frisk fra Malung, den hjemmevante Gæst, klapper i de vældige Hænder over den sorte Lædersæk med Selerne og Stålspænderne, og Smedden fra Eskilstuna blæser Marsj på sin Håndbælg og dunker de sømslåede Hæle i den lille Flytteambolt, så dens Tænger og Fyrtøj synger, mens den kleine Malersvend fra Jönköping hikster af Latter i sit Bukkeskæg.

Men Steffan bøjede sig frem over Tiggertaflet, mellem de tvende Kobberkedler med Tyndtøl og Fladbrødenes Tårn. Dér — mellem den raggede Ryg af en Tater, en Fante fra Vardal i Norge, og de blankslidte Skuldre af en Skærsliber fra Rusland — sovende dødt som de to: en tredje Skikkelse, hyllet i en fodsid Kappe, med Kravens Las over Ansigtet . . . en Hånd gleden ned fra Bænken, smal og med Signetring på Fingren . . .

Steffan skubbede sig fremad, døv for Laxarbyvalsen, hvor nu et nyt Par, Kalle Klang og Bolla, kivedes og bejledes i Kresen.

I Skyggen af Gluggens Karm, af »Tarrum«, Pigernes Sovesteder under Loftet, med dets stramme Lugt af Uld og Skind: en opstablet Hob af Birkebarksting: Sko og Kurve og Bægre, holdte sammen med Hårband, Skotvinder og Urkæder af Hestehår, og i Midten Halsen af en Dunk, en Brændevinsjomfru . . .

Nej, han tog ikke fejl! Men her — at han lå her! havde Märta Moll da ikke set ham? om Fader fandt ham her på Betlerbænken, »Sangeren«, Præsten, Emanuel Branzell!

Og mens Legen gik, jublende, under Klappen og Spring:

»Räfven lankar gärda' ikring
och gåsa går på rågen.
Gossena vill så gärne gifte sej,
men tösene ha ingen hågen«

sænkede Steffan sig over Nakkens sorte, brusende Hår, stænket af Sne og Last og Alder, over Håndens slappe,

lange Fingre, formede til at lege med Bog og over Fløjte — smudsede, flåede og knudrede nu på tyvende År af Birkebarkens skarpe Kanter, af Hestehårenes Od, af Tiggerbænkenes og Kulsvierhulernes Smuds. Af Värmlands ædleste Blod, af Valloners, Tyskeres og Svenskeres Blanding: Næstsøskendebarn til Esaias Tegnér, Frænde til Erik Gustaf Geijer og Uno Troili, af Myhrmans, Dahlgrens, Frödings, Forsells, Seidelii og Lagerlöfs Slægt, af al Värmlands Ære, Magt og Rigdom, sov han dér, en vraget Præst, en hjemløs Tigger, på Stodderbænken . . .

Ung og strålende skøn, den ypperste af Sangerne i Uppsala Studenterkor, Mesteren på Fløjte og Violin, Värmernes Søn — og deres Sonebod for århundredgammel, blodig Synd mod dem, der havde gjort det Land beboeligt, der nu var Sangens og Glædens, og som til Tak blev jagede med Ild og Sværd til dets yderste Grænser — sendtes han, efter at den finske Student Karl Axel Gottlunds utrættelige Strid for hans Folk omsider havde vakt den slumrende Samvittighed, som Finnernes første Præst, i de sidste, mørke Vinterdage i 1830 til deres Urskove under Dovres og Dalarnes Fjælde, »Verdens Ende«, Värmlands glemte Pol!

Rå-Nils, hvad fortæller din Fløjte, dens Latter og dens Skrig om Värmeskogen og dens Ånder, mod Tiggeren dér? Ordet, Runen, der løste din Fortryllelse, løser den hans? Eller — Jærnet, Stålet, al Trolddoms Besværger: Øxen, den skovfældende, frigør kun den ham af Nøden, Mennesket af Kaos'es Favn?

Steffan lukkede sine Øjne, og mens nu Ung-Pelle med Hænderne på den broderede Hofterem sang ind i Ingiälls blufærdigt nedslagne Øjenlåg:

»Ä'cke jag din fästeman,
och du min fästmö galanta?«

så Steffan for sig Præstekaldet deroppe, således som Farbroder Anselm havde skildret det . . . Farbroder, hos hvem Branzell stundom tilbragte Måneder, når Uvejr og Sne spærrede selv hans Uro og Flugt Banen: — Skovene mellem Klaran og Glommen, med skyhøje Fjælde, med stiløse Vildnis, med

bundfrosne Moser. Og han så ham, »Sangeren« mellem Bjærge, Træer og Vande, mellem Vilddyr og Umælende, på Ski søge sin Menighed, sin Races urgamle Fjende: Finnen, i Gammer af Græstørv og Rafter, i Grotter af Tømmer og Muld, i Pörter, blinde af Røg — Væsner, som deres Bo, indfiltrede i Skovens Rødder, en Slægt af levende Jordfæstede, af Hedninger, der i Buske og Træer ofrede Får til Guderne, de eneste, der ej havde forladt dem: Ukko, Tordnen, Tapio, Ødet, og Tuoni, Døden . . . sin Menighed, af hvis Sprog han ej fattede ét Ord, sålidt som de af hans . . .

Smeddene på Letafors, en Mil borte, var hans nærmeste Naboer; Præsten i Dalby, nede i Klarelvsdalen, hans nærmeste Fælle, før hans Komme den eneste Gejstlige i et Pastorat stort som Visby Stift. En Gang om Året havde Dalby-Præsten dristet sig hid for at hente sin Tiende og døbe Børn, hvis Forældre han konfirmerede og viede med det samme, og begrave de døde, der biede fra sidste Høst . . .

Og Steffan så ham, Emanuel Branzell — som nu sov dér — fare vild i Sneen, der føg Skisporene til, slumre ind ved en Stokilds nødtørftige Blus, en Funke i Miles Kulde og Mulm, vågne op og lytte mod Natten . . .

Pär Hackrans Kor af Fugle — aldrig én Tunge havde rørt sig i disse Skove, kun Bjærgfinkens bange Klynk . . . og nu, milevidt borte, Hornuglens Hoste, Tomhedens Genlyd . . .

Og Steffan så Branzells Ansigt bag den sprukne Rude i »Præstegården«: Djäknelidens forladte Tolderhus, en Hule af Fugtighed og Mørke, mellem Skure fyldte af Lig, som biede på Vårens Tø — Lig, hvis Navne og Herkomst han ikke kendte og intet kunde erfare om: Gamle og Børn, fundne ihjelfrosne i Skovene eller ihjelhungrede i Hytter, forladte af de Voxne, der ej kunde bære dem med på Flugten fra Sult og Frost . . .

Han stirrer under Hårets sorte Krone mod den ufuldendte og tårnløse Kirke derovre mellem de uindviede Tuer. Stien derude, som fra Letafors søger ind mod Norge, groer igen i Natten. Hedemosen om det skredne Kampestensdige, hvori han har slidt Dagen igennem med Hakke og Skovl

i de hudløse Hænder at øge Lønningens 500 Rigsdaler Rigsgæld med golde Rugstrås Avner og Halm til Brød, bliver Sump igen som fra Arilds Tid.

Midskogsberget i Vest, Bograngen Fjældet i Øst og Afvundsåsen i Nord kommer nær under Mörkefaldet, bliver Et med Himlen og hverandre. Et Genskær af Sne, milevidt fra Lima i Dalarne, fra Trysild i Norge svæver gennem Natten. Ingen Lyd er skabt.

Dernede sidder al hans Slægt, i det af Finner ryddede Land, ved Ovne og Brug, på Herre- og Præstegårde, fra Olof Trätäljas Kongesæde, Hjälleskata på Næsset, til Rämens og Uddeholms Hamre og Kila og Arvika Kirker — Sniller og Genier, det Värmland, der sejrede, det Värmland, der leer: Glæden på Jorden, Jærnets Herrer!

Og deres Søn synker til Gulvets Sump af rådne Brædder, ramt i Hjærtet af Finnneskuddet, nået af de Overvundnes Hånd — af Kaos, det evige . . .

I sex År blev han deroppe. Nu flakkede han på tyvende, afsat for Drukkenskab, ad alle Värmlands Veje, med Stav og Tiggerpose, hvileløs, under Sol og Sky og Måne, fra Gård til Gård, fra Brug til Brug, fra Hytte til Hytte at søge Brændevin og Føde ved sine Hænders sidste Kunst: Birkebarkskurvene, Hestehårsbåndene og Enebærskålene, ved sin Tunges Vid eller de pludseligt opflammende Dommedagsprækner om Hugormes Yngel og Herrens Vredes yderste Time.

Nu, i Vintrens Hjærte, holdt han ellers til hos sin bosiddende Slægt eller sine lykkeligere Kaldsbrødre, hvis Taler han skrev for hele Året, hvis Børn han underviste i Græsk og Latin og Musik — for med de tidligste Vårfugle påny at bære sin Uro og Længsel og Skæbne det ganske Landskab rundt.

Men stundum, som nu, brød han ud fra de fyldte Fade og hede Ovne at gennem Fog og Nat søge det Land og tales ved med de Mennesker, som hans Ungdom skiltes fra, at finde den og dem gennem Årenes vildtgroende Urskov — og fandtes da gærne døende i en Snedrive på Vej til en

af de trende Byer: Karlstad, Kristinehamn, Filipstad — Jærnets Centre . . .

Om Fader så ham her! han som bad ham, hver Gang han kom, at blive Livet ud i det af Morgongåfvas tyve Gæstekamre, han selv vilde vælge . . .

Steffan greb hans Kappe for at vække ham, men stansede, bedøvet af Brændevinsosen, af Lugten fra Skoven . .

Nej, lad ham sove dér i sin Rus, mellem Lap og Fante, på Värmlands Stodderbænk, dets Søn og dets Bod — og dets Varsel en Gang . .: Vallonernes Sidste i Jærnets Rige!

Ti — Olof Trätäljas Øxe, der frelste dem af Kaos, og som de bar som Sejrstegn gennem trende Århundreder — nu løftedes den mod dem selv, løftedes af Göteborgs — nej, af Jærnets egen Hånd. Moren har gjort sin Pligt, Moren kan gå . . .

Ude på Gulvet dansede stadigt Ung-Pelle og Ingiäll Frierdansen. Men nu blussede bægges Ansigter omkap, og de fire Hænder var krystede hårdt i hverandre. Pigerne skottede bag Rokkehjulene, Karlene smiskede over Sløjdknivene og de Gamle over Krykkestokkene. Og hele Køkkenet sang:

»Lyster ungersven
dansa med sin vän?
Bland de rosor och pioner.
Rosor utaf de liljor små
allt hvad mitt unga hjärta kan förmå
bland de rosor och pioner!

Lyster ungersven
att klappa sin vän
bland de rosor och pioner?
Rosor utaf de liljor små,
allt hvad mitt unga hjärta kan förmå
bland de rosor och pioner!

Lyster ungersven
att kyssa sin vän
bland de rosor och pioner?
Hjärteligt kära kan jag väl få
rosor och pioner!«

Glødende smæltede deres Ansigter ind i et Kys . . .

»Lader os æde og drikke, ti i Morgen skulle vi dø!« skingrede med Et en vild Stemme fra Udgangs-Døren igennem Korets:

»Lyster ungermö
dansa till sin dö'
bland de rosor och pioner — — —«

Og:

»Ho Satans boning tänker på
och de fördömdas pina,
hans blod af fasa stelna må,
hans kraft af ångst förtvina!«

brølede Salmen fra de to sorte, tilsneede Skikkelser, Skrædderen fra Elgå, Adser Popp, og Normanden Aslak Hogstad, Præsten Gustav Adolf Lammers Udsendinge fra Skien.

Gårdsdøren gabede åben bag dem, Kulden og Natten åndede ind i hvide Rimskyer.

»Där masken gnager, som ej dör,
där elden ej skall släckas!
Ack Herre, våra hjärtan rör,
att de i tid må väckas!

O människa, betänk dig väl!
se helvetet högt gapar — —«

Ude på Gulvet var Ung-Pelle og Ingiäll standsede i Dansen. Hun klynget, med forfærdet stirrende Ansigt, til hans Skulder.

Rokkehjulene tav, ene gamle Cillufs snurrede, uforstyrret af Salmen nu som af Laxarby-Valsen før. De unge Karle havde rejst sig, og Malungs-Kræmmeren, Börs Frisk, hævede sig på de vældige Næver over Skindposen, mens Jönköping-Malerens Bukkemund gabede midt i et Fnis, og de Gamles Fingre mekanisk søgte sammen.

Hånd i Hånd, med funklende Øjne og rynkede Bryn, sang de to Missionærer, med Skæggene stive af Sne, i Klædernes Kuldedamp:

»Dit trädet ändtlig faller ner,
där ligger det och blifver,
när man är död och dömd, ej mer
Gud någon ändring gifver!
I jordens djup ej hjälper då,
att man sitt brott begrafver,
ty hvar och en af Gud skall få,
som han här handlat hafver!

Hjälp, Gud, vi alltid måga så
vårt lefverne här ställa,
att vi till evig tid ej få
vår svåra synd umgälla!
Låt oss vår värld så genomgå,
att vi, när lifvet ändas,
i trone måga fasta stå,
så skall i fröjd allt vändas!«

»Ja, Herre, ja!« Adser Popp kværnede på, »giv os så af din Hellig Ånd, at vi i Tide må betænke vor svare Synd mod dig: vor Løsagtighed, vort Køds og Øjnenes Lyst! Herre, jeg råber til dig som fordum Abraham — Faderen til meget Folk — i Mamre, for Sodoma og Gomorra, 1ste Mosebog 18! Ti se Synden er større i dette Land, end du tåler: Hor og Drik og Bespottelse, gækkelig Tale og Mammons og Bugens Dyrkelse, Letfærd og Leg fra Sal til Hytte i alt dette dit Folk!

Herre, Herre, så er Bønnen for os, hvem du i din Visdom satte over dine skjulte Skatte, over Bjærgværker og Gruber — lig Thubalkain — det er: Jærnslægge, 1ste Mosebog 4de — over Sinais, over Jærnet, et af de sex Metaller, du nævner i din hellige Mosebog 4de, 31:

»Vi takker dig, barmhjærtige Gud, for de Gaver, som du på dette Sted lader os ophente af Jordens Indre. Vi bede dig, at du vil velsigne og bevare disse dine Gaver og forlene os Nåde, at med Taknemlighed, til dit Navns Ære bruge dem!«

Men se: af disse ufortjente Gaver står oprejst et Alter til Satans Pris i hvert et Hjem, ringe som rigt, til Spillets og Dansens, til Ganens og Bryndens Pris!

»Giv dem, som vogte disse Bjærgværker, Visdom og Kraft at vel udrette det, som påligger dem.«

Og se: til egen jordisk Både, til deres Sjæles evige Fortabelse bruge de Store i Begær og i gejle Lyster, til Lænke for den fattige, til Våben mod den rige Broder, hvad dem betroedes til Harve og Plov efter Herrens Bud: »Med Møje skal du æde af Jorden alle dit Livs Dage! Torne og Tisler skal den bære dig, og du skal æde Markens Urter. I dit Ansigts Sved skal du æde dit Brød,« 1. Mosebog 3.

Men Bønnen beder: »Bevar for Skade og Fare dem, som arbejde i de dybe Jordens Rum, og opvæk dem at altid befale sig i dine Hænder.«

Og se: de forvildes i Satans sorte Stoller, og de styrter i hans bundløse Huler og befale sig Belzebub i Vold! Og beder Bønnen, at de »af dit Ords rige Gruber med al Flid må søge og ophente de Skatte, som gøre os rige ind for dig,« da sanke de af Belzebubs Forrådskamre Drukkenskabs og Utérligheds, Hads og Fornægtelses Ord!

Og derfor ve, ve, ve over dig, du frafaldne Land, du udkårne, Herren gav os som rige Gaver, din Dom er vis og er nær! Råbet over Sodoma og Gomorra er stort, 1. Mosebog, 18! Og her skal ikke findes halvtredssindstyve Retfærdige, for hvis Skyld Gud vil skåne Landet — nej, ikke femogfyrretyve og ikke fyrretyve og ikke tredive og ej heller tyve og ikke ti! Ti Råbet over Folket er stort for Herrens Åsyn, og han skal udsende sin Engel at ødelægge det! Og ingen skal Herren tage ved sin Hånd og føre ud, og ingen skal kunne undfly til Bjærgene, men alle skulle bortrykkes! Og ingen Frelsens Stad ved Navn Zoar — det lille — skal findes! 1. Mosebog 19. Men Svovl og Ild skal regne fra Himlen, fra Herren, over dine Stæder, Sodoma og Gomorra! Og Herren skal tilintetgøre dine hovmodige Rigdomme, der råber mod Himlen om Næstens Blod og Syndens Sold! Og han skal udjage hver af dine Indbyggere af deres Gårde, og forbandet bort fra deres Hjem skulle de blive, og ustadige og omvandrende på Jorden skulle de vorde, og Kains, Brodermorderens, Mærke skulle de bære

— 1. Mosebog, 4de — at de kunne kendes! Ti den, som meget haver, af ham skal også meget fordres!

Se, Eders Gildesale ere fyldte, men Eders Lader tomme, Eders Knæ rappe i Dansen, men ubøjede i Bønnen, Eders Flids Dage korte, men Eders Lysts Nætter lange! Og Herren siger: »Jeg vil tage Riget fra dig og betro det til en anden! Ve dig, Korasin! ve dig, Betsaida! det skal gå Tyrus og Sidon lideligere på Dommens Dag end Eder! Kapernaum, du som blev ophøjet ind til Himlen, lige til Dødsriget skal du blive nedstødt!« Matthæi 11. 21—23.«

Hæs, med udvældende Øjne og udstrakte Hænder råbte Adser Popp der fra Dørens Skygge. Og ubevægelige stirrede Ansigterne mod ham fra Rummets Skumring, forstenede som Fattiglemmernes i Savolaxhyttans Fattighus under Zegoels Profetier, som Patronernes i dens Sal under Barchäi. Kun Emanuel Branzell, Præsten, sov — Syndebukken, længst udjaget i Ørkenen, den flygtende Brodermorder Kain — —

Et Flammeskær over Ruden, et Skrål, en hvinende Sang:

»Ala mana sana
voja, voja, nana, nana,
jojka, jojka — hu! tu!«

Steffan jog sammen. Foer da al Helvedes Hærskare i Morgongåfvas Gård denne Nat, at udtage Herrens Straf, at uddrive Menneskenes Børn, de Fremmede, af Värmeskogen, at fuldkomme Kaos'es Sejr?

Mellem Birkebarkskurvene og under Gjällums Skygge, i den rundbuede Kælderglug, flagrede det brandrødt over Sneen, over Skytstræets Rod og Bodernes og Badhusets Stolper.

Og frem i Ildskæret galopperede derude et hvidt, skindmagert Øg med flagrende Hale og Manke, med to broget klædte Kvinder med flyvende Hårtjavser og Laser, Ryg mod Ryg, den ene forlængs, den anden baglængs, hvirvlende: den ene en Fakkel, den anden et tandet Hjul over Hovedet, hujende, spyttende, sparkende med de nøgne, skidne, hårede Ben.

Steffan nikkede —: Gris-Ulla og hendes Datter, frygtede mer end et halvt Århundrede, fra Karlstads Torv til Sandkällafors: Taterkvinden, Värmlands Sibylle, Hex og Sand-

sigerske, beruset af dets Skoves Sorthed, afsindig af dets Ovnes Ild, af sit Folks Forfulgthed og Had — og hendes Slegfredbarn og Arving, Maja.

Han lo. Ja kom og hjælp Guds Udsendinge, du Helvedes Bud! bring os »Bjærget«s Skove og Gruber herind! Himmel og Helvede, profetér om vor Undergang! Det kan vel blive os det samme, om Jærn eller Kaos tager den Plads, v i sveg!

Adser Popp stirrede med knugede Hænder mod det røgsværtede Loft, døv og blind for, hvad der foregik derude, og stemmede op:

«Du, som förhärdad gäckas
med nådens dyra bud,
en gång skall du förskräckas — — —«

og røg forover, med udbredte Arme, på sit Ansigt i Gulvet, mens Aslak i et Rædselsspring reddede sig til Siden.

Ind ad Døren og tværs hen over den faldne Missionær togede Gris-Ulla og Maja, dansende og syngende, svingende Faklen og Hjulet, Rokkefiskens Tandrad, grinende med Hop og uanstændige Gebærder, med Lækattehuerne i Nakken, med Hvidormsryggene og Bu-Stenene, Trolddomsæsken: Drabbeske-mokti, og Tobakspungene dinglende ved Bæltet og daskende om Lårene.

Folkene splittedes til alle Sider i Eder og Skrig, de nys så dødblege Ansigter blussede af Morskab og Latter.

Men Adser Popp foer over Ende, med knyttede Hænder og blodig Næse og brølede mod de dansende Hexes Rygge med Trøjernes kabbalistiske Figurer:

»»Der skal ikke findes hos dig Nogen, som giver sig af med Spådom, Nogen, som spår af Skyerne eller er en Tegnsudlægger eller en Kogler! Eller en Besværger, eller Nogen som udspørger en Dødningemaner, eller er en Sandsiger, eller adspørger de Døde! Ti hver den, som gør Sådant, er en Vederstyggelighed for Herren, og for disse Vederstyggeligheders Skyld fordriver Herren, din Gud, dem for sit Åsyn!« siger Herren, 5te Mosebog, 18de«.

»Halløj!« Gris-Ulla svang omkring, så alle Ormehammene

sejlede — Ormsryggene, grebne på nøgne Ben og ved Trylleordet Ragusta ved de store Ormeting — »er det dig, kære Lille? Velmødt, min Gemal! kan du huske sidste Skærtorsdag Nat på »Jungfrun« ved Öland? da vi valsede til Musik af Tyveben, vor Bryllupsnat, og skød med Ælmepile på hans Højærværdighed Ærkebiskoppen af Uppsala? Kom dog, lille Maja, og hils på din Fader!« hun halede og hev i den grinende Datter, der mindst kunde være Adser Popps Moder.

Folkestuen bragede af Latter, frelst af Missionærens Profetier, af Mørkets Vift i Spåkvindens Skørter.

Adser Popp tumlede tilbage, gråbleg, med Ullas og Majas hujende Ansigter mod sit. Så jog han op, skrigende, med udspilte Fingre mod de leende Karle og Piger:

»»De Folk, som hører på dem, der spå af Skyerne, og på Spåmænd, skal du fordrive! Ti Herren, min Gud, har ikke tilladt sådant! En Profet af din Midte skal Herren, din Gud, oprejse dig, på ham skulle I høre!« siger Herren, Matthæus 14—15.«

»Hå, og det er kanske dig?« brølede Börs Frisk, glorød i Ansigtet, og plantede sig i et vældigt Sæt over Lædersækken foran Skrædderen med Næverne vuggende som tunge Hamre, »din Eddertusse, der spyer på os Godtfolk, vår dig lidt! Lensmand Crälius —«

Med Hænderne oprakte mod Loftet og Øjnene krængede hvinede Anders Popp:

»»En Profet af dine Brødres Midte, og jeg vil lægge mine Ord i hans Mund, som du begærede af Herren, din Gud, ved Horeb, og han skal tale til dem, alt det jeg vil byde ham.««

»Og han har kanske budt dig at komme og genere os her og male Fanden på Væggen, fordi vi danser!«

Ung-Pelle rystede af Harme, med Ingiälls Fingre endnu knugede om sine, og Karlenes Række rejste sig truende, mens Gris-Ulla og Maja fnisende gjorde uhøviske Komplimenter med Bagen mod de to Missionærer.

»»Men siger du i dit Hjærte: Hvorledes skulle vi kende de Ord, som Herren har talt? da vid: Når det Ord, som

Profeten taler i Herrens Navn sker og indtræffer, da er det et Ord, som Herren har talt!« 21-22.« Skrædderen rystede over hele Legemet, med det grå Ansigt vendt mod Loftet. »Og derfor, derfor,« hans magre Hænder tjattede gennem Luften, »ve Eder, ve I Bespottere, kun altfor snart skulle I sande, hvem mig sendte, som taler gennem mig, når alle disse mine Ord skulle ske!«

En urolig Bølgen gennem Karlenes Flok, Ung-Pelles Læber rykkede, selv Börs Frisks Kæmpeskikkelse tøvede. Og triumferende hvinede Skrædderen videre:

»»Men vender nogen sig til Dødningemaner eller til Sandsigere, så han boler efter dem, da vil jeg sætte mit Ansigt mod den Mand, og jeg vil udrydde ham og —«

I det samme havde han Majas Rokketandrad om Håret og ruskedes frem og tilbage i dens broddede Hjul under Hexenes Hylen og Dans. Börs Frisk greb ham om Livet, løftede ham og tog Tilløb for at hive ham gennem Døren ud i Gården, mens Smedden blæste ham i Ansigtet med sin Bælg, og Ung-Pelle greb fat i Aslaks Bryst og ruskede den jamrende Normand frem og tilbage, sanseløs af Harme og Skræk.

»»Ved Sværd og ved Hunger skulle de udryddes, disse Profeter!« Jeremiæ 14, »og Folket —««

»Stop! Holdt! Hvad nu?«

Steffan vendte sig. Dér stod Märta Moll henne i Døren ind til Mælkekældren, rank og høj i sin sorte Læstadianerdragt, med den tunge, blonde Fletning over Skuldren, efter »Norrlandslæserne«s Vis, og det blege Ansigt i Hætten, rolig og myndig, Gårdens egentlige Herskerinde under dens Frues fjærne Ligegyldighed.

Börs Frisk slap Taget i Skrædderens Bryst, og Ung-Pelle ruskede uvis i Aslaks. Hexene nejede sledsk til Jorden og søgte at skjule deres Trylleredskaber i de smudsige Skørter — Märta Moll skræmtes ikke ved dem, harmedes kun, og det gjaldt for dem, som for Rå-Nils, at sikre sig og det hvide Øg Nattely. Derude endte Vejen i Sne . . .

»Lad de Folk være — og gå I over i »Ämbetsmännenes« Hus og red jer Leje!« nikkede hun mod Skrædderen

og Aslak, der med fortrydelige Blikke skottede til hende, ti, omend from, hørte hun ikke til deres Kres, og Præsten Lars Levi Læstadius i Karesuando var ikke velset i »den fri apostolisk-kristelige Menighed« — — Dåben og Brugen af Kirkens Nådemidler . . .

Märta Moll nikkede kort og skred rask, med det klirrende Nøgleknippe ved sit Bælte, og fulgt af Farfaders gamle Tjener, Cornelius, gennem Køkkenet, hvor Pigerne og Karlene veg til Siden, Hexene duvede til Jorden, og Missionærerne trykkede sig op mod Dørstolpen, mens Börs Frisk hilste dybt, med den bredskyggede Hat i Hånden, og de Gamle nikkede tilfreds fra deres Bænke.

Men gamle Cilluf sang og spandt sin endeløse Tråd af Hjulet:

»En jungfru hon skulle sig åt kyrkan gå,
den tiden gjordes intet lång.
Så tog hon den vägen åt blåberget låg,
För henne gjorde sorgen tung.«

Sangen om den Bjærgtagne og Blåkongen — alle gamle Cillufs Viser, om »Bror och syster«, om Fru Gundeli, om Olof Adelin . . . Og hendes Sagn om »Konung God och prins Alskad«, eller om Præsten Göran, om Grevinden på Apertin og Pintorpa-Fruen og den onde Fru Rangela — Vallonernes blå Drømme og sorte Syner i den fremmede Skov, på »Bjærget« . . .

Nu blev hun ved, gamle Cilluf, den ganske Aften og den halve Nat, ved Rokkehjulet, utrætteligt som Viserne selv, kresende om den evige Ve.

Og med ludende Hoveder, sænkede Øjne og Hænderne klemte i hinanden, lyttede de Unge, med bespændt Bryst og tunge Sukke, i Anelse og Minde.

»Lille Lisa —«:

»Jag hafver sofvit hos en grefve i natt,
han hafver mig så illa bedragit . . .«

Og han angrer silde og byder sadle sin og Knægtens Hest:

»Och se'n ska' vi rida båd' natt och båd' dag,
till dess vi lilla Lisa kan finna!«

Men —

»när som de kommo i skogen fram,
fick de höra de foglarne, som sang.

Den ena sjungde mot, den andra sjungde med,
den tredje sjungde, att kärestan var död.

Och när som de kommo litet längre fram,
så fick de höra, hur klockorna de klang.

Och grefven, han sade till stalledrängen sin:
»Hvad månd detta underligt betyda?«

»Och detta betyder allt underligt så,
att det må finnas ett lik uti nejden.«

Och när som de kommo litet längre fram,
så fick de se de grafvare, de grofvo.

»Grafvare fin och grafvare min,
hvem grafven I upp denna grafven?«

«Vi grafver allt åt en unger mö,
som sig under jorden skall hvila.«

Og Greven drog ud sit gyldne Sværd og faldt i dets Od . . .

O Ild, hastigt svider din Røg Tårer i vore Øjne! Og Fuglene — »den ena sjunger mot, den andra sjunger med« — o, tvedelte Hjærte! O Gud, hvorfor Hjærtet, Soten i vor Side, Vallonernes Arv?

Men Skrædderen og Normanden samlede deres Bylter op under Armen og sjokkede ud af Døren. Vel derude vendte Adser Popp sit Ansigt mod Køkkenet og skreg, hæs af Vrede:

»I med Eders liderlige Viser, I med Eders Hexe og Troldskab! Der står skrevet i Svebelii Katekism: »Hver den, der søger Hjælp af Djævlen og hans Værktøj, så som Spåkælling, Tryllerske, Skovrå, Sjörå, Troldtøj og mere sådant,

skal ifalde mine Ord: »Henkastede på Jerusalems Gader skulle I ligge, for Hunger og Sværd, uden at Nogen findes til at begrave Eder, Eders Hustru og Eders Børn. Og jeg vil udøse Eders Ondskab over Eder!« Jeremiæ 14.«

Han gjorde en truende Gebærde og forsvandt skyndsomst, med sin Følgesvend i Hælene, mod »Ämbetsmännenes« Gavl, som dukkede frem dér i Ildvagtens kommende Lygte.

Elias Piehl sang derude i dens Skær:

»Guds milda, mäktiga hand
skydde vår gård för eld och brand,
för tjufvahand,
för vilddjurs tand!
Klockan är tio slagen!»

Og gamle Cilluf spandt af sit Hjul Sangen om »Broder og Søster«:

„Krist gifve du vore en riddare så god,
som uppå höga hästen månd sitta,
och jag vore då ett svärd utaf guld
och hängde vid riddarens sida!
Det vore en stor ro,
att sammankomma två,
som gärna tillsammans vill vara!«

Men henne i Ovnkrogen, mellem Ildbukkene, i Røghættens Skygge, stimlede med krummede Rygge, med grå eller hede Kinder, Tyendeflokken: de Gamle og Kranke om Gris-Ulla at tigge sig fri af Ælde og Sot, at tigge de tabte År og Glæder tilbage; de Unge om Maja at fries af Blodets Feber, at løsnes af dets Drift.

Og Gris-Ulla syslede med Troldringen, den bøjede Ellerod, over den kogende Kedel, for gamle Manja Bælgkvindes Mavesår; med Vandet i Hestehoven for Dordina Vaskerpiges Barns onde Kighoste; med Enebærpinden for Dyrik Pramkarls Værk; Gløden at gemme mellem Skjorte og Krop for Rå-Nils' Mareridt, og Voxet fra de nedbrændte Julelys for Gudmar Vedhuggers Fjortendagsfeber. Med Dyvelsdræk, Bævergjæl, Salpeter, Svovl og tørret Kalmusrod, med Bu-Stenens sorte, hårde Nød, Søbønnen, hentet i Tangen på Bredden af det yderste Hav; med Selsnærpen, den søde

Giftrod, udsået af Oberst Sinclairs Skotter i Gudbrandsdalen, Kreaturernes Morder, men, luget i Moserne en Torsdag- og Fuldmånenat under Ordet Ragustas Besværgelse, Menneskenes Frelser: Årenes Fordriver og Kødets Forynger . . .

Men Maja bandt Nytårsbundtet af otte Tråde, Helligtrekongers af tretten og Tyvendedagens af tyve, at tvinde den Elskedes Hu ind i ens, at ikke lille Lisas Lod skal blive vor. Hun hviskede Navnene på de ni Slags ulige Urter, der Midsommernat skal hænge over éns Leje, at man skal se den, der skal dele og befrugte det en Gang, den Uundgåelige og Ventede. Og hun varede mod at spejle sig ved Spiddelys eller i Skumring — ti da vilde al Yndest forgå én, og man visne ubesøgt og gold . . .

Men til Barbro Fadeburspige, den altfor svære, hviskede hun Rådet, at krybe Nytårsmorgen før Solopgang gennem Hestens Buggjord, at fries af sin Byrde og blive frank igen. Men vover hun det ikke — Satan bier på den anden Side Gjorden, og Barnet bliver Gast og lever dog de År, som det skulde — Guds Love kan selv Maja ikke ændre! — agte hun sig for at gå bag tom og ubunden Sæk, ti da vil Fostret hungre det ganske Liv og tære sin egen Moders Kød . . .

Men den lade og sløve Sissela Bryggerske, som ene tænker på Fad og Seng, rådes til at lægge Glød i Karret før Mæskningen at slippe våge over, at Øllet ikke syrner, og Småsten, sankede, hvor Lynet slog ned, i Sien, og hænge Flyverøn i Loftsbjælken, at Forgørelse ikke skal få Magt, men de gode Vætter holde til under Gulvet.

Og Gris-Ulla messede over Trued Hestepassers koldbrændte Ben:

Job stod på stenar
och rensa sina sura ben
då kom Christus gångande:
»Hvad står du här och velar?
tag vatten i din mund
och spruta det i grund,
så blir du bra i samma stund!«

Men gamle Cilluf sang over sin Rok:

»Det vore inte godt, att vara ett svärd utaf guld
och hänga vid riddarens sida!
När riddaren kommer i dryckesstugan in,
så drager han på svärdet med vrede.
Det vore ingen ro,
att sammankomma två,
som alldrig tilsammans kan vara!«

Og højtidelig, hvid og blind nynnede gamle Gideon:

»När som vi komme för gudastolen in,
så voro vi syskonen båda!«

De to begærede ej Middel for Blindhed og Brøst, ej at vinde de gangne År og Håb tilbage, ej at gavne, binde eller vende Næstens ustadige Sind. De nynnede, og de spandt Livets lange Vise ud, dens sidste grå Tråd — de sang af Dødens Rigdom:

»Er vill jag gifva penningar och allt, hvad jag har
och allra mest du fattiga, som tigger!
Och se'n så vill jag bjuda all verlden god natt
och hvila mitt lekamen uti jorden , . .«

Det slidte Legeme, det nedbrudte Ler tilbage til Ophavet . . . Ikke Salmer, ej himmelske Hymner — men Folkeviser, Toner fra Jorden, fra det lange, kendte Liv . . . Vallonens Afsked, hans Tak . . .

En Gang —: spinde Døgnets Tråd som Cilluf, som Nornen selv: lydige Hænder, en lydig Fod, min Tråd og min Vise til Ende, Hjulets evige Ringgang! En syngende Røst: et Vidne om Gud, uden Frygt og uden Krav, om hvad du fordrede, og hvad du gav, min Skaber!

En Gang —: om uoverskueligt længe, her ved Vejens Ende, ved Slægtstræets Rod, i Morgongåfvas snetunge Stuer — — Brynte og Susan og jeg selv, alle »Bjærget«s Børn — vi er samlede nu: God Nat og Tak for vor Dag, Fjende som Ven! nu kommer vor Nat, fælles som Barndom og Ungdom, som Ulivssår og Kærtegn . . .

»När som vi kommo för gudastolen in,
så äro vi syskonen alla!«

Bølger i en Flod, som nu ebber . . .

De Gamle på Morgongåfva, i hele »Bjærget«s Gård — Gideon og Cilluf, de grå Skygger over hans Vugge, de lakkende Hæle, der styrede hans Tå — —

Og Sixten Råbock og Anders Stenkula, Jærnets gamle Tjenere, Kriger og Bogholder, i Bäckstugan dernede, i Farfaders gamle Kontor — —

Fjærne Aftner i dens lave Rum, bag dens tavlede Ruder og mørke Gardiner, ved Sixtens og Anders'es Fløjter — på Dragkisten, hvor han lyttede, ene, i Lugten af friske Æbler og Tapeters Mug — og vågnede og gøs ved at vågne, Barn mellem Gamle, ene og langt tilbage, pligtig til uendelige Veje, før han kunde hvile dér, omsider, hvidhåret, og fløjte . . .

Han vilde derover — dér hvor Farfader en Gang talte Døgnets blodige Mønt, og hans to gamle Ofre nu spillede sig Evigheden i Møde — det stilleste Sted på det stille Morgongåfva . . .

Alle Fugles Sang og alle Ånders Skrig, alle Profetier og Spådomme, ja Dommedag selv fik én Gang Ende.

Ilden brændte ud, Jærnet faldt i Rust og Urskoven i Støv, tilbage stod kun den store, stille Nat. Hvad vilde den af Dagens Børn, Vallonerne på »Bjærget«?

Han smuttede ned fra Tiggertaflet, forbi den gysende og besværgende Skare i Røgen af Talglysene og de sydende Kedler, gennem Døren og op i Gårdens Mørke.

Elias Piehls Stemme sang omme bag Staldene i Ladegården. Lygterne, han havde tændt på »Ämbetsmännenes« Hus og Badhuset, flimrede mellem Virvaret af Skygger —, Tage, Gavle, Bislag og Svalegange, Morgongåfvas Vrimmel af Huse.

Steffan løb ad den kastede Sti uden om Hjørnestolperne, forbi de isdækte Ruder, under Brøndvippens sneføgne Kastel, kryssende mellem Trapperne og Klokkestablerne og de sammenskredne Kister og Tuer af Sne, hvorunder Resterne af Farfaders Smedjer, Sømboder og Kulskure sov.

Og dér, i Ruinernes Midte, i det fulde Skær af Laternen på Skindboden, lå Bäckstugan, med isdryppet Stråtag, udskårne Bislag og hvidrammede Ruder: det gamle Kontor . . .

Nætterne, når han ikke kunde finde Hvile for Smærterne, for Bandagens knugende Pres, for Bjælkeværkets Suk og Fosforulmen og Skovens Truen, havde han, under Vèråb, stablet sig over Ende i Puderne, og mens Märta Moll fra Sengen inde i Sidekamret, vækket ved hans Bevægelser, men endnu halvt sovende, blidt og formanende nynnede Freses:

»Allt jorden mörkret täcker —«

fandt han i Lygte- eller Måneskinnet Stråtaget på Bäckstugan dernede.

Han åndede dens Lugt af Skimmel og dugvådt Mos og

»O hur kär den Herren späker,
hälst uti dess ungdomstid!«

nemmet fra hans første Tanke, løsnede sin Tornekrans om hans Hjærte. Og Märta Molls Salmer for Morgongåfvas Aldersstegne:

»Mig dagen flyr, och åldern ögat skymmer —

eller

«Jag hafver en gång varit ung,
nu är jag gammal vorden —«

tyssedes bort i tvende Fløjters Spil:

»Goda gosse, glaset töm!
gärna ser din flicka
någon gång dig glad och öm
ibland vänner dricka!«

O Jacob Frese, som Märta Moll stedse maner os med — Elskovs-Sangeren, som, gennem Fædrelandets Ulykke: dets Heltekonges, ja al dets Ungdoms Sejrsløb, der endte i Ukraines Sne; gennem sit eget Blods Ørhed, der endte i årelang Sotteseng og årle Død, steg af Asken som den skæreste Røst i det Salmekor, der ledte Karolinernes og Sverrigs Storhedstid til Graven — o blodige Heros, du trænges ikke her!

De Gamle to, de kendte så lidt til Salmer som Cilluf og Gideon, de legede på deres Fløjter Åhlströms og Hæffners Melodier, de spillede deres Kort, deres Vira og Bizique, sugede deres Piber og fulgte fra Ruden Gårdens Liv . . .

Steffan stod nu under Bislaget, på hvis tvende, nu nedsneede Bænke de Sommeraftner sad med deres Krus Enebærøl og deres »Gäffle Våben«.

Han skød Døren til den lille Forstue op. En Lugt af ormædt Træ, af skrumpen Hud, hentørret Kød og blomstrende Krukkevæxter, af Alderdom og Podeskole, men ikke, selv ej med svageste Mindelse om Rust, af Jærncentral og Pengebørs . . .

Tilhøjre og tilvenstre stod Dørene på Klem ind til de to Rum, Hr. Sixten Råbocks og Hr. Anders Stenkulas, fyldte af Lygtens Skær og Møblernes Skygger. Men foran skinnede Glarruden til Fællesstuen, og her fra den høje Tærskel så Steffan de Gamles Hoveder derinde, bøjede mod hinanden

i Lampens Lyskres — Hr. Sixtens Hårkam og Høgenæse, Hr. Anders'es Skaldepande og tykke Kind. Og i Husets Stilhed, så dyb efter Folkestuens Brus, hørte han de mumlende Røster og Tærningernes Fald på Bordet.

Han lyttede — og hans Hånd frøs på Klinken . . . Her lugtede ikke af Blod og af Jærn, og hør nu dog derinde . . .

Det var det evigt vante — den daglige Tvekamp mellem de to Gamle — om det, han var søgt hid for at glemme . . !

O, fly til Folkestuen igen! Herude, trods Dørens Værn, hørte han hvert Ord . . . Tjenernes Samtale i deres Herres, i Farfaders Hus . . .:

Hr. Sixten, der skulde have Rede på Gangen på Adamshyttan, på Gideons Ulykke med Ovnen hin Dag, da efter Folkenes Hvisken Patronen tog hans Øjne . . .

Hr. Sixtens grundende Stemme:

»Jamen du, Bro'r Anders, at »skullningen« virkelig ikke kunde hindres . . .

Bro'r Anders sagde en Gang: »»Hängningar« kendte vi ikke før den varme Blæst«, men se nu: »Skullningar«, var det bedre?«

Steffan kunde ramse de Spørgsmål på Fingrene, han havde hørt dem fra Barn, Dag for Dag! Og dog blev han stående for at lytte til deres evige Omkvæd, døv for Sangen histovre fra det dansende Køkken:

»Hvor meget Malm de dagligen havde regnet fra Persberg, hvormeget fra Långbanen og hvor meget fra Nordmarken?«

»Hvad af Kul, Kalk og Slig, der gik til en forsvarlig »beskickning«?«.

»Hvor mange Göser, Knipper Stang- eller Stokjærn og Tønder Søm, Dyrik Pramkarl og den længst døde Evert Månedsdreng plejede at fragte på de vældige Pramme, der nu stod under Vand på Daglösens Bund?«

Jo, nu dukkede Anders Stenkula sin blanke Isse og knurrede sine Svar . . . Hr. Sixten var jo så langt den fornemste af de to, Officér og Adelsmand, og måtte svares, men . . .

Å, nu kom Hr. Anders'es Tur — hans Pande foldede sig opad, hans Øjne plirrede blanke frem:

»Da Bro'r Løjtnant lå på den Ø, den store, nede ved Tyskland . . . Rügen ahja! i 1805? Og det Slag — den gamle Kirurg inde i Filipstad, ham Polakken, blev fanget dér? der var tre Kejsere til Stede og en Sol? Austerlitz var det! Å bi, lidt, lille Bro'r, bi . . .«

Jo, jo, også de Spørgsmål kunde Steffan tælle op, trods Døren og de lave Stemmer . . . Men også i deres Omkvæd stod han fangen, her i Jærnkontoret, i Adamshytten, sit Hjem . . .

»Jo, Bro'r, de to Generaler, som hed næsten det samme — Bro'r må ikke blive vred, jeg har spurgt så tit, men Bro'r véd, min Hjærne blev svag — og én til, som hed anderledes, de gik op på Slottet i Stockholm og afsatte Kongen? Ah, i »Hvita rummet« ja, og Adlersparre og Adlercreutz hed de, og Anckarsvärd. Og Bro'r stod Vagt ved Døren og anede ingenting? Se, det kan jeg huske! Men nu ham, der fangede Kongen, da han flygtede gennem Slotsgården til Livvagten? En, der mærkeligt nok også skrev Bøger om at fange Ræve og Harer? Bror af Ekestam på Djursäter bruger de Bøger. Greiff! Greiff, ja — må jeg lige skrive op?«

»Jamen Præsten på de Øer mellem Sverrig og Finland, som Russerne altid tager? Ålandsøerne! der rejste Bønderne og tog Livet af Russerne den Gang — hvornår? 1808! — så at Havet langt bort lugtede af Lig? Og der var også en Lensmand med? Arén! Og Gumérus hed Præsten? Tak! Og Bro'r hjalp? hvor mange slog Bro'r ihjel?«

»Men Bro'r Løjtnant, den svenske Adelsmand, ham, der var Ven med den franske Dronning, som de huggede Hovedet af — Frøken Hulda på Djursäter havde kendt ham og Dronningen? Folk trampede ham ihjel i Stockholm, Bro'r så det — hvor? På Riddarhustorget! Hvorfor? Sagde de han havde taget Livet af Kronprinsen? Karl August? Så Bro'r, at hans Brystkurv trampedes itu? Og han var sådan en Helt! han havde været med i den store Revolution og i Amerika, ikke? Ved en Fæstning? Yorktown! Fersen — Tak, Bro'r, nu skriver jeg det ned: Fer-sen, så glemmer

jeg det ikke! Men, bi lidt — Kosakken, som huggede Bror's Knæ af — Bro'r vred Dolken rundt i Struben på ham . . .«

Men nu skurede en Stol i Gulvet, og i Moderatørlampens Skær så Steffan Sixtens Hanekam dukke ind i Hængeskabets Dørskygge. Hr. Sixten søgte Virakortene at sætte en Stopper for den Fritten!

Men en Griffel skreg. Hr. Anders rablede Navnene og Årstallene ned på sin Tavle — for at viske dem ud med Ærmet og spørge igen i Morgen . . .

Anders Stenkulas Tavle, som han alle Vegne bar med på sit Bryst, og Griflen knuget mellem hans Fingre . . .

Femogtyve År foran Farfaders Ovne, mellem hans Hamre, Brager og Bælge . . . Larmen, Heden, Talrækkerne: Stænger, Göser og Søm, Pram- og Slædelæs, Magasinsforråd og Fragter — havde brudt Anders Stenkulas Hjærne. Kun nogleogfyrretyve År gammel mistede han Hukommelsen . . .

De simpleste Ting, de dagligdags, genkommende Hændelser måtte han tegne op og læse igennem hver Morgen: Tiden da Klapbordet dækkedes for ham og hans gamle Kammerat, Månedernes og Tjenestefolkenes Navne, ja Klædningsstykkers og Redskabers, for ej at tale om Herskabets, Hr. Sixtens eller de gamle Venners Fødselsdage, ja til Tider hans eget Navn.

Men aldrig gamle Welam Choræi eller Adamshyttans! Begivenheder, som i hans Levetid havde smældet Verden om til en anden, holdt sig kun for ham den Tid, hans Hånd griflede dem på Tavlen — Robespierre og Napoleon, Kejser Alexander og Gustaf den Tredje glippede Gang på Gang. Men aldrig Fastingens Jærnpriser, Årenes Vinterføre og Kulhøst, Malmenes mange Navne og deres Kvaliteter, fra Blod- til Fedtstenen — Rundgangen i Adamshyttans Ovn . . .

Men over hans Tunge kom de kun tvungne af Hr. Sixten — som Alt-Kosenows og v. Essens, Sveaborgs og Sandels over Råbocks på Anders'es indstændige Bønner.

Steffan vendte sig, mens Kortbladene nu faldt derinde, og så mod de to skyggefulde Rum. Hr. Sixtens tilhøjre og Hr. Anders'es tilvenstre.

Lænestolenes Øreklapper, Himmelsengenes Forhæng, Tapeternes Blomsterkranse og Portræt-Silhuetter — og de tvende Fløjter, Hr. Sixtens Ibenholts med Sølvknapper, signeret: Manzani, Firenze 1828, og Stenkulas af Krystal, Laurent, Paris 1833 . . .

Når Viraen om lidt var omme, når »Gask« og de andre »Bud« var til Ende, vil her kvidres fra Stue til Stue:

»Drick, men sällan och med mått!
Mins hvad Syrach skrifvit:
»Vin och vänskap smaka godt,
då de gamla blifvit«.
Tänk, hvad fröjd på gamla dar
gubbens hjärta känner:
Gammalt vin har gubben kvar
än för gamla vänner!«

Og Huset sejle for bliden Bør mod Døden med to spillende Bacchi Børn om Bord . . .

»Se i glaset, och du ser
jorden är ett Eden . . .«

Og dog — Steffan kiggede atter på Tå ad Ruden . . . Sixten Råbocks Hoved dér i Lampeskæret, bøjet over Kortene — Råbock'ernes sidste, under Nådensbrødets lave Tag . . .

Det røde Ar, der skyggede gennem Issen, og Hånden, som nu triumferende løftede »Gask på fire« i tre Fingerstumper . . . Knirket af Gyngeskamlen, der vuggede hans stive Ben med den knuste Knæskal . . .

Sådan vendte Hr. Sixten Råbock hjem fra sine Krigstog, fra Fædrelandets store Nederlag, og fandt Pardixhyttan, Råbock'ernes ældgamle Sæde, som Ruin — og fik sit Ly hos Farfader, der under hans ældre Broders, Rubens, Sygdom og Død og hans eget Fravær, havde ledet al Handel, al Vandkraft, alt Folkehold, al Rekognitionsskov til sig — og tilsidst Ejeren selv . . .

Hans Uniform på Væggen derinde — Epauletternes gulnede Sølv, Kyrassets og Passpoalernes skimlede Grønt og, som en Strådynge, Hattens knækkede Fjerbusk — Mand som Dragt slidt til sidste Tave . . .

Med lukkede Øjne — mens Sixtens Stemme derinde tålmodigt dikterede Anders de gamle Spilleregler til Nedskrivning på Tavlen — levede Steffan hans Liv, som Fader og Farbroders Fortællinger, som denne Aften havde givet ham at måtte leve det . . . :

Meldt 12 Ar gammel, lig »Bjærget«s andre »yngre Sønner« til »det frivillige Jægerkor«, var han 15 År gammel Fændrik og 17 År Officer. Hans Fader, en Gang også yngste Søn, tjente jo »Regimentet«, til den ældre Broder, Magnus, døde, og han arvede Hjemmet — og før ham to Farbrødre: én falden ved Poltava, en anden vendt hjem fra 13 Ars Fangenskab i Tobolsk, fra 23 Års Krigstjeneste, en brudt og sindssyg Menneskerest . . .

Som Sixtens Fader havde deltaget i »Frihedstidens« finske og pommerske og i Gustaf den Tredjes Felttog, i Daldansen og Anjala, drog han selv, 22 År gammel ud til 1805 og 6 og 7, til Pommern og Rügen —: hørte om Austerlitz og Jena, men stred ved Alt-Kossenow og i det navnkundige Slag ved Schallsee, hvor én Dragon dræbtes . . . belejredes i Vintermånederne i Stralsund og hjemskikkedes blandt 10,000 andre for Napoleon »ufarlige«, til Sverrig. Og retirerede følgende År de halvtredsindstyve Mile gennem Finlands Sne og Kulde, så Åbo og Åland rømmes, Sveaborg forrådes — og mødte endelig ved Revolax for første Gang den Fjende, der ej var Frost og Hunger og Troløshed, men Buxhövdens Russere, rykkede atter frem de trøstesløst vegne Mil, fra Sejr til Sejr, fra Lappo til Alavo — for påny at forlades og forrådes og trampe Tilbagetogets Sti, stride Ny Karleby og Jutas, lide det Uigenkaldelige: Nederlaget ved Oravais, se Finland for Alexanders Fod i Borgå og Kamenskis Horder vælte mod Bottniske Bugt, mod Kvarken og Åland . . .

Over Isen til Fastlandet, med Döbelns sidste Tropper, reddede han, som i sin Tid hans Fader, et Legeme sønderhakket af Kugler og Sværd, koldbrændt af Frost, bugskørt af Sult og forrådnet Føde, og nåede ad endeløse, skumplende Veje hjem til Värmland. For at samles i Karlstad Lazaret med Barndommens Legekammerater —: med byldebesåede Lig og ravende Krøblinge fra norske Grænses Tyfus-

huler — med det endeløse Tog af Døde, Døende og Invalider, der drog fra Lier gennem Skoven, over Glafsfjorden . . . Slæde på Slæde af al Värmlands, al Sverrigs Ungdom mellem 18 og 25 År, sendt ud imod Fjenden, uden Våben, Klæder og Mad, vendt hjem til Graven og Krykkerne, efter et Felttog mod Utøj og Sult . . .

Den nye Morgen, den nye Ungdoms Sejrstog, fra Leipzig til Frederiksstad, oplevede han kun her i sin Stol, en Fledføring, med stift Ben, med Blodets stadige, vage Feber, med Nætterne fyldte af Syner fra Slagtningerne ved Sikajoki og Revolax. Hans Del af Mars'es Leg blev Marsjerne, Såret og Skammen — Pensionens 100 Rigsdaler + 5 Tønder Korn og Krigsmedaljen på det hule, hostende Bryst.

Hans første Erindring var Gitret foran hin Grandonkel, Karolinens Celle, hvor han de sidste År havde udfægtet sine Kampe mod Zaporoger og Baskirer, mod sibiriske Ulve og Fangevogtere, løbet sig varm i Ukraines og Tobolsks Kulde og trods fyldte Fade og Krus gnavet sine Fingre i Baturins Hungerfeber. Var Stødet af Faders Træben, Dunket af hans Træhånd, hans kvalte Stønnen over hver Bid Brød igennem hans Tarme, for altid sammensnørede af Sulten i Kymmenegårds Vinter-Lejr og i det belejrede Stralsund. Var 1787's og 88's, 96's og 99's Nødår, da Tiggerhorder myldrede på Landevejene, Familier, ja hele Landsbyer på Vandring; da man snublede over Lig, ihjelfrosne og ihjelhungrede i Grøfterne og Krattene; da Udhusenes Halmtage opådes af de rasende Heste, og han, Herremands Barnet, og hans Søskende måtte sanke Gran- og Fyrreris i Skovene og koge Enebær og Halm af Hør til Køernes Krybber, og om Nætterne med Oldinge og Kvinder drage Reb gennem de sortsvedne Ax at holde dem i Live på de Agre, som ingen Mand havde pløjet, men Forladtheden sået med Tisler. Var Lensmandens Kno på Døren efter Skatter, altid nye Skatter, at dække pommersk Krigs 60 Millioner Rigsdaler, finskes 24 Millioner, »Frihedstiden«s Bestikkelser og Præmier for Våbenindustri, Gustaf den III's Udgifter til Triumfindtoget efter 1790's Nederlag. Var Kronebrænderiernes Fuselos over Landet, Pligten for hver af de tusende Skænkestuer at sælge mindst 50 Kan-

der årligt, ravende Skikkelser på hver en Sti, Deliriums-slagsmål i hvert et Hjem til Rigs- og Krigsgældens Betaling — og pludselig: Skuddet 16. Marts 1792 på kungliga teatern, da Solkongen, tjusarekungen faldt, og et sindssvagt Barn besteg den enevældige Trone . . .

Steffan gned og gned sin Pande mod Dørens Stolpe, dens Lugt af Rust og Blod.

v. Beskows Vers om Sverrig, som Farbroder begejstret citerede i Går i Historietimen:

»Åldrige jord, du är lik den gamle Atheniensaren;
aldrig man så på hans kropp utan att finna ett arr . .«

Råbock og hans Slægt, fra de Gamle i Trediveårs-Krigens Dage, Lucas Jæger og hans Fader, hver en Slægt og hver en Plet på »Bjærget« beedigede den Hyldest!

Og dog — hver Aften fløjtede Sixten:

»Drick! i glaset kärleken
ser sin himmel stråla!«

Og hver Morgen spejdede hans kobberbrune Ansigt med Ørnebrynene og den isengrå Knebelsbart deltagende fra sin Rude på Jon Kvæghyrdes Driven sin klokkeklemtende Hjord på Græsning i Skoven og Malla Hønsepiges Kamp med sin fjedrede Flok om Ærtetruget. På Majstangens Rejsen med brogede Kranse og Papirsblomster, farvede Æg og Petrus-Hane i Toppen; på den blå Hørhøst og den gule Løvbjærgning, på Tapningen af Vårens hvide Birke og Julebrygget stillet til Svalning i Sneen — på Steffans Leg med Pind og Båd i den ørkesløst brusende Hammerelv, på al den kresende Puslen her i Skovens Skjul . . .

Kun når Anders Stenkula trængte på med sine Spørgsmål, over Morgnens Tyndtøl og Strömming, eller Aftnens Kille og Rambus, magrede Hr. Sixten — Tindingssåret glødede, som blottedes den syge Hjærne derinde, Fingerstumperne fumlede, Gyngeskamlen gungrede . . . Og han stirrede som selve Mychowitz, Medusa. General Aminoffs Ord i Tavastehus: »Så lad os da med Hæder begrave Fædrelandet!«, hans og hans Slægts Sum, tordnede pâny i hans Øre . . .

Den rastløse Strid, den daglige Kamp mellem de to Gamle for hver at fly sit Minde, sine Jærnets År — og udforske den Andens: hvorfra eller hvortil gik det Malm, der havde rådet over deres Liv og knust det? . . .

»Gammelt Sludder!« vrissede Susanna ad Lucas Jæger. Og Ramsen løb i Lancaster-Skolen: »Nördlingen og Poltava, Sveaborg og Oravais, Freden i Nystad, Åbo, Hamburg, Fredrikshamn« — mens man gjorde sin Nabos Næse til en Negers med en Trækulstump eller drog Lod om Bjærg-granater. Zacharias Pira fulgte jo med rystende Fingre Linierne i Wåhlins »Fäderneslandets historia« — han, som mistede sin Fader, den unge Trommeslager, ved Suttula og så sin Moder som tyveårig Enke, anede ikke Lærlingenes Moro dernede . . .

Hvad kom da Sverrig Steffan ved? Dette Rige, der kun halvvejs var hans? Hvorfor hjemsøgte det hans Søvn med sine Spøgelser? Hvorfor snublede hans Lege over dets Ligdynger? Hvorfor forfulgte Hr. Sixten og Lucas Jæger ham gennem de vårlige Skove og i Dansen med Susanna?

Jo — for flyede han til Moders Land, til Danmark, det lyse Land bag alle Skove, da — —. Hendes Broder, den unge Historiker Jens Wahl tog Guldmedaljen for sin Kommentar til Kansler Thomas Morus': »Utopia«. Men meldte sig som Frivillig i 48 og sprang i Luften med »Christian den Ottende« i Eckernförde Fjord. Og Morfader, den gamle Professor, faldt død om foran hans Navn på Opslagstavlen ved Kvæsthusbroen . . .

»Astrologerne lagde Jorden under Mars's Tegn,« sagde Farbroder.

Nej, lagde ikke Gud den selv?

Og — svor Steffan mod Jærnet, svor han da ikke mod Gud? Den, som ej bødede med Legemet, fik han ikke betale med Sjælen?

Tusinde Karoliner døde af Sår, Sult og Kulde, men ikke én af Sorg over Poltava. Men det gjorde Poeten Leijoncrona i Gesandtskabs-Hotellet i London! Efter Guds evige Lov!

Loven, der bød hver Jordfødt: Sixten Råbock og Anders Stenkula, Blinde-Olle og Denis Barchäus, Farfader og Far-

moder, at tjene Jorden, at tage Jærnets Kår, om man en Gang vilde vinde Himlens . . .

»Leder ikke hver Vej ind i Gud tilsidst?« sagde Fader.

De tvende Gamle derinde: tjent deres Tid havde de, uden Knurren, og legede nu dens Minde bort ved Fløjte og ved Kort, hilste hver Dag i deres Stue og hvert Ansigt, der gik deres Rude forbi, med Smil, som da de var Børn, Guds Tjenere . . .

Men — hvorfor flyede da bægge hine Ar, der tjente dem frem imod ham? som Hr. Sixten stønnende søgte Hvile for sit syge Ben og med Gaflen den Mundvig, hvor ikke Kindens Sår sved? Hvorfor vendte Anders Stenkula, der stræbte efter hvert et Møde, Ryg, strax han så blinde Gideon famle frem eller Manja Bælgkvinde krybe på sin Krykke? Hvorfor undgik han, som hver Dag nyfigent spurgte ind ad alle Morgongåfvas Døre, Ruinerne af de Smedjer, hvori han en Gang smeddede Gud hans Værktøj? Mens bægge undrende søgte Rede på, hvorledes hint Redskab skabtes, og hvortil det brugtes?

Var de Tjenestens År og deres Frugt: Lænken og Sværdet, dog ikke Guds, men Menneskenes eget Værk? Og ene hine Tider, Barndom og Alderdom, Guds?

Var ej Tårer og Blod, ej Vunder og bristede Tanker ham fornødne? Og Steffan ved hin Ed hans Tjener?

Var Urskoven Eden og ikke Kaos? O ja, hør dens Fuglekor! Men . . . Rå-Nils' Skrig på Forløsning, og Emanuel Branzell, den Vildfarne . . ?

»Karolinernes arme Genfærd« kaldte Farbroder Sixten og Anders. »Karoliner-Sværdet var den sidste store Klinge,« lærte han i Historietimen . . . Om Anders havde smeddet Sixten ligeså stort et Sværd, som det Fægtemester Porat havde lært Karl den XII og hans Slægt at føre, sad Sixten mon da forkrøblet og fortav sin egen Krig, men grov efter Guds: Jærnet?

Steffan gned og gned sin Pande mod Dørstolpen i dette Hus, en Gang Trældommens, nu Frihedens og Legens.

Da — han løftede hastigt Hovedet og stirrede.

Langs Husets Væg famlede en Skikkelse frem, i Pjalter,

med udrakt Stav — Et Ansigt, sovende med lukkede Øjne, i Lygteskæret, i Hårets grå Pude — et hulkindet, udslukt Ansigt, en Døds på Vandring . . .

Steffan trak Vejret kort og nikkede.

Det var Stolle-Namnlös — Tiggeren, der til alle Spørgsmål om: Hvad han hed? eller Hvorfra han kom? kun svarede, Lensmand som Bonde, enstonigt, med lukket Blik: »Långt borta ifrån landsvägen!« og som var kommet så langt fra og for så længe siden, at skønt hvert Menneske, selv i Värmlands fjærneste Afkroge, kendte ham, vidste ikke én det Navn, der en Gang var hans eller det Sted, hvorfra han en Gang gik ud. Med sovende Øjne, med famlende Stav, fri for sit Nummer og sin Plet på Jorden, kun endnu ej for den selv, huskedes Stolle-Namnlös — de Gamle på »Bjærget« syntes: fra altid . . .

Dér gled han nu gennem Sneen, med bøjede Knæ, med Staven i Hånden fra Gårdens Mørke ind i Folkestuens Lysbue.

Steffan grundede her i Jærn-Kontoret, i Bäckstugan. Havde han set Guds rette Barn, den blinde Pilgrim — eller Forbryderen, den blinde Dåre? Savolaxhyttans Olle, Adamshyttans Gideon, »Bjærget«s tro Brugere, blindedes de af Jærnets — eller af Guds eget Åsyn? som aldrig, her eller hisset, skulde åbenbares for Stollen, for ulydigt lukte Øjne?

Herre, vis mig din Tjener, i hvem du har Velbehag, og jeg skal følge ham!

Er Jærnet dine Kår, din jordiske Lov, da bøj mig under den — og jeg skal ikke mere spørge hvorfor! Men, o Gud, hvorfor skabte du da Värmland, din Lystgård, med Fuglenes Kor, med Digternes Sange og Vallonernes våbenløse Hænder og vandrende Fødder? hvorfor skabte du Värmland og Valloner?

Steffan vendte Hovedet og lyttede. Gennem Vinteraftnen, over de brændende Lygter og de snedækte Tage, sang en Stemme oppe fra Hovedbygningens mørke Etager:

»Nu, Jacobs Gud, med mig du var,
gör lyckosam den väg, jag far!
vår Herres Jesu Kristi frid
ledsage oss till evig tid!«

Det var Märta Moll, der sang — Vandringssalmen »för resande till lands och vatten,« hendes Faders, den gamle Kunstmesters, fra hans Rejser Värmland og Dalsland rundt, at bygge det Ovne, Hamre og Bælge —: en Jærnets Tjener og dog en Guds, en Lydig og en Fri . . .

»Svinhugg! Svinhugg går, Bro'r Sixten!« lo Anders Stenkula fornøjet derinde. De var ved Kille og frie . . . men han . . .

Han løb under Lygten op mod Hovedhuset, der over Tagmyldrets Sneflager og Fyrreskovenes dunklere Skyer rejste sit mørke Bjærg, tegnet af slukte Ruder og lukte Døre.

Hun skulde fortælle en Gang igen, som da han var Barn, om de Rejser fra »Paradis«, Hjemmet på Björkudden, Jærnets Rige rundt, og Møderne dér med Vallonerne, de Frafaldne, Fornægterne, Oprørerne mod dets Lov, — de Vandrende og Søgende, som han elskede og frygtede . . .

Han ilte ind ad Døren under Våbenskjoldets forvitrede Stentavle og de basunblæsende Engle, i den trange, mørke Forhal med Elsdyrshovederne og Panelerne.

Et Lys gled ned over Gelænderet og Trappens mange hulslidte, drejende Egetrin. Märta Moll gik forbi deroppe, sortklædt, med det hvide Hovedlin, den tunge Fletning over Skuldren og Lyset i den udrakte Hånd.

»Märta«, han sprang op ad Trinene, med to i hvert Sæt, »Märta, fortæl, å fortæl i Aften om den Gang, da I rejste, du og din Fader!«

Märta standsede og skyggede med Hånden for Lyset, seende ned på ham. Hendes Ansigt, så fyldigt og friskt, skønt så blegt og alvorligt, og den tunge, lange Fletning af Guld . . . »Madonna«, sagde Farbroder, »en jordisk Madonna«.

Ja, Märta Moll, »der også kunde hedde Maria«, sagde Farbroder — den fromme og den huslige, hun som styrede og ledede dette vældige Hus og altid dog kun lyttede ved Jesu Fødder, Datteren af den tro Kunstmester, den frie Vandrer, der tjente og lød — hun måtte kunne svare ham: Er dette Guds Vilje — Sixtens og Lucas Jægers Sår, Olles blinde Øjne og døve Øren, Barchäus' Flugt fra hans gamle Hjem? er disse Tjenerkår fornødne, Himmeriges Pris?

»Märta, vil du fortælle?«

Han standsede, åndeløs, på det øverste Trin og så op i hendes belyste og beskyggede Ansigt under Hovedlinets hvide Bånd.

»Men Steffan«, hun smilte — å det Smil, det sjældne, det havde været hans Barndoms eneste Varme! — »er du ikke femten Ar og skal til Karlstad Gymnasium næste År og blive Student? Det var jo den Gang, du var Barn —«

»Ja Märta«, Steffan klemte Hånden hårdt i Gelænderet, »netop! Jeg er ikke længere Barn og vil vide —«

»Hvad?«

»Hvad Gud mente med os, da —«

»Da?«

»Han kaldte os her ind til Fernebo«.

Han lyttede selv ved sit Herreds Navn — her på »Bjærget«: det fjærne Bo! . . . Märta Moll så på ham, under Håndens Skygge, hun nikkede vagt:

»Det kan jeg ikke fortælle dig, Steffan. Det må du selv erfare derude«.

Men Steffan rystede hæftigt på Hovedet.

»Nej Märta, her gror Jærnet, og her —«

»Her?«

»Her bor Vallonerne«.

»Og synes du de søger Gud?« Märta Moll strøg Lysets Tande. Hendes Stemme kom kold.

Steffan så på hendes Øjelåg, sænkede under de strenge Bryn — en Nonne . . . og Vallonerne! Hendes Hjem i »Paradis« — og hendes Møder på Landevejene . . . Han nikkede hæftigt.

»Ja, det, er det jeg vil vide!«

»Hvilket?«

»Om de søger Gud — eller flygter for ham.«

Märta Moll stod lidt, så sagde hun, med ét fraværende og blidt:

»Jeg kan gærne fortælle, Steffan, vi er ene i Aften. Men svare dig kan kun Gud selv«.

Steffan nikkede: Gennem os, Menneskene, som han skabte!

Märta Moll gik hastigt frem gennem den mørke Korridor, med Hånden løftet skærmende for Lyset, som viftede Loftsbjælkerne og Egetræsskabene frem og atter slap dem i Mørket bag Steffan. —

De sad i hans Barndoms Kammer, på den Løjbænk, han bares ind på, da han atter kunde hvile uden Jærnkorsettet, og hvorfra han med glippende Øjne havde mødt Dagen, de brusende Birketoppe og de baskende Skader, efter Vintrens Nat af Skodder, Spiddelys og Træormes Gnaven.

Og han støttede som den Gang sit Hoved mod Märta Molls Skulder, med sin Hånd i hendes.

Men nu brændte Birkebålet i den åbne, hvide Kamin, og dets Skær flagrede over Panelernes blegede Guldlister og Møblernes snoede og kuglede Ben. Og Mørket bag den lave Rude tætnedes af Fyrrekroner og Vinterskyer.

Og han skulde ej længere i Drøm lytte til et Eventyr, men årvågen til selve Livet: »Bjærget«s derude, ej længere fjærnt og ham, der skulde dø, uvedkommende, men nært, som Skovens Sus, som Blodet i hans Øren, gavmildt og nådeløst krævende ham, der skulde leve og stå til Regnskab for et Liv.

»Men Märta«, han så op på hende — hendes Pande glødede dér i Ildskæret, yngre, mer levende end før i Lyset og i Dagen, nu Barndommen og »Paradis« var nær — »fortæl først om »Paradis«, om Björkudden, og så om Rejserne i Järnbäralandet og dem, I mødte dér!

Märta Moll så hen for sig, de vågne Øjne gled bort som i et Slør, den hårde Hånd om Steffans lindede. Hendes Røst kom, knap hørlig, men kendt i hvert Ord, og foroverbøjet, med Åndedrættet gemt i hendes Skød, lyttede Steffan . . .

Og frem steg Næsset, Björkudden, af Värmeskogens Dyb, af Glafsfjordens klare Vande, med den gamle, røde Gård mellem mørke Graner og hvide Birke, under Grønsværstaget, med mossede Udhuse og Stolpeboder, i Sus af Vinde og i Lullen af Bølger fra det uendeligt Fjærne, som her omsider fandt Hvile.

I de græsgroede Spor kom Märta og hendes Fader kørende. For sidste Gang sprang hun af og åbnede den sidste Grind, og ved den grøntgroede Tærskel, hvor Bedsteforældrene, hvidhårede og milde tog imod, mens de solgyldne Birke dysse over Taget, og Fjorden blånede gennem Løvet, endte Årets uendelige Vej.

Hjemme — hjemme fra de altid nye Kamre, de mugne, kolde Rum, de altid nye Lyde af Fosser og Bælge, den nye Mad, de nye Mennesker! Hjemme i de kendte Stuer med de gule Lerkaminer, de tapetbetrukne Loftsbjælker og Væg-

genes bibelske Træsnit fra Nils Magnus Lundh i Örebro, med Dalurets Stemme, der fyldte det gamle Hus i Sommernattens Skær af Perlemor, her yderst på Næsset, bag Grinden, som Birkevidjen bandt . . .

— Bedsteforældrenes og Faders Åndedræt sov endnu i Stuens Em af Balsaminer og Gyldenlak. Men på Tå sneg Märta over det enebærstrøede Gulv, forbi Alkovedørenes Roser og Liljer, og i et Spring stod hun ude i Gårdens Græs, i et Gys for den dybe Dug om de nøgne Knæ, ét med Mossets og Bregnernes Lugt af Urtid.

Og til Halsen i Løv af Æbletræer og Fyrre, Birke og Graner, Vedbend og Jordbær, med Håret og Skørtet dryppende, med Fodsålerne suget af Dynd, isnet af Sten, kildret af Grannåle trængte hun sig fra Skovnatten ud til Fjordens Morgendis.

Mötterudshøjdens sorte Kegle svævede ene i et Hav af Hvidt, Bølgerne brast som Blærer i Sandet. Hun glippede, klam i Øjne og Øren, smøg i et Åndedræt af Klæderne og ned i Vandet, og stirrede gennem dets tunge, grå Kulde, stum som en af dets Stene og ventende som de.

Og Tågen spandt Vandene frem, sølvblanke, vuggende, Stendysser og Fyrreholme — sugede dem bort og spandt dem frem pány. Fugle hvislede over Disen.

Snehvid og lille stod Elgå Kirke pludselig under Skovene histovre. Hendes våde Isse glødede med Et af Sol.

Og i et Frydeskrig sprang hun op i Birkens Grene, og nøgen svang hun, svøbt i dens og sit eget Hår, mod Hjemmets Horizont.

Milevidt spejlende Sunde, dampende Åser, Prikker af Skibe, Røgstøtter af Gårde og Brug, Bjærgtinder ind i det Usynlige — Fjolen, Fjolen, »Paradis«!

Og fra Solen forsvandt hun ind i Skoven igen, vändende sig mellem Fyrrenes Marter-Ris, bidende af de umodne Æbler og nippende af de vilde Jordbær, ene og nøgen, med Fader og Bedsteforældrene det eneste Menneske på Næsset — hjemme!

»Märta! Märta!«

Faders Røst og fjærne Ekkoer fra usete Bugter og Sunde! Hun smuttede i Klæderne og løb gennem Løvet.

Og over det røde Davrebord, med den norske Øllebrød og Sandosten, lød nu Bordbønnen af »Mose och Lambsens wisor«, Georg Lybeckers fromme og forbudte Bog:

»Nu kommer du igen, du milde himlavän
och utaf land och strand
bereder mig min mat
och fyller upp mitt fat
utaf din rika hand.

Välan! i Herrans namn
och af hans nådes famn
vi taga nu vår spis.
Se'n skall af hjertans grund
vår ånde, själ och mun
sig öppna till Guds pris!«

— Om Eftermiddagen sad hun og Fader yderst på Næsset og hørte Bølgerne hviske om deres Langvejsfærd: om Kattegattets Storme og vilde Vande, om Bohusläns Klipper og Skær ved Kungelf, om Götaelvs grønne Enge og røde Gårde under grå Klipperygge, om Vänerns vejløse, blæsende Indhav, om Sivene og Ættehøjene ved Säffle, om Hare- og Björnö- og Glafsfjordens Skove og Øer og mange, hundredårige Brug, om Hvilen her i Björkenäs' Skygge, i Värmeskogens Inderste.

Med Hagen i Hænderne, med bøjede Hoveder lyttede de. Længst inde fra Sulvik kom Jössefossens Kogen, en dæmpet Hammer fra Elgå Brug . . . Og fra den anden Vig, Kyrkviken, en Rullen af Vogne, der svandt med Brisen over Fjorden — Bud fra en fortryllet By, Arvika, i Skovene. Og Elgå Kirke stod derovre med sin Spejling, stille som et Syn, der vilde svinde, om man strøg Hånden over Øjnene, men som dog altid stod.

Lyttende sad de i den dybe Hvile, under de hvide Birke og de mossede Fyrre, ene med Bølgerne, der som de var Värmlands Børn og Jærnets Tjenere; der bar det på de brede, flade Pramme fra Faktorie-Stedet inde i Sulviken, ved Terges gamle Offerkilde, hvor de tungt belæssede Kærrer med dampende Heste og sortsmudskede Mænd dukkede ud

af Stiernes Mørke med Læs fra Brugene dybest inde under Norge eller højest i Finnskovene: fra Nedre og Övre Adolfsfors, fra Fredros og Treskog, fra Lyred og Bortan i Gunnarskog ...

Ja, se dér ud forbi Klättholmens Fyrrebuket styrede de, fem i Tallet, de klodsede Pramme, tørnende sammen, drejende for de firkantede Sejls vage Pres, mod Bergsvik og Räfösund, til Glafvas og Hillringsbergs, til Stömne og Sölje Jærnværkers Brygger, til Vejene fra Lenungshammar og fra Brugene i Nordmark.

Og tro og flittige efter den korte Frist herinde, Rejsens Begyndelse og Slutning, drog Vinde og Bølger de lange Veje tilbage, ad Hare- og Björnöfjord til Låka og Byelv, til Vänerns Fyr og Göteborgs Kajer — som Märta og hendes Fader i Morgen skulde køre gennem Grinden ud at tjene for Jærnet pány, for Värmlands Herre.

Om tusinde År hviskede Bølgerne, om Sekler i hans Tjeneste. Om Olof Trätäljas Gravhøj i Sifhälla, hvor Børnene nu legede og med den hule Hånd søbede Vandet af Offerhulen i dens Top. Og om de Dage, da Bølgerne bar ham selv, det første Menneske i Värmeskogen, Træfælderen med Øxen i Hånd, den landflygtige Prins af Ynglingaætten, på hans Bejlerfærd mod Solveg, Halfdan Gulltands Datter i Solöar Kongerige. Om Gudehov i Väsby og Odenstad, om Håkons, Ladejarlernes Fader, og Atle hin Smales og deres Vikingers frygtelige Stævne, da Ejvindr Skaldaspiller sang, og Blodet flød til Vänern og blandede dens Vande med rødt, om Snækkerne, der slumrede på Fjordens Bund eller opfiskede, rundt om i Värmlands Gårde som Chatoller rummede sene Slægters fredelige Skatte.

Om Stier under Stafnäs' hvide Pile, hvorad Pilgrimsskarer messende drog uden Stav eller Sko mod Gladisvall hellige Kloster, og hvor nu kun Hyrdepigens nøgne Fod løb, og hvor hendes spæde Røst kaldte ad Kvæget i Rørene. Om de talrige Herregårde og Brug i Gillberga brede Dal, der lavstammede og røde, fra de høje Skove og de vildtgroende Parker skuede ud over den glidende Strøm. Om Vestibulen til Björnö Gård, hvor alle de henfarne Ejeres Portrætter skuede ned, fra Värmlands Foged Peder Olsson, der delte

Grænseskel i Värmeskogen — og gav Björnö dets endeløse Skove, til Crispin Löwenhielm, der løb fra Värmlands Bord med en Træske og kom igen at søbe dets Mad med en Ske af Guld, den første af urolige og hjemkære Jösser.

Om Sven Hilding på Hillringsberg, der faldt for Piccolomini ved Breitenfeld i Trediveårs-Krigens Dage; om Karolinen på Berg, Carl Palmfelt, som fangedes ved Niepr og trællede i Tobolsk i fjorten År; om Gustavianen på Fors, Major Carlstén, Helten fra Muhengini By. Om Kanonerne, som Bølgerne slæbte til Gustaf Mauritz Armfelts Hær ved Eda — tredsindstyvepundige Mørsere mod Hunger og Frost og Tyfus! Om Georg Adlersparres Proklamation til västra Armé, der læstes den Dag i Dag i Ökne Gæstgivergård: om det hardt tilintetgjorde Fædreland . . . om Jærnet og dets Lege . . .

Og Bølgerne hviskede for Märta og hendes Fader, der lyttede, om de Navnløse og Glemte, om de vexlende Slægter, der havde færdedes bag Gårdenes lange Vinduesrækker og skuet ud mod Skyernes og Trækfuglenes Dragen gennem den ensomme Dal. Om Børnenes nøgne Liv mellem Sivene i Leg med Bævere og Oddere; om Sønnernes og Informatorernes Vinken fra de hængende Karme, der drog til Uppsala Universitet; om Døtrenes Elskovsmøder i Syrénlysthusene, om Anna Lisa Lilljebjörns og Erik Gustaf Geijers på Odenstad og Laura Tegnérs og Edgrens i Kila. Om Markedsfærder og Slægtsbesøg i Firspandskarosser, der læssedes på Færgerne og vandtes ned til Landevejen fra Karlstad, som endte mellem Birke og Siv over for Vejen fra Norge. Om lange År, henvandrede under åben Himmel, hendrømte i vuggende Både, henspillede ved Violin, hendansede på Gæsteri, her hvor de sad én Familie fra Gård til Gård. Om Alderdommens sidste, ensomme Timer, når Trinene genlød i de øde Stuer, og de rindende Øjne søgte ud over Elven, som åndede gennem den hjemlige Dal med det vadende Kvæg og de kendte Gårde et Budskab om Målet, det ukendte Hav bag Värmeskogen.

Ja, »Paradiset«s Bølger hviskede om et Liv i Frihed og legende Glæde, et Vallonernes Liv — men hviskede også

om ét i gloende Ovne, i røgomhyllede Smedjer, skjulte bag Herregårdenes Parker; om aldrig tiende Hamre, om altid kværnende Hjul; om Barndom grå som Ovnenes Aske, og Alderdom, der aldrig gennem Labbhiens Hornrude så Solen skinne over det grønne Gillberga.

Om dem, der i Fællig med »den svenske Industris Fædre«, Paschilius Dionysius Chenon og Louis de Geer de Chaynée, drog herind i de fremmede Skove — og som fik Hestens Rolle foran Jærnets Triumfkærre, Valloner også de . . . Hør Smeddenes Navne derude: Anjou, du Bois, Boivie, Drougge, Pousette, de Bourgh — Søn efter Fader, fra År 1600, hamrende foran Essen . . . Som de la Tuange, van Ferren, Poignant, Nauclér, Kolthoff, Rhodin: tronende for Enden af fyldte Gildesborde, dansende i Spidsen for den Langdans, der slyngede gennem Dalen sin Kæde af Ungdom og Musik . . .

Ja, Valloner alle — som Sibalon, den vældige Smed, Samson på Hillringsberg, der en Dag slængte Essens gloende Jærn gennem Herregårdens Rude, bandt Forvalteren under Hamren og brød Smedjen ned over sit Hoved og begravedes under dens Ruiner . . .

Men tys — Spiddelysene brænder over Bordet under Björkenäs' lave Tag. Med bøjet Hoved, med foldede Hænder læser Fader Salme 308:

»Kristen, var för Herrens skull
mänsklig ordning undergifven!
Fullgör, glad och kärleksfull,
denna lag, i ordet skrifven:
»Frukta Gud,« är Kristi lära,
»och därnäst din konung ära!«

Og næste Morgen sad Märta og hendes Fader i den tohjulede Karre med Værktøjskisten og nikkede Farvel til Morfader og Mormoder dér under Tagskæggets Mos. Og Grinden åbnede sig bag Fyrrene, og Paradis-Drømmen var endt. Det gik ud i Järnbäraland pâny — at for Herrens Skyld lyde Menneskenes Orden. —

— Märta og hendes Fader kom kørende højt oppe over Klarelvsdalen, ad den nye Landevej gennem Södra Finnskoga,

fra Letafors, Värmlands nordligste Jærnbrug, hvor Fader havde tilset Stålovnen og repareret den Widholmske Bælgmaskine.

Slæbebremsen skreg i Vejens stejle Fald. I den dybe Stilhed kun dens Gniden og den lille Bjærgfinkes ensomme Pippen, de to Lyde, der altid havde ledsaget Märta og hendes Fader på deres Færden heroppe. De havde for en Time siden forladt Letafors' statelige, hvide Bygninger, rygende Ovne og malende Møller og Arbejderby, spejlet med det grønne Skovøde i Leten Sø, og senere kun haft den græsgroede Landevej mellem de hængende Birke og mørke Fyrre for sig.

Det var hen i August og allerede Høst her i de høje Skove. Forude lyste Løvet gulligt, gennem den blikstille Luft sitrede visne Blade ned. Rødbrogede Svampe, Tyttebær og Multebær blussede mellem de mossede Klippeblokke. Nu og da vaktes Märta og hendes Fader af deres Tanker ved det fjærne Sus af Fuglevinger højt oppe i det skyløse Himmelblå.

Märta begyndte at synge, sagte og klart som den lille Bjærgfinke, Wallins Salme for Vejfarende, hendes og Faders Rejseledsager:

»I Herrens namn far jag åstad
och är i Gudi trygg och glad.
Jag skils från mina och mitt hem,
jag dig, o Gud, befaller dem!«

Fader var sprunget af Vognen, ti her hældede Vejen afgrundsdybt over Vingäng Sæter og Herregård. Hjulbremsen skreg, hans magre Hænder og Skuldre spændtes mod Fadingen, Hesten stemmede Benene mod Faldet.

Her slæbte Kærrerne nede fra Elvens Pramme Jærnet op til Bruget, en Mil i uafbrudt Stigen, og her, i de dybe Hjulspor, ihjelkørte Bønderne fra Bjurberget hvert eneste År deres Heste. De var pligtige at fragte Trækullet fra Milerne og Jærnet fra Elven. Og Loven af 1811 brød ingen, der vilde redde Hytte og Jordlod i de Skove, der en Gang var deres, men som Kronen skænkede Bruget. Så måtte da Hesten, den tro Kammerat, den eneste Hjælper i Tolvmileskovene ofres. Og her i disse Bakker blev den det.

Märtas Stemme sitrede, men hun blev ved at synge, ti hun vidste, at det var Faders Ønske. Og over hans bøjede Hoved med det sorte, krøllede Hår og Skæg og den hvide, hule Kind sang hun Forbønnen for ham og sig, for hver af Jærnets vandrende Tjenere:

»Värdes, gode Gud, bevara,
våra vänner i vår bygd!
Hjälp dem i all nöd och fara,
slut dem i ditt milda skygd!
Värdes mild hos alla dröja,
som, att vinna dagligt bröd,
hafvet eller jorden plöja:
var, o, Herre, allas stöd!«

Fader så op på hende og smilte med de gulbrune Øjne — Faders lille, usikre Smil — —

I det samme åbnede Skoven sig tilhøjre, og under dem lå den milelange Dal med Elvens lyse, slyngede Bånd, streget af de tusinde drivende Tømmerstokke, under Bjærgenes Rækker af vældige, sorte Skovtinder. Den østre Kysts sølvgrå Gårde i Landsbyernes Klynger, og Holmbergs og Branäs' Fyrremure lukkede over Flodens vestre Bred.

Endnu en Drejning, og Elven borede sig endnu nogle Mile bort mellem Fjældene, svindende som en Sølvtråd i den dybe Dal. Fastnäs, Ennarbolshammaren, Ekesberget og Aurenaberget mørknede Himlen derude med svimle Kroner, Lider og Åse, mens de sneklædte Bjærge i Dalarne svævede i hvide Skyer over Ransby Skovene, og neden under Vingängsjöens halvtredsindstyve Holme svømmede, og Ofvansjöbygden hvilte, de grå Bønders Hjem.

Dér boede Ejerne af de endeløse Skove, hvis mørkegrønne Filt gennemdroges med gule Bånd af »Ulfvelöpene«, de afsledne Sandskrænter, hvorad Tømmerstokkenes vilde Stod Vintertide jog ned, med Skovhuggeren ridende på sig, et Dødsridt mod Elvens Is.

Ja, det var dette Land de berejste, og som de bad Gud velsigne deres Færd igennem!

Hun lempede sin Hånd hen over Faders, mens hun sluttede Bønnen:

»Gud, din allmakt oss ledsage,
att vi nå en önskad hamn!«

Hvor ofte havde hun ikke, rundt omkring på Brugene eller i Gårdene, hvor de overnattede, hørt Kvinderne sige til Fader, eller senere, da hun var blevet større, hviske det om Aftnerne, når de troede, hun sov på »gjället«, Sengestedet oppe under Loftet, mens de samledes om Talglyset: at det var Uret af ham at føre hende med på de evindelige Rejser i alle Årstider og Vejrlig. Var det noget for en lille, ung Pige?

Hun smilte — å, de skulde vide, at kun her i Verden vilde hun være, her på Vognen, som Faders Hånd støttede, under hans Ulveskindspels i Vintrenes Snefald, ved hans Side på Bådtoften i Sommersolen — ja, kun her! end ikke på Björkenäs, i »Paradis«, hos de to Gamle!

Ikke noget for hende? Hvad andet skulde der være for hende end at følge og trøste Fader i hans Ensomhed og hans Sorg over Moder, der døde, den Gang hun fødtes, og som hun af Gud sendtes til at erstatte?

O, vidste de, hvor lykkelig hun var, når hun kørte forbi deres trygge Gårde bag Grinder og Hegn, mens de tændte deres Lys derinde, og Regnen blindede hendes Øjne på den mørke Skovvej herude, og hun og Fader skulde se at finde frem til en eller anden Stue langt henne, til Søvnen på Ovnbænken i en Finnes Røghytte, i Loftssengen i en Kulsviers eller Soldats, i Kalveskindslagnerne hos en Storbonde eller bag Sparlagnet i en Brugs- eller Herregård — men altid sammen og ene to!

»Hun kan jo intet lære!« klagede de. Hun smilte. I Husforhørs-Protokollen stod ved hendes Navn, i samtlige Kolonner Karakteren A + ved decologus som ved coena Domini og baptismus — derhjemme hang jo »Hustavlen« med de 10 Guds Bud på Væggen, og endnu aldrig var hun blevet Svar skyldig, hverken på questiones Svebilii, Syndsbekendelsen eller Davids syv Bodssalmer. Præsterne kunde bare spørge . . . Men de spurgte sjældent, for de vidste, at Fader, ligesom de gamle Morforældre derhjemme, var »Læser«, var Tunborgianer og ej begærede Almagtsriget, men

Nåderiget, og havde sin Værktøjskasse fuld af de forbudte Bøger: af Nohrborgs: »den fallna människans salighetsordning«, Elias Wolkers: »Det andeliga presterskapet«, Rutströms »Sions sånger« og Bålds »Passionsugen», fromme Betragtninger og Salmer, som de læste højt af, når de i deres Hviletimer sad ved Søernes eller Elvenes Bredder, mens Hesten bedede med løste Tøjler, og Vinden hviskede i Løvet.

Dér lærte hun også at stave og skrive efter Cramér, at regne efter Falck, og Historie og Geografi efter Ekelund, Cnattingius og Sköldberg, eller efter hvad Fader huskede af den store Tuneld, som stod på Hylden derhjemme på Björkenäs.

O, ingen havde det som Fader og hun! de behøvede slet ikke at tale sammen, de kunde blot se på hinanden eller røre hinandens Hånd, så vidste de Besked. De havde jo vænnet sig til at tie på de ensomme Skovveje og Elve, blandt de fremmede Mennesker, der ikke forstod dem og ikke syntes om dem, fordi de ikke, lig alle andre Värmlændinge og da særlig Jösser, var glade for Dans og Musik og verdslige Sange, men som dog ikke kunde undvære Fader. Han var jo Värmlands dygtigste Bygmester og havde forlængst været »Bergkonstmästare«, om ikke »Jærnkontoret«s Herrer havde stået ham imod for hans Herkomst af Almuestand og hans Tro som Sekterer.

Hvor dygtig Fader var, det vidste alle, men ingen uden hun og de to Gamle på Nässet, hvor han var vis og god.

Hun smilte til ham, som han nu atter svang sig op i Kærren, og Hesten i rask Trav førte dem ned ad over Vingäng øde Sæter, med de allerede stængede, barkklædte Boder og Stalde, ad Broen over den skummende Vinga Bæk, med Herregårdens Gavl mellem Løvet, mod Elven, der dyb og bred og blank ligesom steg og steg dem i Møde med sit blanke Spejl — til de holdt i Færgelejets Sand, og Tømmerstokkene drev dem forbi, en for en eller i Stimer, i lydløs Strømmen hen over Brødre, der var strandede mellem Breddens Bådstene, hvor de rustne Ringe bandt de rykkende Eger, eller gennemsivede var sunkne ned på den krystalklare Elvs Leje af Sand. Færgemandens Hus kiggede frem histovre mellem Birkene med røde Vægge og hvide Vindues-

rammer, og oppe bag det, på den halvt fuldendte Vej gennem Dalen, røg det blåt af andre Gårde.

De var atter mellem Mennesker, og som altid da vexlede de endnu et Blik, som en Tak for den fælles Ensomhed.

Og Fader satte Hænderne for Munden og brød Tystheden med sit høje Råb:

»Færge! Færge!«

Det gav Ekko hen under de skovklædte Mure, hvor Vandet strømmede blåt eller blundede mørkegrønt i Vigene, Klarelvens talløse Bugter.

»Færge! Færge, ohøj!«

Og så vuggede de da på den store Elv, Sverrigs største, som 56 Mile lang, fra Nässfjäll og Fämundsjö i Norge, under mange Navne: Trysil, Storan, Klaran og Göta randt Värmland, Vänern og Götaland igennem, at tømme i Havet sine rene Vande, sine Skatte fra Bjærge og Skove: Jærn og Træ — Guds egen Fodsti gennem Urskovene, Pulsåren, der vakte det sovende Värmland, og hvis Sitren nemmedes selv i dets skjulteste Krog.

Som Märta Moll nu gyngedes her af den ilsomme Strøm, med Hest og Køretøj, og de frem og tilbagetravende Færgefolk med deres Trægaffel tvandt den dryppende Jærnkæde om Hjultrissen, slappende den på den ene Bred og spændende den på den anden, med de nøgne Fødder klaskende i det våde Dæk, fornam hun om sig det lange Træk af Floden, dens dybe Ånde fra Jordens Inderste, fra Bjærgenes Sne, fra Skovenes Grønne og Fossernes uophørlige Kogen, fra utallige Hjul i Savværker og Møller, i Kæmpebrugene, der Dag og Nat hvileløst malede Jærnet og Træet, som den bragte.

Hun knælede på Færgen, med Panden og Hænderne dukkede i Vandet, som flød hun selv med i den rastløse Strøm. Aldrig følte hun sig fri og aldrig bunden som her på disse vældige Vande, Jærnets Tjenere og Evighedens Bud, Udsendinge fra Malmens og Guds Hjærte.

Tømmerstokke tørnede mod Færgen, dukkede under og forsvandt, Hestens Manke og Märtas Hår flagrede i Brisen,

Skumstænkene hvidnede i Solrøgen under de blånende Skove. Vingäng utallige Holme, Bjærgmurene, Himlen sejlede med —

Færgen skurede i Sandet, og alt hvilte atter. Kun Elven ilte, kaldende, vinkende dem, som en Gang Olof den Hellige til Kors- og Krigstog mod Nerike og Vestergyllen, at omvende og erobre — —

Pilebuskene i Engene blæste. Her mødtes fordum ved Botvidsmesse Pilgrimsskarerne — fra Sverrig på Færd mod Olofs Grav i Nidaros, og fra Norge mod Sankta Birgittas i Vadstena — og ved Mickelsmesse igen på Vejen tilbage til Døgnets Dont. Og her stod endnu Vingengene fulde af dybe Gruber efter de Danse, som de trådte, Favn i Favn, i Syndefrihed og Mjødrus . . .

Og om Engene lå Gårdene, énetages, sølvgrå af Ælde, med Vinduers og Døres Rundbuer og Tages Hvælv. Derinde gemtes Runestave og Rosenkranse fra de Dage og Pergamenter med Messenoder og Munkestil. Men Flinteøxer hang i Ovnspjældets Snor til Værn mod Graim, Hök og Bold, de ældste Beboere her i Elvdalen, der ej undte Efterkommerne det blidere Liv. Uforståelige Ord på Latin råbte fra Børnenes Munde under Legen, Striden og Bønnerne mellem Sommerens Blomstermylder eller mellem Vinterens Dragklæder og Vægstokkenes bibelske Malninger i Blomster og Løvværk.

Højt over Tagene, lagte med Sten for Høststormene, langt ude i det fjærne Blå kløftede sig, i Ömtberget og Slettnehammar, Porten ind til Norge, »Verdens Ende« for Menneskene i de grå Gårde og for Märta og hendes Fader med. Ti derud igennem, til det fremmede Rige, førte aldrig deres Vej. Men foran snoede den sig, i utallige Bugter: Elven, lysende hvid, spejlende Himmelstriben mellem de skumrende Tinder, Vejen til Järnbäraland.

Men for i Aften forlod Märta Moll og hendes Fader den og drejede ned gennem den mørknende Birkeallé, mod Dalby Præstegård på Bredden, hvor de skulde overnatte. Hos Pastor Rudenius var de altid velkomne, han var jo en Frafalden som de, en »Læser«, hvis Embedsbrødre mere end én Gang havde forklaget ham for Domkapitlet, og som

kun kunde takke Biskoppens Beskyttelse for, at han endnu sad i denne Præstegård — eller det, at den ikke attrædes af nogen anden . . .

Ja, se dér stod han selv på Trappen i Vadmelsvams og Skaftestøvler, hjemkommen fra Besøg i sit Kald: Timileskoven, Värmlands nordligste, stort som Visby Stift. Men hans Ansigt lyste under de blodige Rønne, som havde han ikke færdedes ad Kreatur-Stier, under kolde Bjærge, over Moser og Elve, i Hiifolkenes Tømmerhytter og Finnernes Røgstuer, men i Sol og høje Sale.

Nu fik han Øje på dem og gik dem hilsende i Møde:

»Velkommen, Broder Moll, velkommen!«

Sent på Aftnen stod Märta Moll ved Vinduet under Barktaget og hørte Faderen og Rudenius tale dernede om sidste Hæfte af Rosenii »Pietisten«. Hun åndede den blikstille Luft, der alt her, så højt mod Nord, smagte af Rim. Svindende hen som en natlig Sky tronede Branäs mod Himlen.

I den dunkle Tysthed kun de alvorsfulde Stemmer dernede, kun Elvens ilsomme Strømmen, en Tømmerstoks Dunken mod en Sten, en bange Pippen i Engene af Dalrypen.

Et pludseligt Flammeskær, hæse Råb, en tung Skuren — Under Fakkelild trak en Flok Fryksdalinger en forsinket Jærnpram op ad Elven. Hun så de lavstammede, mørke Skikkelser bevæge sig mellem Luerne, den røde Røg bølgede over Branäs. Hun hørte Pramkarlens klagende Råb fra Floden. Så var de borte i Skovene, i Elvens Drejning.

Og atter stod kun Branäs' sorte Sky, atter lød kun de alvorsfulde Røster dernede og Rypens fortabte Klynken i Engene, atter åndede kun den høstlige Luft — en Anelse af Vinter.

Men Tømmerstokken dunkede fanget ved sin Sten, higende fra den trange Dal, mod sine Brødre, ud at svinge sin Ege i Värmlands kværnende Hjul eller gynge som Planke i dets Dansesale . . .

Næste Eftermiddag, i den skrå Sol, kørte de ned ad mod Osebol Færge. De havde hele Dagen fulgt Landevejen langs Klaran, over de skummende Bielve, Likåen, der i fordums Dage fragtede Kisterne gennem de stiløse Skove til det

nu overgroede Kapel, og Femtåen, som i hvide Vandfald kogte langt hen i Hovedelvens lyse Vande, mens Stangjærns-Hamrene dunkede, og Melmøllen brummede inde i Bjærgkløften.

Snart kørte de dybt nede, hvor Tømmerstokkene drev, og Jærnprammene skoddedes op mod Strømmen med lange Stave, med Kæmpeårer og trukket af syngende Mænd på Trækkestierne, snart højt oppe under Fjældsiderne, hvor Elven sås i sit kommende og svindende Løb gennem den uendelige Dal, med Herre-, Officers- og Bøndergårdenes hvide, røde og grå Prikker på Næsstumperne, i Engstrimlerne eller Skovenes Fyrrereder.

Ene Bjærgfinkens Pippen spurgte heroppe mod den fjærnblå Horizont, Løvet suste langmodigt, og Vildbækkene sprudlede i de hule Trærender, hvoraf Hesten drak mellem dansende Myg. Gennem Augustdagen kom en Lugt fra de dybe Skove, af Gær, en Em fra frysende Skjul, hvor Solen aldrig skinnede, og Sneen biede Året rundt de næste hvide Fnug. Nede fra Dalen bar Vinden hid de fjærne Slag af Banketræer fra Kvindernes Vaskepladser, og Osen af deres Ild. Eller spredte Stemmer — fra Flöterne, fra Elvchefens Båd eller Tømmerhandlernes og Købmændenes Pramme.

Det var »Sätersöndag« — Dagen, da Dalens Døtre, der hele Somren havde levet på Sætrene, ene med Kvæget, efter at Fæboderne nu var stængte, og de klokkeklemtende Køer drevet hjem til Staldene, viste sig i Kirken igen. I Långaf kørte de gennem Kirkegængernes festlige Skarer, som flokkedes på de grønne Tun under Kirkens høje Spir — store, statelige, lyse, Skovenes og Bjærgenes Børn i deres gamle Dragter: Mændene i knælange Frakker, kantede med røde Bånd og med røde Lapper på Skuldrene, røde, toradede Veste, gule Elghudsbuxer, udsyede Strømper og Skindkasketter over det lange, rundklippede Hår; Kvinderne i blå Vadmelstrøjer med opadbøjede Skød under Fårepelse, rødbræmmede Skørter, med gule Bukkeskindsremme i Skoene og Halm flettet i Håret.

I tause Flokke, med Salmebogen svøbt i de blomstrende Tørklæder, med Isopkvisten mellem Fingrene stod de og ventede, Husfædrene og -Mødrene og de unge Karle.

Og nu rullede Langvognene frem, læssede til Randen med Sæterpigerne, der denne Dag kørte, mens Husbondsfolket gik —: leende, rødmende Ansigter, flagrende, gule Fletninger, spraglede Skørter og Hovedduge.

Og Kirketunet blev levende af viftende Skindkasketter, Lommetørklæder og Salmebøger, en Råben og Leen, en Stimlen og Rækken Hænder ud.

Pastor Rudenius, som var kørt denne Mil til sin Kirke med Märta og hendes Fader, så smilende til i sin mørke Dragt og med Biblen ved sit Bryst. Han så Husfædrene rulle Brændevins-Ankeret frem og vidste, at det skulde tømmes under Præknen til Knerk- og Sandostene, som Pigerne bragte, til Sukkeret, som Karlene til Gengæld trakterede med. Han så Pigerne med Hyrdetaskerne af spundet Kohår og Birkebarkstejnerne med Bladguldssiderne i Bæltet række Lébåndet, flettet af Birkerødder, udsyet med hvide og røde Trådduske, til Knøsene, og han vidste, at de Unge Natten før denne Solskinsmorgen havde slumret sammen på hendes Soveplads på Tagsparrerne over Stalden.

Men han vidste også om endeløse, ensomme Timer histoppe i Sæterstuen, om Malkningens og Kærningens Møde, om Søgen efter bortløbne eller mosegåede Køer, om Augustnætter med Bjørnenes Knurren, med Ulvenes og Lossernes Glam. Og han vidste om det Bånd, som Karlen nu fæstede ved Leens Knag, at dets søde Natteminde vilde ildne Armen i dens trælsomme Mejning mellem Græsskrænternes Kampesten og Fyrrerødder. Og hans Ansigt lyste blidt mod hans gæstevenlige, muntre og karske Folk, der værnet af de Skove, der gjorde dem rige som Fyrster, lød Biblens Ord, arbejdede i deres Ansigters Sved, betalte deres Skat i Rovdyrshuder og ej kendte Forskel på en Femhundreddaler-Seddel og en Femogtyveskillings-Lap.

Men et Glimt af Harme, af rådløs Vrede foer mod en svær Mand i stiv Bydragt med Halsbind og blommet Vest og Pengekat hængende over Armen, der langsomt og smilende nærmede sig ad Vejen mod dem af Bønderne, som ejede de mægtigste Skove: Elov Magnusson i Uggleheda og Elias Bjur på Aspberget i Höljes, hvis Skove gik over mere

end 120,000 Tønder Land — Manden fra Norge, fra Göteborg eller Uddeholm, den Fremmede i Elvdalen, Opkøberen af dets Skove, dets Hjem og dets Lykke, Tidens og Mammons Bud.

Fader vendte sig på Vognfjælet og så efter ham. Timileskoven, Tolvmileskoven — hvert År skingrede nye Savmøller, drev nye Horder af Tømmerstokke i Elven, med nye Brugsmærker huggede i Nakken — men altid: norske, Göteborgske eller Uddeholmske. 60,000 Tylfter Tømmer sejlede sidste År derude, styrede fra Roden ud mod Havet, mod Holland og Frankrig, lod de endnu små og fjærne nøgne Pletter tilbage deroppe på Bjærgene og drev »de grå Bønder«s Sønner fra de Gårde, som Fædrene gennem hundreder af År ej forlod, til Norrlandskørsler for Fremmede. Mens Husbondssædet varmedes af den Göteborg-Forvalter . . .

Fader sukkede, og med Hovedet bøjet fornam Märta, at de dog var dette Lands Børn og dets Fjender og Sorger deres.

Længere nede i Dalen, i Ny Sogn, mødte Märta og hendes Fader mange fremmede Rejsende, men ingen farlige som hin Bymand, alle Bjærgets og Skovens Børn, Vallonerne, de navnløse Vandrere.

De mødte Bissekræmmeren, »Knallen«, en Dalkarl, en Vestgöte eller kanske en Numedöling, en Normand, stræbende under sin store, sorte Lædersæk med de utallige Remme og Spænder. Og i Flokkevis Pigerne fra Mora, på Vejen hjem under Høstsolen, fra Sommerens Vandring Sverrig rundt med Skræppen fyldt af de fine Hårarbejder, der, i Ringens Form, indviede så megen Elskov og, i Kransen om Silhuetten, favnede så megen Sorg — Livets og Dødens Piger, lyse og kyske, Festen hvor de kom hen, i Bondehytte som Herregård, i deres farverige Dragter og hvide Hovedlin.

Og »Ämbetsmännen« kom, Värmlands vandrende Håndværkere, i Hobevis eller én for én: Nøglesmedden med sin kørende Ambolt og Stålringen på sit Bryst, hængende fuld af Låse; Malungskarlen, Pelsskrædderen, alt nu på Færde, med Elghudsrullen under Armen og Ryggen krummet under Skind; Skomageren med svensk-, engelsk- og egebarket

Læder og Knipper af spundet og beget Skogarn; Maleren, nede fra Jönköping, med Farvepotter og Pensler så lange, at han støttede sig ved dem, og, en enkelt Gang, Mureren, en sjælden Fugl heroppe, hvor der fandtes nok af Sand, men Ler kun i Midskogen. Og Pariaen blandt dem alle, den arme, sorte Skorstensfejer, listende med Bøjle, Kost og Ring mellem de lyse Birke, skyet selv af Fanter, og nedpruttet på alle Gårde, hvis Ovne af Kampesten sagtens holdt en Smule Skorstensild ud.

Ja Fanter mødte de — Vognlæs af stirrende Øjne og Urskove af Hår, af gumlende Kællinger, skældende Mænd og halvnøgne Piger og Børn, af Geder og Grise, Kaffekedler og Slibesten . . . Huse på Vandring, Menneskeheden på Opbrud og Landsflugt, med Duften fra Assaria Land, fra Indus og Ganges, fra Himalajas Rod.

Märta så efter den skingrende og hujende Horde, til dens Skarlagens-Kasteklæder, Kobberørenringe og Guldbrokades-Skørter, Lækattehuer og nøgne Lemmer, dens Stemmer i Jordens første Sprog, forsvandt i Hvirvler af Støv.

»Det var gamle Kalles Følge,« sagde Fader, »»vanha Koarlen joukko«. Gud lede dem hjem!«

Hjem til Smyrna, til Levant og Hellespont, til Morgenland fra det yderste Hav, hvor syv Århundreders Pilgrimsfærd endte? Å nej, Jorden rundt syv Århundreder igen — Folket fra Eden og Babel . . .

Märta så frem ad Vejen, under Bjærgskovens solskinnende Hæld. En sort Skydstavle dinglede histhenne på sin Stang, med Milenes Cifre, og uendeligt fjærnt i Disen mellem Åstrandsberget og Ennarbolshammaren, hvidnede som en Tråd Vejen i Eksherred, hvorad Sverre Præst og hans halvfjersindstyve Birkebeiner drog, på Jagt efter Krone og Ære. O, den ældgamle Vej gennem Dalen, langs Elven, Krigeres, Handelsmænds, Pilgrimmes — Vejen omkring Jorden, efter Eventyr, Penge og Gud . . .

Nu standsede Fader og hilste på deres nærmeste Fælle, Bælgmageren, som travede frem med sin Værktøjskasse på Nakken, de mange Træprøver i Bæltet og Modelérskrinet og Tegnerullen under Armen.

Han kom fra de vældige Uddeholmsværker ved nedre Klarelv: Munkfors, Deije og Mölnbacka og fortalte, med Grævlingeskinds-Huen skudt i Nakken og Messingbrillerne på Næsen, om de nye Bælge, som engelske Ingeniører var ved at stille op dernede.

»Bælge af Jærn!« stammede han og fægtede med de stumpede Fingre, »hvad skal de så med Bælgmager mer?« og han stirrede trist gennem de irrede Glarøjne. »Og Varmblæst laver de, hvor én nu kommer — lige siden David af Uhr byggede den første ved Brefvens Brug . . . De sparer Kul, siger de — men de sparer også Bælgmager!«

Fader pillede med Pisken ved Hestens Nakketræ.

»De får bedre Ovngang,« sagde han dæmpet, »bedre Jærn — og mere.«

»Ja,« Bælgmageren løftede Hovedet, »én får ikke tænke på sig selv — og trøste sig med, at én er gammel.«

Fader nikkede, og Märta så på de to, som var grånede i Jærnets Tjeneste, og af hvilken den ene nu stod ved sin evige Afsked.

»Meget vil ændre sig her i Värmland, Mester Moll,« sagde Bælgmageren, »den varme Blæst vil kanske snart blæse de Patroner bort, der nu blæser ad mig . . . Men — bedre Jærn og mere — så får ingen klage.«

»Hej, ohøj! o hiv, o høj!« sang det fra Elven.

Stampende i de sandede Skrænter hev en Skare mørkhudede Fryksdalinger, foroverludede under Rebene, en vældig Pram, ladet med Jærn til Randen, op mod den stride Strøm.

»O hiv! O hoj!«

Fryksdalingerne, de uroligste af alle Värmlændinge, de i tusindvis gennem det ganske Sverrig Omkringvandrende, de hvis Kvinder og Oldinge ene fik skøtte Agerstykkerne derhjemme, spændte her for Jærnet . . .!

Det var Hvitsandsboer, fra de endeløse Sandsletters ensformige, tyste Fyrreskove og Dværgbirkens Hjem på de høje Bjærge.

Og nu — et Råb, en broderlig Hilsen: forbi Faders Køretøj og Bælgmageren skridtedē med lange, tunge Fjed

en Klynge Grubetømmere fra Fryksände og Sunne Sogne, »Bønderne«, som Grubekarlene smædende kaldte dem — og på hvis Arbejde med Underbygning og Afstivning af Stollerne deres og hele Värmlands Liv beroede! De kom fra Timileskovene nu, dér havde de udsynet de Stammer, der ene var stærke nok til at bære Malmen oppe, og de ene kyndige nok til at tildanne. På de Bjælker, på de bøjede, sorte Nakker hvilte »Bjærget.«

»Stackars Hymer« hed Prammen derude, som svajede, tørnede mod, kørte fast på Stenene og haledes løs igen, duvende og rokkende frem med sin Last. Stakkels Hymer, som Fader læste om hos Afzelius og Ling, af hvis Kæmpekrop de høje Guder skabte Himmel og Jord . . .

Men nu jublede en Stemme, en Violin gnidrede:

Upp genom luften, bort öfver hafven,
hän öfver jorden i stormande färd!
Morgonens drottning med rosiga stafven
vinkar oss ut i den vaknande verld!
Upp till de brusande
böljornas lek!
upp till de susande
lundarnes smek!
Människan, djuren i qvalmiga nästen
lyssna med oro till vindarnes dån.
Vi sväfva frie till himmelens fästen,
komma med budskap igen derifrån!

I Galop, med flagrende Fjerbusk og daskende Kårde, med Tøjlerne om Halsen og Violinen under Hagen jog en »Grøn«, en Officér af Jægerkoret forbi i sin dinglende Karriol, stænket af Vejskarn fra Hjulnav til Ruf, med en langhåret, fløjlsjakket Fyr, der truttede Melodien gennem sine hule Hænder, ved Siden af på det pjaltede Sæde: en rejsende Portrætmaler fra Danmark eller Tyskland, hvis Malerkasse og Staffeli dansede Hopsa bag på »rapphönan«. Den magre og pjuskede Krikke med de vældige Knokkelben sprang, de usmurte Hjul hvinte. De to var på Farten efter et Måltid Mad og en Snaps, et Slag Kille og en Seng, for i Nat eller for et År, som det faldt sig . . . »De skal

til Letafors, de som jeg — men de er velkomne, Spillekanterne . . .« Bælgmageren tørrede med den lemlæstede Hånd over sit Arbejdsskrin.

»Til den nye Vind blæser også dem bort!« sagde Fader — og nikkede Farvel.

Inde på det græsgroede Tun i Ambjörby Skydsstation, under de krogede Birke, holdt en anden Karre med en »Blå«, en Furér eller en Fændrik af Regimentet, med sin bredpullede Kasket og falmede Epauletter, ivrigt forhørende en gråskægget Kaptejn, som med det gule Kårdebælte spændt løs fra den tykke Vom skrævede på Dørtærskelen til Gæstgivergården, om hvorvidt han havde truffet Præsten i Ekshärad hjemme? eller Herskabet på Hjältin? eller Jægermestren i Tönnet?

Også han havde en Kammerat ved Siden af sig, en duknakket, gråhåret Gamling, der med en luvslidt Skindsæk klemt mellem Knæene stirrede forknyt hen for sig, og med rystende Hånd drog den grønlige Frakke med den snuskede Snip sammen om sig mod Trækken fra Elven — »et Consistorii Skydsøg«, »en Rejsepræst«, der tredsindstyve År gammel, skuffet for tredsindstyvende Gang i sit Håb om eget Præstekald, var på Færd mod sit tredsindstyvende Vikariat, sin tredsindstyvende Overordnede, Kirke og Hjem.

Henne ved Høboden jodlede en ukrainisk Skærsliber, slibende Furérens Huggert og Gæstgiverens Køkkenkniv omkap, trædende sit Hjul, så det brune Vand sprøjtede.

»Siger Bro'r, at de har skudt Bjørn i Grafol? hå ja — men hm, de har slagtet hos Bergenskölds, og brygget på Vingäng og —« Furéren talte rådløs på Fingrene Dalens tyve Herresæder, Brugene, Offlcérs- og Præstegårdene.

Men Præstens Ansigt lyste pludselig op, Furéren standsede sin Tællen, og Kaptejnen gav et Råb fra Døren.

Ind i Gården, under Skydstavlen, svingede, i Hælene på hverandre, to Lågvogne, forrest en Brændevinskører fra Norge, og bagest en Sildevogn fra Uddewalla.

»Er det ikke det, jeg siger!« råbte Kaptejnen gnidende sig i Hænderne, så »Babelstårnet«, den høje Hue kuldsejlede på hans Øre, »hvad hører sammen, kommer sammen!«

Men Furéren svang sin nyslebne Huggert over Skærsliberens Hoved og intonerede:

»Drick ur ditt glas,
se döden på dig väntar!«

mens Præstens rystende Hænder søgte ind i hinanden til Takkebøn.

Gennem Flokke af vandrende Væverpiger, af Urmagere i Rustninger af dikkende og spillende Ure, af Tiggere og Musikanter af alle Arter, af Studenter, der travede frem mod nye Informator-Pladser nåede de nu i den skrå Aftensol Osebol Færge.

Ved Elfdals Kompagniets Trosbod, ovre på den anden Bred, var der ét Røre af Soldater og Rodeholdere, af Regiments-Tøjmestre- og Skrædre, af Mønsterherrer og Kaptejner. De nye Uniformer leveredes og prøvedes, det var »tredje År«, og Bondekærrer holdt i lange Rækker derovre med Rodekisterne. Kompagnichefens Røst drønede over Elven:

»Flink bli't for tyk? Ja, la' gå! men Granat bli't for lang? jeg benægter! efterdi Granat er fyrretyve År. Rodeholder Nr. 10, Hökesberget, leveret Arbejdsdragter i Vadmel — vèd den Æsel ej, at kgl. Majestæt har befalet Stof af samme Art som til Livmunderingen? Og, Guds Død, gule Passpoaler! vèd han ej, de skal være brandenburgske nu? Bedst Fanejunker Sellblad snakker lidt med ham! Skrædder Nr. 7, Niclasson, 3 Rigsdaler banco 7 Skilling for Snörs Mundering! Er han forrykt? Kender han ikke Taxten? eller tænker han at spille Halløj med selve Monderingskommissionen, med Landshøvdingen og Kommersråd Norrström på Trossnäs? Fanden ta' mig, 1 Rigsdaler 8 Skilling for Våbenfrakke med Nummer og Skulderstrop, 18 Skilling for Lærredsbuxer, 20 for Teltdugs, Halvklædesstibletter 10 Skilling 8 runstycken. Guds Død, jeg skal la' ham smage Johan Ulric Cedercronas Stok, Krabasken, min Ven! er han end nok så meget Skrædder, skal han få sine 10, så godt som nogen »Knægt«! Hva'? krymper Tøjet? O I Æsler for Her-

ren! havde vi haft sådanne Guds Buxer i 1808 og 9, ved Ögården, Hökpäs og Umeå — vi skulde ha' javet Barclay de Tolly og Kristian Fre'rek ad Mongoliet og Skagerak til! Men med Enderne ud af Buxerne gik vi, med bare Tær og — højst uanstændigt — — —«

Den tordnende Stemme tabte sig i Løvets og Elvens Susen. Solen brændte rødt i Hvitsands og Östmarks Bjærge over Hufvudfjäll og Ränneberg, alle Troldes Bo. Vejen hang foran dem som et Bånd over de frygtelige Bakker i Grafol, »Tummelberget«, de værste i hele Värmland.

Men de skulde ikke til Helgå Brug ved Brattefallet, så lidt som de havde besøgt Femtåens eller Likåens Hamre.

De som alle Uddeholms Brug tilsåes i Våren og måtte vente, til de atter kom i Elvdalen. Nu skulde de ad Fryken til.

Nede foran dem flød Elven blank og bred, fuld af røde Aftenskyer. Og hist ovre snoede Vejen sig gennem de hvide Sandskrænter, ind i Ruskåsberget, Højdeskovene mellem Klarans og Fryckens dybe Dale.

Og atter gyngedes de på den hvileløse Elv, mellem drivende Tømmerstokke og jagende Svaler, i Ildskæret af røde Skyer og Skumringsmørket af Skove. Flodens fordums Bredder ragede op i dens Sensommers Lavvande.

Trækken fra Gemmenes Vinter og Kølens fjærne Sne strøg over Märta og hendes Fader og den klukkende Færge. En Sværm af gule Birkeblade flagrede mod Strømmen. I de skyggesorte Vige under Fjældsiden skræppede Ænder uroligt. Vandet lyste af en Bævers Flugt. Højt oppe peb, langt og gennemtrængende, Fiskeørnen.

Når de atter drog over denne Elv, vilde Skrænterne og Bådstenene skumme i Tøbruddets Flod eller blåne af Häggstrømmen — ja, da vilde den vilde Hæg blomstre, og Pileraklerne støve gult, og de blomstervrimlende Enge svømme i Duft af Løg og Mandel og danse af Guldsmed og Libelle her i »liljeconvaljernas land«. En ny Vår vilde vandre gennem den evige Dal. Men da vilde Fader være et År ældre og mange Hår mere grå, og ingen Bælgmagers Brilleglas

glitre dem i Møde, men alt noget være forandret i Värmland . . .

Men nu da de var vundet op over den lange og stejle Bakke fra Osebol og langt nede bag sig hørte Færgens Trisse svinde med Grå- og Sortændernes Klage, og skimtede Vejen tåge hen for sig i Skoven, flyttede de tæt til hinanden, biende dens Tysthed og Mørke.

Hvert af Hestens Hovslag i det dybe Græs bar dem ind til det, som ene de to vidste. Selv Bjærgfinken var forsvundet, og over Fyrrenes tætte Toppe drog kun Skyerne hen. Men i den grønlige Skumring skred en Elgtyr over Vejen, med det kronede Hoved sænket, mimrende med sin tykke Mund på en gammel Hemmelighed. Vuggende på de grå Ben ænsede den ligeså lidt dem som de små Myg, der sværmede om dens krumme Næse, og gik ind i Stammernes Tusmørke som dets rette Beboer.

Fader så efter den. »Om bare en Måned eller to«, nikkede han, »må den op på de høje Fjælde, hvor Sneen bærer, den er for stor og tung. — Men nu går den jo her som Kongen.«

Dybt inde hostede Hornuglen: Bjærghundens Glam. Her var det jo, at Forvalteren fra Vägsjöfors mødte Skovenes Dronning, Råhanda, og vandt hendes Elskov. Til han en Dag forsinkede sig ved Sømleverancen og på deres Mødested fandt hende ældet af Længsel til en gammel, grå Kvinde, der vendte ham Ryggen og lod ham ene. Endnu flakkede han sindsyg i Skovene og søgte sin og den Eviges Ungdom.

Der åbnede sig et lille Hul i den dystre Skovmur — de holdt ved Skovvogterens Stavhegn.

Hytten lå derinde som en Sten, sammensunken under Fyrrene, mellem Klippeblokke og Ener — en Finnesvedje, hvis Grundlægger forlængst var omkommet af Nød eller for Øvrighedens Hånd.

Uden at tale derom stod de af, som altid når de kom her forbi, åbnede Grinden, der skreg jamrende i den dybe Stilhed, og gik ad den fodslidte Sti mod Hytten.

Skovvogteren, der var Enkemand, var med sin Søn på

Udsyning af Kulsviertræer. Datteren, Elisif, stod ene i Døren, med Hårets hvidgule Manke om Skuldrene, nøgen i Aftnen og Kulden under sin rustbrune Kjole, der stumpede over Albuer og Knæ. Hendes Øjne vendtes sorte og tomme mod dem, de jordede Tæer krummede sig over Tærsklen.

Elisif var blind og stum, men de vidste, at hun kendte dem — ti havde hun ikke længe her i Hytten hørt deres Vognhjul komme, og skelnede hun ikke deres Trin?

De fik hendes Hånd i deres, slap og kold som et Ligs, og dukkede ind i Røgstuen, hvor Fyrrestammer sortnede bag alle Ruder, og Kæmpeovnen lyste hvid, ind i den sure Røglugt, der tågede Rummet endnu dunklere og prikkede deres Øjne med Søvn.

Lydløs gled Elisif med Spanden i sin Hånd til Brønden. Gennem den åbne Dør så de hende, uden et Øjebliks Svigten, svæve frem mellem Klippestene og Enebærkrat.

Nu hang hun, med de blinde Øjne opspilt, i Brøndens høje Vippe, slingrende som en Hængt, med sit stride, lyse Hår, sine nøgne Arme og Ben. Og uden Vaklen og Søgen ilte hun lydløs tilbage med den tunge Spand.

Mens de drak af de små Birkebarks-Bægre, sad hun på Ommen under Ovnen, ubevægelig, med Hænderne i Skødet og kryssede Fødder og Ansigtet vendt lyttende mod Loftsbjælkerne, hvis begede Mørke fyldte Rummet som selve Søvnens sorte Tåge.

De talte ikke til hende, ti de vidste, at hun agtede kun sin Faders og Broders Stemme. Men de rørte til Tak den slappe, kolde Hånd. Og da de atter sad ude på deres Kærre, så de hende stå i Døren, næsten nøgen og ene i i den sorte Skov.

»Fader«, hviskede Märta, »at hun ikke er bange — så ene her . . .«

»Bange?« Fader smilte. »Hende rører ingen i Värmland, selv ikke den værste Fant. Før turde han anfalde Altertavlen i Ekshärad. De tror, hun er Skogsråen selv.«

Langsomt svandt Kærren ind i Skovens og Nattens stadigt tættere Mørke, kun Hestens Pusten, kun Hjulets Knirken.

Et hvidligt Glimt af Järnbergsjön — et Øje, der flygtigt så dem og lukkede sig til Søvn igen, ligegyldigt som Elgen før. En næsten slukt Strimmel Himmel deroppe — og Hesten fandt Vej frem i Mulmet, så sikkert som Elisif.

Men da Holmtjärnet var passeret, og den sidste halve Mil tilbage, fornam Märta og hendes Fader, i Stumheden, i Blindheden, den uhørlige Dunken af Vägsjöfors' Hamre, den usynlige Glimten af dets Kedler og Fyr.

Og nu — dér slog Bålet fra Smedjerne ud, dér strålede Lysene fra Arbejderhytterne og Herregården, dér tordnede Hamrene, og pustede Bælgene i Fossebruset, dér stimede sværtede Skikkelser og Ansigter om dem, dér spejlede de sig alle, med ildspyende Esser, Skorstene og sorte Gavle i Nedre Brockens Spejl, i Krans af de natlige Bjærge — Og dér råbte Brugspatron Lyrholms Bas dem Velkommen:

»Halløj, Kunstmester, I kommer tilpas! »Dynerne« skred under Stokjærns-Hjulet, og nu står min Sæl selve Bælghjulet!«

— Nogle Uger senere, efter Besøg på Hvitsands, Östmarks og Lekvattnets Brug, kørte de ned langs Fryken, dette Timeglas af Søer, med dets Bånd af Jærnværker. Snart tætte, røde Byer ved Mundingen af de sydende Elve, under de hængende Fosser og de hueagtige Fjælde, i Skyer af Røg, i Uvejr af Ild og Hamre og Save, i Stimlen af Smede, Flötere, Opkøbere, Malm- og Kulkørere, Tømmer- og Kornflåder. Snart små og bortgemte, inde i Fryksändes og Gräsmarks Urskove, bag øde Fjældvande, for Enden af næsten utilgængelige Stier, hvor Smedjen var rejst inde i Bjærgets Hule, som Jætternes, og hvor den eneste Hammer lød som Kains Slag mod Ørknens Stene.

En Dag holdt de på Broen ved Sunne og så ærbødige og stille mod den røde Gård bag de løvgule Linde og under det spidse Kirkespir, højt på Skrænten over Sundet, Övre- og Mellem-Frykens Forbindelsesled.

Dér sad jo bag den blanke Ruderække Anders Fryxell og skrev sine »Berättelser ur svenska historien«, dér skabtes Värmlands Kvædet:

»Ack Värmeland, du sköna, du härliga land« —

og kaldtes nu alt Sverrigs Folk sammen om dets Bedrifters Bog, som gaves i hver Bondedrengs Hånd.

Sagte drog Luftningen gennem det sivgroede, birkehængte Sund, fra den øvre Sø til den nedre, viftende over deres Hoveder, legende med de glødende Rønne i Præstegårdens Have og de hundrede vilde Duers Kurren fra Kirketårnet, slettende sine Spor i Vandet.

Et Gardin flagrede fra det åbne Vindue i Gavlen, en Fløjte lød, prøvende midt i Senhøsten Arrhén von Kapfelmans: »Våren är kommen —«

Så var Jean Jacques Fryxell for Øjeblikket hjemme, i det lille Rum, der her, som i alle Gårde, altid stod Rede til »Farbroder Adonis«, til Värmlands mest elskede Søn og største Døgenigt, der ejede sit Hjem i hundrede Pigehjærter og under Värmlands skønne Himmel, Fryxellstammens golde og tilbedte Skud.

Og som Fader fortalte om Olof Trätäljas Folk, der nåede helt herop og ryddede Skov, om Hannibals- og Krabbefejdernes uforfærdede Bønder, om Herrerne på de gamle Brug, de arrede Krigere fra Trediveårskrigen og Karl den XIIs Togter, om den Klang af Skovøxer og Sværdslag, af Smeddehamre og Violiner, Danse- og Vandresange, der stod omkring de trende Søer, følte Märta, at de holdt i Värmlands Hjærte, i Vallonernes Hjem.

Et Timeglas var disse Søer, og Menneskeliv havde rundet igennem dem i festlig Il: Fryksdalingens Liv — Officérens, Tømmerfløterens, Jærnkørerens, Eventyrerens, den vandrende Håndværkssvends!

Hver Vår drev mer end tusinde ud at vandre, som Bølgerne fra Sø til Sø. Hvor løb i Landet en Vej, som ikke en Fryksdaling kom travende ad, lille, mørk og gnistrende, fuld af Nyfigenhed og Vovemod — som selve Svensken havde løbet i Gustaf Adolfs og Karl den XIIs Hæle Europa rundt . . .

Jo, her skulde Värmlandssangen synges, og Värmernes Historie prænte, Sangen om de sorgløse Sjæle og Vovehalsenes Epos!

Og her i Broen mødtes de mange Veje: vest på hjem

til Arvika, til »Paradis« på Björkenäs, hvor de endnu ikke turde komme; øst på til Nedre Klarelvsdal og Nyed Bergsag, hvor Gildesviolinerne tav så lidt som Stangjærns-Hamrene; nord på til Finnskovenes og Sevedsbergets Ubygder og ensomme Hjem; syd på til Vänerlandet, Herregårdenes og Handlens, hvor Bygd alt ryddedes i Ane hin Gamles Dage, hvor Kristinehamn og Karlstad lå, hvor al Jærnet og Tømret drog ud og Skibene ind fra Kattegat —: Landshøvdingens, Biskoppens, Generalernes Residens, Värmlands Lærddomssæde og Hof.

Der havde Märta Moll og hendes Fader intet at søge. Nyed Brugene såvel som »Bjærget«s, Karlskogas og dem nede ved Björneborg havde de besøgt i Våren.

Nu drog de langs Mellan-Frykens vestre Bred, gennem Emtervik og Fryksände Sogne, over Norselven, ned mod Vänern, der hilste dem for første Gang på Slottsbroens Færge, med Syn af uoverskuelige Vande, med Pust fra usynlige Kyster —: det vældige Indhav.

De åndede hurtigere og friere, som de skvulpedes her af de urolige Bølger, Skovene lå bag dem, de øjnede kun Vande, de vuggede ved Värmlands Port. Brisen fra Verden derude blæste dem om Pande og Hjærte.

Og fra nu af, efter at de var nået gennem Svänkevikebakkernes dybe Hulkløft, kom de ret ind i det vandrende Värmland. Flokke af Håndværkere og Spillemænd, Sløjdere og Bissekræmmere og Vagabonder. Men navnlig af »Knægte«: »blå« og »grønne« Officérer, de åltid farende, »Kavallererne i Gårdene,« piskende af Sted i de højthjulede, kurveflettede Køretøjer, grå fra Hjulring til Vadsæk og Kasketskygge af alle Vejes Skarn, leende af fuld Hals ad det sidste Eventyr, på Jagt efter det næste, skrålende den sidste Vise fra »Filikromen« eller Sangen fra »Värmlands-Tidningen« i den skæmtefulde Dialekt:

Å jänta å ja', å allt uppå landavägen,
å ja'
å jänta å ja', å allt uppå landavägen!«

mens Spillemanden nede på Vejen snappede Fedlen eller

Klarinetten af dens Pose og valsende bag Giggen gned og fløjtede Melodien til:

»Å däjli som ljusan dagen ho var —
mett hjârte, hvar tog dä vägen?«

Særlig på Gårdspladserne inde i Malöga, Göstakrog eller Afvelsäter Gæstgivergårde, under de gamle, mosgrode Træ-vægge, i de lavloftede, enebærstrøede Stuer, vrimlede det af Folk, der spiste og drak, dansede, sang og lo, knaldede med Dørene, skraslede ud og ind gennem Grinderne i Kærrer og Vogne af alle Størrelser og Former: Bønder, der fulde vendte hjem fra Säffle eller Åmål, Arbejdere fra Lill-jendals Glasbrug, Handelsmænd og Opkøbere fra alle Pro-vinser. Men også her først og fremmest »Knægte«, de Karlstad Officérer, med eller uden Uniform, med eller uden Hest og Køretøj, ja Frakke og Hat, alt som de havde været heldige til i det sidste Slag Biribi eller Farao, men altid lige glade, lige vilde.

Ti løb ikke Landevejen dér bag den buklede Rude, og lå der langs den én Gård, en Herremands, Brugspatrons eller Præsts, hvor ikke Dørene stod på Gab, Dynerne og Bordene ventede?

Skyggede Sörmon Mørkeskov i Nord og Afvelsäter Øde-skov i Syd, uden Mennesker og Stier, med Ulvehyl og Ris-vårde over myrdede Brødre? Nu, var da ikke Næsset, Värm-lands Näs, nær — Herregårdenes Stimmel, dér hvor Fan-den tabte Halvdelen af sit Læs Adelige i By og Resten i Bro; hvor under Hjälleskates Eg hundrede Brødre kunde skåle; hvor Dansen gik fra Gården Sund til Rosenborg yderst ude, fra Morgen til Aften, til man valsede på Strøm-pelæsten, til så gladelig en Melodi, som Nonnerne ude på Lurö i Vänern fordums bedrøveligen havde sjunget?

Gud have Tak, at den Onde ej nåede sin Hensigt med det Læs, som han havde sanket fra det ganske Värmland: at køre Vallonernes Slægt i Havet! da havde vel han og hans Kedsomhed hersket på »Bjærget«!

O sig mig, hvor fandtes et Gæstekammer i det hele

Len, Nord og Syd, Øst og Vest, der står tomt én Dag til Ende? Og så skulde man sørge, fordi man ikke ejer en Tolvskillingslap i sin Lomme, ikke en Hue på sit Hoved og ikke det mindste Rum i Verden, der er ens eget! Blir man Døgnet til Ende eller Året rundt i den Gård, hvor man falder ind, man er lige velkommen! En Bid Palt og en Slurk Brændevin er overalt tilrede, Violiner lyder ud fra alle Døre, Sangen bærer man i sin Strube og i sin Baglomme Silfverstolpes Visebog, gamle Farbror Munters: »Vid bålen« og Fredmans Epistler!

Ens Løn er 50 Rigsdaler, ens Tjenestetid en Måned eller to: Gilder i Karlstad Frimurerloge eller i Officérsbarakken på Trossnäs Felt, hvor man mødes med gode Venner, som man ellers med stort Besvær må piske Landet rundt for at tømme en Dragonpuns med!

Røgen fra Kridtpiber og Cigarer, man huggede fra sin sidste Vært — kende min Ven: Dos Amygos! — drev i Skyer under Bjælkeloftet, og ud gennem de åbne Vinduer, til Birkene og de gumlende Heste jublede Koret:

»Sörj ej den gryende
dagen förut!
Njut af den flyende
hvarje minut!«

Krøben op i sin Krog stirrede Märta på de syngende, fægtende, ravende Skikkelser, gennem Tågen af Tobaks- og Mad- og Punseos.

Det var hendes og Faders Landsmænd, Värmlands Folk, som hin Fryxells Vise besang:

»de sorgsna — dem ge de på båten!«

Hun kendte dem her fra Kroerne, fra Landevejene, fra Brugene, når Bruset af Dansen og Klangen af Skålerne fra Hovedbygningen, gennem Stønnet af de hvileløse Bælge og Skriget af de rastløse Kulkærrer, nåede over til Smeddenes Labbhi, hvor Fader sad og ved det evige Bål læste for de

hulbrystede, sammensunkne, stumme Arbejdere af Haqvin Spegels: »Guds werk och hvila«.

»Kraftiga äre tin ord, titt nampn är höjt öfwer allas,
stoor uti råd och mächtig i dåd tu, Herre, må kallas. . . «

Hun så Ansigter for sig, belyste af Hyttekransen eller af Grubekarlens Fyrrefakkel i den bælgmørke Stolle — Ansigter fra de sorte Skove dér i Nord, fra Finnernes Røgstuer og Skovhuggernes Rishytter og Kulsviernes Huler. Hun så Elisif blind og stum og ene i sin Lytten. Hun hørte Bælgmagerens Suk: »De er velkomne, Spillekanterne, jeg ikke.«

Og de blodige Strofer fra »Sions sånger« kom hende på Læben. Da pludselig to alvorsfulde Stemmer talte sammen i Dalby Præstegård i Elvdalen om Guds Leden alle Sjæle hjem, om Opstandelsen i hans Barmhjærtighed fra Jordens korte Forvirring, dens Leg eller Kval . . .

Og hun smilte til Fader, hvis Øjne så på denne Stues Mennesker med samme forladende Mildhed som Pastor Rudenii på Sætersøndagens Bønder: alle det store Skovlands Børn, de altid Syngende og Vandrende — om Sangen så var af »Mose och Lambsens wisor« eller af »Aftonquist-handbock«, om Vandringen gik mod Jerusalem eller Babel . . .

Men hvor vel følte hun sig ikke, når de — efter Besøgene ved Dalslands Brug, på Gustafsfors og Lennartsfors eller de kongelige Baldersnäs og Billingsfors, Uggla'ernes og Wärn'ernes og Posser'nes orangerihegnede Slotte, hvor de tropiske Zoners Skatte og de kontinentale Hovedstæders And og Skønhed samledes til Fest i de høje Sale, hvor Christina Egyptia Bonaparte, Prinsesse af Canino, den store Napoleons Broderdatter, herskede — langs Lelången eller Stora Lee nåede op i Nordmarkens øde Skove, hvor de på de tilgroede Stier kun mødte Kul- eller Jærnkørere fra de små Hamre, eller Bønder i deres grå Vadmel og med et Hestekobbel efter sig, på Vej til Årjeng Marked.

De strøg stumme Märta og hendes Fader forbi uden Hilsen og Smil. Folkene herinde kendtes lidet i det øvrige Värmland, de regnedes halvvejs til Norge. Det var dem, der

ingen By vilde have i deres Skove, men lod den udstukne Plads ved Töcksmark Kirke gro til igen. De beskyldtes for Smugleri og Bedrageri i Hestehandlen, for Drikkeri i Smugkroerne og for uægte Børn. Hver en af dem var Nidvisedigter, og ingen kendtes herinde uden ved et Øgenavn.

Med deres Heste jog de frem med Skrig og Svøbeslag som selve Jehu, ved Kapkørslerne på Kristiania Fjord eller i Kristinehamns Varnumsvik i Februar- eller Fastingsmarkederne, den eneste Gang de sås uden for deres egne Grænser, vækkende Ubehag ved deres bidske Grovhed og Latter ved deres norske Dialekt og lange, hægtede Frakker: »gråsäckerna.«

Ja, alle var grå herinde, de kaldte Fader i hans sorte Dragt »Præsten«. Og her var skummelt og uvejsomt.

Djurskog og Åselskog og Järnskog — Fader huskede en Tid, da her ikke fandtes én Kørevej i det ganske Herred, og endnu kun sjældent knirkede Hjul dem i Møde. Den frostsorte Høst fra de stenede Jorde slæbtes hjem på Meder af unge Træer. Mangen en Nat måtte Märta og hendes Fader skjule Hestene i Skoven og selv søge Leje i Gårde, til hvis Tun knap synlige Fodstier klatrede.

Heroppe fra så de over sorte Skovkamme, grå Rullestensåse og lange, flodagtige Søer, der syntes at hige imod Syd i den blodigtrøde Aften. Dage igennem ledte de sig ene frem mellem skyhøje Stammer, over Fyrremoser og gennem Bjærgkløfter, hvor Ispiller rejste stumme, evige Orgler af forlængst henfrosne Bækkefald, langs fredløst plaskende Søer, hvorover en Snestorm foer, nu som i Juli, da de sidst kom her forbi, og hvori Jættebroer af Kampesten fra bægge Kyster rakte deres Stumper mod hinanden som af Ensomhedens Længsel, Jutulbroer, bygte af Riser i svundne Sekler.

Bøssen veg ikke fra Faders Side, her var fuldt af Ulve herinde, af Losser, af Overtro og Angst og døde Dage. Her gik Plovfurer, og passeredes Agerstriber fra før Digerdøden, her steg Skud af Osmundssmedjers Slakker, og på Højderne Ruiner af Klostre og Borge, med Sagn om Dronninger af fremmede Lande; her brændte Ild over myrdede Mænd og over sunkne Skatte, over glemte Dages Lykke og

Synd; her fandtes rustne Nøgler, større end Mennesker nu kunde løfte, til Døre, der i Midnattens Time knagende oplod sig, men ved Hanegal og Morgenrød slog i som selve Tidens Porte.

Fra en Klippe i Foxen så de Grænsen til Norge, et hvidt og bølgende Bånd over Bjærge og Dale, svinde i det dunkle Fjærne — Vejen fra Ishavet til Skagerak, Asgårdsrejens Rendebane, fejet åben hver Sancta Sucianat, som et evigt Sår mellem Brødrefolkene.

Få var Husene i Nordmark, grå og med øverste Stokværks Ruder tilspigrede med Brædder, ingen Herregårde og Tårnene i Kirkerne stumme. Deres Klokker havde ringet som Skovenes eneste Stemmer i fjærne År, men sunget, omstøbte til Kanoner, deres Liv ud i Ukraines Snestepper. Eller de tav i Mosedynd, sænkede for Fjenderne i de Grænsefejder, der, uendelige som Grænsen selv, strakte sig fra Birkebejnarne til Karl Johan, og aldrig genfundne af de følgende Slægter — Klokker, forstummede som Kapellets i Lönnskog, der overlodes til Kaos af Reformationens Vrede, og hvis brudte Korring og Helgenbilleder, hun og Fader kom til i Vildnisset

Men i Torrskog kimede de viede Malme endnu stedse over de Hestehuder, som Bønderne dér, trods Bispers og Prælaters Forbandelser, førte til Tors gamle Offerplads.

Men i Holmedal tav de ved Brasens Legetid, ti Hr. Arvidius Arvidi Svala befol det 1782, at den liflige Fisk ej skulde forstyrres i sin priselige Formeren sig! Og det Folk, der glemte sine Kirkeklokker, respekterede end den Dag i Dag Hr. Arvidii Appetit.

Jo, i dette Land så fremmed for det øvrige Len fandt de dog Spor af Värmland! Märta og hendes Fader kom til Huse, der gabede med åbne Døre mod Skoven, så tomme, som var Beboerne ej blot på Rejse til Åmål, til Vinger — Kongsvinger — i Norge eller stora sta'n, Kristiania — men havde Digerdøden end en Gang vandret gennem disse fordums så folkerige Sogne. Og de sov uhindret i opredte Senge og spiste og drak af Hårdbrød og Buska, ugæret Øl, stillede frem på gæstfrie Borde, om Vandrere skulde komme.

Og se, inde på Skovstierne ved Bön kom en Kvinde

dem i Møde, strålende mellem Fyrrene som en Sol af de mange Skørters glade Farver i purpurrødt og grønt og Hovedklædets stive Krone — et Barn af Österwall Kirkeby på Klippen over Töcken Sø og alle de Skove, der var dens: Dværgestaden med Kirkespiret trængt mellem de ældgamle Huse omkring det lille Torv, Væg ved Væg, med Svalegange og mangefarvede Ruder, med oliemalede Dragvæv af bibelske Scener, med kunstfuldt broderede Hynder på vægfaste Egebænke — hvor en Gang selve Karl den XII sov en Nat i det sidste af sine År . . . et Ararat i fjendefyldte Skove, den mindste og tryggeste Landsby i det tabte Rige.

Hendes Hår lyste som Guldkæden om hendes Midie, hendes Hud som Birkenes deroppe på Klinten og Munden rødmede som en Drue af Blod, Slægtens i de otte Huse, som var hele Landsbyen, Nordmarkens ældste og rigeste, hvis Skatte regnedes i sexchiffrede Tal. Hun hilste mildt med hvide Tænder.

»Guds Fred og god Dag!«

Jo, de var dog i Värmland herinde!

Og ved Björklången lyse Sø, med Skillingsmarks hvide Kirke langt borte i Skovblået bag Odder og Øer, mødte de den store Landevej fra Norge — Vejen til Arvika og Björkenäs, til »Paradis«, hvor de atter en lille Stund skulde hvile og lytte til Birkene og Bølgerne, bag den sidste Grind, i den dybe, dybe Ro.

— Men der var også vinterlige Veje i Värmland, Veje under Skyhimle, så tunge at de skjulte Bjærgene, at de fyldte Højskovene med fygende Nat — blinde og sporløse Døgn, i hvis Bund Slæden krøb hen uden Håb og uden Viden, hvor al Lyd og al Tanke druknede i Fyrretoppenes Kogen, i Lossernes og Ulvenes forfølgende Glam, i Striden for at redde sit Kød af Frostens og Vilddyrets Gab.

Der var daglange Kampe med issky Heste, der, jagede af nedvæltende Sne, stampede baglæns, drivende Slæde og Passagerer ud af Vejene til Foget, der rasede over Afgrundene. Fader sled i Hestens Mule, og ustandseligt raslede Märta med den Lænke, der i disse Dage lå i hver Slæde, til at skræmme Dyret frem.

Der var ihjelfrosne og ihjelbidte Lig, som man væltede over, af Mennesker og Dyr. Der var nedsneede Hytter i Finnskovene, på hvis Dør man slog sin Kno til Blods i Håb om Ly og Varme — og fik Dødens hule Hallo til Svar fra Stuer, hvis Beboere lå døde af Sult og Frost.

Der var Vildelser og Syner af Angst og Mørke, hendøende Drømme om evig Søvn; der var Fimbulsvintres Afsind og Verdensundergangs Delirier.

I en sådan Nat ude på Søen Värmeln endte deres lange Rejse.

De var komne fra Vänern, op over Grumsfjorden, forbi Edsholms Slot på den sorte Fyrrehøjde, hvor Märta i den knygende Sne syntes at se den onde Fru Rangela hvileløs flakke blandt Ruinerne, mens Fader fortalte om Engelbrekt Engelbrektsson og Peder Ulfson Roos og deres Kampe mod Fogeden Herman Gissler, og nåede nu i den bestandigt voxende Storm, fra Borgvik, hvis Lancashire- og Svejseovne Fader havde tilset, forbi Vandfaldene ud i Värmeln.

Oppe i det trange Värmskogssund foer Sludet mod dem, som skulde de og Hesten kvæles i deres egen Ånde. Luften var sprunget i Tusinde hvirvlende Stumper mellem de sorte Skove. Fader havde hele den Tur ikke været sig selv; nede på Borgvik Brug havde han måttet lade Bælgmageren ene om Arbejdet og kun mægtet at lægge Modelérpindene op for ham. Ingensinde før var det hændet. Bælgmageren, Fridolin Backa, havde skottet til ham gennem Brillerne.

Märta var bekymret og vilde, at de skulde søge Ly på Strand, hvis ældgamle, røde Huse skimtedes gennem Foget. Men det var endnu kun ud på Eftermiddagen, og Fader vilde videre, de tre Mil op til Brunsberg Jærnværk, der led hårdt i Kampen med det store Borgvik og ej kunde tage Tabet ved sin Ovn, der skullede.

Märta bad for sig: her ved Strand var det jo, at Värmlands Apostel, den hellige Torger, ihjelsloges. Fader havde så tit lovet hende, de skulde tage derind på denne Lenets ældste Gård . . .

Men Fader svarede febrilsk, at de måtte nå Brunsberg, ja Rinnfors Brug i Aften, så at de i Morgen kunde tage

Reinholdsfors, Morianefors og det nye Segerfors ved Racken Sø. Alle de Brug sad ilde i det, den mindste Fejl eller Forsømmelse ved Driften kunde koste dem Tilværelsen! De fik ikke længere Kredit fra Göteborg. Det var allerede Januar, og til Marts, til Fasting, måtte de have Jærnet rede! Ingen vidste, når han kom igen.

Sandelin på Segerfors, der havde kæmpet i otte År for at rejse sit Brug, skulde han miste det nu? Desuden, Fader længtes hjem, til Björkenäs, bag Grinden. Ja, han var træt, men han havde ingen Efterfølger, der kendte både gamle og nye Maskiner som han. Fridolin Backa havde kludret med Gassvejsesovnen på Borgvik . . .

Englands Stenkulsovne truede Patronerne, ja hele Sverrig, Priserne faldt — svensk prima Jærn måtte sælges billigere end engelsk Puddeljærn. Men Tolden steg og steg, alt mens Lancashire mindskede sit Trækul og skabte Jærn, blødere og jævnere end vort, Verdens ædleste. Mistede vi både Export og Ry, hvad da?

Faders Hænder rystede om Tømmerne, hans Kinder brændte, mens Øjnene søgte flammende Vej gennem Snehvirvlerne. Han måtte se de Brug efter, siden — —

Og Märta, der altid blindt havde lydt sin Fader, tav, men lyttede skælvende til hans stønnende Åndedræt.

Og videre stred de sig opad mellem de utallige Holme, hvis mørke Fyrre og Oldtids Dysser styrede mod dem som under Sneens brusende Sejl — Värmskogens hjärta, Gullholmen, Enträdsholmen, Krokstadöen, Adelöen — og de øjnede alt forude, over Skärmnäs, Fågellekens svimle Tinde, ja skimtede Snerøgen rødne af Brunsbergs Højovn og fornam Dunket af dets Hamre — da et Skrig nåede dem langt borte fra, et Nu —

»Hørte du?« Fader skød Ulveskindshuen fra Øret og strammede Tøjlerne.

Märta vidste, hvad det betød og stammede: »Nej«, nu så nær ved Kyst og Hus.

Men i det samme kaldte Skriget igen, som under selve Isen, i yderste Nød.

»Jo, jo! det er ved Slorud, ved Gullsby-Elven, Vågerne

dér — de kører i — Det er Jærnkørerne fra Nollby — og de må frem, det er det fattigste af Brugene. Fossen ved Skålsøerne løb tør, og Smeddene sad og græd ved det tomme Fald. Jeg så det selv. Min Mester, Bengt Branzell, og jeg gravede Sandvolden igennem, vi skulde nybygge Hamrene, men Vandet løb den modsatte Vej, og om Morgnen var Søen tom. Hamren måtte flytte. Det er min Skyld, min og Branzells. Jeg var ung den Gang, men —«

»Jamen, Fader«, Märta klamrede sig til hans Arm, »de kender Drivisen som du, de kan springe af og —«

»Jamen Jærnet! Jærnet!« Fader sled i Hesten, der stræbte mod Land, »det må til Borgvik! Arfwidsson skylder Schagerström og Helin! Går det til Bunds, er han færdig. Og det er Sønnerne selv, der kører, de slipper aldrig Læsset! de véd, hvad det gælder, før går de ned!«

»Så skynd dig, så skynd dig dog!« råbte han til Hesten, hvid i Ansigtet, med skinnende Øjne og Skum om Læberne.

»Nej, Fader, nej!« Märta kastede sig over hans Arm, »du er syg, du kan ikke!«

Men med et Blik på hende, fuldt af Forfærdelse, rev han sig løs, mumlende: »Det er min Fejl, jeg må gøre den god igen,« og tvang Hesten rundt.

Den stejlede og udstødte et Skrig, der blandede sig med det histude fra og Faders Stemme, som løftede sig til det Yderste, slyngende sin Trøst og Advarsel ud mod Stormen:

»Mod Vest! Mod Vest! mod Kirken! Vi kommer!«

Og frem gik det pány, et Par hundrede Alen, hvorunder Råbene kaldte og søgte, slyngende sig i hinanden som et Par Hænder i højeste Angst — da Hesten med Et kastede sig til Siden og med Snuden mod Isen jog ind i Læ, hvor Skæret af Ovnene virrede, og Hamrene dundrede.

Fader rev i dens Tøjler, hængende sig bagover og slyngende sit Råb gennem Foget. Et Ryk — og han brast forover, med Brystet mod Slædekanten, i en Fos af Blod, kvalt i sin sidste Kalden.

Det vildfarne Skrig skingrede endnu en sidste Gang, så lød ene Märtas Jamren og Hestens rasende Hovslag.

Slæden tørnede mod Bredden, mod en Fyrrestamme. De slængtes hovedkuls ud, langt bort fra hinanden.

Dér fandt Inspektøren på Brunsberg dem. Han havde hørt Råbene og med Smeddene søgt herned. Märta var besvimet, men Fader fastfrosset i sit eget Blod, dræbt af Vintren, falden på sin Vej.

MÄRTA MOLL tav, men Steffan rørte sig ikke, med Hovedet dukket i hendes Skød. Suset af Skoven derude fyldte Stuen, og i Blinde greb han efter hendes Hånd, som i Barndommens Nætter, når Syndfloden steg og steg om ham.

Skoven, han var dens, fra Arilds Tid — Skoven, der fyldte hver Krog af hans Hjem som en Dom . . . Han stønnede træt, som Kunstmester Moll, der ej kunde fuldkomme sin Pligt, ej rette sin Brøde, fanget i stærkere Magters, i Uvejrets Vold.

Han havde med ham søgt de Hamre, der lød i hver Vrå af Värmeskogen, som selve dens Hjærteslag, som Guds eget — og fangedes med ham på Vej imod dem, imod »Paradiset«, af Suset . . . O Gud nej! fangedes ej som Mester Moll: at dø for den Gud, for hvem han havde levet, men for, som »Knægten«, som Fanten: at rejse uden Liv, uden Død, som Suset selv over »Bjærget«!

Vejen gennem Järnbäraland, Mester Molls, mod Arbejdet i Døgnet, mod Hvilen i »Paradis« — ham havde den båret, som »Knægten«, som Fanten, imod Legen i Nuet, imod Vandringen i Evigheden — imod Eventyret: Drøm og Længsel . . .

Gud havde han søgt — og fundet sig selv: Stolle-Namnlös!

»Märta,« hviskede han med lukkede Øjne, »syng Sangen igen, fra jeg var lille — Hedborn, Märta!«

Og mens Märtas sagte Stemme gennem det uophørlige Sus af Skov nynnede Vuggevisen for Skovlandets Børn:

»Ute blåser sommarvind,
göken gal i höga lind —«

borede han sig dybere ind i Suset, ind til Barndommens og Sygdommens År, da Drømmen var Ret, ja, var Pligt, da Gud selv havde givet ham til Evigheden, og taget Dagen og dens Gerning fra ham.

»Liten kind, kom hit i qväll!
dig vill jag lofva
under guldås sofva . . .«

sang Trolden i Skovens Ring . . .

Mens derude, fjærnere end alle Duers Kurren, ude bag alle Guldåse, Bryntes Stemme sang, den nye Stemme i Värmeskogen — eller den gamle, den ældste, før Vallonernes, de Fremmede . . .:

»Bror bygger dammar
åt sin såg och hammar —«

Dæmningen, som den Fremmede brød, Hamren, som Vedbenden bandt . . .

»Skeppet gungar lätt på våg,
med sitt segel, mast och tåg,
gångar sig åt främmand land . . .«

med det Jærn, der er »Bjærget« — hvoraf Skoven og Mennesket oprandt, som Mennesket giver Gud igen i den besejrede Skov: den bundne Lindorm . . . Og:

»Lindormen omsnor Menneskehedens Tårn i Värmeskogen,« klagede v. Schéele. Ja:

»Lindorm solar sig på sten,
som ett sammet, hvit och len,
vill i barnets vagga gå,
men det skall han aldrig få,
han skall bli bunden
uti gröna lunden . . .«

Steffan rørte sig, tung om Håndled og Fod af Ormens hvide Fløjl. Han glippede imod Rudens Nat.

Den blussende Plet derude over Parkens Fyrrekroner, bag Farfaders Tårn, flakkende blodigt, suget sammen og spilet ud — Genskæret af Savolaxhyttan . . .

Derude sad Susan og Brynte, Kind mod Kind, Hånd i Hånd, i Varmen, i Lyset midt i Natten. Og han ene her, hvor Vejen endte blindt i Skoven . . .

Han hørte Märtas Stemme:

»Jeg må gå nu, Steffan. Pigerne og jeg skal på Bodloftet efter Juleurterne. Tænd nu Lys, min Dreng.«

Men han rørte sig ikke, greb ikke efter »Skärtunnan«, det gammeldags Fyrtøj med Ildstål og Tønder, som Farbroder havde medbragt fra Finnskovene og højtideligt forlangt, ene mätte benyttes på Morgongåfva, alle »Friktionsstikker« til Spot! Han stirrede bunden på hin blussende Plet, hin svævende Ring af Ild, som bandt de to sammen og lukkede ham ude — Højovnen, flammende af Jærn, af Jordens Blod, med dens Høst: Øxer, Sværd og Lænker, Tårnet rejst over Kaos på Guds Bud, bærende alle Levende, Folk som Fæ, over Syndflodens Vande — Rådstugans Trælle og Hyttekransens Herskere, ja, Masovns-Borkarne med. Kun ikke Stolle-Namnlös, Vandreren uden Navn og Land!

Han løftede sig fra Hynden som i Ve. Og gøs.

Han havde mødt et Ansigt i Ruden dér, i Skovmørket — sit eget!

»Den, der søger sig selv i Spejlet, vil aldrig finde nogen anden«, lærte Maja de Unge dernede i Folkestuen . . . Men han havde søgt Gud, »Bjærget«s: Jærnet, og dog fundet sig selv — Värmeskogens Fange . . . Ingen anden? O jo: Susan! — i sit Blods Inderste: i Jærnet!

»Gud, som jeg ej kunde finde i dit Rige, i Järnbäraland, er du her? Er det ikke Kaos'es Røst, men din? ikke Skoven, men Blodet, der suser i mine Øren? der tog mig fra Mester Molls Vej? der bar mig mod Evigheden? Finder jeg dig i hende, i Blodet? Men —

Hvad var det for Ord, Farbroder havde råbt, den Gang han, vild af Harme og Fortvivlelse over sin højest elskede Digters, Almquists, Flugt fra Sverrig og Sverrigs Stemplen ham som Giftmorder, selv søgte bort fra Menneskene og Livet, men efter kun få Døgns Fravær kom tilbage for af Moders Hænder at bede om Menneskene og Livet igen:

»Odero, si potero — si non, invitus amabo!«

Ja — uvillig måtte Steffan elske, ti hadede han, som han vilde, da hadede han sig selv: det Selv, der aldrig i Fakkelløbet, v. Schéele talte om, skulde nå en Guds Alter! Aldrig? Jo Susan, i din Hånd når det — hvilken Guds? O ligegyldigt! Blot ej forgå i Suset!

»Uden Dynd,« forklarede Zacharias Pira hos Afzelius, »havde Höner ikke skabt Sjælen« — Dyndet, som Steffen hånende havde spurgt om, hvad Asen vilde med? . . .

Ja, det hjemlige Dynd, Jordens Skød . . . Susan, kan jeg af dig skabe Sjælen, Jærnets Overvinder? Steffan lukkede Øjnene, træt. O nej, giv du min hjemløse Sjæl det Legeme igen, som du tog fra den! gem den i Jorden, hos dig! Odero, si potero — men jeg må elske — eller dø . . .

Han foer sammen. En rørte sig i Mørket derinde ved Siden af, i »Musikstuen«.

Hvem var dér? Fader og Moder besøgte Onkel Biskop i Karlstad. Märta Moll og Pigerne bundtede på Bodloftet Alant og Kalmusrod, Løvstikke og Filigrecum og Dyvelsdræk til Kreaturernes Julemorgen, til Værn mod onde Ånder. Og ingen Fremmed kom her, længere end til Folkestuen . . .

Dens Summen hørte han svagt, dybt nede. Og dér søgte Lyset fra Ämbetsmännenes Hus og Bäckstugan sart ud i Mørket. Men han var ene her, som altid, ved Vejens Ende.

Hvem rørte sig i hans Hus, uden hans uregelmæssige Trin, omkap med Daluret: »I Dag som i Går! i Dag som i Går!« haltende agterud, som dets Takter.

Farfader, som Folkene så i deres Gru for den Jord, han havde bragt til at gløde — og for den, der nu frøs til i Goldhed . . . søgte han herop for med Kæmpehænder, røde af Rust og Blod, at udrydde sit eget Kød af sine Stuer? Eller Mikael, den Rette, hvem Susan aldrig havde behøvet at uskadeliggøre — Broder, hendes Husbond, Farfaders Arving, kom han efter den Arv? at hævne Torten, som han og Livet led hin Time, da Steffan listede sig Sejren til? Eller fyldte kun Skovens Sus Mørket og Rummet derinde?

den eneste Gæst på Morgongåfva nu og alle Dage, ja alt hans Liv . . . det tomme, det evige Sus . . .

Steffan bøjede sig frem og spejdede mod den åbne Dør, mod Skyggerne derinde af Gardiner, Skabe og Instrumenter, Stuen svømmende bort i Skumring og Skygger, Hjemmet uden Dag . . .

Og nu så han: Bøjet over det Linholmske Flygel, om hvis gulligt lysende Taster Harpen vævede sit Spind af Strenge, Farbroders langtlokkede Hoved, løftet mod Uno Troilis store Maleri af Moder — hans hvide Linkraves, hans Pandes og hans Hænders Lysning, ubevægelige som Moders . . . to Døde, der stirrede mod hinanden, to evige Fanger . . .

Og rakte helt ud over Tasterne, med Harpens Strenge som et Gitter bag sig, nåede Farbroders Hænder Moders.

Steffan greb om Døren. Sladderen i Filipstad om Moder, om Farbroder Anselm . . .

O Gud, om Sladdersøstrene nu så Farbroder, hvem de alle hemmeligt tilbad og offentligt smædede, for Moders, »den danske Frues« Skyld! om de nu så hans og Fruens Elskov!

O Gud, og jeg selv — og Susan en Gang? O Brynte og Susan under Ildringen derude! »Afrodite og Vulcan — Elskov viet til Arbejde«, lærte Farbroder dem af Moritz' Mytologi . . .

Men selv sad han nu på Klaverstolen, med Øjnene i Moders, mens hans hvide Hænder svævede over Tangenterne — spillende sin Kærlighed dens Hymne, lydløs, uforgængelig som den selv.

En Aften på Djursäter havde Moder og Farbroder, som så ofte blandt Fremmede, rejst sig op og var gået ene ud på Altanen mod Yngen, og Hadar Böös, der endnu blussede af en af sine vante Stridigheder med Farbroder — denne Gang om Geijers i sin Tid påtænkte Ansættelse som Biskop over Karlstad Stift — nikkede brysk efter dem:

»Jo, jo, go'e Anselm, du har dine Grunde til at forsvare Amalie v. Helvigs Ven!«

Fader var ovre hos »Monseigneur,« den franske Emigrant

på Djursäter, og som vanligt ænsede ingen Steffan, der sad på Ovnpuden ved Gudmoders Fod — nej, ej mer end Ildbukkene! Han var jo et Barn — jo! jo! Men Gudmoder Hulda satte Stokken hårdt i Gulvet og råbte, mens hendes blegblå Øjne lyste:

»Hvor skulde en Æsel som Bro'r Böös forstå en Geijer — eller en Anselm Sommelius, som just elsker det Uopnåelige?«

»Det Uopnåelige —« prustede Böös, »hæ, hæ, så véd jeg da endelig, hvad platonisk Kærlighed er!«

Det Uopnåelige — hvad andet elskede Steffan? Men — platonisk? O nej, hedt! som Hadet til Brynte, som Hadet og Elskoven til Susanna, som Viljen til Gud, Kravet på Evigheden!

Ja, afsindigt — som gale Patron Jacob til Svarthyttan elskede Jærnet: for at forvandle det til Guld — elskede Steffan det Uopnåelige: for at opnå det, favne Evigheden i Susan!

Steffan havde lét ad Fruerne i Filipstad, ad deres arme Sladder, deres blinde Ondskab, lét og aldrig harmedes, han, der herhjemme så Farbroder mellem Fader og Moder. Og han havde følt sit Hjærte svulme som hin Aften på Djursäter over, at han forstod. Men i Aften —

Nu stod Farbroder foran Busten af Fader, som dæmrede vagt gennem Mørket — et hvidt og svævende Hoved, vagt og ømt, som det Smil, hvormed Farbroder besvarede de vege Marmorlæbers.

»Eric Hermans Smil er frelst!« havde Farbroder råbt, da Byström drog Dækket af sit Værk, »også Fremtidens Vintre skal det smælte til Tø!«

Og her fra Tærsklen så Steffan det Smil, der smæltede Sommer af Vinter, Venskab af Had, det alt forladende, det alt overvindende — og alt udslettende . . .

Benådet havde Steffan følt sig, udkåret ved disse tre, han levede ene imellem, og nu — Ja siden hin Nat, da han vågnede af den Drøm, at han favnede sin Legekammerat, Susan, og fandt sig ene . . . og voxen — Natten efter Mødet på Savolaxhyttan, Jærnets største Dag . . .

Han svimlede, som foran en Afgrund. Var han ikke Brynte og Susan lig — han var end mindre lig Fader, Farbroder og Moder! ejede han ej Styrken til Jærnet — han ejede end mindre Modet til Drømmen!

Denne Stue, den var ej Skumring og Skygge for Farbroder, for Fader, for Moder. Han så dens Dag til Skumring. Og Ildringen derude over Skovene: Jordens Arne — han så den til Helvedes Pøl!

Du min Gud, gør mig til hvem du vil, men til én, ej til to og ingen! Eller — min Evighed er et ufødt Sekund og jeg selv den Vanskabte!

Han foer sammen.

Farbroder havde slængt sig på Taburetten foran Flyglet, og over de Taster, som nys sukkede deres Hymne til Sorgen, den lydløse, uforgængelige, støjede nu alle Letsindigheders Skjalds, Lindegrens, til Øjeblikket:

»Pressa drufvan, glaset fyll!
Ack, hvad båtar, att du klagar?
Nej, med hoppets glans förgyll
dina sparsamt gifna dagar!
Sötman sug af hvar minut!
Snart är hela farcen slut!«

Steffan ludede sig mod Dørkarmen, ene, med Mørke til højre og til venstre, uudforskeligt, bundløst . . .

O Gud, du vilde ej gøre mig til Jærnets Mand, så gør mig til Vallon! Eller styrt mig, som én Gang Susanna.

»De kommer!« Farbroder vendte sig brat, med Hænderne på Klaviaturen, lyttende mod Ruden.

Og fjærnt, fjærnt fra Suset randt en Lyd, en næppe hørlig — Glimtet af en Perle, der atter forsvandt i Mulm . . .

Fader og Moder kom. Ja, kom I to, som véd min Hemmelighed, kom og sig mig den! Glem mig ikke for jer selv, nu som altid! Kom og gør mig hjemme hos Eder, på Morgongåfva! Eller giv mig mit Løsen og send mig ud i Järnbäraland!

Suset strømmede druknende om Huset. Farbroder lyttede på Taburetten og Steffan fra Tærsklen. Og atter

randt Perlen lysende frem — fjærne, fjærne Klokker: Vi kommer! Vi kommer! Og bægge de Lyttende smilte, som i Tak, ventende hver sin Forløsning, af Mørke, af Ensomhed.

Farbroder sprang op og ilte til Vinduet.

»Farbro'r!« Steffan løb frem.

»Er du dér?« Farbroder gav et Sæt, de sorte Øjne flammede smilende over ham, Hånden rev Gardinet til Side, »nu kommer de! Vi har nok længtes, vi to!« han fangede Steffan ind under sin Arm.

Ja længtes, de Ensomme, Fangne . . . Steffan så op på Farbroder — hans store, stolte Profil dér mod Mørket, hans Hånd i Gardinet, den, der styrede Bjørnebøssen så sikkert som Violinbuen; der favnede Moders Skyggehænder på Billedet og slyngede den stærkeste Mand i Jorden . . . Ørneansigtet med Kvindehåret, hørte det ikke hjemme i Skoven, der som Skyer fyldte Ruden? Kaos'es eget Barn, Vallonen! O Gud, trængte han til Forløsning? Han var jo i sit Rige, dets Konge!

»Farbro'r, hvorfra kommer du nu?«

»Fra Nyed, min Dreng.«

Nyed — det var dér, Gildesviolinen tav så lidt som Stangjærnshamren . . .

»Mødte du nogen, Farbroder?«

»Om jeg mødte?« Anselm lo, »de myldrede! på Lindfors, Molkom, Norum, Kärn, Frösked, Råglanda.«

»Og hvad bestilte I?« Steffan søgte hans Øjne og så i Mørket deres Bryn løfte sig, forbavset.

»Bestilte? Ih — vi — dansede, læste højt, musicerede, jagede — og kørte videre og samlede nye Gæster!« han lo, »da vi nåede Östanå, var vi enogtyve Mand, og dér var fjorten i Forvejen! Du skulde set Drivhusene og de nye Malerier. Kammerherre Croneborg øger stadig det Gerdten'ske Pinakotek og —«

»Og Elfsbacka, Farbroder?«

»Elfsbacka?«

»Ja, Jærnværket — lige ved Siden af.«

»Ih det!« Farbroder gjorde en hastig Skuldertrækning,

»det var Parken så nådig at gemme — og Folkene at svede i,« han nynnede.

Det var Farbroder, som sang hin Jærnets Sang, der for evigt slog Steffan i Lænker . . . Han nikkede, og atter spejdede hans Øjne:

»Hvorfor rejser I altid, Farbroder?«

»Rejser — hvem?«

»Du og Officérerne og Håndværkerne og dem i Folkestuen — og de fjorten på Östanå. Du siger, at der aldrig fandtes ét Gæsteværelse tomt i Värmland.«

»Nu,« Farbroder hældede Hovedet på skrå, som kunde han hurtigere finde de Kommende frem af Mørket — nu ringede Klokkerne uhindret gennem Suset, frem og frem — han smilte, »vi bor jo i Fernebo, Steffan lille.«

Ferneboerne, de fra det Fjærne — Fernow, deres Historiker, og Fernebo, deres Hjem — O Gud, et Hjems Navn!

»Vi er de fire Vindes Børn,« nikkede Anselm, »og fare mod de fire Verdenshjørner! Husk, hvad skrevet står om Filipstad: på Hertug Karls Bud befolkedes den med »hvarjehanda slägtom och tungomålom.« Nu søger hver Landet, hvorfra han kom!«

»Belgien, Farbroder, Valloniet?«

»Belgien?« Anselm kastede utålmodigt med Hovedet, »er det et Land? Et Delta er det — af alle Europas Floder og Folkeslag — af Rhin, af Mosel, Main og Maas, af Romer, Kelter, Germaner —«

»Men Farbroder, er vi da ikke hjemme nu, i Värmland?« prøvede Steffan.

»Värmland? Sig ikke Land, sig Skov!« Farbroders Nakke slog som Hestens, der mærker Tøjlen, »Trätälja, Træfælder, kaldes det første Menneske her, fordi han banede sig Vej med Øxe. Siden går vi alle med Øxer og søger ud. Men går i Ring, som altid i Skove — og vil ikke andet! For så kan vi blive ved at gå —: alle Steder hjemme og alle Vegne fremmede, Brødre med al Verden og Fædre til ingen — som Atterboms Skyer!«

Han nynnede:

»Upp genom luften, bort öfver hafven,
hän öfver jorden i stormande färd — —
människan, djuren i qvalmiga nästen
lyssna med oro till vindarnes dån!«

Suset strømmede bundløst over Taget. Klokkerne var sunkne bort, i Fyrrehulen bag Hemtjärnet.

Farbroders Hjem, Idet bag Daglösen — ingen Vej endte dér, og ingen Vej gik derfra, kun Skoven og Bølgerne spandt om det, Dag og Nat. Farbroders høje Stemme og hans Violin, Gæsternes vexlende Skridt og Mamsel Svalas Trippen på Trapperne og i Gangene . . . Og Susets, Susets Spinden . . .

Farbroders Hest og Karriol stod på Morgongåfva de få Dage, de ikke rastede under fremmede Tage. Og hernede på Bredden, ved »Lure«, hvor »likvålens« Stene stod i Ring, og en Gang Følget, der kom med de Døde fra Skovene, i Kobberluren kaldte på Båden histovre, som skulde bære dem den sidste Rejse til Fernebo Kirke, dér jodlede nu i samme Kobberlur, ophængt på »likvålens« største Sten, Knægt og Spillemand og Fante sit Hallo mod Idet, Stationen på Færden, Huset, hvor der aldrig savnedes Gæster, men altid Vært, alle Trækfugles flygtige Rede . . .

Värmeskogens Rejsende: Junkere og Betlere — Rømningsmænd fra Hamrenes og Urenes Takter: »I Dag som i Går! I Dag som i Går!« Jægere mod nye Døgns og Døres Velkommen, mod festlige Violiners Forjætten fra oplyste røde Gårde, mod de hundrede Hjem, der var deres, de Hjem- og Familieløse! Sønner alle Vegne, Fædre intet Sted! boende i fremmede Mænds Huse og elskende deres Hustruer — platonisk . . . Ja, Vindenes Børn, de ansvarsfrie Valloner, satte til at røgte »Bjærget«s Skat: Jærnet, Jordens Kår og Dom!

»Med hvarjehanda slägtom och tungomålom« befolkedes Filipstad, Byen derinde, hvorover Ildringen evigt skinnede. »Europas Arbejdsstævne, alle Folkeslags Smedje«, som Farbroder kaldte den i sin og Faders »Beskrifning öfver Värmland«. Og videre, i Dokumenterne som han og Fader afskrev, Hertug Karls egne Ord:

»Ingen adelsman, prästman, ryttare eller knekt har rätt att köpa hus, tomt eller jord aff det, der tilligger . . .«

Jærnhertug, Värmlands Fader — om han nu så sin § 13 efterlevet! sit »Bjærg« som Adelsmands, Præstemands, Rytters, Officérs og Knægts Dansesal, og dets Skød, dets Nat og Grube hans egne Børns Grav!

Og § 15: »Då det plägar hända att främmande, som ähre vallåner, tyskar, skottar eller wad nation dee hälst wara kunde« »söka järnets stad, att rikta sig, så mycket de vilja, men sedan säga upp sin borgared och flytta ur landet, så skall hvar och en, här vill bo, lofva att bli bofast i alla sina lifsdagar.«

O Gud — de alle Livets Dage Bofaste — deres Borger-Ed!

Dansen — Dansen i Järnbäraland! I Dag så Steffan Brynte danse den, så han kendte sin Slægts, Vallonernes, Sværddans om Leydens Mure —: Tegnérs, Digterens, Spring over Hyttekransens Flammer! Pilgrimmenes Dans, hvis Spor endnu, firehundrede År efter, stod i Klarelvens Enge! Syndefrihedens og Mjødens, det sejrende Menneskes Rus!

Ja, Dansen efter Strid for Tro og Hjem, efter de lange Pilgrims-Mile, Springet gennem Luerne af den Ovn, som Trældom byggede, og Jærn gjorde hed — ja, Bjærgmands-Sønnens, Grubedrengens Dans med Adelsmands-Pigen, sin Løn i Favnen!

Men — Vallonernes Dans: Koreia, den besatte, Branden i Skoven, hvert Træ og hver Dag en Fakkel, Jord og Himmel ét Ildhav —: Gudernes Dans i Järnbäraland! Når revnede »Bjærget« under den, når ryddede Jorden sin Smedje?

O Hertug Karl, hvad vilde du med de Fremmede her? Kendte du ikke Vallonerne?

O jo, sandede Steffan det ikke Aftnen på Savolaxhyttan: Store-Karl fejlede ikke den Gang! Men nu — ja, Denis Barchäi Røst: »Moren har gjort sin Pligt, Moren kan gå!« . . .

Steffan bøjede Hovedet og lyttede. Og Skovens Sus overskyllede ham. Men gennem Suset hørte han — fra de mange Aftners Højtlæsning af Faders og Farbroders Manuskript om Värmlands Historie — Menneskerøster derude, henvejrede som Fugleskrig i Havet: Skyters og Lappers Råb; Klang af Bröt-Anunds Spade, Vejbyggeren, som begroves

under »Bjærget«s Jordskred; Slag af Olof Trätäljas Øxe; Glimt af Magnus Smeks Bondeovne, slukte under den sorte Pest, Stormannadøden, Kaos'es Brus . . .

Hør Bruset over Mertha ved Nyhyttan, »Bjærget«s eneste Genlevende — hendes søgende Trin over Plovfurer i Urskovens Dyb, over Slagger fra Ovne, hvis Ild blæstes ud! Hør Klemt fra Klokker i glemte Kirker: Kapelhedens, Ekshärads... Messer over Døde, strakte foran Altre, hvorom Træer gror, faldne ved Miler, der brænder ud og hyller Skoven i bitter Røg, sunkne over Ambolte i Tjørnes Favn, eller liggende i Grubers Dyb, i Rødders Spind og underjordisk Regn, der drypper og drypper gennem skredne Gange!

Hør Skrabet af Udyrs Kløer, Trampet af Jætters Fødder, Spor vi endnu ser i vore Fjælde, af Gomer Värmicus og Sten af Vänern, Bravalla-Slagets Bersærker!

Se dér i Värmeruds Vildnis: brændte Egestubbe fra Portsøjlerne til Olof Trätäljas Kongsborg, Stenfliserne fra hans Stad!

O Nøglen, Kæmpenøglen i Nordmark, som ingen nu kan løfte, til Døre bag Digerdød og Syndflod, til Värmlands ældste Hjem, Höks i Hökesberg, Kæmpe-Skelettet, som vi fandt i Fyrrebjærgets Hjærte, med Stålbue på sit Bryst! O pestslagne Slægt, Syndflodens Ofre, Muld for Skovene og os — som en Gang for Jer hin Slægt af Variner og Markomanner, der dyrkede Kybele i Gillberga, hint Alfheims Rige, som i Kong Domalders Dage sank i magna maters bundløse Skød . . .

Fernows Ord: »Ett tidehvarf slutade, och i det nästa betrakta vi en ny jord och ett nytt folkeslag« . . .

Men Gunno Dahlstierna svarede: »Folket er et andet, men Landet bliver det samme.« Ja, evigt det samme: Jærnbjærget, Magneten, der vil Sejr og Undergang — Tyrfing, der hugger den Hånd, som drager det, umættelig på Blod . . .

Og den nye Slægt, Hertug Karl, som du hentede til den Arvelod, der blev din, Kong Göstas yngste Søn —: ej Östergyllens Sædemarker eller Sörmlands Vænger, der under din Faders Aftensol stod »öfverallt lustiga och väl tillprydda«,

men Jærnets Del: Värmlands Krat og Gruber, stride og sorte som hans og din Arbejdsdag, Parten, der overlodes dig af Broder Erik, Strengespilleren og liden Karins Elsker, og af Broder Johan, Liturgisten og Slotsbyggeren —: Slægten fra de fire Verdenshjørner, de fire Vindes Børn, som du bød Hjem her i Fernebo, tog du så fejl af den endda?

»Det var ikke ét Folkeslag, det var alle,« skrev Farbroder, »alle Evner og alle Muligheder, de blodblandede Hjemløse, Deltaets Grøde . . . Hør deres Værkers Navne: Hectorshyttan, Saxåhyttan, Franzoshyttan —: alle Tungemåls Hymne til Store-Karl, at han valgte ret, da han lod de Rodløse slå Rod i »Bjærget«.«

Således skrev deres Ætling, den femogtredivte Gæst på Elfsbacka, der lod Parken gemme Ovnene og Folkene svede i dem . . .

»Moren har gjort sin Pligt, Moren kan gå!« råbte Denis Barchäus på Savolaxhyttan . . .

Ja, Eventyret var omme: alle Strømme dæmmede, alle Gruber fundne. Nu kendte Jærnet sig selv, Herre i sit eget Hjem, Store-Karl så sig om efter en ny Slægt: ej Stifindere, Opdagere, Skattesøgere med Ønskevidjen i Hånden, ej Valloners Sønner, men Daglejeres: Børn af Grubekarle, Lærlinge af v. Schéele . . .

Og Vallonen? Han drømte, at han havde fundet hjem igen, til Frihedens Land Valloniet, fra Århundreders trange Smedje! Han havde sluppet Hamren og grebet Violinen pâny — han mente, han spillede sin genfødte Friheds Hymne . . . og spillede sin Dødssalme . . .

Hørte han da ikke den nye Stormannadøds Brus over sit Hoved, sit Hjem, sin Ovn, sine Kirkers sidste Klokkeklemt? vidste han da ikke, at aldrig slap »Bjærget« den Rod, som det én Gang fangede? at »Bjærget« blev hans Grav som Höks, den første, som Magneten drog? at hans Kiste alt stod åben i Värmeskogens Fyrrehjærte? »Ti Slægten er ny, men Jorden evigt den samme« . . .

Barchäus' Dødsråb på hin »Jærnets største Dag,« Missionærernes Ravneskrig dernede og v. Schéeles Dom: »Én skal leve, og én skal dø!« — Lovens Tavler af Sten og Malm

»för de församlingar, inom hvilcka bergwerck äro belägna« — hver deres Tøddel var overtrådt! Du, Vallonernes Kronist, Erik Fernow fra Filipstad, alle Tungemåls Stad, let at nemme om de Gangne, svær at fatte om os selv, er din Lære: »Vi nödgas lämna både folket och deras bonings platser i evig glömska. Kommer en ny Digerdöd i vår tid, så torde vi knappast tvifla, att ju våra samtida hos en sen eftervärld vederfores samma öde . . .«

Steffan sænkede sit Hoved tungt mod Farbroders Bryst — og hørte gennem Suset hans Hjærte slå derinde, muntert, mod hundrede År . . .

Og han nikkede. Ti — hin Fernows Lære, var den ikke selve Driften i den sande Fernebos Vinge?

Den Gang Fader, under Slægtsregistrenes Affattelse, skæmtede med Anselms Fablen om Valloniet og smilte:

»Se dig for — du er godt nok hjemme her! For hedder du Anselm, så hedder du også Sommelius! Og bærer du i dig Blod af Nicolas Julius d'Epreez, som Store-Karl skikkede til Valloniet, at hente Jærnet nye Trælle, men som forglemte sig dernede hos dets Datter, Kättlen, ejer du også Kød fra Ane hin Gamle, Sverrigs Drot, der hver Gang Ale hin Raske jog ham fra Tronen i Östra Aros søgte Ly for sig og sine frysende Vestgöter i Värmeskogen —«

havde Farbroder råbt, og det var den eneste Gang, Steffan havde set ham harmfuld på Fader:

»Du og dine stammer kanske fra den Olding, som opåd sine ni Sønner for at leve deres ni Liv! Men jeg — jeg er Barn af Fernebo og længes did! Bliv I så på det »Bjærg«, der er evigt som Dovre!«

Og som Farbroder stod dér, let at skelne selv mod Skovnatten, med løftet Hoved, med det lange, urolige Hår og Vingekraven om Halsen — som Lorenzo Hammarsköld på Litografiet derinde — fornam Steffan, helt ind i sit, hans Hjærtes Sitren: at dets Krav ej mættedes som Anes med nihundrede År . . . Og gemt under hans Arm begreb Steffan, at han var fjærnere fra Farbroder end Ane hin Gamles Spindelvævsborg fra hint Land, som alle Floder vandede, og alle Folkeslag befoer —: at Violinen, byttet for Hamren,

sang Vallonens rette Frihedssang: hans sidste! og at »Bjærget« fik slippe den Rod, så sandt dens Blomsterfnug føg befrugtende over Verden, intet Steds og alle Steds hjemme . . .

Og pâny gøs han af Ensomhed. Ti for ham, som for Ane hin Gamle, var Døden Død — og han begærede ni Slægter, at labbe Mælk af det Horn, hvis Vin Vallonen tømte i én Rus.

Men Värmeskog — sagde Farbroder ikke, at dér gik de i Ring, for aldrig at nå ud, som man kan i Skove . . .

Men hvad stod der om Lunden i Bjällerud? At den var drevet hid med Syndfloden som Värmeskogens Kim, og at der var Død over hver den Hånd, som fældede ét Træ i den, alle Trækfugles og Folkeslags Rede. Og dog — hørtes ej Øxen nu? i Guds egen Hånd, alle Træers og Drømmes Trätälja?

Gak Vallon mod det Uopnåelige! Nu gløder Jærnet, nu skal der smeddes! Skoven, dit Hjem, er omme!

»Farbroder,« udbrød han, »Branzell, Præsten, ligger dernede på Tiggerbænken.«

Anselm stirrede på ham med stive, glansløse Øjne, glemmende selv Klokkerne, der nu atter ringede frem, fra Hulvejen ved Hemtjärnet.

»Hvad siger du? Branzell? Dernede?« han greb ham om Armen.

Steffan mødte hans Øjne. Ja, dernede, hvor vi alle skal ende, på vor Plads . . .

»Og det siger du først nu! Tegnér, Geijer, Troili —« Farbroder rev en Stage til sig fra Bordet og var i et Spring ude af Døren.

Steffan hørte hans Løb ned ad Trappen og så hans mørke Hoved i Gården forsvinde i Kælderhvælvet. Ene stod han, med Hænderne i Karmen, og stirrede ud mod den røde Plet, Ildskyen, der svævede over Filipstad, alle Slægters og Tungemåls Stad, over Skoven, som den langsomt åd i sin gloende Bug — Skoven, Vagabondens Hjem, Kaos . . .

Ja, æder vi dig, æder du også os — og hvis Appetit er størst?

»Fjorten Dage er vor Tjeneste!« sang Officérerne i Malöga Kro og Göstakrog — men »Farbror Adonis's var end ikke én Time . . . Og dog — »se til Markens Liljer —« »Landet, der flyder af Honning og Mælk, Guds udkårne Folk«! kvad Farbroder på Violinens Streng — der var af Stål, eller over Klaveret, hvis Ramme var af Jærn . . .

Om Ringen derude sluktes — her blev evig Nat i Värmeskogen, Fimbulvintres Mulm og Ulveglam, ingen Sange, ingen Vandringer mer, Koreia var endt! Masovnsborkar var de — hver og en! rige Patron Eric Herman Choräus de Bésche og Stolle-Namnlös, »Anselm på Vejene« og »Sangeren«, Emanuel Branzell, den fortabte!

»Vi lever ikke af dit Jærn!« vrængede Susanna mod Brynte.

Men Susan, din Arv fra dù Pont'erne, din Faders Lønning som Mester for Jærnets Borgere . . . og jeg? o Gud!

Han lukkede Øjnene. Morgongåfva? nej, Nætternes Skænk! løftet af Dybet, af døde Slægters Hænder, som vort Navn: de Bésche af Persbergs Navnestikker, af Afgrundens Malmskud! Gården for Enden af Vejen, bag Gruber og Ovne, under Stjærner, der lyser rene for Røg, blandt Fugle, der synger, uforstyrrede af Bælge — Gården, hvor ikke Hammerslag lyder, hvor ikke Jærnregninger opgøres og ikke Sømprøver fylder Kroge og Borde, men Instrumenter fra alle Lande og Bøger på alle Tungemål — Eventyrslottet er den i Järnbäraland, Valloniet selv, Deltaet for alle Rigdomme!

Ovre fra Bäckstugan, imod Skindbodens Snestriber og Istapper, stjal sig et sagte, lille Skær ud i Natten.

Nu hvilte de Gamle i hvert sit Kammers, hver med sin Bog. Sixten Råbock med en »Almanach för cavalierer« eller et »Magazin för konst, nyheter och moder«, Anders Stenkula med »Mamsell Arfwidssons: »Spå-, planet-, drömme- och blomsterbok« eller »Den riksbekanta Lasse-Majas öden, den byxlösa äfventyraren« . . . Jærnets gamle Tjenere med Eventyrets Bøger i Hånden, friede til Lediggang og Leg . . .

Det lille Lys og den blinde Hornrude i Smeddenes Labbhi: Gideons og Manja Bælgkvindes Hjem — se dem, Gud, og skån dem, når du dømmer Eventyrslottet!

Hør Ildvagten dernede:

«— för tjufvehand,
för vilddjurs tand —
Klockan är to-olf slagen!«

Ja, for vor Tand, for vor Hånd skyt du, Gud, dit Rige!

Klokkerne, Klokkerne — Sølvklangen i Nattesuset . . . . Nu kom de, Fader og Moder, gennem Värmeskogen, fra de lærddomsfyldte Sale i Grandonkels Bispegård til de af Kunst og Musik fyldte i deres eget Hjem — »Bjærget«s Udvalgte, Fernebos rigeste og fornemste Herskab, med Hænderne rene for Jærnets Rust, med Klæderne frie for Fattigstuens Os — hans Forældre, med hans Hemmelighed, hans Løsen: at han var deres Arving . . .

Og han — skulde ikke være Vallon? O Gud: Vallonernes Fuldkommelse . . der i Jærnets Læ svor det Had!

Nede fra Folkestuen summede Rå-Nils' Fløjte og Føddernes Tramp i Laxarby-Vals — Tjenerskabet måtte jo våge, til Herskabet kom hjem.

Og ud af Kælderdøren skred Farbroder Anselm i det viftende Skær fra den trearmede Stage, som han bar højt over sit Hoved, i Spidsen for Ung-Pelle og Kalle Klang, der varsomt slæbte den døddrukne Præst på en Båre, en Bordplade, imellem sig.

Højtidelig, med det blege Ansigt vendt mod Lyset, vandrede Farbroder dér foran Toget, som ledte han en falden Heros til Graven — og Laxarby-Valsen surrede om Hælene på ham som Begravelses-Koralen.

Nået just til Portalen, drejede han hurtigt Hovedet og lyttede. De to Karle lempede Båren over Trappens stejle Granittrin, varligt, at den Slagne ej skulde støde sig på mindste Sten.

Men i et Spring var Farbroder forbi dem, med Lyset i Hånden.

Og gennem Grinden jog nu Bore med sit Sølvmorstæppe, sin skummende Svejfert og vajende Manke, i Skæret af »Ulvelygten« på Køresvendens Pande og Beslagene på

hans og Herskabets Bøsser, med Faders og Moders Ansigter under Slør og Pelse.

»Velkommen! Velkommen! Ingeborg og Eric Herman!«

Farbroder sprang, med den slukte Stage over Hovedet, midt igennem Snedriverne, forbi Stolle-Namnlös, der med udbredte Arme søgte over mod Søvnen i Ambetsmännenes Hus, mens Kalle og Pelle, gribende efter deres Huer, rejste Branzell op på Skrå, som en Kriger, der end på Valen hilser sin Konge . . .

Ja, Kongen og Dronningen på Eventyrslottet i Valloniet, dér kom de! Hvad var Farbroder Adonis', Göstakrogs fattige Officérers Pragt mod dem? Og hvad deres Synd og Regnskab på Dommens Dag?

Hvad var en Vise til Vejen og Dagen, mod de himmelske Violiners Formasten sig Evigheden heroppe?

Ildringen på Himlen flammede op — nyt Kul og ny Malm kastedes på, syvende Opsætning — et gloende Gab, spilt over Skovene . . .

Og ovre fra Ambetsmännenes Hus, mørkt og slukket under Snetaget, messede gennem Farbroders Velkomstråb, gennem Laxarby-Valsen og Faders og Moders Stemmer, Adser Popps og Aslaks Salme fra »Mose och Lambsens wisor«:

»Wår Herre ropar:
Statt upp på vakt,
tag tid i akt,
förr'n hela mörksens makt
dig öfverhopar!
Ach hör! Ach hör,
förrän du dör:
hvad är det, som du gör?
Wår Herre ser
ditt raseri,
ditt aperi,
ditt skrymteri,
och hur du låter!«

»Vor Herre« — Värmlands og Jordens Gud! ja, se hans Tegn på Himlen dér: Jærnets Svælg . . . . Vallon, ve dit Aberi!

»Eric Herman og Ingeborg! Farbror Bisp lovede vel at komme til Julegildet hos Gudmoder Hulda?« råbte Anselm nede i Gården.

Det gav et Sæt i Steffan.

Jul — Gudmoder Hulda — Susan . . .

Et Væld af Lys brød ud fra Natten derude, Ildringen kronede ham . . .

Susanna, løft mig ud af Morgongåfvas Ensomhed, ud fra Brøde og Straf! Tøs og Frelser, gør mig til din og Jærnets!

Eller . . . giv mig Vallonens Fest — fra Luciadag til Annandag! fjorten Dage —: en Evighed!

Han foer ud af Døren, mod de Kommendes Stemmer og Latter.

»Farbro'r, Fa'r, hvor længe er der til Luciadag, til Jul?«

TREDJE KAPITEL

HOVSLAGENE hamrede på Isen, en eneste Trommen, forude og bagved; Hestenes Manker fløj som sorte Faner. Solnedgangs-Skyerne brændte ude over Yngshytta Skovhøjder, og Luften skumrede af Sne.

Men Steffan sad nedpakket i Bjørne-Pelsen, med Basliken om Ørene og Gede-Handskerne under Skindfellen. Tømmerne gyngede over hans Hoved fra Farbroders Hænder.

I Kanen dér forude, som nu, mørk og lodden, strøg forbi Skäktøen sad Susan og Brynte, og i den, de hørte bag sig, kom Olof og Adrian, og alle kørte de til Julegildet hos Gudmoder Hulda på Djursäter, i År som alle andre År, til den store Midvinter-Fest.

Endnu var det kun den 12. December, og Fader og Moder, Borgmester du Pont, Adrians Forældre, Patron Thorlander og de hundrede andre Gæster skulde først komme i Morgen eller den 24de. Men for Børnene begyndte Julen fra gammelt Sancta Lucia-Aften.

I to Uger skulde han og Susan, Dag efter Dag, være sammen, under samme Tag og imellem de samme Vægge — løb hun så end med Brynte og Olof ud på Søen og op i Bjærgene på Skøjter og Skier, hun kom dog tilbage, når Lysene kaldte bag Djursäters mange Ruder, for på Ovnpuderne i Gudmoder Huldas Stue at høre hende og Bror af Ekestam eller nogen af de andre »Knægte«, der tilfældigvis boede dér, snakke sammen eller fortælle om gamle Dage, om Gilder, Fester og Krige. Og hver Nat skulde de sove, Væg om Væg, i det hvide Gæstehus i Gården.

Jo, den Evighed, som Märta Moll altid læste om hos Rosenius: den fuldkomne Mættelse og Hvile, som Steffan søgte, den skulde han finde på Djursäter — i fjorten Dage . . .

Han lukkede Øjnene. Fartens Træk isnede om ham — lydløst, svævende bares han frem mod hende, mod Lykken!

»Lyst ifor og mørkt ibag!« — bag ude i Skoven svandt Ensomheden, Hadet og Brøden — de biede dér igen, såvist som Lindormen på Stenen, men var derfor de tvende Ugers Sødme mindre sand?

»Carpe diem!« stod der over Farbroders Dør på Idet, og han vilde plukke den — som en Vallon, og spise sig mæt for altid.

Han slog Øjnene op. Hele Yngens islagte Sø strømmede mod ham, med Holme og Øer som sorte Tuer og med Odder og Næs som lave Skykæder — en dunkel Rotunde, fyldt af Hestehovenes Trommeslag.

Lykken — jo, den var hans som de andres, nu han vidste, hvad den var: Luen i Värmeskogen, Festen i Midvinter-Natten! Og han knugede Hænderne om sit Eje: Øjeblikket, det umistelige, Levebrødet til de lange År på Morgongåfva!

En Lyd nåede hans Øre, knap hørlig, sukkende sig frem som gennem selve Søen.

»Farbroder,« han lyttede under Basliken, »hvad er det?«

»Det?« Farbroders Stemme lo, »sover du, Steffan? Kender du ikke Pumpeværkerne i Persberg?«

Steffans Hænder slappedes —. Pumpeværkerne i Persberg, den aldrig ophørende Knirken og Klagen af Gruberne, »Bjærget«s Suk gennem femhundrede År . . .

Søen, som de nu foer henover, lette som Fugle, Dybet, der bar dem . . på Sommerdage glødede det rødt: én Grube af Malm, »Bjærget«s Blik gennem blå og solskinnende Bølger . . .

Men — han knugede atter de bristede Hænder — som det Blik nu stængtes bag Is og Mørke, stængede han sit Øje og Øre! Som Vallonerne, de Fremmede på »Bjærget«, der havde deres Hjem i Fernebo, sagde han sig fri, blot dette Nu, for Del i den Jord, som måtte føde sin Skæbne af sit Hjærte, som Mennesket, i gamle Cillufs Viser, af Soten i Siden.

O fri — ved Festen! som de andre, fri for Pligt og

Samvittighedsnød, for Had og for Angst: Vallon — og lyksalig!

Hesten gjorde et Spring — en Skikkelse dukkede frem, som groet ud af Isen, jordlav, svulmende af en mægtig Pose over Ryggen . . .

Farbroders Stemme kaldte:

»Zefyr! Zefyr!«

Og hilste: »God Aften, Elias Bjur!« og atter strøg kun Horizontens Skovrand hen, og hamrede Hestehovene deres Fanfare. Men Steffans Hænder løsnedes pany, lempeligt, afmægtigt.

Døve sit Øre, blinde sit Øje for Jordens Røst, for dens Blik, et Nu eller Livet, her på mons ferri? Umuligere end at løse sig af dets Tyngde! Men fries for sin Part i dets Grund? Å jo, om Jærnet vil, så hastigere end du ønsker!

Manden dér med Posen, Elias Bjur, og Morgongåfva —

»Farbroder,« han vendte sig, rystende til Fingerspidserne af Dybets Kulde, trods Pelsen, trods Gedeskindshandskerne, som Märta Moll havde lagt i Vand i flere Timer til Turen over Søen, »Farbroder, er det — er det, som Brynte siger, at finder en Skattesøger Jærn under Morgongåfva, er Jorden ikke mere Faders eller min?«

Farbroder så på ham, uvillig, under den spidse, sorte Pelshue og de sorte, flagrende Lokker.

»Ja, ja,« nikkede han kort, »det véd du jo! Helgeandsholmens Beslutning: hvad der ligger dybere end Ploven går, er Kronens — fælles Eje.« Anselm smældede med Pisken.

Fælles Eje —: alles Frugt, alles Dom . . . en Frugt, en Dom til Døden . . .

»Blev du bange for Elias Bjur?« spurgte Farbroder, og han lo. »Den Skattesøger er ikke farlig — for Morgongåfva!« han nynnede sorgløst. »Frygt ikke, det er jo ikke Jærnet, han leder efter.«

»Farbroder,« sagde Steffan dæmpet — Sukket fra Persberg derovre, Pumpeværkets Knagen og Vindernes Skrig, trængtes nærmere og nærmere, »Farbroder, fortæl om ham og om Patron Jacob.«

»Om Elias og Jacob? dem kender du jo så godt som jeg! dem har du jo besøgt mange Gange med mig!«

»Fortæl alligevel, Farbroder!« bad Steffan sagte, »å fortæl!« han lukkede Øjnene og lyttede.

»Nå ja, gærne det!« lo Farbroder, »var alle Skattefindere som de to!« hans Stemme løftede sig, som altid, når han kunde berette om »Bjærget«s Menneskeskæbner. Å, hvor mange havde han ikke givet Steffan at bære, og dog bad han nu selv om disse to!

»Altså: Elias Bjur tjente som sin Fader på Svarthyttan, Patron Jacobs Ovn, Pihlhjärtarnes gamle Brug — som Bælgdreng, som Smed, som Masmester: ernærede, under Blod og Sved, sin Hustru og sine Børn af Jærnets knappe Nåde — til Svarthyttan »nedblæstes«, og han stod dér, med Et sluppet af det Åg, der havde spændt ham og hans Slægt så hårdt, at hver hans Muskel var krummet efter det, og nu nægtede at lempe sig efter Skovhuggerens Øxe eller Bondens Spade. Hans Kammerater drog ud at øge Tiggerhorderne på Värmlands store Tatervej, men han stred Kampen for at holde sit Hjem og sig og sine oppe, holde den Grund fast, som Jærnet havde sagt ham op!

Til Hustru og Børn var omkomne af Blodgang og Lungesot, af Overanstrengelse og Mangel, og han blev en af de mange her på »Bjærget«, som, døv og blind for hver levende Lyd, ene spejder, ene lytter efter en Hvisken fra en Broder bag Digerdøden, om de Skatte, som han ejede, men som nu forsvundne sover, måske kun en Tomme fra det Sted, hvor ens Kære døer af Sult!«

Farbroders Stemme begyndte at brænde, som den Aften han sang Jærnet dets høje Vise.

»Jamen Farbroder,« bad Steffan, »Elias søger jo ikke Jærnet?«

»Nej, nej, netop!« Farbroder nikkede, indtrængende, »han så dets Ansigt, den Gang det vendte sig fra ham, så sin egen og sines Dom! Og dets Slave fra tålmodige År svor at kuldkaste den ved en højere: at frelse Mennesket fra den ved Underet! Og i fyrretyve År har han nu søgt hin mystiske Åre af Sølv, som en Gang løb gennem hele mons

ferri, fra Hornkullen og Torskebäcken her ved Yngen til Hammarelven derhjemme, slyngende sig gennem Långbanens Gruber til Lahäll og Getberget, hvor dens Kilde jo endnu springer midt i Jærnet — søgt den for, som Moses, at slå dens Væld af Klippen til det vansmægtende Folk — ja, for at iskænke Jærnet den Drik, som det rækker sin Moder, Jorden: Undergangen ved sit eget Foster!«

Farbroders Stemme var nu patetisk, som når han stred »Folkets« Sag mod Patronerne — eller som den Aften, da han sang Jærnet dets Sang . . . »Poeten på Bjærget« . . .

»Og Patron Jacob!« spurgte Steffan.

De kørte Lyden fra Persberg nærmere og nærmere — Jordens Suk over sit Foster, sin Drabsmand . . som slumrede hernede i Dybet, der bar Farbroder og ham til Festen.

»Patron Jacob?« bad han.

»Ja han —« Farbroder vendte sig og pegede med Svøbens korte Skaft ind mod Kysten, hvor i Fyrreskovenes puklede Mur, i et Udhug mod Søen, Svarthyttans sprungne Ovnkrans hældede.

Røde Funker fra Gårdens brustne Ruder brændte i Solnedgangens blodige Skumring — en Ovn og en Arne, hvori Jordens Ild forlængst gik ud, og som Himlens forgæves søgte at tænde . . .

»Derovre sidder han og venter på Slakkerne af alle de Malme, som hans gamle Tjener og Hyttemester, Elias, under sin Søgen efter Sølvet har hugget op og nu slæber til ham.«

»Og af dem,« Steffan stirrede tilbage mod den slukte Ovnkrans, »vil han skabe Guld?«

Farbroder nikkede. »Netop! af Jærnet vil han skabe det! klogere end de Gamle, som vilde vinde det af Mercurius, Svovl, Salt og Kamfer. Hå,« han rykkede hæftigt i Zefyrs Tømme, »at Patronerne ikke forstår — og gruer over hans og Elias'es Søgen efter Guldet og Sølvet på mons ferri! Men lad nu de to af Mars'es egen Ovn tappe ham og Patronerne Skarntydebægret!«

Patron Jacob — Jacob Pihlhjärta van Garney, af Pihlhjärtarne på Svarthyttan . . . den sidste Mand af en Slægt, der

gennem Hundrede af År havde tjent Jærnet — den sidste og forkastede Vallon og hans Drøm . . .

Mærket fra sin Fødsel, ved 1760'ernes Fallit, som i ét År berøvede Pihlhjärtarne deres gennem Sekler samlede Rigdomme, havde Patron Jacob kæmpet den afsindigste Kamp af alle: Kampen mod Jærnet! Med de gulnede Privilegier i sin Hånd stridt for sin Slægts og dens Stempels: det pilstungne Hjærtes, Ret, tiltryglet sig »Jærnkontoret«s og Nabopatronernes — frem for alle Gudmoder Huldas — Støtte, kastet sig over hver ny Opfindelse: Franche-Comté Metoden, de Uhr'ske Svejseovne — og hver Gang grebet fejl, sået det lånte Guld i Ovnen og høstet det i Støbeformen som ujævnt Råjærn og usvejsede Slakker.

Til Jærnet udtog sin Dom over den Genstridige: smeddede ham fast til »Bjærget« ved Afsindets Lænke: ved Håbet om, som Elias Bjur, i dets Skød at kunne finde det Våben, hvormed det skulde sprænges!

»Ikke sandt, Steffan,« Farbroder drev bestandigt hæftigere og hæftigere på Zefyr, som joges også han af Sukket, det bestandigt stærkere fra Persberg, fra Søens Dyb, »de Gamles Drøm, Hermes Trismegistos', Raimundus Lullus', Irenäus Philolethos': hin himmelske »hvide« og »røde« Tinctur, som skulde åbne »det hermetiske Æg«, Døren til »Kongens lukkede Palads«, — tapper vi af Jorden selv, for at fordrive »det uædle Malms Sygdom» og genføde det som »Jordens ældste Søn«: Guldet, »Solen uden Klæder«!

Som Patron Jacob sanker vi alt Jærnets Affald, alle de Slakker, som Elias Bjur i sin Søgen efter Sølvet slæber sammen fra Gruber og Ovne: de Stumper og Skår, som Børnene og Kvinderne, der skyller Malm histovre i Persberg Havn, rejser Slakkebjærgene af — og forventer med ham »den røde Løve«s Spring over det brustne Jærn, over dets brudte Lov!«

Ja, hint Spring — det var Vallonernes eget! Eller hvad var Jacob Pihljärtas Trods mod Flogiston og Syre mod deres imod Guds Ordet: »Torn og Tissel . . .«? Tro kan flytte Bjærge . . . Flytte, men ikke forvandle . . .

Men Steffan? Han begærede jo ej længer Året, ej Århun-

dredet, kun Nuet, Luen: Jærnets befriede Sjæl — den lovlige Lykke! Men — var den lovlig?

Det eneste Ulovlige her i Jærnets Rige! det som undte kun én Lykke: Krigen, det blodige Gilde, Blôtet til det selv på de Trælle, hvem ene Hverdagens grå Lyst tilstedtes: Labbhiens Søvn efter femten Timers Trældom, biende femten nye . . . Ja, ja, hør nu:

»Steffan, hvor kunde den Drøm drømmes — uden netop her på »Bjærget«, af en »Bjærget«s Søn? »Den røde Løves Spring, Solen uden Klæder!« Husk »Storhedstiden«, skabt af Jærnet — hvor flammede ikke Guld, Sølv og Kobber for dens Øjne! Hvor fråsede de ikke, Slagmarkens Sønner, i Slaraffenlandets Retter! »Sølv- og Guldmalmsminer, Svovlbjærge og Bjærge i Norrland, fulde af Diamanter, somme som Mandshoveder, andre tredobbelt så store«, som det anførtes i Landshøvding Mörners Syvårs-Indberettelse til Dronning Kristina.«

Farbroder svang sin Pisk, Steffan nikkede.

Til Fabellandets: Dæk dig Bord! Appetiten på Guldet endte i Poltava, i »de Svenskes Kirkegård«, for Jærnets rå Hug: Hertil og ikke videre! — Tsar Peter mod »den rasende Dreng«: Karl den XII . . . Ulovlig? Ja, ulovlig hver Lykke, hver Fest i Järnbäraland!

Men da: Lovbruddet, »det hellige Lovbrud«, som Farbroder forleden slyngede Hadar Böös i Ansigtet, da de stredes om 1848, Folkeopstandenes År — var det Sejren, den røde Løves Spring?

En Pyrrhos-Sejr, et Dødsspring? Nu, beruste det derfor mindre?

Og den Tid, som Farbroder helst af alle talte om, og hvorfra han havde hentet sin Magister-Konferens: Dronning Kristinas — Æstetikernes og Filosoffernes — »hint gyldne Døgn mellem År af Jærn«, lærte det ikke, som det videre hed i Disputatsen, med Göran Stiernhielms Ord: »de svenske Sanggudinder for første Gang at synge«? ja, gav det ikke Sverrig Görans Sang og hans Gravskrift: »Vixit, dum vixit, laetus?«

Jo, hvor kunde den Drøm voves uden af Bjærgmands

Sønnen, Göran, der drev Guld ud af Jærn, Sang af Sorg? Ja, »lev glad, mens du lever!« Giv mig de tvende Ugers Fest — og jag mig så nøgen fra Morgongåfva! Kanhænde jeg da bærer, dulgt i min Hånd, det Våben, der skal besejre dig: Sang af Sorg! Guld af Jærn! for mig og for Verden!

»Farbroder,« han lukkede Øjnene, »hvad var det, Jacob Pihlhjärta sagde den Aften i Fjor, da du fandt ham i Snestormen ude på Yngen og bar ham ind til Gudmoder Hulda?«

»Den Aften?« Farbroders Stemme ivrede, »å Steffan, jeg kom fra Kristinehamn over Gammel Kroppa og fandt ham, halvdød og sneblind i sine Laser, drivende for Stormen som Ravnene! Og å, da han vågnede igen derinde ved Huldas Bål, hvor han en Gang i unge År havde skæmtet med andre Unge, Patroners Sønner og Døtre, den Gang han endnu var én iblandt dem, blandt Jærnets Børn . . .«

»Ja, Farbroder, sig mig, hvad han da sagde?«

»Hvad han sagde — å,« Farbroder skubbede utålmodigt Huen fra den blussende Pande, »han svor jo, at det Guld, som Hulda og de andre havde givet ham, at det var Lån til Gud. »Og hvo er Ham lig i Gengældelse? Forvent den nu, I alle, gennem mig! ej Fødsel, kun Genopstandelse! Ti se!« og hans skeletagtige Hænder rystede, røde af Ild og Rust, »Guldet er det Ældste på Jorden, det ene Uforgængelige, ufortærelig i Luft som i Lue, Grundvæsnet i alt! Nu ruger Slangen på det i Kongens dunkle Palads, gør Gud til sin Medskyldige, udklækker i selve Spisen sine Æg: Trældom og Krig og Død! Men han skal genfødes, sig selv igen, Livsånden, Helsen og evigt Liv! Af den knuste Slange, af det helbredte Jærn!«

Å Steffan, Steffan, han drømte jo, at de, Hulda og han, skulde sidde igen om Arnen og skæmte blandt alle dem, af hvem nu ene de to var tilbage, at ingen skulde fryse mer på »Bjærget«, fordrevet fra sit Hjem til Fattigdom, Afsind eller Grav! at »Bjærget«s Ild skulde varme alle i Evighed . . . ja, at Jordens Sygdom: Jærnet, skulde helbredes til Guld, at magnum magisterium, al Skabningens Suk, Guds Mening med det Skabte var løst. »Ja, det er om føje fuldbragt!« råbte han.«

Magnum magisterium — »Øen ingensteds«, Kansler Thomas Morus' »Utopia«, som Morbroder, unge Jens Wahl, skulde forklare sin Samtid — da han faldt for Krigen, i Eckernförde Fjord . . . Guds Mening med det Skabte — Jacob Pihlhjärtas Tro, hans Helbredelse af »det Syge«: ikke Fødsel, kun Genopstandelse . . .

Hvor mange Aftner havde Steffan ikke siddet med Farbroder foran Jacobs Ovn derovre i Svarthyttan, og set Patronen hælde alle de Skår, som han Dagen rundt havde slæbt hid fra Persbergs Slakkebjærge, i sin Ild og med lysende Øjne bie Pactolos, Guldets Strøm, af Skarnet!

Forleden havde Farbroder bragt ham et Udklip af »Göteborgs handels- och sjöfarts tidning», i hvis Føljeton der løb en Roman af en ny Digter, Victor Rydberg, hvem Farbroder begejstret spåede en stor Fremtid. »Fribytaren på Östersjön« hed den, og fortalte om Middelalderens Guldmageri, om »Hemligheternas ugn«. Men Farbroder havde ikke læst for Jacob Dommen over Adepternes Afsind, men den eneste Sætning: at fandt en Fremtid Midler, hvorved de »usammensatte« Stoffer kunde opløses i Bestanddele, da blev Alkymien en Mulighed påny.

Hvor meget den Sindssyge forstod af Ordene, kunde Steffan ikke skønne. Men som han sad dér, svøbt i sit Hår og sit Skæg og sin lange Kåbe, på Randen af Ovnen, under Kvaderstenene og Jærnankrene, der forsvandt over ham i Tagets Skyggegrotte, i det flagrende Skær af det Pjaltebål, der skulde genføde Lykken, Solen uden Klæder — forstod Steffan, hvorfor Farbroder vilde læse de Ord for ham, trods Faders Bønner: at ene i den Drøm kunde Jærnets Forbandede leve!

Ja han, som altid i Angst havde hørt Farbroder bestyrke den Gales Håb ved sine Fortællinger om hint Guld, som Gudmoder Hulda på sine lange Rejser, med egne Øjne havde set i Dresdens Naturaliekabinet, og som ikke var Grube- eller Flod-, men menneskefrembragt, »filosofisk« Guld — forstod nu, at skulde »Bjærget« frelses, måtte det være ved Miraklet!

Det gav et Sæt i ham. Se dér i Sneen, i de Spor af

Grubestøvler, af Jærnslæders Meder og Kulfragter, der fra Persberg Gruber til Ovnene ved Gammel Kroppa drog sig tværs over Søen — som Menneskenes, Jærnets Bæreres Vandring over »Bjærget«, — se: et Par Sandaler, et Par nøgne Fødder . . . Zegoels, den ukendte Guds! Guld af Jærn, Salighed på »Bjærget« — de Gales, Vallonernes, Drøm — og Frelse!

»Å Farbroder, fortæl Sagnet om Getöen dér!«

»Om Getöen?« Farbroders Stemme sank forbavset, »du er jo umættelig på Fortællinger i Aften, Steffan! — skønt du kender dem alle! Hvad vil du nu høre det Sagn for?«

»Det skal jeg fortælle dig siden, Farbroder — hvis blot du nu vil fortælle.«

Farbroder lo. »Jeg er virkelig nysgerrig, og derfor fortæller jeg, hvad du finder på! Altså, min Søn: En Bonde sejlede en Aften hjem herover Yngen. Men ved Vinternässet blev han anråbt af en kæmpestor Kvinde, som kaldte ham Nabo, skønt Bonden ikke kendte hende. Hun bad ham tage sig om Bord, og Bonden roede da ind efter hende, og de sejlede sammen, til de nåede ud for Getöen dèr. Da rejste Kvinden sig, og før Bonden kunde slippe Årerne, væltede hun først en Pose, der skraslede tungt som af Malm, og dernæst sig selv ud over Rælingen, idet hun råbte:

»Agt min Sang som Tak for Færgefart:

»Här har furan stått,
men hon har fallit!«

Og Bonden begreb og gravede på Getöen, og Grubeejerne inde på Bredden sandede, at han fandt Roden, og de kun Grenene — Udløberne fra Grubestammen her.«

Sukket fra Persberg — nu nåede det hans Øre som hans Hjærte, værgeløse bægge: Jærnets Råb, som intet Blod kunde døve, ingen Glemsel slippe blot Livets mindste Nu — dets aldrig tiende Råb, dets Kalden på sin Tjener, dets Trussel mod sin Fjende . . .

»Nå, er du tilfreds?« spurgte Anselm.

»Nej, Farbroder —« tilfreds? O, Gud! »sig mig de Ord, du den Gang citerede, af Sophia Brenner.«

»Sophia Brenner? jeg!« lød det forbavset, »og hvilken Gang?«

»Jo, om Jærnet — den Aften, da du og Fader stredes om Jærnet, på Morgongåfva.«

Farbroder lo — lo ad den Aften! — som han havde glemt — —

»Det husker jeg virkelig ikke! Jeg foretrækker nemlig den første Sappho for »den anden«! Men bi lidt, det må vel sagtens være Damens Ord om de skjulte Malme,« han ramsede, skanderende med Pisken:

»Hos dem, som med besked om mineraler skrifvit,
der har man märkt, att slikt gemenlig upptäckt blifvit
på slumpvis. Sällan hörs, att någon verldslig slug
har letat sådant upp ell' skaffat fram med trug! «

Steffan nikkede — o nej, List eller Vold mod Jærnet! List eller Vold for at vinde det — eller fly det . . .

Nej, Sagnet om Kæmpekvinden »Bjærget«s Barn, der gav Mennesket, sin »Nabo«, sin Skat — og Jærnet dets Tjener . . . Eller Sagnet om Ridder Hr. Peder Porse, Manddraberen, der i Magnus Smeks Dage flygtede hid til de aldrig før betrådte Skove; som sov hver Nat på en ny Ø i de store Søer, at lege han rejste som Frimand fra Rige til Rige — eller at dølge sig for den blodige Skygge, der forfulgte ham . . .

I syv År hørte han sit eget stakkede Åndedræt og Skovens evige — Trætoppenes Spørgen og Svaren hverandre, samme uforståelige Bud, som nu fyldte Steffans Øren, Kaos'es Mumlen.

Men en Aften nåede han Riddarholmen, og mødig af Suset, af sin Flugt og sin Søgen, sov han ind, ene med Vandet og Klipperne, og fornam som de Jærnet gro i sine Årer. Og vågnede om Morgnen og så, at han i Søvne havde sledet Moslaget bort, det skøre Blomsterdække, der skjulte Urgrunden: det blottede Jærn . . .

Blodskyldens Mand, ved sin Brøde Vidnet om dets Vælde, fik sin Løn — og Jærnet sin Vilje. Hr. Peder ilte til Kongen og købte sig Fred ved Buddet om sit Fund. Og Värme-

skogens første Træ faldt for Øxen og »Bjærget«s første Grube brødes — Fostret åbnede sit Øje og bandt de Levende ved sit Blik, Jorden havde fået sin Herre.

»Ta' Bjærg! Ta' Bjærg!« råbte gennem mange Nætter en Røst fra Bjærgene i Nordmarks Sogn — til en Modig ikke dulgte sig under Dynen for den bydende Røst, men søgt op mod den og fandt Tabergs Gruber . . .

»Nå, Steffan, fik du nu nok af Sagn og kan fortælle mig din Hemmelighed?« spurgte Farbroder.

Nok af Sagn? Ja nok af Sandhed! Og — min Hemmelighed? å Farbroder, ingen kan forstå den så godt — og så lidt som du, »Poeten på »Bjærget««, Vallonernes Vallon!

»Ja Farbroder, fortæl mig nu kun tilsidst, hvorledes Thrond Thorlander, Bryntes Fader, fandt Jærnet?«

»Å, han —« Farbroder gjorde en utålmodig Bevægelse, »den Historie er mindre morsom end de andre! Men — det er den sidste, så hør da (den er heldigvis kort!): En Dag da Trællen i Falu Gruber, i »Sverriges Lykke« og »Guds Gavers Rum«, endelig fri og oven Jorden, men mørkevant og krummet af Grubetaget, fra Guds høje Himmel og lyse Dag, søgte ind under Fyrrenes Grene, fandt hans Blik, som intet så af Guds gyldne Tegn i Solskinnet og Løvet, den eneste Hieroglyf, som det forstod at tyde: Jærnets — Leptiten, trængt med en Flig ind i Granitmassen, hvor ingen havde tænkt at søge. Og nu sidder han i du Pont'ernes Sæde, endnu knap koldt af dets gamle Ejer, ved den Ovn, der slugte ham.« Svøben hvinede hen over Zefyr. »Dér har du ikke Sagnet, men Sandheden om Jærnet!« kom det hvast.

Steffan nikkede. Tak Farbroder, den har jeg hørt før af din Mund! Ej »verldslig slug«, kun »slumpen« . . . Malmsøgerne, Skattefinderne — de tavse, bøjede Mænd, som han mødte i Smeddenes Labbhi, på Savolaxhyttan og Thorshyttan, i Jægernes og Kulsviernes Hytter, men mest i Morgongåfvas Folkestue, på den med Vold lukte Grund — de vidste nøje, at intet Geologkort og ingen Nål, men kun deres egen Lytten, langmodig og årelang, kun deres egen Fod, skovvant og ledet af Huldre eller Dragedukke, af Jordens

Børn, kunde lede dem frem til dens Skatte — til deres Grav . . .

Og siden hin Aften, Farbroder, da du sagde mig Sandheden og sang din egen Digtersjæl fri af den, har jeg, Dag og Nat, set dem flakke om mellem Fyrrestammerne ved Hemtjärnet, og en grå Skikkelse lede dem — Farfader, der vil give sin Jord tilbage til Jærnet!

»Farbroder,« sagde han, »finder en Malmleder en Dag Jærn under selve Husene, får han altså Ret til at rive Morgongåfva ned — efter Helgeandslovens Beslutning?«

»Aha!« Farbroder fløjtede, »derfor spurgte du! Nej!« udbrød han hæftigt, beredt til Kamp, »200 Favne fra Huset giver Loven fra i Fjor ene din Fader Retten!«

»Ja, men Pligten til selv at bryde — inden 3 Måneders Forløb,« nikkede Steffan med lukkede Øjne.

»Sølv skal der ligge,« ivrede Anselm, »langs Hammarelven og Kythyttabækken. Men der er groet Skov over Hertug Karls Sølvovne og Glemsel over Årerne. Og Jærn — der findes jo knap Helleflint, Grønsten eller Dolomit, und — — undtagen under selve Husene . . .«

Farbroder standsede, og Steffan nikkede atter — undtagen under selve Eventyrslottet, Broder Anselm, under dit og Moders — og, o Gud! mit Hjem, Vallonernes Bo i Järnbäraland!

Morgongåfva, mit Hjem, min Barndoms Legestue, mit Ly for Brynte — og for Susan, gror Jærnet under det, som alle siger, rejser det sig en Dag og bærer, som Samson, dets Porte bort og lader alle Vinde spille . . .

Farbroder, siden hin »Jærnets største Dag« på Savolaxhyttan, siden jeg i Drømme favnede Susan — og vågnede ene og voxen, har jeg hørt de Vinde spille, har jeg ligget nøgen på Jærnets Grund!

Steffan foer sammen — et Råb som fra selve Søen, fra Dybet:

»Se Lysene! Se Lysene!«

Susans Stemme, begærlig og blodhed i Mørket. Han bøjede sig forover mod Røsten, der blev ved og blev ved,

grådig og hed af Begær, af Triumf, midt i Mørket, midt på Søen:

»Se Lysene! Se Lysene!«

Og bagved Adrians og Olofs Røster:

»Se Lysene! Se Lysene!«

— Råbet, han havde hørt fra Barn, her i Farbroders Slæde, når han i de Besøgendes store Flok nåedes af et pludseligt Lys, når løftede Hænder og Piske raktes mod pludselige Blink gennem Fyrreskoven, hvis Mulm, Mil efter Mil, havde gydt sig om ham og hans Rejsefæller:

»Se Lysene! Se Lysene!«

Lysene fra den Gårds Ruder, de have søgt — eller den, de, kørende vild i Natten, havde nået . . . Råbet, som da skræmte hans Hjærte af en Bedøvelse som Bjørnens i Hiet, og mellem glade og befriede Stemmer lod det svimle efter den Kåbe pøny, hvorunder de alle havde været sagte og døende Åndedræt som hans eget, i Andagt og Drøm . . .

»Se Lysene! Se Lysene!« Skovlandets Råb på sin egen Undergang: på den lysnende Øxe! Ja, ja — den Undergang, der var Sejr! Hør, hør hendes Stemme, et Springvand af Blod, farvende Himmel og Jord røde!

Nuet, den Nat da han drømte hende i sin Favn og mærkede sig voxen . . .: Døgnfluens Surr i Skoven, mer brændende end alle dens Trætoppes evige Sus — Livets Døds- og Sejrssang: Nuet!

Se dér i det stride Skovmørke, borende sig frem gennem Fyrrene og Stenene, en Blinken af Lys, af alle Djursäters Ruder, spejlede favnelangt, Glimt ved Glimt, i Isen — et Lansegitter, en Vagt om Festens Gård!

Blodet brast ud i Steffans Årer, koghedt, som omskabtes han, Steffan Choräus, i et Nu til sine Rejsefællers Lige, til Vallon.

Ja, se Lysene! se Lysene, vi tændte på »Bjærget«! Nej — som »Bjærget« selv tændte for os, at lokke os i sin Favn — til at forgå i dens Ild . . !

Nu, og hvad så? Springet gennem Luen, er det ikke vort? før Faldet i Ovnen . . . Hvor tændes en Ild som her på »Bjærget«?

O, ind i dens Glød! til Luerne suger mig ned — og Sejren er ukrænkelig! Ja, Brødre i Miraklet: Zegoel, Jacob og Elias, *I* begærer Evigheden som Sejrens Forvisning, jeg Døden: undres I, om jeg vinder, mens I . . Er mit Begær Lovbruddet? Nej, nej: Lovens Fyldest! Luen, Jærnets befriede Ånd, der danser over det, sit Nu! — til Jærnet stivner, den evige Død . . .

Se Lysene! Se, Jærn: Festen i dit Rige, mons ferri!

»Hallo!« Farbroder svang Svøben over Zefyrs dansende Hoved, »flyv, Zefyr, flyv!«

Ja, flyv: Vestenvind! som din Broder Boreas hin Nat, flyv fra Fenris og Fimbul! over mons ferri til dets Frugt: Lys af Mørke, Guld af Jærn! Gudmoder Huldas millionrige Hjem, hvor de af Guden Forstødte gemmer sig, de af ham Forløste trodser ham på hans egen Grund — et Nu . . . . for i det næste at forgå til hans Ære!

Han holdt sig med rystende Hænder fast i Kanens Karm.

Susan, du Jærnets Blomst, dets røde Guld! Kuglen på dit Bryst, Finneskuddet fra Mørket, lad det falde! Din Blomst skal skinne, dit Guld skal gløde i Nat — og for evigt i mit Minde!

Jærn, se jeg, den Eneste på »Bjærget«, der véd, at du er Jordens ældste Søn, Grundvæsnet i alt, det eneste Uforgængelige, at intet Sølv eller Guld og intet Nuets Spring skal købe os løs af dig — jeg har glemt dig i Nat: du er ikke til! Eller — o mere!: Jeg husker dig for at spørge dig: Hvor er din Brod?

Sukket fra Persberg — herud for det høje Næs kærede Mørket, som gennemkresedes Luften af jamrende Fugle, ja stønnede Fiskene under Isen af Dybets Nød. Skæret fra det evige Bål derinde, ved Grubernes Nedgang, det som ikke havde været slukket i 500 År, flakkede som en flammetunget, lynladet Sky, åndet op af Jorden og forsmået af Himlen — Manddraberens Bål . . . Den røgbeske Os, Pustet fra Gruberne, fra Jordens Mund, slog herud.

Og dér, forbi Slakkebjærgene, Skakttårnene, de glidende Kærrer, de drejende Heste, de op og ned dykkende Men-

nesker, gennem dette Landskab, synligt i Luerifter, stænket af Gnister, befolket af Skygger, drog »Polhems Kunsten«: Pumpeværkets Dødninge-Allé af rokkende Stænger, skydende hverandre op af Dybet, til Grubeblusset, trængende, Ryg bag Ryg, hinanden ind i Mørket — og en Fjerdingvej ude kæmpende sig frem af det igen, Stang ved Stang, rokkende langs Solnedgangens blodige Strime, stampende og gyngende, ét Skridt frem og ét tilbage, bærende imellem sig den Trærende, hvori Vandet fra Gruberne sugedes op og skyllede hen, glimtende gennem Fakkelskin, mod Målet: Fossehjulet ved Horrsjön, der, næret af Strømmen fra Jordens Årer, rev Malmen af dens Side i Dampkranerne og gød den i Støbeskeen i Yngshyttans Bål, der virrede bag Bjærgåsen.

Men herude sang Stemmerne, sang nu hans egen:

»Se Lysene! Se Lysene!«

I et Ryk svingede Kanen, og det mangfoldige Suk fra hint Tog, der drog gennem hint Landskab, krænget op af Jorden, at tømme dens Trældom og dens Døgn i bundløse Kar, sank bag Elgøens Ryg. Kun en Mumlen, som fra Hakkerne i Skafnäs-Gruben, der rakte herud under Søen. Kun Ildskyen, dirrende over den Plet, der havde løftet sit Vidnesbyrd — og sit Varsel for døve Øren . . og for hans, der hørte, men kun for at vinde dobbelt Styrke til Råbet: »Se Lysene! Se Lysene!« Jorden havde krænget sin Vrange i sig, nu gik Farten til Himmels!

Ja, se af Fyrreskovens Gab, af dens sorte, tandede Kæber svævede frem et Stjærnekor, en Verden af Lys i og over Dybets Spejl af Is! Dunkle Skikkelser strøg forbi, knap synlige for Lysvældet deroppe — Gudmoder Huldas Fiskere, der ved Vågerne lurede på Kvabber til Lucia-Dagens Smörgåsbord . . . Holmen med »Broderskabet«s hvide Tempelgrav dæmrede hen . . . En Surren af Stemmer, af Hundeglam og Hestevrinsken, en Atmosfære af hed Aske, kogende Gryder, opvarmede Rum . . .

Stjærne sprang fra Stjærne, ordnende sig i nye Billeder: Hus fra Hus, Etage over Etage, Rude for Rude — Opkørslens hvide Bånd gled ud af Porten. Lille og mørk ilte

Susans og Bryntes Slæde op ad det, slugtes af Lysbålet og forsvandt . . .

Susan! Susan! jeg kommer efter! brænder op som du derinde!

Bag dem, som et Ekko af Susans stadige Råb, lød Adrians og Olofs Røster.

Og nu, med mankevajende, stejlende Hoved, med Portens Lysvifte som Vinger over sig, vild af Lys og af de nære Staldes Lugt, rev Zefyr Farbroder og Steffan ind i Skæret, ind i Larmen af Hundes, Hestes og Menneskers Velkomsthilsner, i Virvarret af skinnende Ruder og oplyste Døre, af snedækte Tage, med Ildskær flygtende over Mønning bag Mønning, af Jærnskorstene, kommende og svindende i hvid Damp, af Gæste-Pavilloners Flagstænger og hvide Fløje, Laders og Staldes skællede, mønjerøde Vægge, Nattstugans Kampestens-Tårn over Stolpeboder og Klokkestablers Hætter og, midt i Lysfloden fra Hovedbygningens Portal, det knejsende »Julekors«, bugnende af Halm og brændende af røde Tøjhjærter . . .

Og dér, under Hovedhusets fire Stokværks Lysrækker, løftede i Midtertårnet som et Ildspir ind i Himlen, under Dørhvælvets Våbenskjold og Sentens: »Ille terrarum mihi praeter omnes angulus ridet«, stod Gudmoder Hulda, lille og snehvid, i sin brusende Krinoline, med Slørets Sky over Hovedet og viftede dem Festen i Møde.

Midt i Gården holdt de nu, i Lyset fra alle de små og store, isdækte Ruder, der funklede rundt om dem, fra Tagskæg til Kælderglug, ja fra Nattstugans Tårn, hvis Ugleøjne brændte gennem det gamle Skytstræs Grene, Slægten Jacobschölds hellige Eg, der borede sine Rødder i Stugans Grå-stens-Syld og snoede sin Krone om dens Kastel og Svalegange af Kærnetømmer.

O ja se: Djursäters ældste Hus, Faderen til alle de andre, strålede af Jul — for hvilken Gang? Julen selv, den urgamle! Lystårnet, friet af Midvinter-Nattens Lindorm!

Gennem Larmen af Hundene hørte Steffan Susans og Bryntes travle Stemmer, Råbet fra Olof og Adrian, der nu svingede ind under Port-Laternen, Kalden på Staldkarlene, som løb

frem og tilbage mellem Snedriverne med flagrende Lygter, i deres røde Lappehuer, blå Veste og gule Bukkeskinds-Buxer, Kommando-Råb fra Gårdsfogden, Måns Kruse, og fra Margit Jomfruland, den norske Oldfrue, der fra Væverhusets Trappe, med Favnen fyldt af Lagner og Fåreskind, på sit Gudbrandsdølsk skreg på Pigerne, som med flyvende Fletninger og Skørter sprang ud og ind mellem Kælderdøre og Stolpeboder.

Uden at røre sig sad Steffan i al Dyrenes og Menneskenes Larm, i Dampen — fra Køkkener, Sovekamre og Stalde — der hvirvlende i Lysvifternes Center kogte op om de mørke Vægge og grå Mure og mødtes med Røgen, som slog ned fra Tagenes Bjærgkæder af Sne, der med Jærnskorstenenes forrustede Stubbe, Ås bag Ås hegnede ham og Julens Gård inde.

Og i Hovedhusets Dør Gudmoder Hulda, »Frau Holde,« Julens Fe . . .

Hans Hænder i de stivfrosne Vanter løsnede sig, lempeligt, som derude på Yngen, men nu ej for at slippe sin Skat i Søens Dyb af Jærn, nej for at fylde de åbne Flader med hint Vand, som Farbroder talte om, at Moses gav Israels Folk at drikke — Vældet, der sprang af Klipper . . .

Og svimlende fornam han det flyde fra sit eget Hjærte — nej, fra hint Barns før Faldet i Tårnet, før Sygdommens Nætter, før Samtalerne derhjemme, før Jærnets største Dag: den voxne Alder — Barnet fra Djursäters mange Jule, genfødt blandt Stalde, Mennesker og Dyr . . .

Intet Spring, ingen Flamme — kun et Smil: Guds Vilje . . . Et Nu — nej, en Evighed, som Barndommen, som Lykken . . .

Dér strålede deres Hjem, »Børnenes Gæstehus« mellem Nattstugans Sokkel og Badhuset —: de fire, småfeltede Vindver, det blå Tag af Glafva-Skiffer, de snørklede Gavle og Bislagets Hvilebænke. Og bag dets Mønning Parkens puklede Fyrrekroner som hvide Skymasser over nedsneede Gudestøtter og Solringe og snestille Gange . . .

Et øde Glimt af Yngen med »Broderskabets Tempel«: Gravhøjen over Gudmoders Fæstemand og hendes syv Brødre, dræbte af Sverrigs tre sidste Krige . . .

Men — Urnen derude med de otte Navne, fortalte den ikke i Aften Eventyr om Helte, som for de Børn, der fjærne Sommeraftner havde lyttet på Templets Marmortrin? Og smeddedes ikke i Aften, som den Gang, de Heltes Sværd af travle Dværge histovre, hvor Nattedybet brændte rødt?

Var man ikke i Gudmoders Gård, i Värmlands troende Hjærte?

Jærn, jeg spørger ej: Hvor er din Brod? ti jeg har aldrig smagt den! Jeg glemmer dig ikke, ti jeg har aldrig vidst, at du er til! Värmland, jeg er dit Barn: jeg er Vallon! Og se deroppe alle Värmers Gudmoder! Hvor enkel en Sejr: kun et Åndedrag, et Smil — Helsen selv, Lykken!

Han stirrede pludselig, hans Øjne stivnede — dér, midt i Gårdens Lysrige, en Grav af Mørke . . : et Dobbelttag, tre skoddestængte Vinduer, en låset Dør . . . et Hul ud i Natten, et Skud af Mulm herinde . . . »Monseigneurs« Hus!

Låset — hvilken anden Dør i Värmland låses vel, Nat eller Dag?

»Monseigneur«, »Franskmanden på Djursäter« — Hullet i dets, i Värmlands Mur, ud til Døden og Verden . . .

Hvem var han? Hvorfra kom han? Intet Menneske uden Gudmoder vidste det! End ikke hendes nærmeste Venner: Fader, Farbroder, Bror af Ekestam eller Onkel Biskop i Karlstad. I hendes lukkede Kalesjekane kom han hertil for tyve År siden, med Gudmoder, fra hendes sidste lange Europa-Rejse, forsvandt ind i Huset dér og sås siden kun hin ene Gang om Året, Juleaften, ved Gildet, der samlede hele Värmland — gusten som en Mumie, i en Sky af Allongeparyk, i skarlagenrød Frakke, i Knæbenklæder og Kårde . . . midt i Juleaftnen, i Vallonernes Fest, et Vidne om hin Basun, som vakte de Ældste af Barnesøvnen, et Varsel for de Yngste om dens Genkomst: det franske Rædselsår 1792—93 . . .

»En Blodhund af en Sansculot! Et Udskud fra Saint Antoine!« skummede Hadar Böös, »Jacques le Roux selv!« »Eller en Syndebuk for Slægtsleds Forbrydelser, en Prins af Blodet,« drømte Farbroder, »Dauphinen selv, den forsvundne Louis XVII . . .«

Ja, ja — Mychowitz: et Sekel og dets Lære! Ormen inders i Festens røde Æble!

»Men Steffan dog, skal du ikke af Tøjet og op til Gudmoder Hulda og ha' Lakridsmælken?«

Susans Ansigt lo lige ind i hans, blussende i Uvejrshættens Skind, med åben Mund og det gule Hår frosset fast om Kinderne.

Farbroder var forlængst, i et Spring, forsvundet ind i Stimlen, Steffan hørte hans Stemme le og juble derinde, og Zefyr skrabede utålmodigt i Sneen, fnysende efter Kammeraterne, de lune Stalde og de fulde Krybber.

Han vilde smile, han vil ånde: hin lette Sejr. Men — »Broderskabets Tempel« derude, Monseigneurs Hus herinde — og Ildskyen fra Persberg, dér ret over Magasinets Snetag . . ., den underjordiske Brand op af selve Muren om Julens Gård, om Skatkamret, om Josefs Forråd i det hungrende Ægypten . . .

»Susanna!« stønnede han, i Bøn, i Klage.

»Liden Steffan, kom så!« hun bøjede sig leende, greb ind under ham og løftede ham pustende et Stykke op af Bjørnetæpperne, »kom!« hun råbte og vendte Hovedet, »kom, så bærer vi Steffan ind! Han kan ikke selv gå!«

Nej, Susan, nej, jeg kan ikke selv, jeg er for tung, af Jorden . . .

Ja kom, kom, Kammerater fra jeg var Barn, her fra Djursäters Jul, kom og bær mig ind i den! Ti jeg kan ikke selv gå! Bær mig ind til Barndommen, til Frau Holde, til Helbredelsen, til Lykken!

Og nu — råbende, leende — Bryntes, Olofs og Adrians Ansigter om ham — blå Øjne, røde Kinder og Munde . . .

Han svævede, tyngdeløs med Et, fri af »Bjærget«. Han lo og råbte, Kulden foer om ham, om hans Ben, om hans Hals og Hjærte, foryngende det fra Morgongåfva og Sotteseng, fra Jærnets Sot: Gigtgassen, der ældede Hyttemestren og hans Karle til Graven — genfødende det af hin årle Kulde, som ingen Dybets Ild havde brændt . . .

Og op ad Trappen gik det, båret af en Storm, af

Kræfter, han måtte lyde: Kammeraternes Arme, hans egen Drift!

Lydig mod Skaberen, skyldfri bares han, ej troløs mod det bagved! Ti der fandtes intet bag! ingen Fortid, kun en Fremtid, et Nu: en Evighed!

Og dér, under »Ille terrarum —« under Jacobschöldernes opgående Sol og den hellige Jacobs løftede Arme i Våbenskjoldet, lo Gudmoder Huldas Ansigt, rosenrødt under Hårets og Slørets hvide Rim, i evigt blomstrende Ungdom.

»Velkommen, Børn! Velkommen! Nu kom Julen til Huse!«

Ja, nu kommer den! Djursäter var ej Julen, de bragte den derind, i det århundred-gamle Hus — de, Børnene, »Solen uden Klæder«, Guld af Jærn — Guds ubesmittede Skabninger, uden Skyld som Monseigneurs, uden Viden som deres under »Broderskabets Tempel«, uden Angst for det Kommende — der skulde gro af dem, og aldrig få en Mychowitz' Ansigt! Ti: Synden og Døden? Aldrig hørte Ord!

O Gud ja, han var Barn, han søgte ej Julens Frelse, han var den selv! »den hellige Morgenstund, bebudet af Profeter!« De Voxne, Officerer og Jærnpatroner — hvor kunde de, tyngede af Våben og Lænker, komme, før Børnene havde blæst Julens nye Morgen ind?

O saligt: være Barn, alts Kim, Grundvæsnet — Undret, Sejren over Jærnet, som Elias Bjur og Patron Jacob søgte, som Zegoel varslede: lykkelig og derved gørende andre lykkelige! Jordens Frelse ved Eventyret!

»Drik så!«

Gudmoders ringfunklende Hænder løftede den forgyldte »Velkomst« mod dem, og Mund ved Mund om den brede Kalk drak de, pustende og grådigt, den Drik af varm Mælk og opløst Lakrids, der til enhver anden Tid, efter enhver anden Rejse gennem Vinterens Kulde og Mørke, var ham som de andre en ulidelig Lede, men her i Djursäters Tårnhal, mellem de røgbrune Vægmaleriers nøgne, gigantiske Gudelemmer og flagrende Gevandter, i Skæret fra Brændebålet i den murede Ovn, i Lugten af ormædt, oliet Træ, af Lædertapeter og mange parfumestænkede, ovnhedede Værelser, i Gårdsrummets Ånde af Sne og Mad og

Gødning — var Julen selv: dens Dåb af Varme efter al Midvintrens, al Värmeskogens Frost!

Se deres Ansigter, blussende, leende, med sugende Munde rundt om Skålens Rand, og over dem Gudmoder Huldas Ansigt — nej »Frau Holdes« — Feen, om hvem hun fortalte, at hun med sit Smil vågede over »Barnebrøndene«, »Kinderbrunnen« i Zürich, Halle og Brügge — Livets egen Fe ...

Var han den samme Steffan, der ikke en halv Time efter stod ensom i sit Rum på den vævede Tæppeløber og med Ånden søgte at tø Isskorpen op på Ruden for at stirre ud i Julens Gård, hvor nu kun første Sal i Hovedhuset og de altid brændende Lygter under Porthvælvet og på »Ildstuen« brød Mørket med dets Pletter af Snetage og Skyggevirvar af Gavle?

Alle Julens Lys var sunkne bort, som gennem hint Hul i Jorden, Monseigneurs Hus, og ene det blevet tilbage, gabende mod den, der havde tændt dem alle: Barnet . . .

Barnet, ja dér var det —: den Genfødte var død pany, Smilet og Undret forbi, Jorden Jærnets igen.

Hvorfor? Susan! Hvem andre! Jordens Dronning!

Susanna — just som de larmende og hede, endnu med hin søde Drik på Læberne stormede herind i »Gæstehuset«, Hjemmet fra så mange Jule, og i den gammelkendte Lugt af Kalkstøv og nytændt Brændes Os hev de stivfrosne Pelse af sig, blinkende mod det sitrende Lys fra Helligtrekongers Stagerne på Bordene og mellem Vinduernes Netteldugs-Gardiner, slyngede hun med et triumferende Skrig sin halvtaftrukne Käbe, som Brynte hjalp hende med, om ham og sig selv og brændte, midt i Ulveskindene og sit gule Hår, sin Mund imod hans.

Steffan knugede Panden mod Rudens Is. Dens Tø sved, som blødte han.

Her i Gudmoders Gæstehus, her hvor de var Børn: lykkelige og bringende Lykke . . ! Ilden, den underjordiske, nu slog dens Flammer til Loftet, fortærende, forkullende dem selv, deres Barndoms Hus, deres hellige Bud!

Og Brynte, han forstod det som Steffan — blussende rød, med Furen mellem Brynene, med Hånden presset fast mod hendes Bryst havde han tvunget hende fra sig, men hun —

Hør, hvor hun dansede derinde, tungt så Gulvet fjedrede her under hans Fødder, og sang. Susans dybe Struberøst . . .

Han klemte Hænderne mod Ørene, men hørte hende dog — som han vilde høre hende i Morgongåfvas Ensomhed, alle Dage og Nætter, Livet ud . . . Hun havde grebet ham igen, som hin Dag i Tårnet, forvandlet Barnet til Voxen, Helsen til Sot!

Nylig: fri af Jordens Tynge, båret over den som dens Lys, dens Herre — nu: lænket af dens Vægt, så knap hans Ånde var tilbage — Guds Pustet i det jærnfyldte Ler! . . .

Å, Brynte, hvad nytter det, vi tvinger hende fra os? Hun er jo i os selv, i hver vor Dråbe Blod! Farbroders Ord hin Aften: »Jærnet, der grønnes i hvert Blad og hver Blomst, som det rødner i hver Dråbe Blod og hver af »Bjærget«s mindste Stene . . .« Nu fattede han dem, nu først: Fjenden var ej udenfor, men i ham selv, Jærnet i hans Blod! Af Jorden var han, af »Bjærget«, Del af dets Væsen, ja det selv, med dets Krav og dets Pligt: at fortære og fortæres . . .

Julens Evangelium, »den hellige Morgenstund, bebudet af Profeter« . . .

Med Blodet skælvende for Susans Kys, for hendes Dans derinde huskede han det, og huskede han sig selv den Gang, da han havde båret det i sig — og forkyndt det:

Han kom ved Märta Molls Hånd fra Morgongåfvas Have ud på Vejen, de første Skridt, han efter sin Sygdom tog under den Himmel, hvis Blå han havde anråbt om og gruet for igennem atten Måneder, og hvis Ånde nu greb ham som Vinger og som Bly: som Befrielse for hans smærtehede Legeme og som en Pligt, det ikke kunde bære.

Blændet af Lys og Tårer, hudløs af Ydmyghed, fordi han skulde takke og ej mægtede at gengælde, holdtes han ene oppe af Märta, af hende, der havde drømt hans Nederlag om til Sejr — som hendes Fader, den gamle Kunstmester, drømte sin Tjeneste for Jærnet fra Delagtighed i dets Gærninger til Lydighed imod Gud.

Da kom op fra Hemtjärnet en Mand, den første Fremmede, som Steffans Øjne mødte — sort af Grubearbejdernes Dragt med de rynkede Remme på Skuldre og Knæ, krum af Stollens Loft og af sin Byrde: Spiralfjedren til en Kanon og dens Ladestokke.

Rodfæstet havde Steffan stirret — nu var det der alt, det ventede: Pligten, han skulde opfylde; Takken, han skulde yde! Dér kom jo han, til hvis Bekæmpelse han var gengivet Livet: Prisen for hans Genfødelse!

Og svimmel, ej mere båret af Vingerne, men vaklende under Blyet, slap han Märta og gik Manden i Møde, Arbejderen fra Lesjöfors, der på Vej til Viken i Daglösen, Jærnets Losningsplads, var gået vild i Skovene og nået her til Vejens Ende, til Steffans Hjem — at kræve sin Forløsning af hans Hånd.

Og Steffan løftede den besværgende, stammende Davids Ord til Goliath fra Samuels Første Bog:

»»Du kommer til mig med Sværd og med Lanse og med Kastespyd. Men jeg kommer til dig i Herren Zebaoths Navn!««

Han ravede, som David under Sauls Panser: »Jeg kan ikke Herre, ti jeg er en ung Person og Goliath en Kriger fra sin Ungdom!« Men han stønnede, lydig, som i Drømme:

»»På denne Dag skal Herren overantvorde dig i min Hånd, at alt Landet skal vide, at der er en Gud i Israel, og at han ikke frelser ved Sværd eller Spyd!««

Men som han sagde disse Ord, og Pligten var gjort, så han Manden dér foran voxe til Goliaths Højde og hans Byrde til hint Sværds og hint Kastespyds, beskyggende al Himlen. Og han faldt bevidstløs om for hans Fod.

Og for den Fod havde han ligget til nu — da han selv bar Byrden, Jordens Jærnvægt . . .

Barndom og Alderdom — han havde sandet det i Sixten Råbocks og Anders Stenkulas Stue: de forgik i den Ild, der modner til Jærn eller Slagge.

Hans Tid var nu Jærnets, hver Dråbe i ham dets! Og Susan? Magneten, Fuldbyrderen af dets Lov! Og derfor — hvad gavnede det, at han gemte sig her? Flygte? Fly ej

blot Jorden, men sig selv? Nej, følge hende, Loven, som han så angerfuld havde søgt med Mester Moll — og nu fundet . .: fortære og fortæres! . . .

Han smilte, som i Gråd, og famlede sig fra den frosne Rude gennem Olofs mørke Kammer, hvor Himmelsengens Gardiner og Døren rystede, i Ovnens Lysspil, af Dansen derinde.

Susan, jeg kommer — jeg kommer, som jeg må og skal, én af de mange, angerløs og viljeløs, et »Bjærget«s Barn, et Menneske af Jærn. Zegoel, Elias og Patron Jacob, hvad har I at lade mig høre? Jærnet vragede Eder, I ikke det! Søg *I* nu Guldaldren, for jer — og os! å, og find den! Jeg må lyde, som befales, og den, der byder, bærer Ansvaret!

Vrager han mig en Gang, blir jeg Eders, Barn og Olding, igen — går jeg atter Goliath under Øje!

Han fik Døren op, og dér, med alle Tæpperne fejede ind i Krogene, med de blottede Arme under de daskende Tindinglokker, med Barmen spændt som Halvkugler, dansede hun, stor og hvid, i Rummets lavloftede Lys, med Tapetdørene oppe til Kamrenes Dunkelhed, og Brynte, Olof og Adrian som Skygger rundt om sig — dansede i sit Åndedræts Bølger, vældigt så Gulvene duvede.

Hør det et År ubetrådte Hus, hun havde vakt det! Hør knirkende Døre og Vægge, hør Ruder, knitrende i deres Is! Hør det nye Års, den nye Juls Dans — ikke Barndommens, nej Ungdommens, deres, som svang sig dér, Kød og Blod og Hår!

Se Bryntes, Olofs og Adrians Ansigter, blussende, trods rynkede Pander og sammenbidte Læber! Mærk: Islaget på hans egne Kinder tøede, hver Muskel og Sene svulmede, omdøbte i Blod, ej et Barns, ej en Krøblings, nej Goliaths! Jærnets hver Pore: at fortære og fortæres!

Med Ansigtet mod Hængekronens spruttende Lys, med Hænderne bæltede om Livet sang hun:

»Små flickorna stå i dörren,
vill så gärna dansa —
och dansar inte du med mig,
så dansar inte jag med dig —
då blir det ingen dans utaf,
ack ingen dans utaf!«

Ingen Dans? Dansen, som han havde anråbt om i Morgongåfvas Ensomhed, på Yngen derude —: Ungdommen, Festen! Dansen i Borgmester du Ponts Sal, i Julens Stue her! Dansen, den var Sejren over Jærnet: Kraften, som det gav, udnyttet til Frihed!

Brynte, din rynkede Pande; Olof, dit vantro Smil; Adrian, din afmægtige Sved — gem jer i Skyggen! Jeg følger Jærnets Lov, ej dens Slave, men dens Herre: Tvang forvandlet til Trang! Sang af Sorg, Guld af Jærn!

Hvad er Barndommens Mirakel mod dette? Nu kan jeg danse! Jærnet skabte mig selv dertil! Nu er min Tid! Og jeg skulde frygte og begræde den? Jeg, den Kårne, sukke over de Vragede?

Nej Susan, der gør mig til Voxen: til Jærn! Han sprang frem mod hende, med spilt Favn. Kom, min Ret og min Pligt!

Da — dér over Susans nøgne Skulder, bag hendes blussende Kind —: et Ansigt, svævende frit i Natten, dødningehvidt, med åbent Svælg —

Blodet isnede, stivnende hver Are, hvert Ledemod, Pulsen standsede —

Døden — Skuddet fra Mørket, Jærnets sidste Lov!

Ja! Ja! Se: Livet dér og Døden dér! Miraklet? Nu eller aldrig!

I et Spring styrtede han frem. Frels hende nu, og Evigheden er din!

Hans Arm ramtes — han tumlede, blændet, og faldt næsegrus.

Hvem slog? Døden?

Nej, Bryntes Ansigt dér, med flammende Øjne, med bølgende Hår, hendes Frelser . . .

Men hvem var da han selv, siden han sloges, siden han faldt? Den Ukaldede? Ja, hendes Fjende!

Han så Bryntes Arme om hende, slyngende Pelsen om hendes Skuldre, løftende hende, så hendes Hoved slog mod Trækronen — og blev borte under Udgangs-Dørens Karm.

Godt, godt, at hun frelstes — Ungdommen, Evigheden! godt, godt, at han selv lå her, som han burde! den Urette, den Afviste!

Badet i Sved vendte han Hovedet og så hende derude i Skæret af Ildhuset slynge Kåben af sig, så den faldt ned over Bryntes Ansigt, og løfte sig med udbredte Arme, med Brystet spændt mod Himlen over Gavlene — en Flamme af Snedriverne, mod Natten!

Brynte snublede, ravede — og stormede blindet med hende op ad Hovedhusets Trappe under Våbenskjoldet.

Men dér — Ansigtet i Natten? Jo, Monseigneurs ovre bag hans Rude!.. Spøgelset fra Graven .. Hans Dans var sprunget forlængst, under Guillotinen, nu begærede han deres, deres unge Jomfru . . .

Steffan drog Vejret kort og tog sig til Panden. Susan frelst? Ja, for denne Sinde — og for hvem? O hans Drøm om Evigheden og om ham selv som dens Middel!

Han så rundt på de andre, der blev tilbage med ham i Barnestuen, hvor nu Ovnens Varme og Kærternes Lys flyede op ad Væggene for Nattens Pust ad den åbne Dør.

Olof havde sat sin Fod i Begsømskoen og Uldstrømpen op på Kaminristen og spyttede sindigt i den ulmende Aske. Og læsset op på Løjbænken, med Hænderne klamrede i dens blåstribede Hynde og Fødderne gemt skræmt under sig, som frygtede han deres Saffianstæer i Susans Dans, gloede Adrian, svedig.

Steffan rejste sig i et Sæt. Nej, nej, med dem skulde han ikke blive tilbage, med Fornægteren og Rømlingen — han, som nu var faldet for at fri hende, som hin Gang for at fange hende — han, den i Kampen med selve Jærnet Fældede!

»Jeg går over til Susan«, sagde han kort.

Olof tog Foden ned fra Kaminristen og strakte sig, så den korte Vams med Blyknapperne skiltes fra Buxelinningen.

»Ja,« smilte han, »det må vi jo!«

Må? Steffan stirrede på ham. Nej, vil vi! Olof, du er under samme Tvang som jeg — og forvandler den ikke til Trods? Dit Smil, kan det købe dig fri? blot i din egen Tro? Kummerlige Hævn: spyt — og du spytter dig selv i Ansigtet!

Og Adrian — Steffan vrængede Mund af Had — at de skulde trækkes med ham, alle Vegne, blot fordi han var

Bjærgråd van Harmst's Søn! Da de var Børn, uden Krav eller uden Pligt, lad gå! Men nu — Hvidfødingen, uden Jærn i sine Årer — at han skulde se Susans Dans, den Forræder!

Adrian plirrede sårt under Steffans Blik.

»Vi — vi skal til Brynte«, peb han.

Steffan lo. O Gud, han Forræder! Forræder mod Jærnet! Nej, dets Abe! skabt til at forherlige det — ved at lyde det bagvendt! Arvingen til »Bjærget«s største Brug — han besvimede på Grubens Rand og var Træl for Grubekarlens Søn! Albinoen, forelsket i sit egen Køn! uskadeliggjort — men lydig!

Og Solfors og Hästhyttan gaves en Gang i Bryntes Vold, som Savolaxhyttan nu . . . O Jærn, din Konsekvens!

Men jeg da — din Kraft i mig, den Genfødte? Skaber du for at spilde? Er du så rig, at du kan ødsle?

Å Spørgsmål! Var ikke »Bjærget« Jærn til sin Kærne!

Og — Han standsede midt i Gården i Sne til Knæene...

Derude under Porthvælvets Lygte steg »Broderskabets Tempel«, i Ildskæret fra Persberg, frem af Yngens Skød, Graven over otte Unge — og Triumftegnet for »Bjærget«s Rigdom! Slægten Jacobschöld, i Arhundreder dets ypperste Tjenere, ofret i to Decenniers Fest! Ene Hulda igen, Gudmoder til alle Värmlands Børn, men Moder til ingen . . .

O Jærn, hvor lidet jeg fattede dig, du Store, som ej blot vil Trælle, men Lovsyngere! du, der har Råd, som du har Vilje!

Han nikkede. Ti se: den rimhvide Birkekuppel dér yderst ude i Parkens Sneskyer — svævede den ikke som en Nattens Ånde over hint andet Skud af Mulden, han trådte: Marmor-Bikuben over hine andre Otte: Djursäters Karoliner, Grev Job af Jacobschöld og hans Våbenfæller, der fra Ishavets og Bosporus' Fængsler, vanføre, afsindige og blinde, sankedes hid tilbage, for i Persbergs Ild at vidne, at den ej tændtes forgæves, at den var Jordens sande Tegn . . .

Ovre fra Hovedbygningens åbne Dør genlød Susans Latter og Trampet af Bryntes Sømsko, der bar hende bort. Og Steffan fornam sin Skulder, øm af Slaget nys.

De Otte under Templet, som de Otte under Kuben var

de ikke Børn af »Bjærget« som han? skabte i deres Faders Billede, med hans Kraft i deres Årer? Og havde de ikke fyldt deres Mål: tjent til hans Forherligelse?

Og Steffan vilde klage, om han, »»Bjærget«s rigeste Arving«, ved sin Pukkel skulde vidne om dets Råd til at ødsle? Å Brynte, du der kræver Morgongåfva af min Hånd, at jeg skal gøre den til Adamshyttan igen, hvor lidet kender du dets Evne til at undvære? ja, hvor handler du mod Jærnets Vilje, dets Ære!

Men — hvor skulde også Trællens Søn begribe, at hans Herre fejres mere ved Blod end ved Sved? ved Spilden end ved Sanken til Hobe?

Har jeg den rigeste Strøm, det ypperste Leje ved Grube og Sø, ja hviler selve mit Hus på Jærn — er jeg dets Førstefødte, i min nye Magt som i mit gamle Had, i min Tilbedelse som i min Forbandelse, er jeg Ild af dets Ild, Drift af dets Drift: at udløse og omgløde den dumpe Jord, at brænde Nuet om til Evighed — det behøver dog ej min Tjeneste, det har Råd til min Død!

Død? Han standsede under Portalens »Ille terrarum —«, under Jacobschöld'ernes opgående Sol og Jacobs-oprakte Arme, i Forhallen, hvor Skyggerne fra Elsdyrs-Gevirerne og de mytologisk-nøgne Lemmer og skyagtige Gevandter i Vægmalerierne omkresede ham, i Skæret fra Ovnen, der slikkede op ad Trappens nederste Trin.

Dunklere og dunklere hævede de øvre sig, som sammenpakkede Skyer . . som en Jacobs-Stige op i Husets Nat.

Og hans Pande sank mod Stigens Gelænder, blanket af hundrede Hænder, ormædt af hundrede År. Dets Lugt af Hændernes Olie, af Arenes Støv fyldte hans Næsebor.

Målet, som han havde søgt for sit Liv, Jærnets Vilje med ham — det så længe fejlede, længe trodsede, nu da det var nået, takkede han nu og lød? han, som vidste, der var ikke Undvigen, så lidt i Øjeblikket som i Tiden? Var han ej tilfreds med at fylde sit Mål, blot ej være en Ulydig, en Troløs?

Stod han nederst ved Trappen, kunde han da ej stige den til Ende? Se hundreder af Fødder havde hulet dens Trin før ham!

O nej — Herre, Herre, tag mig nu, som den Gang du var så nær derved i Tårnet derhjemme! Dræb mig her for Foden af din Stige, men byd ikke mig, hvem du lammede, at slæbe min vanføre Byrde de uendelige Trin op og høre Susan le deroppe og Brynte stønne under hendes Vægt! Gør mig døv for de Glæder og de Pligter, som du dog ej vil betro mig, lad mig fylde den ene: at smykke hendes og dine Hænder med mit Blod!

Ja, Blod — deraf var det denne Trappe, dette Gelænder lugtede, hver Fiber, hver Tave gennemvædet af »hin egne Saft«, Jærnets Jærn! hvert Trin løskøbt af de Stigende ved det Mål af Blod, af Jærn, som det krævede for at hæve dem opad!

En santa scala, som den Gudmoder Hulda havde set i Rom, på hvis Trin de Tilbedende, Gud til Ære, sled sig opad på deres Knæ — en Jærnets santa scala, den jordiske Guds — men dog endende i den himmelskes uudforskelige Favn: Pligtens Stige mod Lønnen!

Ad den havde Karolinerne stablet sig op, vanføre, énbenede, halte, da de nåede hjem fra de treogtyve Års Orlog, som de drog ud til, barneunge som deres Konge. Hjem fra den ørkesløse Tundra-Døs i Tobolsk og Tomsk, fra Skibsbyggerierne i Woronez, Sten- og Svovlbruddene i Tatariet, hjem fra Hestevinderne ved Tyrkiets Landsby-Brønde og fra »de titusinde Miles By«: Va Li Tschang Tscheng eller den kinesiske Mur ved Verdens Ende. Hjem til det Land, de forlod som en blomstrende Stormagt og genfandt som en Fattiggård — til Barndommens Porte, fyldte af Pestens Mørke og af Uårs Tisler, stængte af deres Egnes Hænder, af deres omgiftede Hustrus, deres Sønners og Døtres, der fornægtede den levende Døde og hans hjemfaldne Krav på Livet . . . Et Tog af Skygger, hentede hid af Grev Job af Jacobschöld, Huldas Farfader, — han, der havde lidt som de for Baturins Hungerfeber og Hadjacz Frost, for Poltavas Blodbad og Fangeindtoget i Moskwa, under Stenkast og Spyt, bag Karls tomme Bærestol og de svenske Faner, slæbte gennem Heste- og Menneskeskarn . . . Men som løskøbtes fra deres tretten Års Fangenskab ved Hælvten af det fædrene Gods og fik Lov til, endelig,

at bære deres og sin Herre og Konge — ham om hvis Død de daglige Bønner var opsendte af dem, der måtte dø ved ham og ej kunde leve uden ham — fra Tistedalens Nattevagt gennem de tvende Måneders og hundrede Miles Sne til Gråmunkeholmens Krypt og dér se Gravlåget omsider skydes til over ham, omsider skjule ham for den Jord, som han havde åbnet og tilintetgjort for sit Folk . . .

Og siden — det nye Tog op ad Trappen, de andre Otte, Arvtagerne af den Pligt til Storhed, som de første efterlod som eneste Arv — ja »Karolinernes Gengangere«, de nye Børn af »Bjærget« . . .:

Unge Claës af Adelstierna, Huldas Fæstemand, og Leopold, hendes tredjeældste Broder og Claës'es Pollux, de sank jo Side om Side for »tjusarekungen«s Fod, ved Svensksund! på Admiralskibets blodige Dæk som på Drottningholms spejlende Gulve hans »jeunes et chères roues« . . . Unge Claës døde på Stedet, smilende, hvid og anstandsfuld som han havde levet — så skønt et Lig . . . Og i hin Høstmåned udenfor Vaxholm, på de åbne Galejer og Kanonslupper, uden Lægetilsyn og Føde, i Bien på at Kongen i egen høje Person skulde finde Tid til at føre Tropperne til Stockholm, til Triumftoget efter de tilsatte 50,000 Mand og 24 Millioner Speciedaler og den urykkede Grænse, forblødte og forfrøs Leopold af sine Sår.

Og en sen Novemberaften stønnede Trappen her under de tvende Kister på Noahs Ryg: Slægtens Tjener, Noah van Drougge, Sønnen af de gamle Vallonsmede, Louis de Geers Følgesvende, der nu bjærgede Høsten af sine Fædres Sæd i »Bjærget«s Grund . . .

»Dødsbæreren« — hvert Barn vidste, at det var Noahs Navn, og at Navnet var fortjent!

At han ad denne Trappe i 1806 havde båret Rurik af Jacobschöld hjem fra Stralsund, fra hint »Straffetog« mod den store Usurpator, der endte med svensk Pommerns Tab og Hælvten af svensk Ungdoms Undergang i Sot og Savn.

At han i 1807 hjembragte Christoffer fra Oravais, der skænkede Sverrig den hårdeste af alle dets Frede: det ganske Finland tabt!

Og i 1813 Marcus fra »Folkeslaget« ved Leipzig, fra de 100,000s Ligdynge, som kronede tyve Års Krige.

Og endelig, i 1813, hjemførte den ældste af Jacobschölderne, Gomer, fra Glommen og Onstasund, fra Krigens sidste, forvildede Kugle . . .

Men endnu stedse vandrede Noah, Dødsbæreren, med sit lange Hår og Skæg, i sin lange, hvide Kittel mellem Djursäters Huse, ubegravet som hine Dages Minde — og deres Genkomst . . .

Den Yngste af Jacobschölderne, Leander, havde Noah bragt hjem fra Edas Jord- og Tyfushuler, fra Grænsevagten, ej mod Norge, men mod Sot og Sult og Forræderi, på en åben Slæde, under en engelsk »Subsidiekappe«, den store Allieredes eneste Subsidie — ført ham til Hjemmet fra Feltlasaretterne i Kristinehamn og Karlstad, hvor hver Gulvflis var belagt med Døende, hvor Præster var Læger og Vand Medicin . . . og ledt ham, en tyveårig, mumietørret Olding, op ad den Trappe, som han havde stormet nedad mellem sine Brødre, og fra hvis øverste Trin han, i syv Års Dødsleje, ventede på den sidste og kæreste Broder, Jacobschöldernes Allersidste, hans Tvilling: Seibrant — hvem Gudmoder Hulda biede den Dag i Dag . . .

Ja, Seibrant — hans Navn stod ristet blandt de andres på Urnen i »Broderskabets Tempel«, men hans Legeme fandtes ej dernede . . . Men hvor da?

Vilde han, hvem denne Trappe aldrig — mod skyldig Tribut — havde båret hjem, fra et fjærnt og uset Sted slutte op til sine Brødre, til den Æresvagt, som Jordens Herre på den store Basunes Dag skulde kalde op om sin Trone, at den, med brudte Arme, med knust Bryst, skulde istemme hans Evoë: Ave Cæsar?

Eller — gav han sig på hint ukendte Sted tilbage til Jorden, uskadt som han skabtes af den: en Forræder mod dens Lov?

Sønnesøn af Karolinen indskreves han, lig Sixten Råbock, lig de hundrede andre Børn af »Bjærget«, som fireårig til Fændrik, var tolvårig Løjtnant og kaldtes femten År gammel, som alt mandbart Køn, fra Skolebænken ud at bøde på tredje

Gustafs bortfestede Kasser, 80'ernes Hungerår og Anjalas Protest.

Med Broderen Leopold og Svogeren Claës nåede han Kymene Elv, for dér at smittes af Barnesygdommen, Mæslinger, og døv og halvblind hjempermitteres blandt de for Alder afmønstrede Veteraner . . .

Fra sin mørke Sygestue her på Djursäter hørte han om Landeværnets Rejsning derude, om Savitaipal, Viborgska Gatloppet og Svensksund, om Broderens og Svogerens Død. Siden brugtes han til Arbejdskommanderingerne ved Trollhätte-Kanal — for påny, i 1808, nedbrudt og svag, at drage ud mod Kymene — og forsvinde, for stedse og uden Spor . . .

Sidst han hørtes fra, var ved Döbelns Retræte over Ålandshavet, i den store Forvirring på Signildskær, under Drønet af v. Knorrings fremvæltende Russere, i Branden af Magasinerne og Skriget af de plyndrende, svenske Officerer og Menige, under Trommehvirvlerne og Dødsralningen af Kammeraterne, der efter Ugers sneblinde Flugt og Sult nu brændte levende op i Flamme-Søer af antændt Brændevin.

Led han Døden dér, i denne eneste Overflod, der stedse var de svenske Hære beredt, Kommandoens eneste Nåde? Eller myrdedes han af fjendske Bønder, i en øde Pörte? Tog Ålandshavets Is ham? tabte han i Snestormen Kammerater og Spor og døde med Hovedet mod et Isbjærg? Indhentedes han af Kutnows Kosakker eller — eller — gav han sig, af egen Drift, som de af Karolinerne, hvis Navne kun hviskedes af Grev Jobs gamle Fæller sene Aftner ved Brændebålet her på Djursäter, over til hin uhyre Uvejrssky, der fra Tidernes Morgen havde hængt over Sverrigs Grænse, åndet sin Hagelkulde på hver Rude og krævet hvert Slægtleds Blomst? Blev han, Broderen til Helte, Forræder?

Forræder? Sand igen: lidet fatter »Bjærget«s Børn deres Fader! Tog ikke Seibrant, der skræmtes af sin Barnesøvn ved de sidste Karoliners Mareskrig, ved Stanken af deres Sår, ved Dunket af deres Krykker — Seibrant, den yngste Broder, der mødte tvende ældres Lig på den Trappe, hvorad de havde danset ud, øre af Ungdom og Glæde, just »Bjær-

get«s Lære bogstavelig: søgte sig Hjem hos Jærnet: hos den Stærkeste?

Dog nej — han forsvandt i hin Sky, som de Tusinde andre — og hans Navn ristedes på »Bjærget«s Æresminde, Gravmælet over dem, som det ofrede til Skyen — og sig selv.

Men Steffan — forlangte det da ikke ham eller hans? var det mæt omsider eller for en Tid? Var han og hans Slægt ikke også »Bjærget«s Børn, bestemte af dets Vilje, til dets Ære?

O Gud jo! Hin Ild over Persberg, Sukket fra dets Gruber: fra hine andre Grave, navnløse, ej under Tempel eller Kube, men i Jordens Lønligste, i sammenstyrtede Stoller, i igenfaldne Orter — eller under det tynde, jærnrøde Lag på Filipstad og Gåsbon Kirkegårde — hin anden Hær af Navnebrændte, der på Basunens Dag skulde rejse deres eneste Uforgængelige: deres Skeletter, rensede for det egenkærlige Kød, vanskabte af Slid og vanføre af Amputationer, som uforkastelige Æresstøtter for deres Konges Fod . . havde ikke de, Jærnets Civile, de våbensmeddende Dværge, den skjulte Hverdag, stedse virket den åbenbare Fest?

Og virkede de den ikke den Dag i Dag, travlere end nogensinde? smeddede de ikke Våben som aldrig før? til en Fest, større end nogen: den ny Tids Krig, den som Denis Barchäus varslede hin Aften på Savolaxhyttan: ej blot Valens, men hvert Brugs, hvert Hjems, alles mod alle — Jærnets sidste, endelige Apoteose, Jordlivets Krone og Slut!

Blændet af dens Brandskær, svimmel af dens Blodlugt, selv her på Jærnets hellige Trappe, klamrede Steffan Hænderne, så de hvidnede, om dens Gelænder, med Panden mod dets Træ.

Men — o Gud, hvorfor skabte du mig i dit Billede? Vilde du mig som Sværd eller Værktøj til din Fest?

Ellers — hvorfor gjorde du mig ikke hvid som Adrian, Albinoen, hvis Lød, alt i Fødslen, er Dødens?

»Tys! forstyr ham ikke — han sover!«

En leende Hvisken højt oppe . . Og højt oppe Susannas Ansigt, med Håret dryppende Lys ned i Mørket . . .

Han gav et Gisp fra Trappens nederste Trin, fra Bunden af sin Søvn . . .

Og pludselig jog et Stød mod hans Hjærte, et Skær af

Rødt for hans Øjne, som strømmede alt det tabte Blod, som denne Trappe havde drukket, al hin Ungdom, dens forblødte Begær, dens sene Krav og hans eget forkastede igennem ham.

Som en Ild flammede han op ad Trappen — fødtes han i Jærnets største Tid, skulde han også være dets største Søn! — og var over hende i et Favntag, i et Kys, så hendes Tænder klang mod hans, og hun tumlede ned mellem hans Knæ.

Med Håret kastet tilbage, med hendes Arm i sin Hånd og hendes Hofte mod sin Fod lo han ind i Bryntes glippende Ansigt.

Ret saa: du bærer hende op ad Trapperne — og jeg kysser hende øverst oppe! Jeg, Jærnets Førstefødte, Ild af dets Ild, Drift af dets Drift, dets Lige — og Besejrer: det hellige Oprør!

Susannas Øjne måbede op mod ham gennem Mørket, fortabte — Brønde af Ubevidsthed og Lydighed . . Hendes Puls kaldte mod hans Finger.

Og han lo. Vogt dig, Jærn! du hader dine Sønner, dine Lige! som alle Fyrster forlanger du dem lænkelagt, uskadeliggjort! Men — dine egne Kræfter er i dem, og de kender dig! Dø til din Ære? Nej, leve til din Tort! Praktisere din egen Lov på dig selv! Oprøret, evigt som Loven!

Evigt? Ja, evigt gentaget — og nu i mig!

Han mærkede Adrians og Olofs Åndepust i Mørket bag sig, Bryntes Ansigt, der langsomt tog til at blusse — og Susans kaldende Puls. Og han følte, at han brændte — en Søjle af Ild, et Spring af Blod fra Trappen, ottes døde Ungdom, ottes Sejr over Døden! over Jærnet! Nej, — nej Jærnets egen, dets inderste And frigjort i Flammer!

Han drog Vejret hedt, i Il af Fødsel og Død, løftede Susanna i Armen og stødte Døren op i den dybe Karm, ind til Gudmoder Huldas Sal, til det store, af Ovnskær gennemkrydsede Rum med dets Skygger af Paneler, Mennesker og Bjælker.

Kom Susan, kom, og I, Adrian og Olof, som snapper efter Vejret — ja du med, Brynte, som rømmer dig, mand-

haftigt og betænksomt, som altid når jeg tager Pippet fra dig! kom nu, I Mørkefortabte — før jeg slukner, Oprøret, Luen, den stakkede . . .

Han mærkede Susans fugtige Mund mod sin Kind, hendes Øjne duggede, bevidstløse under Håret: Livets Tak til den, der forløste det — og han slap hendes Arm, mødig af dens Kød, af hendes Varme, hendes Lugt, hendes Tak . . mødig af Fødslen, mat til Døden . . .

De stod nu midt på Gulvet i Gudmoders Sal, og han så i dens ildsitrende Skumring, svimlende som en Olding af Årenes Tab, klart som en Døende, Brynte gribe hendes ledige Hånd.

Jærnets rette Søn — og dømte! Festen, der brænder ud, mens Hverdagen gryer, tro og lang! Hustru alle Dage — eller Elskerinde et Nu? Tjener en Evighed eller Herre et Sekund?

Herre? o Gud, se de mig, Herren, Betroede! Brynte, som han dér tager hendes Hånd, pligtig som — ja, som Husbonden Hustruens — men hvor er Vildskaben, Triumfen, Voldsmandens og Elskerens, der ellers får hende til at blegne og blusse? Tøvede han, den Virksomme, tvivlede han, den Rettroende?

Og hun, det eneste Visse: Kødet, Kvinden, Frelsen for mig og for os alle, den Eneste, jeg tror og vil, for hvem jeg nys bad at dø, at ikke Jorden skulde det — se hendes tømte Ansigt, hendes faldende Trin — forrådte jeg hende og os alle med mit Kys?

Ak, se dem, de Lydige og Lykkelige, som intet andet vil end tjene og tro, som ej drømmer sig en bedre Gud og sig selv hans Profet!

Se, Mødet med det Ukendte, det Lovløse: Nuet, Festen, der aldrig skal få Ret over Tiden, Hverdagen, gjorde dem fremmede i deres Hjem, fremmede på Jorden! Berøver jeg Gud hans Tjenere og Tjenerne Gud?

Hine otte Unge, vanhelliger jeg deres Blod, der genopstod i mig? De lød, uden Krav på at vide hvorfor! De tjente Festen, Jærnets, dets Rus og dets Sum: Krigen, hvori det tager tilbage sin egen Lød, som det kun gav til Låns —

som Jorden i Høsten tager Løvet, og Ilden en Gang skal tage både Jærn og Jord, sine Skabninger, når det Mål er nået, som ingen véd, men alle må lyde — ja, om så end heller ikke det findes til! »Det hellige Oprør« . . Er ene Lydigheden hellig? mod den Gud, der ene skabte og ene må råde for alle Tings Høst eller Forspildelse? Zegoels, Patron Jacobs, Elias'es Gud, er han ukendt, fordi han ej findes til? Ja, findes ej anden Gud at tjene og lyde her på Jorden end den ene Sete, ene Kendte: Jærnets? Og bringer ene Tjenesten for ham, Lydigheden mod ham, hin Trappes blodige Trin af Dage, til den Gud, som jeg formaster mig til at kende og agere? Og skænkes, Trin for Trin, Dag for Dag, Kraften til at fuldende, ihvad der end forlanges, og Lykken derved?

Ti — min Kraft, der lod mig opsluge Trappen og hende i ét Spring, ét Nu — giver den mig at bære hende de blodige Trin, de tro Døgn til Ende? ja, giver den mig så meget som at holde hendes Hånd fast? Slap jeg den ikke nys, kastet tilbage i mig selv, i min Pligt: Afmagten, af ham, som jeg drømte at trodse? Afmægtig: til Lydigheds gode Frugt, men mægtig: til Oprørs onde: at dø og døde!

Dog nej — han søgte at smile, befriet, men det blev til en Trækning af Nag: at han kunde tiltro det Jærn, der ej ønskede ham som Tjener, at tildele ham Magt som Fjende!

Dér sad Susan og Brynte jo allerede krøbne tæt sammen, på Bjørneskindet, i Ovnskæret, Ansigt til Ansigt, fundne hjem til sig selv og hinanden fra den korte Vildførelse, — lykkelige og lydige pâny.

Den lykkelige Lydighed, ja! den frugtbare: de to sammen! Underligt, at de var føjelige mod Guds Vilje — og deres eget Begær!

Men han, med deres Appetit, deres Evne til Gengæld hundredfoldig — han var forpligtig til Sult, til Goldhed!

Han knugede Hænderne sammen, med Vejret indespærret i sig, sprængefærdig som fordum i Zacharias Piras Skole, i Spændetrøjen af Kammeraternes Næver, i Haglen af deres Hånlatter: »Nå, hvad vilde du så?«

Han gispede, fik Luft og faldt, som den Gang, når

Drengene omsider slap ham . . . Ja, hvad vilde han til Gengæld? til Frugt? Om nu Livet ej agtede den Gengæld, den Frugt? ja, om den var dets Hensigt imod? som Kammeraterne ej ønskede hans Del i deres Lege, ja lukkede dem for ham, når han søgte dem?

Hvorfor? o Gud, hvorfor?

Skabtes han ej som de, omend en Fremmed, så dog af »Bjærget«s Side? ja, sejrede han ej i Fødslens Øjeblik over sin Medskabning Mikael? Og fandtes der noget Tilfældigt i Jærnets Rige? Så han ikke selv Adrians Mission? Og hans egen — —

O Gud, o Gud jo —: dér! Han lukkede Øjnene og knugede Hænderne tættere, men ikke for at værge sig, skjule sig for de to Ansigter, der nys så hvide, nu blussede af Ilden og af hinandens Blod — nej, for at fri sig, for at fly for det ensomme Ansigt, der under sin Snekrone af Hår og Slør smilende bøjede sig over dem — som før dernede i Forhallen, da de Mund ved Mund drak af »Velkomsten«: Gudmoder Hulda, Jacobschöldernes Sidste . . .

Ja, for at fly sin Lydighed: den ufrugtbare, og for at fri sig for dens Frugt: Lykken . . . undvige sin Pligt, spilde sin Ret, gøre sig til Mikael, den døde, eller, selvmorderisk og selvbefriende, tilregne sig, ikke Jærnet, Ansvaret for hans Død!

Ja, han vilde ikke se hende, Hulda af Jacobschöld, Moder til ingen, men Gudmoder til alle, ene af sin Slægt og sin Tid, men Centret i den nye, det Gangnes Vidne og Trøst — ej som Monseigneur, som Mychowitz et flygtigt Århundredes Træk, men det Eviges sande Åsyn: Lydigheden, Lykken!

Han stred sin sidste, sin hårdeste Kamp: mod sig selv og Glæden, for sin Fjende: Smærten. Han vilde ej sin Føde: den for ham bestemte Lod, han vilde Giften: den Skæbne ham var nægtet. Han vilde ej sin Sejr, han vilde sit Nederlag!

Hvorfor? Fordi han var den Vanskabte, Fornægteren!

Dog nej — den Fødsel, som lod ham sejre over Mikael, skabte ham ikke således, men hans første Oprør, hans første

Greb efter det, der var ham nægtet som hans Skade: Susan. Og hans Pligt, hans Gave, den ham bestemte — så han den ikke nu? Drømte han at skjule sig for den? fordi den var tungere at løfte, at bære frem end selve Goliats Byrde, fordi den var Jærnets Førstefødte forbeholdt: at dele med Faderen Ansvaret for den Lov, de andre kun tjente, at elske den, de kun lød — ja, at forvandle den onde Vilje til den gode: ved at skabe Jærn til Guld, Sang af Sorg . . .

Han slog Øjnene op og så Gudmoder Hulda, som hun sad dér i den celadongrønne Silkekrinoline og med Ibenholtsstaven i Hånden, i en Grotte af Bålets Lys, med Bryntes og Susans Ansigter ved sin Skammel, med Olofs og Adrians Hoveder skimtende frem og svindende bag Stolens Ryg, og med sin Husfælles og Vens, Major Bror af Ekestams Skyggetorso på Ovnbænken ved dens Karm — en Vagt så tro som Angorakatten Corinna, der blinkede grønt og minutligt oppe fra Ildbukken, og Götz, Bjørnehunden, Helten fra de hundrede Storjagter, der snorkede sin Alderdoms Søvn i Hulen mellem Ovnbenene.

Ej mere modstræbende, sig selv og alle fjendsk, men følgagtig, rede til at modtage som til at give det ham Bestemte: den største Pligt og den største Ret, listede han under de skyggende Bjælkerækker hen til Flammegrotten og dens Beboere, og gled ned imellem dem på Bjørneskindet foran Gudmoders Fod — for at lytte, for at lære af hende, Mirakelgøreren, der kendte Livets sande magnum magisterium: at sejre ved at ville Sejren!

Han havde derude på Yngens Is set hendes Gård rejse sig som en Himmel over Jorden, af Afgrunds-Pustet, af Afgrunds-Sukket fra Persberg. Og hør nu — nu rakte hun, Frau Holde, alle Värmlands Børn dens »Velkomst«: bød dem alle ind til Gæst . . .

»Har Fætter både Fleetwoods på Sällboda og dem på Rexed?«

Gudmoder bøjede sit krøllede Hoved grundende over sin Stav.

»Friherre Jacob Svante, også kaldet Fläckfota eller Smørbaronen!« remsede Bror af Ekestam lystigt, rullende en Leporelloliste af Navne ned mellem sine skrævende Støvleben, »her!« han pegede med sin lange Finger.

»Og Kaptejnens på Berg?«

»Kære Kusine, hele Jösse Herred har vi, fra Öfre Gla til Varaldsjö, hele Näs og hele Nordmark, hvert Hus, Gård, Brug og Gods, hver Officér, Præst, Foged og Patron, hver Frue, Frøken, Mamsel og Informator! Frygt ej, Bror af Ekestam er huskendt! han glemmer ingen af sine Venner, hverken når han går på Besøg hos dem, eller den ene Gang om Året, han selv agerer Vært — ved nådig Kusines Gunst!«

Han bøjede Skaldepanden hilsende mod Gudmoder, de sortbrune Øjne funklede.

»Nu«, Gudmoder smilede, »jeg stoler jo på Fætter, men ilde var det, om vi glemte én — en ensom Sjæl!«

Steffan nikkede. Ja, ilde i Sandhed — for Sjælen, der ej kom hid at sidde ved Gudmoder Huldas Fod, i Festen i Järnbäraland!

»Så ensom sidder ingen Sjæl i Värmland eller Dal«, Majoren slog sig på Snorefrakkens Bryst, »at den ej én Gang har haft Besøg af Bror af Ekestam!«

»Vel!« Gudmoder Hulda nikkede.

»Så passerer vi Fryksdals Grænsen, vi lægger Vejen

langs Mellan-Fryken og hilser først på Gyllenspetz's i Västra Emtervik, Patronen, Fruen, tre Frøkner, Musikmamsellen —« Majorens Gåsefjers-Pen spruttede.

Steffan lænede Kinden mod Gudmoder Huldas Hånd, han så ikke mere Susans og Bryntes Ansigter i Ildskæret, han hørte ikke deres lønlige Hvisken. Han fornam kun Varmen af denne Hånd, af Helteslægtens Blod bag en gammel Kvindes Hud; han hørte kun Majorens Bas, malmfuld af Kommandoråbene på Trossnäs Felt, af Korsangene i dets Officérsmesse, omkring Kommersråd Norrströms Toddybord, og i Karlstad Frimurer-Loge, over Fru Flitzans Skænk, af Selskabs-Viserne rundt om på alle de Gårde og Brug, som Ekestam nu nævnede — og af de ensomme Vandrekvad på Vejen til dem, gennem Skovskygge, langs Søskvalp, under Bjærgåses sejlende Skyer . . .

Og han så de Mennesker, hvis Navne samledes til det store Gæstebud, Mænd og Kvinder, Unge og Gamle: Vallonerne, de Sorgløse, de Forbandede fra Missionærernes Dommedags-Salmer, de Hjemfaldne til Ildsvælget over »Bjærget« — Skyggerne, der hin Aften på Savolaxhyttan flyede over Væggene for den nye Tids Vejr. Ja, dérude: Jærnets Forkastede, men herinde: dets Elitekor, Vidnesbyrdet om dets Rigdom, dets inderste Vilje: Guld af Jærn, Sang af Sorg!

Og han pressede Panden mod Gudmoders Hånd. Du lydige Blod derinde, giv mig din Glød, jeg ensomme Sjæl, der fryser i det Land, hvis Navn er Varme — smælt mig fra mit Nej til dit Ja! Gør mig lig dig og Morgongåfva lig Djursäter — eller, o Gud, gør mig kun lig dine Gæster, Vallonerne, de Troende, som danser her for dit Smil som for Guds eget, ét med Dansen, så længe den rækker, uden at forske efter dens sidste Takt! Lær mig at leve deres Fest og dø deres Død, troende deres Tro: at undes dem Dansen, er Dansen, som Døden, af Gud!

Ja, lær mig at tilgive, nej at takke den Gud, din og jer alles! Lær mig at lovprise ham med Blinde-Olles Tunge som med Farbror Adonis', at genkende ham i du Ponts Spring i Ovnen og Denis Barchäus' Flugt som i Bryntes

sejrende Indtog! Fri mig, ej blot for Klagen over mig selv, men over alle!

Fri mig for at være Gud lig: den Dømmende, gør mig til Menneske: den Frikendte og Frikendende, Guds eget magnun magisterium, Jærnets Jærn: Vidnesbyrdet om dets Styrke! Og se; min Drøm: at Barnet er Evangeliet, min Mission mod Goliath: ej ved Sværd, men ved Ord er opfyldt! Ja »Ordet« er fundet, Dødens Overvinder: Tak!

Se jeg knæler på dette Gulv, hvor hver Dans vækker Suk fra Persberg dernede, hvert Spring Træbens og Krykkers Halt — ved det Bål, hvorom din Tagfat, Gudmoder, gik mellem Karolinernes vanskabte Skygger efter dine Brødres og din Fæstemand fra Vuggen, Claës af Adelstiernas gyldne, flyvende Manker, og som beskinnede dem i deres Kister, i deres hvide Ligdragt, og hvortil du nu kalder Värmerne til Fest . . .

Og som på Dragkisten i Bäckstugan, under Sixten Råbocks og Anders Stenkulas Fløjtespil:

«Goda gosse, glaset töm —«

dør jeg af Ungdom . . .

Ti se: Sixten Råbock, han lød som Yngling, fik Lov at ofre — og fri sig! Forgæves? i forbryderiske Krige? Jærnets Fester forgæves! O Kortsyn!

Sixten, Gustavianerne, Karolinerne, gav de ikke, for korte eller lange Sværd, Jorden dens Lød tilbage, dens rette hellige Glød? Forrådte, forladte var de tro, selv unge Claës, den Troløse; gav hvad der krævedes af dem, de Udkårne: Festen, der lader Hverdagen flamme over Trællen; der forgylder selv Strådøden og skænker den Hammer Vægt, som danner Heltenes Sværd; der lader den Sottelagte fatte Lydigheds Sødme!

O ja, Gudmoder, Søsteren til syv lydige Brødre, Fæstemø til en lydig Fæstemand, Barnet, hvis Leg gik mellem Karolinernes Krykker, skulde hun ej lyde — og sejre? Og han, Gudsønnen, gennem hende? Skulde ej hin Udsæd bære sine

Fold, en Jord så gødet sin Frugt: en Slægt af Troende, Offerglade?

Lær mig da, Hulda, Firsindstyve-Årige med røde Kinder, at være ung i Evighed! ej som de udvalgte Træer at give mit Forår til Guds Ære, men at bære de stedse grønnes Martyrium: blandt Vintersovende at bære Bud om Jordens ødsle Hjærte! Lær mig Jærnets sværeste Bud: at give ved at spare! Lær mig det ved denne Arne, hvortil alle »Bjærget«s Børn bedes, men hvor ingen er så trængende en Gæst som jeg! Lær mig det ved dette Bål, hvor du en Gang sad som et fem Års Barn, på din Farfaders, Grev Jobs, stive Knæ, det, der havde båret hans og Sverrigs Konge, fra den Gang og for altid, den døde, udødelige Karl den XII, fra Tistedalens åbne Ligbåre til Gemslen i Riddarholms Kirkens Krypt — nej, som Pagen den Gang drømte, som Veteranerne snart erfoer, som vi sander den Dag i Dag, vi Børn af Järnbäralandet: til selve Sverriges Hjærtekammer — dets sande Hersker i al Evighed!

»Men — angående Lyrholms på Vägsjöfors — har Kusine husket at bestille Regimentsmusiken fra Karlstad?« Bror af Ekestams Øjne stod stive i Gudmoders, med en forskrækket Ildgnist i deres Glober.

»Ja, ja da!« Gudmoders Kniplings-Næsedug flagrede mod ham, »tror Fætter, at jeg er blevet så gammel, at jeg har glemt, der skal danses på Djursäter, og at ene Ehrenreich spiller Värmerne hurtigt nok?«

»Godt, godt!« Majoren dunkede den knyttede Næve mod Knæet, og nede fra Bjørneskindet nynnede Susan de første Noder i »Borgströms Vals« . . .

»Fordum — ja, vi husker det, Fætter, var det Stridsbergerne, der spillede for os — da det var vor Tur at danse.«

»Vor Tur!« Bror af Ekestam drejede sig, så Uniformsknapperne flimrede, »vil Kusine forbyde mig at træde Juledansen med?«

»Fætter? nej, men Fætter er også femten År yngre end jeg!«

»Og hvem leder Dansen på Djursäter, nu som alle Dage?«

han snappede hurtigt hendes Hånd til sin Mund, mod de svulmende, røde Læber.

»Nu, nu!« Gudmoder nikkede og lo, »så længe Benene bærer, skal jeg danse for, som Værtinden sømmes.«

»Og den Dag de ikke bærer,« Bror af Ekestam så op på hende over hendes Hånd, med Øjnenes tunge, brune Hundeglød, »den Dag er Dansen i Värmland omme!«

»Snak ikke sådan!« Gudmoders Øjne blev blege, hun rykkede i sin Hånd, »du forsynder dig jo!« hun lo, »og giver mig Guds Ansvar.«

»Og Värmlands Gud er du!« Majoren kyssede den vigende Hånd.

En Duft af tørrede Lavendler steg op fra Ilden; Susanna strøede af Skrinet på de Ibenholts Ildbukke og dukkede Hånden ned efter Rosmarin og Salvie. En Duft af Värmlands Sommer, den udødelige . . .

Steffan tog ikke sine Øjne fra det blege Ansigt dér i Rødmen og Ilden — det Hoved, der, hvidt af År og Sorg, ledte Värmernes Dans til Guds Ære.

»Men,« Majoren halede en ny Liste op af Snorelommen, en blank Mønsterrulle for Kils Kompagni — der nu fyldtes med Festens Værnepligtige, »saa nåede vi Kristinefors og Hvitsand og kan passere Mangselven. Lad se: Kapellanen i Nyskoga Kapel —«

Men Steffan blev ved Gudmoders Ansigt, ej i Bøn om, som hun — o formastelige Tanke! o Byrde, tungere end Goliaths! — at lede hin Dans, ej heller — o ufornødne Frygt! — om ej at forstyrre dens Hymne — så længe Gud blæste, vilde den gå! — men om, én blandt Tusinde, at mægte dens Trin, dens Hyldest til Herren — til Hyldest var ham nok . . .

Ja, Glæden tungere end Sorgen — som hver Pligt tungere end Retten — giv mig at fylde den: min Tak til Skaberen!

Gudmoder, du Troende, hjælp min Vantro, værre end Thomas': giv mig at se Gud — og dog tro ham!

Med Ryggen til Olof og Adrian, ja til Susan og Brynte pressede han de lukkede Øjne mod hendes Hånd — og så dem: Blodvidnerne, de dyreste blandt Guds Apostle, røde

af Lejet ved hans Hjærte . . Budbærerne til de sene Slægter om hans Vilje: de trende Karoliner, som Gud lod tilbage på Djursäter i hendes Barndom, og Gud nu lod Steffen se gennem hendes, Jacobschöldernes sidste Blod, Grev Jobs, deres Fælle og Vært . . .

Nu blottede Gud sit Åsyn. Og Steffan? Gjorde han sig skyldig i hin ene utilgivelige Synd: flyede han?

Nej, se — og dog tro! Vorde lydig — og salig som en Vallon! . . .

: Dér, i denne samme Stue og ved denne samme Ild, luder med sit Mankehoved over de magre, spidse Knæ den 85-årige Fændrik Gabriel Israel Isogäus, Præstesønnen fra Pelkäne i Tavastland, Studenten fra Åbo, hvem Tvangsloven om Studenternes Udskrivning rev af Hænde de Bøger, som han først genfandt her hos Grev Job, og tvang i deres Sted Karoliner-Sværdet, hint store, tørstige Stål. Ej fordi Loven om de »lättjefulla och olämpliga studenter« ramte ham, Stuesidderen, Bogormen, Gezelii den Yngres Famulus ved »Bibelværket«, ej heller fordi hans Blod sang med i den store Dødshymne — det nynnede nøjsomt over Aristoteles og ved »Dispositiones homileticae« — men fordi Hymnen krævede Blodet, hans som ethvert, der endnu var rødt.

Forkommen, fortumlet, forsultet nåede han, i Strømmen af pjaltede Soldater fra opløste Regimenter, halvnøgne Nostofolk og lévæbnede Kivikät: Landstorms- og Friskaremænd, til Lewenhaupts Hær i Riga, just som den bølgede ud gennem Portene, for over Mitau, Wilna og Uszpol at slutte op til det store Hævnertogt mod Moskovitiens Hjærte, Fabelstaden Moskwa, som de Ældstes Fædre, med Jakob de la Gardie så for 100 År siden, i Tsar Vasilij Schuiskijs Dage.

Men inde i Litauens natlige Urskove, i Dnejprs Sumpe mødte Student Gabriel ikke den Konge, der havde kaldt ham og hans de hundrede Mile og ikke kunde bie dem fem Dage, men Moskoviten selv, og under Ljésnas Regn og Sne- og Kuglefog så han Kammeraternes Mylder nedsables og nedkøres, de sidste Furagevogne stå i Brand, de sidste Amunitions-Kærrer og Feltstykker sprænges og rømmes.

Bag brændende Skove og opsvulmede Floder, håret og dyndet som et Skovdyr, men endnu med Gezelii testemonium in litteris et artibus på Brystet, nåede han i Baturins rygende Ruiner, i Hovedstaden for askesorte Lande, sin Herre og Konge — for at udnævnes til Fændrik i hine adelige Ynglinges Sted, som Severiens Djungle og Malatitzes Moradser standsede på Sejrstoget. Og med Hornbriller på Næsen, med Halm om Fødderne og en Kosaks Fåreskinds-Pels om Laserne exercerede han på Hadjacz Torv Tatarer, Zaporoger og Wallaker til Felttoget ind i Mazeppas Land, Ukraine.

Let faldt det dog Gabriel Israel at røgte Pligten som Fører, ti sakkede han end med sin Trup Døgn agterud, tro biede dog Vejviser-Pæle ham: Krigere, frosne i Et med Fyrrene og rodfaste som de eller sammenfrosne med Vejen, som stræbte de endnu, lydigt, mod dens og deres Mål: mod den Sommers Sol, som Ukraines Vinter skulde modne. Gabriels Mænd blev tilbage blandt disse Skovenes Vintersovere, Lotofagerne, der for tidligt forspiste sig på deres Herres Frugt, men dog, med Rygradene sprungne, med Næserne og Benene afædte af Frost og af Ulve, skulde kendes igen som hans på den store Mønstringsdag.

Men over den brystsyge Skolars, den rundryggede Teologs Hoved steg hin Sol i Gilead: Solen over Poltava op — og blev stående, som over Sverrigs Historie i hundrede År, rød af dets Hjærteblods Damp, af Moskovittens Krudtrøg og Jordens Støvs og Vredes Ånde.

Ramt af en Samojedes Spyd, just som han på Drabanten Giertas Råb, blandt fem andre, løftede den lamme og blødende Konge fra Båren op i Vognen, begravedes han under Major Wolffelt og hans styrtende Hest, blandedes han mellem Sverrigs ædleste Ætter og Kosaklandets hedenske Afskum til den Rendebane af Levende og Døde, af Snavs og Blod, hvorover Flugten og Forfølgelsen bruste — udgravedes af en Ligrøvers iskolde Hænder og drog, som hans Konge havde lovet, bag sine Excellencer og Generaler, sine Standarter og Faner, sine Feltvogne og Kanoner, under Paukers og Kedeltrommers Spil, én blandt 14,000, ind under Moskwas Murstens-Porte og Tøndetårne, ind i Dragens Hule, som

Fædrene for 100 År siden. Men såe, blandt Fabelsynerne af Tinder og Gallerier, af Pelse og Smykker og Tsar Peters eget vanvittige og blodbesmurte Ansigt, kun sin Konges tomme Båre: at han var forsvundet, som havde ledet ham ind i Verden bag Pontus euxinus, at han ej ledte dette Triumftog på Krykker fra Worsklas Tjørne . . .

Under Knut og Pigstav, i Hjord med 5000 andre Fanger, nåede han hint Hav, og dér, syv År i Woronesch Skibsbyggerier, prentede Gabriel Israel sine Epistolae ex ponto og Tristia, så dybt i sine naglestungne Hænder, i sin tornestukne Pande, at Steffan denne Aften, halvandet hundrede År efter, læste dem så let som Nasos hos Farbroder Anselm.

I det syvende År, da af de 5000 ej hundrede var tilbage, forsvandt Gabriel Israel fra de Kajer, hvor Europa, først med Lefort og Gordon og nu med de svenske Krigsfanger, tømrede Asien dets Røversnekker — dukkede ned i Kaos og steg, grå af dets Løndomme, en Dag i 1718 op i sit Hjem, i Tavastlandets Hjærte, i Pelkäne, for at finde det Bud sandt, der gennem Lewenhaupts Bureau i Moskwa, over Verdner af Mile og År, havde nået ham, i et Brev til en Medfange: at hint Land Suomi ej mer fandtes til, at ene Ulves Hyl hørtes i dets Nætter.

Hvid som en Hundredårig stod han ved Pelkäne Sø, med de nøgne Fødder sorte af Asken fra sit brændte Fædrehjem.

Ti hin Dag i Høsten 1713, da Carl Gustaf Armfelt her i Kûokkale Pas stred sin sidste Strid med Russen, havde Gabriels Forældres og Søskendes Lig blandet deres Offerrøg med den, der fra Systerbäcken til Torne-Elv, over hele Auras Rige, steg til Guds Trone.

Gabriel Israel havde ledt sig frem gennem hint uhyre Indlands evige Nat langs de Floder, der løb mod Nord, han havde levet som dets Urskoves Dyr, sovet i deres Huler, ædt deres Føde og tiet som de.

Nu drog han, for at tale med sine sidste Landsmænd, den ældgamle Vej, de 300 Mile langs Havet, Tjenerstien, som de et halvt Årtusinde havde trådt til Svea, deres Dronning, at høre og dø på hendes Bud, og hvorad Armfelts

6000 var draget, over Jämtlands Bjærge, at dække, imod Vest som imod Øst, hendes Hjærte med deres nu snart sønderkløvede Barm.

I Handöl By traf han de 300, som Dovre spyede tilbage fra sin kogende Snekværn, fra Ejyafjældenes skummende Tænder — sorte af Koldbrand og afsindige af Synerne i Bokhammars og Öjefjældets Ginungagap. Han traf dem hos andre Landsmænd, hos de Finner, som Karl den IX kaldte hid til Skovhugst, og som hans Efterfølgere havde fældet som Træer. Og her, blandt sine sidste Krigsbrødre og Resten af sit Folk, hørte han det Bud: at Karl den XIIs Liv var endt i Frederikshalds Løbegrave . . . der i den dunkle Pörte, i den bitre og hjemlige Lugt af Røg og med Snehvirvlerne hen over den åbne Lyre, påny lod ham se hint Syn af Kongens tomme Båre, der ledte de 14000s Indtog i Moskwa . . .

Og han blev iblandt sine som Præst og Lærer, nyttende sit Gregorii testemonium til i de fremmede Skoves Dyb at holde den himmelske og jordiske Tunge levende i sin Stammes Mund.

Deroppe i Hjemmet var Kirkernes Nøgler forlængst afleverede, Åbo Universitet stod tomt som Skolen ved Pelkäne Sø — Mennesker og Dyr havde skiftet Boliger: i Hulerne døde de sidste Finner, og i Kirke- og Markedsbyerne parredes Ulvene.

Men ved Skæret af Fyrreklynen fra de svenske Skove, med de finske Tidekalendre af Bentavler og Agricolae Testamente og Psaltare på Knæet stavede Gezelii Discipel, Kong Karls Fændrik, for Flokken af unge og gamle Analfabeter det Sprog, hvorom det hed ude i Europa, at det var forsvundet. Han lærte dem intet nyt: han manede ej Hesperiens Øer op for dem, hvem ultima tules Skygge skjulte, han tegnede ej sin og sines Kalvarie-Gang for dem, der til og fra deres Pörte havde trådt mere end syvtusinde Gange syv hundrede blodige Fjed. Han lærte dem kun Lektien, gammel som Suomi selv, at Gud gav dem under Arkturus Frost, i Babylons Landsflugt.

Og han blev med Fred i sin Menighed og sin Skovkirke — ti hvorfra skulde Forfølgelsen komme?

De Bygder i Dalen, der fordum sendte den som en Regn af Blod og Sten over de Fremmede, synede, fra Udhugget heroppe, tomme for Røg og for Mennesker. Guds Tjener, Carolus rex, havde kørt sit Trespand: Krig, Hunger, Pest gennem Kanaans Dale og fejet dem nøgne som Horebs Tinder. Og i glemsomme Tanker ristede Gabriel Isogäus i Asken af den Svedje, han just havde brændt til Udsæd:

»Qvidqvid delirant reges, plectuntur Achivi —«

men tegnede under, fromt og hebraisk: Amen. Han havde glemt Horats, men huskede »Bibelværket.«

Og dog, alt mens han såede Wasa-Rug til Høst, var det rundet ham af Hu, at den Gud, der tilintetgør, også sår — at han kan have at tilintetgøre pány.

Og en Dag steg atter Røg fra Dalens Bygder, Kvæghorder skred, hvor hint Trespand havde faret — mæt af Lig og Tårer og Blod modnede Jorden Agre og Slægter pány.

Og i Fosterfaderens og Fædrenes Arv, røde af deres Lød, fornam Sønnerne det ældgamle Bud: at Jorden og Menneskene ej bærer Jærnet forgæves, men for at forkynde, at dets er Magten, Riget og Æren. Og en Dag så Gabriel Israel hin Læres tro Profeter: Lensmanden og Præsten fra Dalen, i Spidsen for en Flok bevæbnede Bønder, selv væbnede med Skovloven af 1734, på de Rydningspladser, som hans Folk, på Sverrigs Bud, havde brudt af dets Urskoves Frost og hegnet med tvende Århundreders og fire Slægtleds Stenvolde.

Og flyende i Røgen af brandstukne Hytter og antændte Agre, under Brølet af det røvede Kvæg og Dødsskriget fra de nedskudte Ynglinge af Folket, genkendte han Gud Herren fra Israels og Kong Karls Tid. Og endnu dybere i Skovene, endnu højere på Fjældet, endnu fjærnere fra Menneskene samlede han de sidste Overlevende, som Ukko det Folk, der havde flyet for sine Forfølgere fra Jordens Hjærte til

dens Rand og vidste, at også dér udover skulde Herren drive dem.

Dyrt krævede Gud sine Førstefødte: på Mamre svale Sletter tog han dem i sin Hånd og endnu ved Mare septentrionale holdt han dem fast, at de skulde vidne, at Nidkærhed er hans Navn.

I Året 1743, i den Senhøst, da ny Blodsæds Grøde: den nye russiske Krigs, sankedes i Lade, da Klokkerne gik over de Nedsablede ved Willmanstrand, de Blodgangs- og Skørbugsdøde i Kymenegård og Borgå, da kvinde- og oldingepløjede Agres golde Ax æltedes med Bark og Ben til Nødbrød, medens Landets sidste Fedme ådes af de i Sörmland og Östergyllen indkvarterede Russere, som man drog ud at tugte for Poltava, og som man nu måtte trygle om Beskyttelse mod Danmark — drog Gabriel Israel Isogäus igen en Langvejsfærd, som fra Woronesch til Pelkäne, og fra Pelkäne til Handöl, med Stav i Hånd og med nøgne Fødder, men denne Gang ej med Gezelii testemonium, men med sit Fændrik-Patent forvaret på Brystet. Og han drog at udnytte det, den kongelige Nåde — ej mer til Hunger og Sår og Fangenskab, men til Penge og Korn: til Krigsmanshuskassans 54 Daler Kobbermønt og 8 Tønder Rug, Pensionen, han, som så mange af hans Fæller aldrig havde modtaget af det Land, hvem hans Blods og Sveds Udgydelse havde gjort fattigere end dets fattigste Fændrik.

Men nu, da i hin yderste Skovafkrog de ny Svedjer sortnede af Frost, det sidste Hornkvæg sønderreves af Ulve på Pörtens Tærskel og ingen Kugle fandtes til Jagt eller Værn — ti Bygdens Præst havde ladet Budstikke gå, at hvor en Finne viste sig at bytte Skind for Krudt, skulde han ved Spidsrod tvinges til at vise Vej til det Sted, hvor hans Folk, kongelig Majestæt til Spot, havde søgt Ly — syntes ham hint Patent fra Baturin et Himmelbrev, et Vidne fra selve den Gud, i hvis Spor Landet nu atter vandrede, om at han, Gabriel Israel Isogäus, hørte til hans og turde forvente sin Løn hos hans sene Disciple. Og — otte Tønder Rug . . . Vädlainen kom med kun et Lomskind fyldt til Medskog, og Svedje kan bære indtil syv Fold. Gabriel kunde

nære et Folk af sin Hånd . . som Josef i Ægypten sine Brødre, af sin Ungdoms Fangenskab.

Men — hvo vilde vidne, at han, den røgsorte og hvidhårede Finne, rygbrudt af Woronesch' Tømmerstokke og Tydalsfjældenes Stene, vankundig af syv Trældoms År hos den fremmede Lea, af fireogtyves Brodergerning for den søsterlige Rachel, var studiosus Abosiensis, Fændrik i Björneborgerne, Gabriel Israel Isogäus?

Johannes Gezelius den Yngre, hans høje Mester fra Ungdommen i alma maters Sold? en kvart Sekel tav hans veltalende og stridbare Tunge for alle testemonia som for alle disputationes . . og hvor skulde hans Famulus have dristet sig for hans Examinator-Blik? Exegetiken — o Gud! biblia pauperum, Billedbiblen, var den eneste, han nu mægtede at tyde!

Og hans musae Brødre fra da? De af dem, der ej sov hin Søvn sine ira et studio, under Kajanias Dværgfyr eller Carlopolis' Figenpalmer, eller foran Ikonostasen i Kosakland, som converterede Poper, vanhelligede deres Præceptors Lærdomme og deres Fædres Sprog — skulde de kendes ved hans ecclesiola extra ecclesiam, hans Kirke i Skoven? skulde ej, som Præsten i Dalen, true den Usalvede med Konventikel-Plakaten af 1720? Hvo vidste så vel som de, at han hørte til den profane vulgus?

Nej, til sine fratres Martis måtte han søge, til dem hvis Hoveder Poltavas sorte Sol brændte hvide, som hans! Let vilde de på hans stigmata kende ham som deres Faders fuldlærte Svend!

Men hvor mangen Johannes havde Herren ladt tilbage på de Levendes Cypern?

Ikke Adam Ludvig Lewenhaupt, Gabriels Imperator og Pomponius Atticus i hine tusculanske Samtaler, som Feltherren og den Menige førte i Litauens Snefogs Nætter, om den rødglødende Kanonkugle i det nedføgne Telt. Den lærde og parykklædte Heros sov i hint Tamerlans Rige, ene blandt sine Lexika og de Ruller, hvori han, for sidste Gang, sankede de fra det Bottniske Hav til det stille Ocean spredte Svenskere til én Hær.

Hvor fandtes de Ronder, at Gabriel Israel kunde pege på sit eget Navn?

Og Måns Stenbock, Feltmarskallen Rehnsköld, Excellensen Piper? Forlængst havde Herren ladet dem af Fængslet ud at stå om hans Trone!

Men én levede: Axel Erik Roos af Hjelmsäter, Liv-Drabanten, Vovehalsen, Kongens, Folkets og Pigernes Yndling, frelst brunlokket fra Poltavas Sol, helskindet fra Kalabalikens Hus, ubøjet fra Tyrkernes og Danskernes Fængsler! Ja, Axel Erik Roos, den Udødelige — han havde redet Europa og Seklet igennem på langs og på tværs, han havde fulgt sin Ungdom, sin Hustru og sin Konge til Graven, og nu, som Generalguvernør, Landshøvding og sidste Mand af sin Slægt, jog han Dalslands Elge og Bjørne, som fordum det gyldne Horns Møer eller August den Stærkes Gesandt til Tatariets Kahn . . .

O, let vilde det være for Gabriel Israel at kende ham! Men Axel Erik?

Å jo — som Fændriken drog frem over Storsjön og Dalelven, syntes han, han kom gennem deres Ungdoms Land — gennem Litauen, Polonesien, Ukraine, gennem Urskove og uddøde Byer og Askefelter, gennem Horder af Tiggere med sorte Ansigter og indskrumpne Kroppe, et Folkeslag mættet af Barkbrød og af den Føde, som de Umælende udspyede. Så han ej hvidhårede Præster, spændte for Ploven gennem Tisselagre? mødte han ej blødende Flygtninge, »Daldansens« sidste? Han kendte den Jord, som han ej så længe havde set — skulde Axel Erik da ikke kende ham?

På Dalarnes og Värmlands Grænse kom Vintren, den gamle Kending, ham i Møde, og som han gennem Timile-Skoven søgte frem mod Ynglinge-Årene, at mætte Alderdommens, gik han dybere og dybere ind i hine, blindet af deres Fog, brændende af deres Frost, ledet af deres Storme.

Han glemte, at længst var Poltava nået, som Woronesch, Pelkäne og Handöl, at han vandrede at søge sin Sold. Som hver Nat, på Ovnbænken derhjemme, vandrede han sin ly-

dige Vej over den halve Jord at tømme sin og sit Lands sidste Blodsdråbe i pontus euxinus.

Og kære Stemmer lød om ham — han var ej ene blandt menige Finner . . . Erik Axels høje Tone lød, og Ingel Lydinghielms, Hanz v. Rajalins, Hindric Griphufvuds og Skotten, Gordon Moffats . . et Vårfugle-Kor under Litauens Snekroner, de titusinde Grækerfareres mod Sorte Havet . . .

Og forude så han deres unge Kyros' lille Hoved, Halmdusken på den opkrammede Hat, den Helt og den Lamia, der ledte dem i Døden . . .

»Dulce et decorum est pro patria mori,« forklarede Lewenhaupts Stemme, og Gabriel Israel nikkede: sødt at dø ung herude, ej som gammel at skulle se det Land, som Helten og Lamiaen efterlader!

Den unge Fændrik vilde tørre sine Øjeglar, fulde af Sne og af Tårer over Lærdommens bristede Drøm og over Gudens Nåde imod Ganymedes' Hær — men han snublede og faldt i hans og sin egen Grav . . .

Foget, Foget, der suser uden Mål, af Herrens Lune, men fylder Himmel og Jord, hans Leg med dem, han skabte . .!

Men Gabriel Israel vågnede og forstod, at Herren vilde lege lidt endnu, og så omkring sig dem, der sammen med ham selv skulde være Legetøjet, Brikkerne fra hans største Fest, der skulde lade Slægterne ane dens Vælde.

Dér stod jo Ingel Lydinghielm, blind og på Krykker, dér Hindric Griphufvud, énarmet og énbenet, og Gordon Moffat ældegrå, og bøjet over Gabriel den femtenårige Page, Job af Jacobschöld, med snehvide Hår . . Axel Erik så han ikke, hvor kunde også han, den evigt Unge, findes blandt disse?

Og dog vidste Gabriel Isogäus, at hans fjerde og sidste Vandrings Mål var nået: at han kendtes af de sine, og at de otte Tønder Rug var ham vis.

Hør, nu råbte unge Job med de hvide Hår hans Navn og dens, der stod under Pergamentet, som rystede i de fingerløse Hænder: »Carolus rex . .« Nu var omsider hans Sold ham sikret!

Og den var det. Ti uden for Djursäter var han falden. Og gennem denne sidste ringe, men røde Sum af Blod i Gudmoder Huldas Hånd så Steffan ham endnu sidde her ved Arnen af Karolinernes »Helligånds-Hus«, i Hjærtet af Varmens Land.

Ti de Langslæder, der fra Grev Jobs Lader med hine otte Tønder Rug drog Vejen tilbage, som han var kommet ad, for at søge dem, til hvem han vilde hente dem, vendte hjem med den Håndfuld Aske, som de i hin Skovafkrog havde fundet fra det Bål, Gud Herrens Tjenere, Præst og Lensmand, havde antændt i hans Navn og til hans Ære på det Folk, som han havde lagt dem og Jærnet i Hænde. Gabriels Tjeneste for Rachel som for Lea var omme. Nu kunde han hvile sig i Gosen. Israel havde stridt til Ende med Gud, nu sad han dér velsignet og lammet af hans Hånd.

Og Steffan så ham og forstod.

»Brynte«, hviskede Susan, »husker du: i Fjor dansede jeg Hælene af mine Sko, i År vil jeg danse Fødderne med!«

Steffan nikkede. Ja dans, Susan, dans til Fødderne er danset bort . . .

Og han skjulte Ansigtet i Gudmoders Hånd og så videre i dens Blods Billedbog . . .

Og så to brune og blanke Træben rakte ud mod Arnegløden, som tørrede de endnu våde Navne på Major Bror af Ekestams Navnerulle over Festens Regiment. Skyggen fra et nøgent Hoved, fra en tyk og tung Bog faldt over Susan og Brynte, men skjulte ikke deres Latter . . .

Hindric Griphufvud, Kaptejn af de Albedylske Dragoner, stavede i Kurt Friedrich v. Wreechs: »Wahrhaftige und umständliche Historie von denen schwedischen Gefangenen in Russland und Sibirien,« omkap med Gabriel Israel i Xenophons Anabasis.

Og som Studenten og Fændriken søgte at følge de 10,000 fjærne Fæller de utællelige Parasanger umålelige Lande igennem, fra Babylons Floder til Hjemmets Arkadien, men ak! ved hver anden Parasang måtte ty til sin Mesters

Faders, Gezelii den Ældres: »Lexicon graeco-latinum«, ja videre til Ihres: »In nuce roma«, at finde frem ad de hellenske Veje, hver Skolepilt kunde gå, og han selv en Gang havde løbet let på Tå — således prøvede v. Wreechs Adjunctus i den Skole for svenske Krigsfangers Børn, som de en Gang sammen byggede i Tobolsk, at følge sin Vens og Mesters, sine egne og deres Troesbrødres Vej i Fangenskabets og Ungdommens År og Lande . . . Men ved hvert Fangebrev, hvert Bibelcitat, hvert Begejstringens, Tillidens og Gudshengivenhedens Ildbogstav, svigtede ham de Krykker, der havde båret ham over Poltava, gennem Sibiriens tretten År og tusinde Werster, men som Otiets halve Sekel og Djursäters Arnelue og Minderugen havde frønnet . . .

Og som Gabriel Israels Hånd søgte til sin Lærefaders vade mecum, at finde Støtte ad de uendelige Parasanger, tyede Hindric Griphufvuds til den Kong Göstas Bibel, der hvilte i hans Skød, at lade Guds egen Røst føre ham fra Barndoms-Legen i Västergyllens Abildhave, gennem Narvas, Holofzins og Poltavas blodige Ynglingedåd til Manddommens Lænker i Tobolsk og Tomsk og den årle, men lange Alderdoms ørkesløse Grunden i Djursäter Arnekrog — høre Gud selv fra Sinai forkynde, at ham hørte al Jorden til, og hos ham skulde de ende, et præsteligt Kongerige og et helligt Folk, — ja bæres på Ørnevinger skulde de i hans Skød, hans Ejendom frem for alle Folk: de Lovlydige . . .

Og den nøgne Isses Årer og Ar sænkede sig for det Guds Åsyn, som Moses og Aron så over Sinai, men som ingen af Israels Præster eller læge Vandrere i Ørknen skuede, at de ej skulde falde og Gud Herren gøre Skår iblandt dem.

Men — o forgæves, ti havde ej Hindric mødt hint Åsyn i Basunens Dage, da al Jorden skælvede og røg som en Ovn — og kunde han dølge sig for det nu? kunde Guds Åsyn glemmes?

Og atter søgte de knoklede Fingre i Laurentius Petri at finde Jesaias Forsikring om, at de Synder, der vare som Karmoisin, skulde blive som Sne; der vare som Skarlagen, skulde blive som Uld . . . Ja se: »Eders Hænder ere fulde af Blod« . . .

Oldingefingrene, hvide af Døden, brændte røde af en dræbt og fremmed Ungdoms Blod, af hans eget, udøst i fremmed Jord . . .

»Rens mig fra Synd med Isop, så jeg vorder ren! to mig, så jeg bliver hvidere end Sne!«

Den arrede Pande søgte Hvil i den utoede Hånd, og Feberøjnene lukkede sig, at ikke se, men tro, at bæres ej på egne Krykker, men på Hans Ørnevinger til den Gud, hvem al Jorden og han selv tilhørte, som havde taget hans Liv og budt ham tage de andres . . .

Vendte sig nu hint Åsyn, som ingen, der vil leve, tør se, fra ham, Hindric, og, gennem Gudmoders Blod, mod Steffan? at lade ham falde — eller opgøre sin Pagt med ham?

Gennem Krudtdampen ved Tipperup, Snefoget over Narva, Brandosen ved Düna, Jordrøgen fra Poltava — gennem Tågen af Mile og År, gennem Glorien af Laurbær og Paianer, så han Hindric Griphufvuds Liv og deres, som det tog for hint Åsyn . . .

Han så Spaden i Knøsens Hånd, dens travle Dont i Moderens og Søsterens Abildhave, i den aldrig kendte, ved Lund faldne Faders overgroede Vænge. Så den byttes for Sværdet og dets Gerning: dets Høst derude, dets Frugt herhjemme: Livene, som det tog, og dem, som det ikke fik værne: Moders og Søsters mod Røver og Ulv.

Så ham, som nu ved Gabriel Israels Side, som nu på Træben, i Juledagene i 1709 gennem Moskwas trange Port vandre ind i sin Fængselsgårds tusinde Mile. Så ham lakke de 945 Werst fra Moskwa til Clinoff, de 500 fra Clinoff til Solokamsky, de 267 fra Solokamsky til Wergotura — ro ad Floden gennem hin 8 Døgn lange Skov til hint store Bjærg, som var Verdens Grænsemur, hvormed Dødens Rige er tillukket og befæstet: Ural foran Sibirien.

Og han så ham og de Hundrede andre — de første af de Tusinde, der kom den Vej — skride over Grænsen, vende sig og se sig tilbage, en sidste Gang, og forsvinde for de Levendes, men ikke for Steffans Øje.

Det fulgte dem over Bjærgryggen og gennem Kløfterne,

over Sumpene og gennem Skovene; så dem vandre til Fods at vinde de Kopek, som Bønderne gav dem at slippe for Skydsen; så Hindric sakke agterud på sine Krykker, mindre ræd for Gråbjørnene og Uskovenes Stiløshed, end for ej at kunne klare Gælden for Brødskorpen og Nattekvarteret; så Kammeraterne vente på ham, løfte ham i en Båre af Cedertræets Grene, læske ham med dets Nødder og bære ham videre på deres Skuldre, til de store Floder atter begyndte, og han på Bådtoften, på »Strussen« med sine stærke Arme kunde tjene sin Taknemlighed af.

Og frem dukkede Tobolsk — Byen med det aldrig før hørte Navn, den uanede Plet bag Livets Grænsemur, som i mer end et Decennium blev Hjem for så mange hundrede Svenske — på sit Bjærg og mellem sine Floder, med sine Trapper og sine Gader, hyllet i Sne, i Nifelheims Nimbus.

Og Steffan så sine Brødre bag Ginungagap, unåelige fra Hjemmet, fra hans egen Tids Muspelheim, i bundløse Støvler og hårløse Pelse snide Baljer og Krudthorn, flette Kurve og Parykker, garve Huder, sy og farve Tøjer eller — dem Gud gjorde fattigst i Fødslen eller på Poltava Slette — synge i Gårdene for Brød: Friherrer og Grever, Oberster og Ritmestre, Sverrigs dyreste Blod.

Han så dem i deres Kvarterer: i Høboder, Vaskehuse og stinkende Skure; så dem i Røgstuers Os, i Vrimlen af Mennesker og Dyr, på Randen af de gloende Ovne eller ved Lugernes isnende Træk prente de Breve til Hjemmet, til Hustru, Forældre og Børn, som aldrig nåede frem, eller til den åndelige Fader, Vægterrøsten fra det ødelagte Zion, den eneste, der talede til dem over Muren, fra den lukte Verden derude — og som kaldte dem til den endnu ej opladte, bag Muren højere end Ural selv: August Hermann Francke i Halle an der Saales Waisenhus . . . den Røst, som deres tyske Kamp- og Lidelsesfælle, Curt Friedrich v. Wreech fra Sorau i Nieder-Lausitz havde påkaldt.

Og Steffan så dem samles i hans Navn, om hans Skrifter, om hans »Fest-Predigten« som hans «Busz-Predigten«, om hans »Zeugnisse von Gnade und Wahrheit« som »von Werck und Dienste Gottes« . . . om Thomas a Kempis,

Scriver og Arndt, Sorthau og Statius, de Bøger, der nåede dem med Vårbruddets Floder i deres Fangenskabs sjette År — som Foråret selv over de Vintre, da de kun havde ejet Stumper af Salmer eller Traktater, bevarede fra Barndommens Otte eller fra Læsetimen bag Bedstemoders Rok . . .

En Sang af fjærne Stemmer, en Hymne bag Mile og År tonede fra Gudmoders Blod i Steffans Øre — som:

»Det var en söndags-afton,
jag klädde mig till dans!«

i hans andet, med Susans og Bryntes leende Stemmer, med Bror af Ekestams snurrende Bas og Gudmoders smilende Diskant. . .

Navnelisten skød sig fra Majorens Hånd ud over Gulvet: »800 nåede vi!« lo han og lod de våde Navne bølge, som trådte de alt Dansen.

»Og dertil »Knægtene«,« smilede Gudmoder.

»Det er hele Rullen over Värmlands Regiment og Jægerkor!« råbte Ekestam, »men lettere blev det at finde Adressen på Himlens Fugle end deres!«

»Og dog finder de nok Vejen hertil!«

»Finder Vejen? Vejen hertil? Fandt Tranen Vejen til Dansepladsen?« han lo, med funklende Øjne og Tænder.

Hint fjærne Kor sang ikke mer. Hin Fest bag Dødens Grænseryg var omme. Men Steffan så Hindric Griphufvud lakke gennem dens søgne År — ad de stejle Gader og Trætrapper, mellem røgbolmende, mostættede Træhuse, Købmændenes Gostinny Dwor, Kirkernes Løgkupler og Guvernørens, Fyrst Gagarins, Precase, ad de isglatte Trin til Övre Staden, med Udsigt over Tagenes Sneflager til de bundfrosne Tundraer, med Tobols og Irtys' sorte Årer og Fyrreskovenes fjærne Rand.

Pustet fra Horizonten nåede den ensomme Mand, fra Brødrene i Tatariet, i Svovl- og Salt- og Malmgruberne, fra »de titusinde Miles By:« fra den kinesiske Mur om den

gule Races Paradis — den anden Grænse, der holdt dem fangen.

Steffan så hin enlige Skikkelse på Trappen, knugende Speners »Observationen über des Lutheri Version« mod sit frysende Bryst — afskrevet i hundrede Exemplarer var den flagret derud, hvor Sneen føg som fra Tomrummet bag Jorden, og havde af Mørket tændt Stjærner, der tilvinkede ham sit Bud: »Broder, os undtes Dødens Vinding! Ved dette Tegn har vi sejret!«

Og Hindric nikkede: »Vi følger på Nådens Dag!« og dukkede ind i sit og v. Wreechs Kvarter, Sæbesyderens Stue, hvor de to og Løjtnanten Jakob Schöning og Michael Schlägel, den gamle Underofficér fra Speyer, de otte Børn og Karlen underviste og lærte, sov og husholdt i Osen fra Værtens benfyldte Kedler . . .

Og hvor Gud beredte sig en Lovsang af Ynglinges og Diebørns Munde, et Halleluja midt i Forbandelserne fra Gornitzaernes Horelejer og om Kabakernes Wodkaskænke, i Knaldet fra Selvmordernes Pistoler eller Rømlingenes dødsjagede Skrig —: et nyt Jerusalem, en ny Himmel og Jord i Steden for den, som han ved Poltava trådte i Kvag.

En Drik Vin havde Gud iskænket dem, så de tumlede, Vinpersen trådte han, med sin Ild udtørrede han deres Årer, sine Hænder lod han ej binde, sine Råd ej censurere — Herre var han! den, der så ham, måtte dø, at han skulde evigt leve!

I Skolestuens Sæbelud, i Forsamlings-Salens Slam af råddent Hø og Sne, ved Dødslejerne under Afgudsbilleder, urækkeligt fjærnt fra kendte Hænder, i Sult og Pjalter, i Jeremiæ Begrædelses-Timer, i Babylons Lænker steg Davids 107de Salme fra dem, der fik Vederstyggelighed til Mad; som styrtede på øde Veje; som lagdes i Skygge og i Jærn uden Hjælp; hvis Visdom var udtømt — og som fattede den nidkære Gud.

Men i Fangenskabets syvende År, da den Gud afbrændte Staden, hvori de havde fundet Ly, ja Skolestuen over deres Hoveder, og gav dem i deres Fjenders Hænder, der skreg, at de havde forvoldt Branden, for at undfly under Røgen,

og ombragte dem på Gaderne og i Husene til Straf — da bød han også Hindric Griphufvud at gribe sin Krykke og lægge 3000 nye Verst mellem sig og sine Brødre, de sidste Levende, at vandre 300 nye Mile borte fra Bredden, den eneste i Havet, at kastes som Stenen af hans Hånd i dets Bundløshed.

Og én blandt de mange, som Fyrst Gagarin efter Branden skikkede bort, drog han ad Obi, Sibiriens Vej, imod Altai, gennem Ostiakernes Urskove, slæbende, under Varmetidens Moskito-Sværme, Skibet efter sig gennem det udtørrede Flodleje. . .

Og Steffan hørte Ostiakernes Jagtskrig og Troldtrommerne gå, og så bag Træerne deres Hytter med Hestekraniernes flagrende Man og Burene med de udstoppede Guder. Han så dem løbe langs Bredderne, nøgne eller i Fiskehuder, sammensyede af Sterlettens Sener, med Kranse af Egernhaler om Hovederne og Buer og Spyd i Hænderne, at beskue det fremmede Folkeslag, der drog gennem deres Skove.

Hindric gav dem den sidste Håndfuld Schaar, Tobak, og sin sidste Skjorte. Og i Flodlejets Dynd, hejset på sin Krykke, besvor han dem på sit lallende Russisk at omvende sig fra de Afguder, de fløjtede til Hjælp, som man fløjter ad Hunde. Men de svarede, at hans Gud var til, men Bistand kun at finde hos Schaitan.

Ved Narim vendte de hjem til deres Skove, og de ad Floden Dragende blev ene med dens Bugtningers Sværm af Vildgæs, Elsdyr og Fiske. Høsttiden var kommet med gult Løv og Regn, og i sorte Nætter klagede de vældige Årer dem dybere og dybere bort i Asien.

Og fra sit Leje i Skibsbundens Getsemane erkendte Hindric Griphufvud den Gud, som har forladt Menneskene, og hvis Vilje sker. Men han tyede ikke til den Schaitan, som hjælper . . .

Og i Tomsk, blandt Fæller, der sønderrev hverandre som vilde Dyr bag Gitre; der besudlede deres Races og Guds Billede; undflyede hans Vilje i Hor og i Rus og udslettede hans Navnemærke ved Selvmord eller Flugt — 300 Mile fra sine Troesbrødre, 1000 fra sin Lærefader, ene med

Gud, fattede han det Salige i at give: Hans Storhed, som kun tager, og da han på Tomsk'es Torv traf Ostiakernes Knees med hans Folks Bønskrift til Guvernøren, bød han ham at forkynde for sin Stamme Lykken ved en Gud, der ej er formet af vore egne Hænder, til vort eget Gavn.

En Bojars Datter kastede, trods hans Træben og hvide Hår, sine Øjne på den svenske Fange, som hun havde hørt vidne foran hendes Faders Hus. Hun bød ham sit Skød og sit Hjem, sin Gård og dens Dont — det tabte Liv. Og han bad sig forskånet. En Fælle bragte ham en Forklædning og et Hestespand — Flugten og Friheden en sildig Nat.

Og han overtalte ham selv til at blive.

Ti Gud Herren havde skudt Ural for lig en vældig Jærnslå mellem dem og Egenviljens Rige.

Om Somren nærede han sig af Skovenes Bær og Svampe, om Vintren af det Brød og Vand, som Købmændene gav ham som Håndlanger ved de indefrosne Skibe. Den Sold, der med Års Mellemrum nåede ham, tvedelt ved dens Part, som nu ude i Verden bar hans myrdende Sværd: hans Stedfortræder i Lydigheden mod den jordiske Konge — delte han blandt de Fæller, der ej kunde købe Leje i Jorden til deres døde Hustruer og Børn eller Ly i Husene for deres levende.

Bøger behøvede han ikke nu, i sit Hjærte bar han Loven. Han så Syndernes Mareridts-Død i Malariafeberen, Flygtningenes Venden tilbage, indhentede af Blodhunde eller afsindige af Døgnene i Urskovene, af de uopregnelige Mile hjem, Jordklodens uudtømmelige Storhed — han så dem, der tilbad Schaitan, Guden skabt til at hjælpe, slå ham over Ende i Had og Skuffelse . . . og knuses under hans Fald. Han så det, lydig og stum.

Til den Dag, da han så Gud selv under Schaitan, nedbryde sit eget Væsen og forvanske sit Billed i sin Discipels Hjærte: hin Dag i November 1721, da Rytteren med den hvide Fane, hvem Apokalypsen intet vidste om, viste sig på Tomsk'es Torv og forkyndte Freden og Friheden: de tvende i Loven ukendte Ord, Kødets og Verdens.

Og for sine forstenede Øjne så Hindric Fangestien, den uendelige, rulle sig op igen. De utællelige Skridt, som de havde vandret til Døden og Saligheden, vandtes tilbage —. Himlens Borg: Sibiriens Fængselsbyer dukkede i Horizontens Sne, med Tårne og Porte, — ja selve Grænsemuren, Skellet mellem Hisset og Her, Ural, faldt, og Europa åbnede sine Sletter for deres Fødder, og sendte dem sit blide Pust fra Hjemmet, den jordiske Lyst.

I Guds Ledebånd havde de vandret herover en Gang, afmægtige, i Søvne, bedøvede af Sjælens og Legemets Vunder, og i Søvne fandt de nu Fjedene tilbage —: den på Fjældsiden i Sne hyllede Hytte, hvorfra Hundens Glam genlød mellem Dalens ishængte Mure, nu som for tolv År siden; Katarakten, der, end ej udtømt, end ej var blevet trættet af sin Falden fra Tinden og end ej havde udfyldt sit Bækken — det for altid Forladte, det for evigt Begravne, det af Gud Kuldkastede opstandet!

Og han hørte bag sig og om sig og ud fra Sidekløfternes skjulte Stier, fra Bjærgenes ukendte Byer, et Trådd af tusinde Fødder, af Dødes Trin vandrende mod Livet: af Fanger, der blev fri — Dødens Rige opsendte sit Folk, Gud skikkede sine Børn til Jorden igen!

Ja, Moskwa selv groede frem en Dag i Marts, med Kupler grønne som Høje og Tage gyldne som Agre, og ad de syv Porte, hvorad de en Gang vandrede ud, vandrede de ind igen, i Virvaret af Handel og Fest, i Kiv og Kævl, i Spædbørns Skrig og Kvinders Latter. Og på Krigskollegiet lagdes i deres Hænder det Tegn, der var den tabte, den overvundne Verdens: Sværdet. Hvad skulde da Rejse-Passet til, Orloven til den ganske Jord? Stålet var jo dens Nøgle!

Men Gud —? I Frydebruset over det vandrende Tog, der nu søgte mod Sankt Petersborg, mod Havet, mod den Sang omkring Barndommens Vugge, der havde lullet selv Indlandsnatten til Ro, og som nu bag Kimmingen kvad Genfødelsens høje Vise, i de genfødte Planer om Hus og Hjem, om Lyst og Dåd — søgte Hindric Griphufvud ene Gud, vunden ad denne Sti, Fjed for Fjed, og tabt nu, bagude: Asiens, ikke Europas, Gruens, ej Lystens Herre.

Om Bord på de tvende Galejer, som den 10de Juni sejlede sine 235 Fanger Sverrig og Somren i Møde, vendte han sit Ansigt mod Vintren og Rusland, at finde hin Gud, den Dyrekøbte. Han så ikke Hogland eller Utö, ikke Landsorts eller Dalarös Kastel eller de svenske Lodser, de første Landsmænd, der favnedes af de fra Udlændighed Hjemkomne.

Han så kun hin Oktoberaften i 1700, da en tyveårig Yngling på Konge- og Drabantskibet »Vestmanland« styrede bort fra det hidtil Givne: fra Moder og Søster, fra Faders Grav ved Kirkemuren og Pligten og Agren, som han tog i Arv, ud til Gærninger og Veje, altid fjærnere fra Västergyllen, men altid nærmere Gud.

Og dog, blev det ej i Hjemmet, i Västergyllen, han fandt Ham igen? — eller — o nej! ej fandt Ham, den i Fangenskabets Land for altid Efterladte, men dog kendte Hans Ånde om sit Hjærte: at Han endnu var til og den Samme! — da han stod dér med sin Krykke og sit Knytteklæde, med den falmede Uniformskrave og den blegede Hatteskygge fyldt af den hjemlige Regn, og med Zobelskindet fra Ural til Søster og Guldklumpen fra Altai til Moder i Hånden, hørte den hvidhårede Præst fra sit Bislag forkynde ham deres Død for Marodører og Rovdyr, i Hungrens og Pestens År, da Krigsskatterne drev dem fra Hjemmet.

Bag dets Grind så han, moderlig og svanger den lille Pige, der på Faderens Gravsten byttede Perlering med ham, hans Brud i Himlen en Gang, som ingen Bojardatter skulde skille ham fra . . . Og vendt på sin Krykke og forbi den Kaptejns-Gård, der var ham lovet i Tobolsk, men for Åringer siden skænket hans Efterfølger, søgte han ad Värmlands store Tiggersti til Djursäter, til Hr. Greve Job af Jacobschöld, som ved Utö havde mødt de hjemvendende Fanger og med Tårer i Øjnene besvoret alle dem, hvem intet Hjem og intet Udkomme ventede, for Livet at slå sig ned hos ham.

Til Karolinernes »Helligåndshus« søgte han, at ved Gabriel Isogäus' Side vandre de utallige Parasanger tilbage, at finde den Gud, der havde udsendt og hjemkaldt dem, men ej selv fulgt med fra Fangenskabet — at bede Ham, hvis Åsyn ej mere sås, at to med Isop, ej af hans Hænder det Næstens

Blod, som han havde udgydt til Hans Pris, men hans eget af hans Legeme, ja, at forvandle Blodets Karmoisin til Sne, Egenviljens lune Vellyst til Sibiriens, til Hans eget Billedes ubønhørlige, uoptøelige Kulde, på det at hans tro Tjener atter kunde skue hin ene sande Gud fra Evighed til Evighed, hin ene Tilbedelsesværdige. . .

Og ad de samme Veje vandrede den Tredje, som Steffan nu så, den kæmpestore Skygge dér i Krogen: Skotten Algernon Gordon Moffat.

Svøbt i sit Hår og sit Skæg og sin Pels sov han nu, hvilte han nu, efter Muhámeds Ord til sine Soldater, at efter Døden skulde Hvilen komme.

Ældre end han selv vidste, oppe over de Hundrede, var ham Døgnene lig Evigheden. Hvid som et Snebjærg sov han, den udslukte Vulkans Søvn, tidløs og umålelig. Guds menige Knægt var han, trods Ritmesters Rang og adeligt Skjold, hans stærke Kristoforus, der havde båret ham Jorden rundt, hans tro Ahasverus, der havde bevidnet hans Dom for alle Folkeslag og Verdenshjørner. Og i Abrahams Skød udsov han nu.

Hans Klan kæmpede i Kaledoniernes Kampe mod Cæsars Kohorter, i Skoternes mod Angelsachserne. Ved Banockburn faldt tredive af hans Slægt.

Lairds for deres Stamme befejdede hans Fædre Brucernes og Stuarternes Konger — eller tjente dem som tro Hirdmænd, alt som Krigene nu bød. Men efter Foreningen med England begyndte de den Vandring, der nu var endt med deres sidste Mands Søvn her i Djursäters Arnekrog — eller, o nej! fortsattes af hver Fod, der fulgte i hin røde Rytters Spor, hvem det i »Åbenbaringen« blev givet at tage Freden bort fra Jorden!

Tunge og træge på Marscherne, voldske i Drikkelagene, men tro i Kampene mod deres tilfældige Herre som mod deres evige: Krigen, havde de kæmpet, Side ved Side eller Ansigt mod Ansigt, under Protestanters eller Katolikers Tegn, men altid under Jærnets.

Det så de, som Solen, rejst over hver Dag og hver Vej, over deres Vugge som over deres Grav. De fødtes i en

Lejr, og de døde på en Valplads. De tjente deres Brød i Blod og i Sved: en Slægt af Håndværkere, fuldlærte, ærlige og fromme, Guds eget Laug.

De kendte ikke til Begejstring eller Had, ej heller til Grumhed eller Havesyge, de var faglærte Folk, ikke Helte eller Martyrer, men ej heller Condottierer. De var Puritanerne under den strenge, skotske Disciplin, under Knox'es rettroende Tugt.

Algernons Faders, Chrysothemos Moffats første Minde var Kampbuldret ved Nürnberg mellem Wallensteins og Gustaf Adolfs Tropper — sit første Sår fik han ved Dünbar, hvor han tjente Cromwell, ikke som Skotte, men som Soldat! Hans egen Broder gav ham det, som han siden i Fangelejren, med Moffaternes kyndige Hånd, lægede det. Så skiltes de to Brødre, der her mødtes for første Gang, for aldrig mere at ses. Den Ældste gik mod Syd i Mazarins Sold at kæmpe mod Frondisterne, den Yngste mod Øst at stride under Karl Gustaf mod Polakker og Tatarer. Ved Warschau og Toget over Bælterne vandt han Officérs-Diplom, ved Fehrbellin Døden.

Peringsköld komponerede ham et »Slægtsvåben,« og i Kungsholms Kirken hang det end den Dag i Dag, ved Siden af hans store Landsmands, Karl den XI.s Tjener, Robert Lichtones. Men hvor fandtes hans Grav?

Nu, hvilken Moffats Grav kendtes? Den ganske Jord havde dem behov som Tjenere, og den ganske Jord gav dem Orlov i sit Skød. Hærskarernes Gud skulde på Mønstringens Dag nok kende deres Rastpladser. Eller havde deres Lærefader, John Knox, ej lært dem at ringeagte den af Præsterne »indviede« Muld for den af Herren selv viede: den ganske Jord? og vidste de ej, hvortil Han havde viet den?

Født, han vidste ikke nøje når, men under sin Faders Besøg i Stammens Hjemland, i Skotlands Elerdijn, gik Algernon Slægtsskolen igennem under Vilhelm af Oranien, i »den flyvende Armé,« opbrændte »Solkongens« Magasiner ved Clevet, deltog i Brüssels Bombardement og i Namours Belejring, lærte under Eugen af Savoyen at fejde på Tyrk som på Kristen

og trådte som Helbefaren ind i sin Faders sidste Hær: den svenske.

Mester blev han aldrig, så lidt som nogen anden Moffat. Deres Sag var ej at lede, men at følge, og sin Herre fulgte han, fra Ungdommens og Sommerens Tid, fra Landgangen ved Humlebæk, Sejren ved Narva og Altranstädts store År, da han så Jordens Konger neje sig for hans Herres Fod — til de grå Hår og Vintren i Bender, Kongsridtet Europa igennem og Fæstningsgraven ved Frederikshald.

Knap med sin Tale som med sin Føde, umådelig kun med Tobak, havde han smøget sin Pibe ved August den Stærkes og Stanislaus Leczinskis Hof, mellem Volhyniens Blomster og i Ukraines Rim, over Sarazenernes Sletter og under Timurtasches Palmer. Statelig og støt gik han sin Herres Bud — til Stormen på Thorn og Spejdertogtet mod Oginski, som til det gyldne Seralj, til den høje Sultan Moder Validé og hendes Huris, at i Stanislaus Leczinskys Følge bevæge Achmed den III til at udsende sine 200,000 Tyrker mod Tsar Peter.

Med sit Sværd dækkede han Wojvoden Hioffskys Tog mod Ukraines Zaporoger — som Magister Enemans mod Lilleasiens Krybdyr, Sneglehuse og Rarieteter.

Han afhuggede Tyrker- og Krokodillehoveder, fik Ørene bortfrosset ved Baturin og Solstik ved Damaskus, så Pattkul og Salamandre vride sig under Martre, holdt Vagt på Bethlehems Høje og i Carlopolis' Dværggyder og sad til Taffels med Malborough og Mazeppa.

Uden Smil red han Triumfridtet gennem Krakows Mure, og uden Suk trællede han, efter Kalabaliken, ved Tyrkernes Kreatur-Brønde, åd Dyrenes Føde og sov om Nætterne på Cisternens Bund. Og uden at fejle ledte han sig og sine Folk forbi Vejviser-Pælenes mange Sprog gennem Moldau, Wallakiet, Siebenbürgen, Böhmen, Sachsen, Brandenburg og Pommern til Stralsunds Porte, til den Konge, det nu behagede at ombytte Adrianopels evige Sol med Tules Tåger.

I Badenstrasze skuldrede han Sabel for ham, som han hilste til Afsked paa Kristenhedens Grænse, i Pietest. I Spidsen

for et Følge af barbenede, forhungrede Soldater og skingrende, armenske og jødiske Kreditorer meldte han sig til Krig pány, efter fem Års Lediggang blandt Vinstokke og Figenkaktus.

Fornam han Isånden fra det baltiske Hav? så han Kongens og sine egne hvide Hår? mødtes han under Stralsunds Snefogs-Nætter, under Glammet fra de Hunde, der i det døde Mandskabs Sted stod Vagt på Voldene, og under de finske Flygtninges Beretninger om Kampe i det yderste Nord, i Finlands sidste Rest, Kajanien, med Buer og Pile i de bortskudte Kuglers Sted, med sin første Forfader, Caledonieren, og hans Strid mod Cæsar, den første Kriger?

Lakkede hans Slægts Mission til Ende? Bed Ormen sin egen Stjært? Var Hærskarernes Guds Mål fuldbragt: Jorden øde som i Begyndelsen? Hjemkaldte han snart sin Tjener?

I Rostock havde han hørt Kontrafejeren Rhete og Skoflikkeren Schönfeldt for selve Serenissimi Åsyn kalde hans, Algernons, Konge og deres egen Fyrstes Fjende, Karl den XII, for Sanctus Carolus, Messias, den Forjættede, alts Omstyrter og Fuldender, Guds legemliggjorte Vilje i de yderste Dage. Han havde hørt dem vidne om »Ørknens Kirkes« Trøst under hans Ungdoms Fjende, Ludvig den XIV.s Dragonader, om Camisardernes kiliastiske Syner fra Tusindårs-Rigets Eden og om Profetinden Debora fra Vilvordes Sang om Kristi Komme i Sol og Ild.

Og han mindedes fra Rusland de Gammeltroendes Varsler om Tsar Peter som Antikrist og Jeremiæ Ord: »I de sidste Dage skulle I få Forstand derpå.«

Men — havde han og hans Slægt, Guds læge Svende, ej stedse haft det? Havde de ikke kendt deres Gud: den store Vrede? skabt sig i hans Billede og handlet i hans Ånd, tjent i hans hellige Lejr? Skulde Algernon da klage, om han, Slægtens sidste Mand, fik tjene Guds sidste Engel, han der efter »Abenbaringen« sønderslog Jorden med Jærnris? »min Søn, der i Dag er født af mig. . .,« — om det undtes ham, Algernon, at ombytte Sværdet, som Herren gav Slægten til at udføre hans jordiske Dom, med den himmelske Nådes Palmegren? om han blev Slægtens og Jordens sidste Kriger. . .

I Høstnattens Kamptummel på Rügens Hede, under

Hundenes Hyl gennem Brændingens Basuner, mellem de tretusinde Svenske, væbnede med Øxer og Leer mod de titusinde Sachseres og Danskeres Sværd og Musketter, stred han nær Kongen at dø og sejre med ham, at vinde den største og sidste af alle Sejre: den evige Freds.

Men da han så en dansk Officér gribe Kongen i de hvide Hår, der som Torne kronede det Ansigt, som Occidentens Frost og Orientens Sol havde blånet og gulnet som et Ligs, foer hans Sværd frem, som Sankt Peters mod Malcus. Og Messias løskøbtes ved en Fremmeds Blod.

Ti — det var Algernon, den tro Tjener, bedre, at Folket døde end én.

Og se, om Bord, på Flugten over Østersøen, veg det Hav, der rejste sig med Isblokke om deres Skib, som Røde Havet for Israel. Og i Staffstensodde trådte de, Kongen, Rosen og han, Sverrigs Jord pány efter femten fremmede År. Han så ikke, i Kongens og Rosens Øjne, at Landet var ældet end mere end de. For ham var tjørnegroede Agre, Hytter uden Tag og Ruder, med Pestens Kors på Døren, Ligklædet af Øde og Sne, just Hjemmet, den kendte Jord, Guds Fodskammel.

Tålmodigt lyttede han, tvende År, fra sin Krog i Katedralskolen i Lund til sin Helts Discurs med Swedenborg og Polhem om Regnebrættets snildeste Metode eller om det borgerlige Livs Sikring og Trivsel. Han havde set for mange Kræmmer-Regninger slettes og for mangen Borgers Trivsel henvejres til Himmerigets Sikring, til at to små År skulde sinke.

Men for ham, for hvem ingen Sol stod stille over Poltava, standsede Månen for evigt i Tistedalen, den Time da den beskinnede hans døde Messias' Ansigt, under Løjtnant Sicres franske Allongeparyk.

Som Taffeldækkeren Hultman syntes Algernon Moffat, Følgemanden fra de unge År, et Øjeblik, at det var disses Time endnu — at Kongen end bar Ungdommens og Fredens lange Lokker, at hans Kalds Torne endnu ej hvidnede om hans Hoved af Frost. Men hurtigt vågnede han og så sin Messias, Jordens sidste Kriger, der skulde give den Fred,

som død — mens Kardætskerne bestandigt tordnede deres Ekko mellem Fjældene. . .

Og han begreb, at hans Tjeneste aldrig skulde blive omme: Guds Profeter kan dø, men aldrig deres Evangelium: Krig på Jorden, Had mellem Menneskene — Syndens Sold, som er Døden.

Den eneste Drøm, som en Moffat havde drømt: den om sin egen Unytte, var omme, og i de Fredens tyve År, som i Sverrig fulgte efter Krigens tyve, tjente han sit Brød og sin Gud under Kongen for alle Soldater, Friedrich Vilhelm den 1. af Preussen — og nyttede sine Lærdomme i den polske Tronfølge-Krig, hvor han pånу så sin Ungdoms Sletter under Aske og Sværdet pånу gøre hans Ungdoms Herres Protegé, Stanislaus Leczinsky til Konge for én Dag.

Men da i 1741 hans Herres gamle Land drog mod Tsar Peters, fulgte Algernon Moffat atter det Värmlandske Regiments Fane, ej hin: »cum deo et victribus armis«, der for evigt gik under ved Poltava, men den nye med Laurbær-Kransen og Gengældelsens gyldne Pile. En Moffat begærede aldrig Lauren og havde ingen Hævn behov. Men i Willmanstrands Nederlag, i Borgå-Lejrens Mytteri og politiske Klubber, i Hjemsendelsen til Stockholm på de fra Fjenden tiltiggede Skibe, ved Buddenbroocks og Lewenhaupts Skafot og Udkommanderingen mod Daldansens våbenløse Bønder, smagte han for første Gang sin Gærnings Bærme og følte sig en Judas: med til at forråde sin høje og hellige Herre: Krigen, til Fredens Farisæere.

Og da efter Freden i Åbo hans Navn udslettedes af Krigens Rulle og indskreves blandt Gratialisterne: de for Alder Afskedigede, forstod han, at er end Gud af Evighed, er Mennesket af Øjeblikket, og nu var hans forbi. Og som han havde lydt alle sin Herres Bud, lød han dette sidste.

Tålmodigt hørte han fra sin Invalidestol Guds Røst derude kalde Jordens nye Slægter ud at tjene og dø. Sværdet hang over hans som over Hindric Griphufvuds Hoved, rustnent af Blod, men ej som en anklagende, men en vidnende Tunge: »Gud er stor, hans Love ikke vore«.

Han oplevede endnu tvende Decennier og deres Krige,

men som hans egne sidste havde smagt ham bittert på Tungen, blev de ham beske: den østrigske Arvefølge-Krig, Syvårs-Krigen og Kolonikrigene. Han talte deres fåtallige Ofre og År og Mile, mindedes sin egen Tids og spurgte efter Gud. Han genkendte ham i Lissabons Jordskælv: Herren, for hvem alt Kød er Hø, men undtes ikke at opleve hans Genfødelse på Jorden, mars triumfans, den store Krigs Renaissance: han døde, uden Alder, uden Hørelse og Syn, en udslukt Klode, det År 1789, der blev Gryet for Blodets nye Dag. Eller — nej, han sad endnu denne Aften i sin Krog, blandt Profane den Salvede, blandt Lægmænd Mystagogen, udødelig blandt Dødelige: Krigen selv.

Og Steffan så ham og forstod og bad Menneskets ene tilstedelige Bøn: Din Vilje ske! . . .

»Patron Jacob! Nej, nej, Kusine, forlad: vox montis, vox dei: han er dømt af »Bjærget«, han kan ikke bedes til dets Fest!«

Bror af Ekestams Arm rakte sig besværgende og beskyggende frem foran Ilden.

Steffan nikkede og smilte. Major af Ekestam: Brudgom uden Brud, Brugspatron uden Brug, Kriger, hvis Klinge aldrig smagte Blod, Usårede i Karolinernes Helligånds-Hus, nægtede sin Broder dets Ly — og med Rette!

Ti: én er Snylteren, en anden Forræderen! utilgivelig: ene Fornægtelsen, Menneskets Gøren Guds Vilje bedre!

»Djursäter beder ingen, men har alles Navne på sin Gæsteliste,« Gudmoder Hulda nikkede bestemt, »skriv Patron Jacobs derpå.«

Bankede Steffans Hjærte frit, som før hin Aften Farbroder sang sin Hymne til Jærnet? fri for dets Lov, i sin egens Triumf?

Hvor sad han da? I Frau Holdes Slot?

O nej, i en »Bjærget«s Gård: dets Festens og Nådens Hjem, Skænken til den sidste af en ofret Slægt, et Jærnets Smil til sine Tro. . . .

Frau Holde, tegn kun Forræderens Navn på din Liste, Festens og Nådens — Djursäter gemte før Lovbrydere, men — til hvis Ære? Til Jærnets! Du Fe på »Bjærget«,

lyd dit Hjærte — og Jærnet! trods Gud — og tjen ham! byd Patron Jacob til din Fest, at den skal blotte ham blandt de Lydige!

Gudmoder, du som blev gammel mellem disse Vægge — drømmer du endnu at kunne gå uden om ham, der rejste dem: sit Æresminde på »Bjærget«?

»Nu står hans Navn her: Jacob Garneij af Pilhhjärta til Svarthyttan!« Bror af Ekestam præsenterede sin Roste, »Knægtenes derimod ikke. Men, Kusine får forlade mig: hvem tror I, der kommer?«

Gudmoder lo, sin lille, skære Latter, mod sine År — og sin Vilje, en Hymne til Gud: Dommen over den med Rette Dømte, Nåden til de med Skel Tilgivne . . .

Ja, Gudmoder, svar: hvorfor er Bror af Ekestam, Skulkeren, den forlorne Søn, der blandt Svinene øder Folkets Sved, din Husven — men Patron Jacob, Messias, der vilde løskøbe Folket ved sit Blod, en hjemløs Tigger på Yngen?

Han dukkede sit Hoved. Stille, stille oprørske Hjærte — rødt af Jærn!

»Uf — Knægtene!« Susanna gøs af Vellyst ned i Spencerets stumpede Skjul, »når de ser mig i År, danser de med mig!«

Behøvede Steffan skærme sine Øjne mod Bålet, mod Krogenes store Skygger for at se — og forstå? »Knægtene« — hvilken Värmlands Jomfru tænkte at ægte dem, men hvilken ofrede dem ikke sin Mødoms første Vals? Gode Brynte, de Bryster du skal kysse, fik de til at gløde, Värmlands Ungdom, den ledige, frafaldne — men frygt kun ikke: Jærnets ypperste Frugt, den modnende Mø, er dets ypperste Profet: Moder kun til ægtefødte Børn: lydige Trælle! O hede Blod, rødt af Jærn!

Men Steffan glemte påny, for en Stund, Bryntes vrantne Mine som Susans forventningsfulde Skuldre: Jærnets unge Leg, for i Gudmoders Blod, dets endelige Sum, at nemme dets Lære — sig selv ej til Trøst, men til Viden.

Og medens deres Navne, som ej indførtes i Festens Ronde, fordi de var Festen selv — Knægtenes, »Bjærget«s nye »Krigere«, svirrede over Bålet på Stemmer, der lo ved

Mindet om deres Bedrifter ved denne Arnes forgangne Juleballer — sankede sig, ydmygt som Skygger, som Døde bør, og dog uafviselige som Hjemmets Børn, hine andre Jærnets Yndlinge, dets andet Blomsterflor: Karolinerne, Krøblingene.

Og med Bedstesønnens Ret: løskøbt af Graven, ej ved Gudmoders Blod, (ti hans Billede havde det aldrig suget ind at genføde det for Steffans endnu uoplærte) men ved sit egets sidste Dråbe, dæmrede nu dér — som Sne over de Agre af modnende Ax, der var Susannas og Bryntes sammenludende Hoveder — Ingel Lydinghielms nøgne Pande, hans i Blinde udrakte Hænder, hullede af Galejslavens Halvmåne og Stjærne, hans blodtomme Ansigt, hullet af de udbrændte Øjne . . . Spøgelset, som Abrahams Skød sendte tilbage, at de Levende skulde tro, stikke deres Fingre i hans Hænders Naglegab og hans Øjnes Sår og kende deres eget Fødsels-Mærke: Jærnets Tegn . . .

»Hur du vänder dig,
och hur du svänger dig,
så laga att du har en trogen vän!«

Sang Susannas Røst nu bag Steffans Ryg, svang hendes Skørter Juledansens Brise over ham?

Ja hør hendes og Bryntes Tramp — og nu Gudmoders og Bror af Ekestams Nynnen: Koret, det vise, Vejlederen, Jordens egen Røst:

»Snart förgå dina unga dagar,
aldrig komma de,
och aldrig komma de,
och aldrig komma de se'n mer igen!«

Nej, aldrig mer igen — Ingel Lydinghielm, dit og din Samtids Bryllup, dine Ynglinges og Møers Fakler . . .

Dans, dans Susan! syng Brynte!

Ingel Lydinghielm, dit Blod, hedt af Bryllupsnatten, af din Møs første og sidste Favntag — udsåedes som Sæden blandt Stene! O Ingel, hvad er igen af dit Bryllup?

Susans og Bryntes Kinder, røde af Triumf over dig? af Sejren over din Lod? Bi, og find også deres blandt Stenene!

Dans, dans! »Aldrig mer!«

Velkommen, Ingel, du Bryllupsdansenes Musaget, du Brudeparrenes Psykopompos! vort Syn er dine Øjenhulers, vor Fæstensring dit Brændemærke: vor Herres Tegn!

Dans, dans Susan! syng, Brynte! »Aldrig mer!«

Ingel Lydinghielm — Brudgom, Karolin, Galejslave, nævn dine Kår, og vore er nævnte!

Tak Farbroder, at du prækede Ingel Lydinghielms Liv for mig, fra jeg var Barn — jeg har alt levet det — mit eget . . .:

Hånd i Hånd med Lotten Gyllenskepp, din Barndoms Legesøster, og nu din Brud, trådte du fra Gladisvalls Munkekirke ud mod Forårets raklegyldne Birke, ud mod Glafsfjordens Vårånde af isfrie Vande og knoppebrune Skove, mod Horizontens Slør af Øer, Åse og Bjærge — Forfædrenes, Eders eget og Eders ufødte Børns Hjem . . . ud mod dets Velkomst: Træd ind, væk mine Stiers Støv og mine Bølgers Skum, mine Lundes og mine Gårdes Ekko, nu og for hundrede År, med Eders egne hundredfoldigt gjorte Stemmer! befolk mig og velsign mig i Eders Sæd, Eva og Adam, min Dronning og Drot!

Og fra Eders Bolstre, hede af Eders Bryllups-Favntag, øjnede Eders glippende Øjne, fjærnt bag den duggede Rudes Glar, fjærnt, men sikker mod sit Mål, lille i Fjordens Morgenblå som et Hagl, men voxende til en Kugle: Skibet, under Eders, under vor Skæbnes sorte Sejl — Krigsbudet: »Op, du sejrende Adam, og følg mig! Og du, nys blottede Eva, svøb dig i Enkens sorte Hårdug! Befrugt mig af Eders Blods Hede, af Eders Bryllups Sæd, at jeg skal blomstre og kendes evindeligt! jeg, Urguden, Fødslens og Dødens Drift, Trangen til Mættelse!«

Den 1ste April viedes Ingel Lydinghielm og Lotten Gyllenskepp til Husbond og Hustru, den 14de red han bag sin Konge, fra Karlberg Slot, én af 12,000 Unge, én af Sverrigs Vår.

Og 41 År efter, en Snenat i December, i Hungrens og

Krigens År 1741, favnede hans slavebrændte Hænder hendes Gravsten foran deres Bryllups Alter i Gladisvall ved Fjolen. Hans Øjnes udbrændte Huler svaledes af Sneen på hendes Helle, og gennem de sønderslagne Ruder tudede Stormen sit Bud fra Glafva og Gillberga, fra Forfædrenes, deres eget og deres ufødte Børns Hjem: »Af Jord og til Jord og af Jorden igen: ny Hunger, ny Krig af Eders Blods Hede, Eders Bryllups Sæd! af Mættelsens evige Drift!«

Og Ulvene sang fra Hungerbygden, fra det nye Kaos'es Urskov: »Hil dig, Eva og Adam, Dronning og Drot!«

Og imellem de År, imellem hin Vårmorgen og hin Vinternat på Gladisvalls Kirketærskel?

For hende: 9 År af brændende Tårer og Blod og 32 af Afmagt og Død, for ham: 9 År af Vunder og Mord, 32 af Lænker og Galejer: 7 i Sibirien, i Irkutsk, 25 i Ægypten, i Tunis, Tatarers og Sarazeneres Slave — ja, Jærnets Træl!

Og nu: dets Gratialist, Lem af dets »Helligånds-Hus«, Barn af »Bjærget« ...

Men hvorfor dulgte sig da Hindric Griphufvuds Blik i Biblen, rådspørgende og ræd? Hvorfor hummede sig Algernon Gordon Moffats søvnbundne Krop, fjendsk og harm, hver Gang Ingel Lydinghielms vejsøgende Hånd strøg gennem Luften over deres Hoveder? Fornam de tvende Guds Lydige den Hånd som Besmittelse, som først de Vantro fik brændt med Føjelighedens Mærke, med Jærnets Tegn?

Fanget ved Poltava, lænket i Irkutsk aflagde jo Ingel, Brudgommen for én Nat, sin Mesters Liberi: det til Lænker omdannede Jærn, sprængte Ural, hin Jærnslå, som Gud Herren selv skød for mellem ham og den frie Verden, og flyede, selv nøgen og fri, tilbage mod den og hin Nat, mod sin Brud og Horizonten, som de så deres Bryllupsmorgen.

Ved den Ild, som Gud Herren vilde udbrænde på sin egen Æres Alter, sved han sig frem gennem de hundrede Miles Sne, Skove og Bjærge, op til Fangelandets Rand, til Archangel — ja, på et nederlandsk Skib helt op under Arkturus, Jordens Grænseblus, og dens halve Krumning rundt, ned til Orienten, at bringe den ene Gud tilhørige Flamme

hjem at blandes med den af Herren dog længst udtrådte Gnist: hans Bruds.

Men flyede han end for sin Dommers Hånd Jordens halve Kres rundt, han undflyede den ikke! Ved Øen Alboran ud for Malaga kom hans Udsendinge, de sarazenske Sørøvere, over Ingels Skib, iklædte ham pàny hans Herres Dragt, Lænker, og opstillede ham på Torvet i Kairo til Salg for hver Mand.

Med Kinderne endnu røde af hin Gud berøvede Lue, med Hovedet løftet højere end alt Folket, med Brystet hvælvet og Håret som armtykt Guld, for vist ej skabt til en jordisk Møs, men til Skaberens egen Gammen og Ære, behagede han Sultanen selv og førtes til hans Våbenhus på Borgen at lede de unge Mamelukers Våbenøvelser, at lære Sarazener-Klingen det Karoliner-Sværdets Mæle, der havde lydt selv til Egypterland.

Men som han havde behaget Landets Hersker, behagede han dets Herskerinde, Dronningen for sit Køn, Sultanens Yndlingshustru. Og skønt den nordiske Josef nægtede hende, som Gud, sin Ild, ene viet hin Mø derhjemme, udbrændtes hans Øjne, afragedes hans Hår og spændtes han blandt Blåmænd og Negre på Galejen.

Belæsset med trehundrede Pund i Jærn om Hånd og Fod, selvtredje om den mastetunge Åre, Kafferes og Kopteres Fælle, piskede han i 23 År Middelhavets Azur i Skum, blottet for dets Sol, men blind for dets Æter, én Åre i Rotakten, én Ege i Drivhjulet, én Røst i Guds Hymnen: Dig ene Æren!

Men da i det 24de År hin i Gladisvalls Vårdag til Lykke og til Frugt indviede Flamme havde brændt hans ensomme, goldt svedende Krop til Kul og Aske, da Guds krænkede Ret omsider var erkendt, og ej mindste Denar kunde forventes at øge Bøden, løslodes den Udtjente, frigaves den Udtømte til den Jord, som han havde villet befrugte med sin Sæd i hundrede Led. Guds Eneret var nu hævdet, hans Ære frelst.

Et genuesisk Skib kom ud for Minorca over Piraterne, Republikens Plageånd gennem Decennier, og midt i det blå

Middelhav optændtes et Kampbål, ophvirvlede et Våbengny, der vakte Slaven på Triremens nederste Rorbænk, af Åretaktens Søvnsang, af Trældommens Svedos. Han fornam hint Hanegal over sin Bryllupsnat, hin Stålsang af hans Arhundredes Gry; vild af Minder og Vunder genvandt han en sidste Gang sin Ret, fuldbragte han en sidste Gang sin Pligt.

Som et Jordskælv brød han op af Galejens Bund, med sine Fæller, Zuluerne, hængende i sine Arme og med dem og Åren plejlende over sit Hoved tærskede han i den vilde Lo Knokler og Kød, blind, men rammende Kærner ved hvert Slag, brændende sig frem af Poltavas Håndmænge, af Urals Skovnat, af Blindhed, Fjærnhed og Ar mod hin Morgen i April over Fjolen.

Og han, Karolinen, Helten fra Århundredets Myte, fra Eventyret over Hverdagens Børs, Samson, der ryddede Hælvten af Hedningehundene over Bord og skænkede Havenes Dronning og Kristenhedens Forpost Sejren — mødtes på Genuas Mulier af Dogen og de Fyrretyve, af Republikens Hyldest i den gyldne »Velkomst«. Og på Handelsfyrsternes Bekostning nåede han hjem til sit Livs eneste Mål: sin Elskedes Leje.

Og på den snevåde Ligsten i Glafva Kirke krøb en blind Olding, en hjempermitteret Soldat.

Men fordi Gud havde tilgivet Ingel Lydinghielm havde hans Trofaste, Hindric og Algernon, det ikke. Eller skulde de, som, den Første ved Freden, den Sidste ved Krigen, havde måttet slippe deres eneste Oprør: Bønnen om at måtte fatte Gud, nu også slippe deres Lydighed: Udslettelsen i hans Vilje, ved at kalde en selvkær Frigænger, en selvklog Rømling for Broder?

Men rakte de aldrig, for Guds og egen Skyld, Ingels nu altid i Blinde famlende Hånd deres egen som Vejledning, da bredte de tyve Gulvfjæles og en evig Tavsheds Ørken mellem sig og de to der, den Ene i sin Gudløshed, den Anden i sin Gudsangst, som levende Stave søgte at lette den Dømte hans Vej: Kornetterne Hanz v. Rajalin og Per Gyllenorm.

Ja du, Hanz v. Rajalin — Steffan smilte som i Søvne —: Till Uglspil i »Helligånds-Huset«, forlorne Søn blandt »mannemännerna«, du baltiske Herre, Barn af »Guds Landet«, Kurland! du Dråbe af Overflødigheds-Hornet, stænket på Sverrigs Grund af Stene og Blod, du Broder til Våbnenes syngende Muser, Poeterne i Karolinernes Ar: Runius og Israel Holmström, de altid Pengeløse og altid Gavmilde, der gjorde godt med Intet, med den Tunge, der sang af sig selv, det Selskab, der smittede med Fryd; de Farligste blandt Oprørerne, de Giftigste af Jærnets Fornægtere: de ukueligt Glade, de ubestikkeligt Gode — Guld af Jærn, Sang af Sorg, Livet, klemt blandt Dødens Skjolde, klemt til at juble dobbelt hastigt og dobbelt højt! De Guds Forhadte og Guders Yndlinge, der døde før Poltava Sol og Frederikshalds Måne, før Manddommens Juni og Alderdommens November —: evigt blomstrende Maj!

Lykkelige Runius og Holmström, I i Tide Frelste — og lykkelige Hanz, Skadeskudte ved Perevolotschna, Fange i Tobolsk, Fattiglem på Djursäter, Yngling på Otteogfirs! Jærn, hvor er din Brod?

Yngste Søn af Sytten, Slægtens Kælebarn og Arveløse, red du som selve 1700's Vår, fra Kohara og Kodafehr Gods, fra Moders og Søstres grædende Favn, en femtenårig Kornet, med al dit Eje i Patentet og Uniformen; haltede du som 1722's Vinter, på Krykker over Djursäter Tærskel, en kun 37-årig Krøbling, Fledføring og Landflygtig, efterlyst af din Faders Hjem, Kurland, som Forræder, udstødt af din Moders, Ingermanland, som Fremmed, af »Guds Landene«, de tvende tabte!

Kohara og Kodafehr var lagte i Aske, Søstrene voldtagne og Brødrene dræbte, selv var du en Bylt af Pine, Sårbrand og Gigt — og én Lovsang fra Morgen til Kvæld, én Polska på Træben, én Tak af Tænders Gnidsel — du Hofnar og Stærkeste blandt Karolinerne, Jærnets Overvinder!

I Tobolsk collegia pietatis, på v. Wreechs Høloft, hvor den ulægelige Hjemvés Salme steg, nynnede du den på Melodien af »En sup-uts försvar« — som du ved Djursäters Aftenan-

dagt sang »Zions sånger« til Takten af Ungdomsvennens »Dudaim«.

For de tvende Rubler, som Præsten Eberhard i Moskwa af de Frommes Midler skikkede dig som de andre Fanger, at erhverve dig en Bibel for, købte du et rødt Sindals-Hårbind til den smukke Livegne Avdotja i Sibiriens Guvernørs, Fyrst Gagarins Hus på Torvet, og for den omsider i 1714 udbetalte Sold købte du Pigen! Forgangen Dag lod du Djursäters Hønsetøs sælge dit eneste Eje, dit glorværdige Karoliner-Sværd, at hun kunde skaffe sig Brudeseng, og på dit Dødsleje yrede du, som om den største Mærkværdighed af dit Livs verdensomspændende Begivenheder, om August den Stærkes 700 Børn, og bad at få forelæst visse Pagina i samme Majestæts hellige Krønike: »La Saxe galante«.

Forlorne Søn, hvem Fedekalven tilfaldt: den forbudte Glæde!

Men du, Per Gyllenorm, arme Øg, »Storhedstiden«s Syndebuk: Søn af en adlet Stockholms-Kræmmer — noblesse oblige! — og en Guvernante fra fornemme Huse, som var vel belæst i »Norrlandz chrönika« og i »Atlantikan«, indviedes du til Manheims høje Mission: at omskære Jordens, fra dets Skød udgangne Folkeslags Tunger, til det Gud ene velbehagelige Sprog, Jafets Mæle: det svenske!

Du ombyttede Skødskindet med Køllerten, Alenmålet med Huggerten og besteg, salvet af din Moders ømme Stolthedstårer og omgjordet med din Faders Pengekat, kgl. Majestæts Skib »Vestmanland«, at én blandt hans Blå, ved det sviogotiske Sværd genføde Verden som Atlantis og Menneskene som Hyperboræer.

I Narvas Sne- og Kugleregn gjorde du dine Hoser våde og Hælvten af det dig anbetroede Mandskab til Fanger, i Dynan forkølede du din sensible Mave, satte dens Fordøjelse på Spil ved Sachsens Tafler og truedes med plat at miste den i Polesiens Urskove, på Diæten af Sumpvand og Agern. Men endnu læede hin Papas Bugvarmer, endnu levede der Rettroende, og derfor agede den syge Kornet stolt gennem Malatitzes Sumpe, forvaret bagest i sin Generals Trosvogn,

bag Lædergardiner og Pressenninger, opvartet med de polske Bønders nedgravne Mundgodt, Ernæringens eneste Varmekilder i de Fimbulskove, som tætnede sig hvidere om hver Werst, men hvis Liglagen af Rim og Hunger de endnu formåede at tø på de rømmede og afbrændte Landsbyers Jorder.

Men da Severiens Floder begyndte at flyde med de Hjælpetropper, som Iwan Stefanowitch Mazeppa havde lovet, og som nu, fastspigrede på Brædder, blå af Marter og gule af Dødssved, bar de nye Varæger Hilsen fra Ruriks Arvelande; da Ukraines Åndedrag fra Garderike indsvøbte de Arvsøgende i Hjemmets Skyer af sorte Ravnefugle og Snestorme; da Himmel og Jord forenedes i ét Favntag, malende Hær og Heste og Vogne sammen i sit: Velkommen til Kaos, til Attilas Tumlepladser, til Etzels, Guds Svøbes, Zone — da tabte Dukater som Drømme deres Værd.

Og Julemorgen 1708 lå Hr. Kornetten, nær Poltava, i Pleschiwets, under Vognteltet, tungt af Fuglelig, dalede som Stene for Himlens Frost, og tungt af koldbrands-sorte Hænder, fastbidte dér i Dødskrampen, ved Steppens eneste Læ ...

Fosterkrum lå han, Gyllenormen, i denne Kristi og sin egen Fødselsnat, dog ej i søde Mamas, men i magna maters Modermund, sin Fuldbringelse nær. Guldgjorden bed hans Bug, Heltestålet åd hans Hånd — Mands-Æderne forvandledes til Autofager!

Her, i 42 Graders Kulde, i 72 Timers Sult fandt hans Tjener ham omsider, Faderens gamle Købmandskarl fra Stockholms Skeppsbro, og på den Ryg, hvis Troskab var købt ved al den Rigdom, som den, selv arm, havde slæbt hjem til Huset på Söder, bar han nu dets Arving gennem Snestormen til Gadjatsch, til Arméens Tros, der i en Fjerdingvej lang Kæde af Heste, Vogne og Mænd, stivnede mellem hverandre i Dødskampen, holdt hinanden oppe i udholdende Håb om at nå Bymurens Ly, når de forreste, dér forlængst ihjelfrosne Kammerater gav Plads.

Gennem standhaftige Skikkelser i Pansre af Is, Døende og Døde, svulne Åsyn og brustne Øjne, gennem Armes,

Bens og Hjuls Djungle, krøb den Gamle med sin Byrde på Ryggen ad Målets Port, i Sandhed trang af Mennesker og Dyr, der søgte Fødens og Varmens Paradis bag de af Ravne myldrende Mure.

Og over Strædernes Dynger af udsmidte Kadavre og afskårne Legemsdele nåede han frem til Lazarettets Skur, og her fik Kornet Gyllenorm sin første og sidste Vunde, for Feltskær-Saxen- og Tangen: de bortrådnede Tæers Knokler afknebne, og besvimede i Juleaftnens Salmekor af Rallen og Skrig, i dens Myrrha af Exkrementer og Blod: i det genvundne Atlantis, al Menneskehedens Vugge . . .

Men, o du heldige Argonaut, hvi solgte du dig da til Dragen — for Frihed og 1000 Rubler og en Dragens tykke Datter? hvi lod du din rene Lutheri Dåb aftvætte i græskatolsk Vand og tog Sæde i din Svigerfaders Hus at nære din Bug med Hvidløg og Kvass og steges på Ovnbænken, mens dine Brødre, dine Medsejrende, brød Sibiriens Jærn af dets Frost til Lænker for sig selv og Sværd mod deres Sønner eller forspændte som Oxer pløjede Tatariets Jord og gødede den med sin Sved?

Havde du mistet Troen hin Julenat på dit Lands profetiske Mission?

Men hvi blev da, din tunge Vom tiltrods, din Kind lige grå? hvi saltede du din Stør med Tårer og fortyndede dit astrakanske Øl med Gråd?

Og endelig, hvi luskede du, med en laset, blå-gul Uniform i din Bylt, ud af Wergoturas Port, en Januarnat i 1722, at på Urals svimle Stier følge en Mumlen af Stemmer, et Trådd af Fødder og Stave, som forude, uden Rast og Hvile, gennem Lys og Mørke drog mod Vest? Hvi åbenbaredes du, efter mange Nætters angstfulde Listen efter, en Martsmorgen uden for Klinoffs Mure, knælende og hulkende blandt din Ungdoms Trosfæller, rækkende hine blegede Uniformslaser mod dem — at ormefed og stuebleg tiltrygle dig Fællesskab med dem, de med snehvide Hår og stumpede Lemmer Signerede?

Og hvi modtoges du, dér som i Djursäters Helligånds-

Hus? hvi fandt du en Grav i Karolinernes Bikube, i »Bjærget«s Skød? hvi spøger du i Aften, Demas blandt Martyrer?

Gemmer du, Per Gyllenorm, adlede Kræmmersjæl, dine Hareøjne i Salens Fond, hos Skyggen, som dér glider, énhåndet, lænketynget: den syvende Karolin, Matts Hane, Desertøren, hvis venstre Hånd ej undte Jærnet den højre, men tog den, da Hververens Kno slog mod Døren Krigens Signal, de trende Bank?

Svømmende i sit eget Blod, det han ej vilde lade Gud udgyde, bares Fornægteren til Marstrand Fæstning, for dér gennem 14 År at tjene den Herre, han havde vægret Gehør: bære ham, Dag og Nat, om Hånd og Fod, og for, i 1716, blandt andre Fredskære og ledet af »Det nye Jerusalem«s Profet, Emanuel Swedenborg, at drage hans Triumfkærrer, Kong Karls Galejer, over Landet mellem Strömstad og Idefjord — ja for som Kuglebærer om Bord på Fregatten »Snälla döden«, ved Moss'es Erobring af de Danske, at tilfalde den rødeste af den Guds Engle, som han havde villet undfly: Blodånden Peder Tordenskjold, og fra »Den hvide Ørn«s Arklirum, under Heltens Støvlespark og Knytnæve-Slag, spy Døden på sine egne Landsmænd . . .

Svaler du, Per Gyllenorm, din Blusel hos denne? Skyder du, Hanegalets Mand, Judas Ischariotes mellem dig og Gud?

Kortsynede, sanser du ikke, hvad jeg ser, mod hundrede Års Horizont: at I bægge er hans Klippemænd, hans Syld? at som hans Trofaste gav jer Plads iblandt sig, som deres egne svage Timers Tort og deres stærkes Glorie, satte han Eder blandt sin Æresvagt, sender han Eder hid i Aften som Vidner om den Gud, hvem ingen undflyer, som ej lader sig bespotte, den eneste Sande og Evige, Jordens Herre!

Men du, ottende og sidste Karolin, de Andres Vært, Blodet i det Blod, igennem hvilket jeg ser og fatter, Farfader til Arvtagerne, til Templets Otte — Job af Jacobschöld, åbn nu i denne Time din forseglede Mund, den altid stumme, og svar: var det som Gud selv du tog i Favn hans Villige som hans Tvungne, ham til Ære — eller dig selv til Skam?

Unge Job, opvoxet sammen med Kong Karl mellem Drottningholms Vægge, under Skyggen af Ehrenstrahls Tableauer af højsalig Karl Gustafs og Karl den XI's gloriøse Bataljer, oplært af Kongens egen Fægtelærer, Porath, til Sværdlegen: svensk Mands Dåd fra Götricks Tid, indviet til hin Stamfaders Eventyr ved Kammertjeneren Hultmans Aftenkrøniker — fældedes du på Sejrens første Dag af dine Egnes Sværd: af Dalkarlene, som i Snebygerne, Høstmørket og Kamptumlen, fejlende af Ven og Fjende, kom over din Afdeling, Garden, og under »Giötha kiämpawisa« nedsablede sine Medarvinger til hin Vestgöta-Herres Ære.

Kvalt i Narowas Dynd, i dine Brødres og dit eget Blod, slæbtes du med af flygtende, russiske Marodører, udbødes til Salgs på Nischni Nowgorods Torv og købtes af en tysk Købmand fra Moskwas Slaboda — som mod schylock'ske Procenter afstod dig til din bekymrede Moder, den lærde Fru Beata Silfverhäst, hvem megen Fordybelse i Descartes og Leibnitz havde berøvet den rette Tro på Sverrig og Gud, og som i dit Legemes store Krankhed og dit Sinds Delirier fra Narovas Slam og Brodermordets Bad, holdt dig indelåset i sit Guldskrin — til hun lukkede dig, tålelig sund, ud for at bære din Konge, din Tid og dig selv til Graven i Gråmunke-Kirkens Krypt.

Job af Jacobschöld, du der døde her i Gudmoders Stol, hvid af hundredeogti Vintres Sne, for den Kugle, der på kungliga teatren dræbte Kong Gustaf den Tredje og dit sidste Begreb om svensk Mands Pligt — tal nu en Gang om dit lange Liv, nej, din lange Død! Tal om Guld og om Jærn, tal og bliv din egen Herre, skab dig dit eget Liv ved Skriget over dets Tab! øv din Pligt, den fældede, tag din Ret, den solgte: Pligten til Dåden og Retten til Lidelsen, din Slægts Æreskranse, og knug dem med dine Hænder, umærkede af Sværd og Lænker som de er, om din Pande! Er de ikke dine, du Desertør mod din Vilje?

Svarer du, nu som altid stum, ved at pege på dine Gæster, på Hindric Griphufvud som på Matts Hane, Kammeraterne, som du syge Barn sankede om dit Leje, at deres Røster, hæse af Himlens Vejr, deres Klæder, støvede af

Jordens Veje, skulde sprænge din Fæstning og dit Fængsel, smedde dig din Sejrssærk og Ligskjorte: tynge din Afmagt dobbelt skyldig og lette den for Hælvten af Skylden . . .?

Mer Arving til din Faders Rigdomme end til din Moders Snille, mer Søn af Gustaf Adolfs Page end af Kristinas Hofdame var dig ikke Ordet, men Gerningen Gud, og Helt i én Time, Krøbling i 92 Ar, aftjente du din jordiske og himmelske Værnepligt ved at åbne din Troes- som dine Lidelsesfæller, de til Sol som de til Skygger Bestemte det Beneficehjem, som det jordiske Fædreland aldrig kan og det himmelske aldrig skal skænke sine Pligtige.

Tre Menneskealdre måtte til, før du i din Sygestol fik afbetalt din Del af dit Slægtleds Skat: Narwa, Holofzin, Poltava, Sibirien, før Krigs- som Straffefangens Lænke — Heltens Ære og Desertørens Skam — faldt fra dine Hænder.

Ladt tilbage selv af Algernon Gordon Moffat, overlevende selv Ahasverus, at se det tredje Slægtled, din Søns Sønner, segne under alle Generationers Syndebyrde, Menneskets Blodskyld, udfriedes du med dit Århundrede af den Kugle, der knuste dets Hjærte: dets Pligt og dets Tro, for gennem denne den sidste Rest af dit Blod, at forkynde dets evigt gyldige Indebyrd: Tjen — lid — ti!

Ti, Hulda, du Revolutionens Barn, Freigeisternes Søster, Gudmoder til mig og det nye Värmland — gæstfrit som din Farfaders er dit Hus, for Døde som for Levende, ja for Ufødte med! for Algernon Gordon Moffat, for Bror af Ekestam — og for de Krigere, der skal følge . . . »Bjærget« er det! Jærnets Hjem, Guds Fæstning og Menneskets Fængsel, mange dets Fanger og Celler, ulige Straffene, men ét deres Mål: Guds Enevældes Forherligelse!

»Pressa drufvan, glaset fyll!
ack, hvad båtar att du klagar?
Nej, med hoppets glans förgyll
dina sparsamt gifna dagar!
Sötman sug af hvar minut!
Snart är hela farcen slut!

Farbroders Sang derhjemme fra, Fernebos Sang, brummet af Majorens Tunge . . .

Steffan vågnede og så dem dér om Bålet, på Karolinernes Plads: Bror af Ekestam med Festens Roste snoet om Halsen og hængende om sine Knæ, Susanna og Brynte, Kind mod Kind, hede af Dansen nys, af Juleaftenens Forventning, af de kommende, fælles År, og Adrians og Olofs Øjne, spejlende de to og Bålet —: Skyggerne, der fyldte Lysgabet, nu da det næret af nye, nedstyrtende Vedmasser, spilede sig op over Vægtavlernes Granatæble-Kranse til Loftets kanelerede Bjælke — og Gudmoder, luftig og let, i Lysets Center, smilende til disse Gæster som en Gang fra den samme Stol til hine af Sibirien Løsladte.

»Bröder, knytt vår krans i kapp!
men gör kransen ej för knapp!«

brummede Majoren.

Fernebos Krans af Blomsternes Døgnflue: »blomman för dagen« — Floret om Susannas Jomfrubur derhjemme i Borgmestergården ved Elven, der var én rødmende Sky af Snerler ved Morgen, én Tåge af Spindelvæv ved Aften . . . Fernebos Blomst . . .

»Plocka den och bind en krans!
se'n går resan som en dans!«

Bror af Ekestam, »blomman för dagen:« din Fæstensgave til din Brud, Concordia v. Putbus, som du i 1813 forjættede den Hjemmets Arne, som hun end i Aften bier ved sit Bål i Itzehoe Jomfrukloster, ensom som du ved dette Nådens Hjems . . . O skilte Bål, om I slog sammen, om I mødtes over Årenes og Milenes Mørke! Men nej — blomman för dagen, du rakte den femtenårige Jomfru den, selv atten År gammel, ved dit Århundredes Fest, de uforglemmelige Baller i Lübeck, da I, alle Nationer, dansede det nye Sekel, Fredens og Frihedens, ind på den gamle Hansastads Teater. Dér, i alle de Folkeslags Vrimmel, der havde sat hverandre

Stævne, at fælde den urgamle Drages, Krigens og Tyranniets sidste Hoved: Napoleon, dér blandt v. Schills og Lützows vilde Geseller, skørteklædte, skotske Presbyterianere, liljehvide, burbonske Emigranter, sortgyldentrøde, jahnske Burscher, Italienere og Baschkirer, blandt Racernes Blomst og Bærme: Tettenbornske Korps og Royal Suédois — i Kosmopolis, Broderskabets nye Hovedstad, mødtes I, Eva og Adam, unge som det jordiske Eden selv.

Dér blånede den rügiske Jomfru mellem Hanseaternes Døtre, de bestandigt vexlende Krigeres bestandigt grønne Brude, som blomman för dagen, den af Solen vækkede — og visnede mod Aftnen, den hurtige, forkrænkelig skøn som Seklets Drøm og dens Elskeres unge Standhaftighed, i »den hvide Rædselsperiodes,« »den helliges Alliànces« lammende Tåge . . .

O Bror af Ekestam, evige Drømmer og Brudgom: mit eget, nej alle Arhundreder! O Fæstensring, kysset lidenskabeligt nu som da! o altid fejrede og altid opsatte Bryllup! o Sejr over Synd og Død, du Blomst for Dagen — og Evigheden: Menneskehed, vissen hver Aften og frisk hver Morgen!

Bror af Ekestam — næste År rejste han til Itzehoe og hjemførte sin Brud . . . næste År, når hans Spillegæld i Biribi var betalt, når Concordia v. Putbus' Familiesmykker var indløste og det pansatte Hjem indfriet . . . når han og hun var unge igen, de og Seklet genfødt!

Den Bryllupsfærd havde Steffan ventet fra Barn, som Bror af Ekestam og Värmland ventede den hvert År — og som Fernebo ventede sit Riges Komme, det i Blod og Tårer tabte . . .

»Bröder, våra blommors skål!
den som först sin krans får färdig,
är den bästa flickan värdig!

nynnede Majoren, plukkende med de mørkthårede Hænder af det lunefulde Lys- og Skyggespil den Krans, der skulde blive færdig — til »den bedste Piges« Grav . . .

Jul efter Jul havde Steffan set Majoren antegne sin Brud

som sin Moitié ved Ballet — og træde det ved Gudmoders, hans tålmodige Værtindes Hånd.

Ja se, dér øverst på Listen dansede de tvende Navne Håbets og Troens evige Vals, og nu da Stuen med Et lukkede sig om dem og Bålet, og de nys så beskinnede Ansigter brat forsvandt, glimtede Majorens Fæstensring i Askefunkerne, og hans Bas intonerede;

»Genom natten sången klingar,
älskade, till dig!
tonerna så ömt dig bedja:
Kom, o kom till mig!
hviska: Hulda, somna söt,
somna ljuft, du ömma!
Må ditt hjärta ej bli trött,
att om kärlek drömma!

»Kusine!« afbrød han, »næste Jul leder Concordia og jeg Dansen her på »Bjærget«!« han cirklede den gloende Ildgaffel som en Glorie om sit Hoved:

»Midt i drömmen tycks jag mig
evig trohet svärja dig!«

og jog den gennem Brændestykkerne, så de med Et gik i Flor, og de forsvundne Ansigter flokkedes, smilende til ham — Susans, Bryntes, Adrians, ja Olofs med . . .

Steffan nikkede. Ja smil til Eders Fordansere, Lederne af den evig Bryllupsdans på »Bjærget!« Se, er ikke Bror af Ekestams Hår brunt og tykt? er da ikke Concordias Kinder røde og hendes Lokker gyldne?

Men du Gudmoder — Steffan søgte hendes Ansigt gennem Sløret af Skygger og Lys — du, som så deres og vort Århundredes Morgenvals, smiler du nu til Middagens? Concordias moderlige Veninde fra Lübeck, hans søsterlige Plejerske fra Djursäter, sletter du hendes År som hans Gæld? Byder du i denne Stue Värmland op til Dans, ledet af disse to, sluttet af Karoliner og Gustavianer, dine Brødre?

Eller danser du, Jul for Jul, i hendes, Brudens Sted, med ham i din Brudgoms, unge Cläes af Adelstiernas? Värmlands

og min Gudmoder, er du Frau Holde, Feen for Livets Brønd, omranket af blomman för dagen? Og er ene jeg den Vanskabte, Skriget, der lader Skatten forsvinde? Sandhedens Ord ved Løgnens Fest, hvor Taushed er Pligt, at vissent Løv kan gælde for Guld?

Se, Hulda af Jacobschöld smiler til Bror af Ekestams Dans med hende selv og med Concordia v. Putbus!

O, drømte da hun, og levede da jeg denne Stues Sekel? Sad jeg blandt Genfærdene af Kong Karls Ungdomshær? sank jeg blandt Gustavianerne i Dødsbærerens Favn? smilte jeg med unge Cläes af Adelstierna i Dødens, hans rette Bruds? Levede jeg Seklets Håb og Nederlag og Lede og måtte dø med det?

Er da Livet Drømme og Drømme Liv? Eller — er Drømmen Død og Livet Opstandelse?

Se Karolinerne overlevede Poltava, som dræbte Poeten Leijoncrona; Gudmoder, Karolinernes Samtidige, smiler til Bror af Ekestam som til Susan og Brynte, mens jeg . . . Sidder jeg i Bäckstugan med de to Gamle og dør af den Sorg, som de spiller — nej, som de levede om til: »Goda gosse, glaset töm . . .«?

Brændet skred, og et Flammesværd kløvede Mørket. Glimt af Tapeternes Lampetter og Gyldenlæder . . . Ansigter, hvide af Maling og Lærred, eller røde af Ild og Blod, døde og levende, blandedes fra Malerierne og Ovnens Puder omkring Bror af Ekestams Brudgoms-Smil. Seklernes Stue tændtes til Fest . . .

Se Susan, hvis sextenårige Mund ler sig blodig af Spot over trediveårige Møers Elskovssukke, se Gudmoder, som fjerde Decennies Jul betaler Bror af Ekestams Æresgæld og sender Penelope v. Putbus Odysseus' Bøn om Tilgivelse for dette Års Jordomsejling og hans Ed om Hjemkomst i det nye — se dem alle smile Støv til Blomster! Ja se dem tilgive og forråde Livet!

Blot Olof, din glubske Tand: Nu ofres Livet! nu råber Blodet ej mer til Himlen: nu er Døden Liv og Livet Død!

Men, o I altfor Blodfulde, ser I Varulvens Tand — til den ofrer I Eder selv og de forgæves Døde! Se, I vilde skænke

evigt Liv, og I gjorde Døden evig — ved at tilgive den!

Men Olof, du Triumferende — tifold hellere mit Nederlag end din Sejr, min Gråd end dit Smil! Ti jeg græder af Gud selv, for hans Selvmord: det Skabtes Død! Jeg fornægter ham, fordi jeg er af ham! Jeg dør, fordi jeg er af Evighed! Evighed? o Gud — se dér er den: Nuet!

Bag Bålet, hede af Bryllups-Blusset, brændte Susans og Bryntes Munde sammen — og opfyldte i et Kys Bror af Ekestams Ed, besvor Olofs nøgne Tand — og Steffans Drøm, at han levede . . . tændte af hin sluknende Hymens Lue deres egen: Evighedens Fakkelløb af Nuer, »Bjærgets« Liv . . .

O Gulv for Dans, o Stue for Bryllup! Grubernes Genlyd, de Dødes Ekko jubler med, forløste ved Eder af Stumhed, udfriede af Jærnets Bånd, af Fængsel og Død, frie, omsider, i Eder, fejrende Jordens altid fornyede Bryllup!

Medens jeg holder mine Døde fast: Spøgelser, der aldrig levede og aldrig kan genopstå fra deres Pinsler — jeg, som er Evigheden: Graven!

»Bryllup i Stuen, Kusine! Til Lykke Børn!« Bror af Ekestam lo støjende med en Brand af Bålet holdt hen foran Susans og Bryntes blussende Ansigter. Men ved samme Brand dukkede frem, som ud af Væggen, den Ottende i Stuen, hvis Tilværelse herinde Steffan ikke havde anet — endda han jo altid sad her: Portrætmaleren Peiter Pitter, Ditmarskeren, der et halvt Århundrede havde gennemvandret Värmland, den Fremmede, der var hjemme i hver af dets Gårde og med sin Pensel og Palet havde foreviget mere end fire af dets Slægtled. Og nu havde fundet sit Beneficehjem her hos dets Gudmoder.

Lille, i sin lange, tinknappede Frakke, med de blinde Øjne bag Hornbrillerne og de ørkesløse Hænder på Knæspænderne sad han dér mellem de Kontrafejer, hvori han havde ladet Ferneboerne leve ud over Tid og Sted. 7000 Portrætter hed det, havde han malet, 7000 Liv havde han frelst fra Glemsel og Alderdom, løskøbt dem fra Døden ved sine Øjne, som Moderen sit Barn i Eventyret. I Kampen for at genføde de Ansigter, der svømmede, skrøbelige som

Åkander, i de lave Stuers dunkle, nordiske Lys: i Kampen mod Sorgs og Alderdoms falske Vidnesbyrd mod Skønhed og Ungdom, i Kampen mod Gud om det Skabte, havde han tabt — og vundet.

Ti rundtom i Värmlands Stuer pegede endnu krumbøjede Morlillers visne Fingre mod Væggenes medaljerunde Portrætter: mod dem selv med Munde og Arme svulmende af Kys og Favntag, med Bryster spændte af Elskov og Fødsel — mod Kødets Opstandelse!

Se hans mumiebrune Hænder strålede endnu stedse i alle Palettens Farver af Blåt og Rosenrødt — som var de dyppede i selve Skabelsens Gry. Og bag de sorte Briller, bag de blinde Øjne, gennem den slumrende Hjærne drog det hen, Optoget af »Bjærget«s bararmede og barhalsede Ungmøer, lokkeflagrende og skægløse Ynglinge, de 7000 Kontraferede, flammende ej blot af hans spidse og sirlige Pensels Æblerødt og Skyblåt, men af Arteriers og Veners uforrustelige Jærn — selve »Bjærget« udødeligtgjort!

Ja, Død der var Opstandelse! levende Drøm, seende Blindhed! Men Steffan? »Forinden Sædekornet falder i Jorden og dør, kan det ikke leve —« hørte han Märta Moll læse ved hans Sygeleje. Ja, om han opløstes igen, forenedes med den Altnærende, at opæde og opædes, at udfri og udfries som »ét i Alt« . . .

Han huskede pludselig hin Torsdag-Nat i hans Sygdomsår, da han »jorddroges« — da han i Märta Molls Fraværelse, stum af Smærte, Andagt og Gru, lod sig løfte fra sit Sygeleje af Sara og God, Gårdens ældste Piger og, som det hed, bægge en Gang Farfaders Elskerinder. Med Fingrene på de runkne Læber, med Øjnene rindende af Alderdom og Sorg bar de ham ind i Høstnatten og Skoven, ad Mossbergets overgroede Stier til de forladte Gruber, hvor de i unge År, under deres Herres og Elskers Pisk, havde virket blandt Jærnets hundrede andre Trælle i Adamshyttans store Dage.

Og dér raktes han, nøgen, kun med et Lagen svøbt om sin Vanførhed og sin Bandage, fra Saras til Gods Hånd, fra Vest til Øst, fra Sols Nedgang til dens Opgang, igennem det birkebevoxede Lyshul ned til de af Jærnvand fyldte

Stoller: overgaves til sin Oprindelse, »Bjærget,« at genfødes som dets Barn, fri af Pukkel og Synd, efter Järnbäralandets ældgamle Kur for sine Frafaldne: de Syge.

Steffan huskede Blindheden og Lugten i Jorden, Smagen af Dyb og Glemsel og Jærn, Høstnattens Stjærner og Suset af Fyrrene, sin Hendøen — og sin Genopstandelse til uforandrede Smærter. Og Mulden i Bandagens Folder Morgenen derpå . . .

God og Sara var aldrig blevet tilgivet, trods gamle Mychowitz' spottende Beroligelse af Faders og Moders Harme: »Er dette værre end kgl. Majestæt Erik den Fjortendes Livmedicus, Benedicti Olavi Råd mod Pukkelryg: at årelade? Menneskene giver nu én Gang alt Ondt til Jorden — og kræver alt Godt af den!«

Men — o, hin Forsvinden i »Bjærget,« hint Sekund i dets Gemsel og Glemsel: ét i Alt . . .! Mangen Nat siden havde han anråbt Sara og God om at hente ham derud igen, at fri ham af Pukkel og Pine: jorddrage ham pány og endeligt, efter hin ældste Visdom: kun i Jorden var Helsen — i Skødet, i Graven . . .

O Sara og God, kom i denne Time, kom nu og jorddrag mig! lad mig dø, at jeg kan leve! gør mig ét med Alt! udglat min Pukkel og mit Selv!

Han foer sammen — en Træk strøg over hans Nakke, gennem Salens Hede, duvede Ovnluerne og slukkede Ansigterne bag dem, ene Peiter Pitters Briller lyste som seende Øjne.

Steffan vendte sig, skælvende: Kommer I at bære mig til Livet?

Han groede fast i Ovnpuderne. Dér stod Dødsbæreren, Noah van Drougge, ludende i sin hvide Kittel.

Kom han at hjembære? Var dette Guds Svar? Ja, så kom da, så gör mig ét med Alle! med denne Stues skiftende Børn, med »Bjærget,« vor Moder! Af Jærn blev jeg skabt, lad mig blive til Jærn pány, at jeg atter kan opstå som Jærn: som Loven for de ufødte Kommende: at vi fødes for Dødens Skyld!

Gennem Stuens Mørke, gennem Århundreders Muld søgte

hans Hånd Dødsbærerens Isgreb — og fyldtes af ungt og duftende Kød . . En Lugt, sød og svanger, blæste mod hans Ansigt, om hans glippende Hjærte —

Fortumlet slog han Øjnene op og fik dem fulde af Susans Skulder, Hår og Mund . . .

Hun lo op mod ham, skråt, med Tænderne fyldte som af Ild:

»Går du i Søvne, Steffan lille? du var jo nær ved at træde mig ned.«

Han drog efter Vejret — Sødme og Hede . . . Ja, Susan, i Søvne gik jeg, i de Dødes Søvn — og havde nær trådt dig ned — mig selv, mit Liv!

Et Nu? Jamen: et Nu i dig: min Evighed, vor Evighed, Susan! Vore Ansigter frelste af Stuens Mørke —: Kødets Opstandelse! Sædekornet, der forgik — og frelstes i hundrede Fold!

Susan, jorddrag mig i dig! Omstød Guds Dom, du som fuldbyrdede den hin Dag i Tårnet! Vær Gud mer end Gud! Giv ej blot mig, hans Skabning, men ham selv vor Ret! Men il! se Dødsbæreren, Guds Sendebud, bier!

Han greb påny mod hendes Skulder — og slog imod Bryntes Hånd, der lukkede sig om den, fast som en Skaal. Og han skimtede Olofs magre Fingre, der strøg tørstende eller tyssende mod hans Læber. Og Adrians nøgne Ansigt, rigt kun paa Sved, Angstens og Afmagtens Tårer . . .

»En Sædemand gik ud at så —« Märta Moll læste af Lucas om Sædekorn, der faldt i Muld, på Stene, blandt Tjørne og på fodtrådt Sti. Om Guds Udsæd til hundrede Fold — eller til Solbrand, til Fugles Føde . . . om hans bundløse Lader, om hans Ære ved Frugt som ved Forspildelse . . .

Men — nej, nej! falske Vidnesbyrd mod Gud! For hvert Sædekorn, der forspildtes, fornægtedes hans Navn, fortabtes han selv! Af Evighed kunde kun Evighed komme! Derfor: op du Menneske, hans Skabning, og frels din Skaber! se, gav han dig Jærnet og Døden: Sværdet, i Hænde, han gav dig også Jærnet og Livet: Blodet! Så genfød ham af ham selv! Lyde ham ved at dø? Nej, tjene ham ved at leve!

»Tak, dér har vi gamle Noah med Årets Regnskaber!«

lo Gudmoder. »Ja, ja velan! det er dets sidste Hverdag inden Jul — som varer til Sanct Knut! Men I, Børn, løb I ud og fejr Lusse!«

Lucia-Aften, Lystesten af Årets længste Nat, for Syracusas blinde Helgeninde, der fik sit Syn igen . . . det hellige Oprør mod Gud i hans eget Navn!

Dér stod Susanna, gylden og stor, midt i det Båls Skær, hvori Gudmoder talte det Regnskab efter, som Dødsbæreren rakte hende, og som Bror af Ekestam over hendes Skulder gjorde op til sidste Runstycke — som var den hans.

Men Susan, vi Børn, den nye Slægt — dit svømmende Blik, dine saftige Mundvige, dit brede Bryst: har du ikke Plads til os alle, til mig som til Brynte?

Om Guds forstødte Barn generobrer sit Hjem, er det da hans mindre end den kårne Arvings? giver han ikke sin Fader to Sønner for én? hans Hus dobbelt Ære? Ja mer! Kun hvo, der overvandt Gud, er ham lig, af hans Styrke! Kun han værdig at arve hans Magt!

Ingel Lydinghielm, Bror af Ekestam, Gudmoder Hulda, jeg skal hævne Eder! jeg skal bekæmpe den Gud, der besejrede Eder, jeg, Barnet, Miraklet!

Ti Brynte, er hun din ved Guds og Menneskers Samtykke, er hun min ved deres Fornægtelse! ja min tusindfold ved min Kamp for Faderens Ære: hans Søns Fødselsret! Din ved Styrke! men min ved Sygdom! Vor!

Men Olof og Adrian? Hvorledes sagde Farbroder: »Syren viser, at intet kan fortære Jærnet!«

Vi skal forgå i dig, Susanna, alle, efter Guds Lov! Men hvem skal genopstå som din og »Bjærget«s Herre?

Den, Gud bestemte som sin ved Lykken eller ved Smærten? den, han kårede at forherlige ham som hans hundrede Fold eller som hans Overflods golde Strå?

Kæmp du, Gud, for din mindre Ære! jeg kæmper for din større: for dig selv i den Skabning, som du fornægtede, for din Kraft i det Sædekorn, du smed blandt Stene! I mig genfødes dine tusinde Ax kastede for Fugle, for Sol, for Hvermands Fod! Vælg, Gud! Vælg, Susan! men vælg nu i Nat, Lucia-Nat, Natten hvoraf Lyset og Svaret fødes!

Ja, hvorledes var det? hvad fortalte Moder om Lucia-Nat derhjemme i Danmark? Om han forsøgte Gud — og Susan? om de var dem, han troede — eller de'ene boede således i hans Hjærte: om de var Opstandelsens eller Forgængelsens Kilde: Lov eller Lune! om de og deres Gaver var Tilbedelse eller Forbandelse værd! Nu skulde den gyldige Prøve gøres!

»Susan«, hviskede han, tæt i hendes Øre, »Moder siger, at derhjemme på Sjælland, på hendes Faders Lystgård i Hareskoven, dér tændte Pigerne Lucia-Nat, når Klokken slog tolv, Lys for at se i deres Spejl, hvem de skulde få til Brudgom. Tænd Lys i Aften ved dit Spejl, Susan, og se efter!«

Han lo, men hans Øjne brændte i hendes, i Bryntes, Olofs og Adrians. Han sitrede af Munterhed, af Afgørelsens Fare og Lyst, som ved Ulvenes Spring om hans Faders Slæde: Liv eller Død? Gud eller Djævel?

»Hvad? ja! ja! det er morsomt, det vil jeg se —« Susanna kneb lystent Øjnene til, hun gøs sammen i Skødet, med halvåben Mund, »hvorfor har du ikke fortalt det de andre År? Kom!«

Brynte, du kårne Brudgom — Steffan lo mod hans rynkede Pande — og du, Olof, du standhaftige Fornægter, er hun sværere at vinde — og at forsage, end I troede? er Livet vanskeligere og dyrere end I mente? Er I ej sikrere på hende og for hende end jeg? Fornemmer I, at Dødsbæreren står der henne bag jer i den længste Nat?

»Kom så!«

Susanna smuttede fra Lysringen ind i Mørket og Steffan efter hende. Og de andre? Jo, han lo — han hørte dem bag sig, alle Tre, omsider utrygge i Fornægtelse som i Sejr!

Og selv fløj han ned ad Trappen som Gudmoder Huldas Brødre en Gang: til Fald eller Sejr! til Spillet om Gud!

Gør du, Gudmoder, dit Regnebræt op med Dødsbæreren, og tæl, Bror af Ekestam, de sidste Runstycken! Vi fejrer Lusse! Vort Spil står på sort eller rødt!

Se vor Gudinde, Jærnets Dis! Hendes Hår som en fygende

Fakkel gennem Mørket! Dér skal al Verden forgå som Røg eller hærdnes til Evighed!

O, så svært op ad denne Trappe, så let ned ad den! Tak for din Lære, du Seklernes Stue! I Døde, I døde ej forgæves — jeg kræver Eders Liv af Gud! Og om jeg, som I, vinder Døden? som I lakker vanfør hjem ad disse Trin?

Ja, da står Solen stille over Poltava! Da er Gud, ej vi Krøbling, vor Vunde hans Dødssår! Da er det fuldbragt, hans Vilje sket: Han selv forgået! Men vort Gravmærke hans Skændsels-Støtte: at vi vilde større end han!

»Du,« hun var standset på første Sal — han tørnede mod hendes Arm og fik hendes Øjne lige i sine i Gårdlygtens Skær . . . hvad var det for en Ild? havde han selv tændt den, skulde den genføde eller fortære ham? Længtes han med Et mod de Dødes Stue . . ? »Jeg vil sidde foran Spejlet med »Himmel-Kronen« på!«

»»Himmel-Kronen?««

»Ja, du véd, den ligger i Sølvkamret bag Dansesalen. Vi vil liste os derind og hente den!« hun hævede tyssende Fingren.

»»Himmel-Kronen« — jamen, Susan, den — Gudmoder bar jo aldrig —«

»Pyt! nu bærer jeg den!«

»Himmel-Kronen,« Jacobschöldernes Brudekrone — den bares en Gang af Guds Moder i deres Kirke, i Skovene ovre bag Yngen . . . Siden havde den smykket deres Brude, Datter efter Moder, til Hulda den Aften, da Dødsbæreren bar Claës af Adelstierna op ad denne Trappe, bar den derind i Slægtens Skat- og Mindekammer . . .

Dens frodige Døtre inde i Anegalleriet, dens sidste Datter deroppe i Seklernes Stue — og den første, den kronede, af alle: Himmel-Moderen . . .

»Nej! Susan, nej!« Trappen, dens Lugt af Hænders Olie, af Fødders Blod . . .

Eller — var det just det, han vilde!

»Jo! jo!« han stampede, han slog Hånden i dens Gelænder, som kaldte han på hine Fødder, hine Hænder! som råbte han sin Hær, Ufødte som Døde, op til Orlog!

Jo, Susan, just med den om din Pande skal du kræve Gud for dem! Nej, kræve Gud af ham selv! Under den skal du føde den nye Jord og Slægt!

Jacobschölderne satte Guds Moders Krone på deres Brude, Gud tog den tilbage som ene sin — kron dig nu med den og fød ham under den som Gud: Retfærdighed: Evighed!

»Kom, Susan, kom!«

De listede forbi Trappekaminen, der sendte sit lunkne Pust mod dem — Dagens Bål, der var slukket nu mod Sancta Lucia-Nat, da af alle Lys kun hendes måtte skinne.

Dørvridet vågnede, og den høje Fløj gled tilbage, som en Skygge, for Susans Hånd . . . Salens Ånde svævede over dem, kølig og støvet, som et langt Suk.

Klemte sammen på Tærsklen stirrede de derind, i Tågelyset fra de ni Kirkeruder.

»Susan, Steffan, nej, hvad gør I?« hviskede Brynte.

Han, Olof og Adrian rørte sig bag dem, levende, med Åndedræt, med Lugt af uldne Klæder imod Salens Luft, der, vækket af Trappegangen, stærkere og stærkere strøg over dem, en Luftning, indeklemt og dog isnende, som havde de åbnet for selve Jorden.

»Gå ikke derind, Susan!« hviskede Brynte, »gå ikke derind!«

Steffan fornam hans Greb om hendes Arm. »Du véd, at — at de spøger! Og i Nat —«

Susans Næse og Mund sitrede i det vage Lys, i de Skyer, der nu steg fra Langsofaernes Pudder, fra Gulvfjælenes Talcum og Girandolernes nedbrændte Vox — et Ansigt, stort og bævende, spejdede over Tærsklen til Slægternes Bryllupssal.

Vov dig ikke derind, i de Danse, der nu væver sig af Støv og Dunster, under Loftets Lysekroner, blandt dem, der spøger, hvor de fordum spøgte! Se Jacobschölderne stirrer i lange Rækker, fugleagtigt stive, med blegblå Øjne under Hjælme eller Paryk! Vov dig ikke over Jorden, ti den er din Grav!

O Brynte, du »Bjærget«s Førstefødte, Jærnets Discipel! Livet er dig altså ikke Døden værd, Slægten ikke dig selv?

Så lad da mig, den Fremmede, Barn af Morgongåfva, hente Kronen fra denne Nat og denne Sal!

Han pressede Hånden om Susans anden Arm og tvang hende, tung og tøvende, ind over Gulvet, hvis af 200 Års Danse bonede Plan greb deres Fødder og rutsjede dem, Favn i Favn, igennem Tågelyset, igennem Pudderstøvet, under Lysekronernes vågnende Spil, forbi Harpernes, Trompetmarinernes og Tubaernes Syngen bag Musiktribunens Lærred, imod Døren, der spejlede deres Kommen i hinandens Arme og Åndedræt, forbi Anernes Stirren, igennem deres Danses Støv, ad Banen glattet ved deres Fødder.

Ja, se dér i Sølvkammerets Dørspejl kom de svævende, et Fuglepar sendt ud over Syndflodens Vande at genfinde Livets Grønt, et Menneskepar i Järnbäraland at bryde dets Lov!

»Steffan,« hendes Øjne hang i hans, blege, nu så nær den Krone, som hun havde begæret.

Han smilede og knugede hendes Hånd mod Dørgrebets gyldne, bugtede Delfin: Frygt ikke, du er kun Redskabet, jeg Viljen, din Frugten, min Dommen!

Døren gled op, og Tågen i Salen stod fortættet herinde som Sne, hængende i Skyer fra Loftet, svøbende sig om Chiffonierer, Chatoller og Stole, begravende og bevarende alt i sin Frost, i Fødslens og Dødens Klædebon: Lagner.

Favn i Favn stirrede de på Slægtens hvide Vugge- og Gravstue, på Våbenskjoldet dér i Midten, hvor Jacobschöldernes halve Sol snart syntes at gå ned, snart op bag sit Slør af Gaze, på Grev Jobs Karoliner-Sværd, de otte Unges Gustavianer-Klinger, på Trediveårs-Krigerens, Bengt af Jacobschölds korsskæftede Værge, der som dets Bærer var blevet fundet under Gustaf Adolfs Lig på Lützen, på den runeristede Glavind som Kättil Sverkerson bar på Erik den Helliges Korstog, og det fabuløse Øxeblad, som Sagnet påstod, at Gylfe svang over Bråvalla Hede, og Krumkniven, som gennem Urskov, Ulve og Jætter brød Jacobschöldernes Første: Jorund, Vej til Slægtens Hjem på »Bjærget« i Ingjall Illrådes Dage — på Seklernes Tunge, Jærnets Mæle: Livet til for Dødens Skyld.

Men histoppe. — Med Hånden bydende og bønfaldende i Susans løftede Steffan sine Øjne. Og dér svævede »Himmel-Kronen«, dens Guld omkring Perler og Rubiner ... den hellige Gral med de forklarede Tårer, med det frelste Blod — Døden for Livets Skyld!

Over Sværdene, der forrustede, sekelsent, men sikkert af det udgydte Blod, brændte den uforgængelige Glød: Guld af Jærn, det frelste Jærn — Miraklet: det evige Blod.

»Susan,« hviskede han, »tør du bære den?«

Han så hende ind i Ansigtet, i det tunge Hår, i Lysfloret fra Gårdslygten og så de hundrede Brudes Ansigter, Slægtens Mødres, og hin førstes, Evighedens, sitre i de blussende Træk.

»Om jeg tør —« hendes Hånd hang i hans, hendes Blik ved Kronen. Og han så den spejlet i hendes Øjne som en gylden Kim. O Susan: vor Maria!

»Tag den!« åndede hun og lukkede Øjnene, som om sit Eje.

Han skimtede Bryntes tøvende Skikkelse på Tærsklen og Olofs og Adrians Hoveder dunkelt bag ham.

I tre, som ikke vover — som ikke vil — og som ikke kan, nu gav I mig, hvem Gud og hun vragede, Eders Krone, — Guds, som vor Slægt, Jærnets største, skal bære!

Varligt, med Knæet på Bordet — hvor Jacobschöldernes Skatte, Kongernes Belønninger, sov under Glaslåg: Ordner, Kors og Ringe — med Brystet åndende mod Sværdene, der købte dem, og Våbenskjoldets Sol, der gik ned, rakte han efter Kronen, Menneskeheden over Slægten, Gud over Jærnet.

Den gøs mod hans Hænder, kold, så de skjalv, tung, så de vaklede; Perlerne, der slyngede sig i Rækker fra Tak og til Tak randt som Tårer over hans Fingre, som en Sang, uhørt og dog forstået. Hans Ånde drev som Skyer over Guldet og forsvandt. Men Rubinen glødede i hans Blik som Guds Øje, gennem hans Årer som Guds Kraft: »Nu er jeg, Gud, i dine Hænder! Du ringe Menneske min Herre! og se dér din Dronning! Forspilder I mig, forgår jeg!«

Susan — svimmel af Håb og Angst, syg og stærk som aldrig før, sænkede han i bægge Hænder Kronen mod hendes brede Pande, hendes brede Skuldre. Støv, bliv Evighed!

Da — et Skrig nåede hans Øre, et Hyl gennem Perlernes himmelske Hymne, en jamrende, truende Bøn — Helvedes Protest mod at dele Himmeriges Lod: Evigheden . . . Ulvene hylte fra Yngen, fra Sancta Lucia-Nat, fra Persberg, med Genlyd fra alle Gruberne . . .

Kronen rystede i hans Hånd: hvad gjorde han? hvem kronede han? Denne Jords Dronning, denne Gud!

Var hun, var han Kronen værd? og dette Liv skyldig at straffes med Evigheden? Hvem var Fjenden, Uretfærdigheden: Døden — eller Evigheden?

Han vendte Hovedet. Derude flakkede Himlen rød af Bålet: fra Persberg, af »Bjærget«s Sol. Og Solen over Poltava — den var kun en Genspejling af denne!

Den krængede Jord, som han i Farbroders Slæde var faret forbi her til Festen, nu nåede dens Råb hans Hånd, som kronede hende til Dronning! Han havde glemt — og han blev mindet! Han havde glemt de Levende for de Døde — Persberg for Poltava!

Han vilde frelse Livet — og udødeliggjorde Døden! Han hævnede de Døde på de Levende: gav dem samme Herre i Vold!

Han lukkede Øjnene, hans Hænder svigtede: Du Gud er i mine Hænder, din Evigheds Krone, og se: du, der dømte os, nu dømmer vi dig! jeg og min Slægt, vi dør, at ikke du skal leve!

Han mærkede Susans Ånde om de synkende Hænder, i sit stivnende Ansigt, bedende, fristende.

Men — nej, Susan, nej! én Gang løb jeg med dig, fra Savolaxhyttans Fattigstue — at ende ved Finneskuddet! Lad nu Skuddet ramme, lad der nu blive Dom og Slut!

I Døde, I er ej forgæves døde! I frelste de Ufødte fra Eders Lod!

Kronen gled i hans Hænder, Perlerne sang bristende, Sangen uhørt og dog altfor kendt . . . Et Nu — og Rubinen, Guds Blod, var, som hans Skabningers, udgydt på Jorden, i Jærnets Skød —

Da — en Lyd! Og hans Finger greb om den glippende Byrde.

Var det Suk eller Latter? Brynte eller Olof? Og Susans bedende Ånde om hans Ansigt . . .

Igennem ham foer Mindet om Sancta Lucia-Nat i Fjor: Et Lys, der skulde tændes, af Susan, ovre i »Børnenes Gæstehus« at lyse for dem alle — og som gik ud, Gang på Gang, hvæsende, sugende den lange Nat om dem, osende af dens Gru . . . Runde og rosenrøde fødte Susannas Fingre Flammerne, spaltede Mørket, lod dem kende hende og hverandre — og huggedes bort igen, som hendes, som deres Ansigter. Deres Ånde svævede som en Røg i Mørket, en flygtende Varme . . .

Da pludselig et fremmed Mæle lo fra Mørket:

»Hå, hå! Jenta hev inkje Lykke med Ljoset sitt!«

Margit Jomfruland, Gudmoders norske Oldfrue stod på Tærsklen, lille, utydelig. Susanna stampede rasende den sidste Fyrstikke ud.

»Nej, for du og dine Piger er nogle Svin! I stjæler den fede Talg og støber af den urene — og snyder Tanderne våde med jeres Fingre!« hvæste hun i Mørket.

»Nei ja så, det er Ljoset og inkje Jenta, som gjer det! Dei seier elles heime i Sætesdal, at den Jomfru, som inkje fær tændt ljoset, ho fær seg ingen brudgom, for ho hev ingen kjærleik, om ho er aldri så kjærleiksjuk!«

Åndedrættenes Sky standsede i Mørket.

Til Ilden sprang ud mellem hans Hænder, af den lille Trøsketønde, som Farbroder havde givet ham, i Efterligning af den store derhjemme — og Ansigterne brat hoppede frem: Susans funklende af Had og Tårer, Olofs tilfredse Tand, Adrians rædde Øjenglober, Margits truende Hætte og Hånd — og Bryntes Ansigt, vendt mod Susan, hvidt af Gru, og hans eget, i Kaminspejlet derovre, flammende i Tilbedelse af hende, der forrådtes . . .

Forrådtes, ja! Han klamrede Hænderne i Kronen, som kunde han ikke holde den fast nok, dens tunge Skrøbelighed. Hans Blod sang op over Ulvehylene derude. Hvad havde han nær gjort? Forspildt Gud og sig selv for hendes Skyld! fordi hun ej fik Lyset til at skinne i den lange Nat! Havde han ikke tændt det, han, hvem Ilden var be-

troet — og nu vilde han slukke det for evigt! Hvorfor? Skræmt som Brynte af Margits Anklage: af Ulvenes Glam! Skræmt af Jorden fra at frelse Gud — nej, frelse den til Gud!

Hvem holdt vel Kronen i Hånden og hvem biede som hans Brud?

Bævende, men sikkert sænkede han den mod hendes ventende Pande: Jeg kroner dig, Susan, til Evighed — jeg, som ikke frygter din Skæbne, ti jeg er dens Skaber, og ikke frygter dig, du Kærlighedsløse, ti jeg er Kærlighed, Barnet af Eventyrslottet! I min Ånd skal Slægterne velsignes! Susan, du Dronning, som er Slavinde, tag din Krone af mig!

Da — en Hånd mod hans og en Stemme:

»Nej, nej, vent, ikke her! først foran Spejlet. Jeg vil dog nok se, for hvem jeg skal bære den!«

For hvem? Kronen gled ud af hans Hænder — et Slag i Bordet, så Sværdene sang — —

Susanna tumlede, greb i Dugen, fangedes af Brynte, og knælede i hans Arme, med Kronen i sit Skød.

Og fra sit høje Stade så Steffan vågnende de To: hun i hans Favn og Kronen i hendes Fang — dér, hvor den hørte hjemme, hos Bruden, som han hentede den til: Jorden, som kunde udødeliggjorde — og ham, den udødeliggjorde: hendes Tjener, Jærnet . . .

Hør Ulvehylene derude — Hymnen til de To! Se Ilden, Solen i deres Rige! Ja, Steffan, se dit Værk: Evigheden, du kronede!

»Klods!« fnyste hun, mens hendes Hænder og Øjne kærtegnede Kronen, »hvad om du havde knust den?«

Et Gys foer igennem Steffans Hænder, koldere end Kronen nys — af Luften her i Värmlands Fødsels- og Dødsstue. Ja, om han, den Fremmede, den på »Bjærget« forgæves Fødte, den i dets Skød omsonst Jorddragne havde knust Skatten, de Andres — nej, hendes! hun, som ene rådede over Kronen, Bruden!

Han sprang ned fra Bordet. Sværdene bag ham sang op, deres gamle Sprog.

Se, dér bar hun, guldhåret og hvidklædt, sit Eje bort gennem Salens tågede Lys.

Hvorledes var det? Stod ikke her i Grev Jobs Dage, Seng ved Seng langs Væggene? var ikke den Gang Dansesalen Karolinernes Sovesal? Og bevægede sig nu ikke Sparlagner, spejdede ikke Øjne under Sengehimle?

Gustaf den Tredjes Besøg på Djursäter og Masreliez's festlige Hånd, Gudmoder Huldas første Ungpige-Bal og Trolovelses-Møde med Claës af Adelstierna viede atter Salen til Dansen.

Men føje efter stod otte Kister på Bukke ad den Kolmårdens-Flise, hvormed man havde dækket Karolinernes Krykkestribe igennem det glatte Parket.

Lyt nu, I under Sengehimle og Kistelåg, og I, Slægtens Mødre og Døtre deroppe i det lange Anegalleri af Enker og Møer — nu bæres Kalken jer forbi, jer tabte Skat: det røde Blod! Hvorhen?

Til Spejlet! Til den Herre, som *I* hengav jer for? eller til ham i hvis Navn jeg hentede Kronen at skænke Eder den pâny? Å Sønner, å Mødre, var jeg Frelser — eller Morder? Spørg Spejlet! spørg hende, vor Brud!

»Tænk, at Gudmoder ikke lukker af!« hviskede Brynte, han skød varligt Døren til bag dem, med et andægtigt og lettet Blik ind i Salen.

»Ingen Dør er lukket af i Värmland!« afgjorde Susan, med Blikket på Kronen i sine Hænder.

Nej, ti alle er vi dets Børn! Men hvo er dets Herre? Svar nu, Spejl! Svar nu, Gud! Ja, vis i Spejlet dit Ansigt, at vi kan kende din Vilje og gøre den!

Men — Steffans Bryn fortrak sig — Ulvehylene fyldte Forhallen, med Ekkoer fra Trappegangen som af usalige Ånder, myrdede og ufødte. Jacobschöldernes Hus sang med i »Bjærget«s Klagekor.

Men vent! o, vent! Gud, som jeg gav i hendes Hænder, styr dem!

Han standsede på Tærsklen ud til Snetagene og de rustne Jærn-Skorstene. Hans Øjne og Næsebor spiltes.

Overflammet af Ilden fra Persberg, fyldt af Røg til alle Tage

og Tærskler virrede Gårdsrummet af Madtåge og Stegeos — én kogende Gryde midt i Snegraven . . . Flæskedamp lumrede fra Slagteriets blodige Is, Vildtlugt og Enebærrøget strammede fra Boderne, Vin- og Ølånde pustede fra Bryggerset. Nattedybet emmede af Hede, af Fordøjelse. Rimen tøede i Bjælkesprækkerne.

Og Nattstugan derovre — dens snestribede Trækastel bølgede af Skygger af stejlende Hesteben og flagrende Manker, af pelsklædte Hoveder og Arme, af en Gris'es Tryne og snurrede Hale.

Leende Stemmer, Hundeglam, Vrinsken og Grisehyl surrede i den frostskarpe, madlugtende Luft.

»Kør nu! kør nu!« — det var Farbroders Stemme . . . Ja se, hans løftede Hånd — dens Fakkel føg sin Ildregn over Pelshuerne, Hesteørene, Bøsseløbene og Grisens struttende Ryg. »Prik den dygtigt med Granrisene, at de kan høre Majestæten kommer!«

En Smasken, et hvinende, rallende Grynt — og Ulvekoret slog ind mellem Badstuen og Parken, en Lugt af Skarn, af udsultne Tarme . . .

Steffan forstod —: Djursäter forberedte Julens første Fest, »Lussedagen«. På Slæden derovre tronede dens Symbol, Svinet.

Ja, hvorledes var det? Lucia Dag, den 13de December, Lysets Genkomst, viet Syracuses Helgeninde, som med egen Hånd udstak sine Øjne, at deres Glans ej skulde hilde hendes Elsker i Blodet: i Kødets Synd og dens Sold, Døden. Og vandt dem igen af Gud — Evighedens strålende Syn, der besejrer al Død: alt Blod . . .

»Venite all' agile
barchetta mia,
Sancta Lucia!«

Sangen, som Gudmoder hørte under Ildfluer og Palmer — Takken for Ofret, Hymnen til Sejren: Livet af Døden!

Men »Bjærget«s Lusse? Värmlands Sagn om hendes »lille Båd«: Snekken, der den frysende Decembernat dukkede op af Vänern, i Helgen-Gloriens Glans, ladet med Medister-, Gryn- og Blodpølser, med Svine- og Ribbensstege,

med Skinker og Sylter, med Tønder af Øl og Glög! Svaret fra Gud: Mad af Stene — Kødets, Jærnets Sejr!

Ja, se Ilden fra Persberg dér over Tagene spillede i Køkkenosen med myldrende Morildsglimt: Glorien om Järnbäralandets Sancta Lucia! — Gløden, der holdt Gryden i Kog, Flammen, der dansede øverst over Punsebollen!

Og under de sneede Tage og langs de rimhvide Længer løb geskæftige Lys i Zigzaglyn: Margit Jomfruland og hendes Tærner lunede Gæsteværelserne og beredte Lusse hos Värmlands Gudmoder for alle dets Børn, Landshøvding som »Knægt«.

For alle? Hvem skreg da derude? »Bjærget«s tømte Tarme!

Men sendte Farbroder dem nu ikke Mættelsen, Julens Svin?

«En Runde over Isen, om Skäktøen og hjem igen, så hurtigt Hestene kan springe!«

»Ja, ja!« Susanna stampede i Sneen nede foran Trappen med Kronen klemt ind mod sit Bryst, »så har vi dem for Skudhold, de Bæstier!«

For Skudhold? »Bjærget«s Sult? Blinde-Olle, Stolle-Namnlös, Patron Jacob, Zegoel? Obeliskens og Bikubens Døde? Grubernes Fanger?

Dér jog Slæden i Gnisteregn, i Mankeflagren, i Hujen og Grisehvin ud under Porthvælvets Lygte.

Huskede Steffan, hvorledes der så ud derude? Hørte han den krængede Jords Røst? Var det fornødent at sende Svinet derud?

Kogte ikke Gryden snart over Taget af Gæster og Mad? og Gruben af Døde og Sult? mødtes de Tvende ikke om føje?

»Nu til Vagthullerne! Til Vagthullerne!«

Farbroder slog sin spruttende Fakkel ned i Sneen og satte over Driverne mod Udhusene, hvor imod Ulvehylene nu trak efter den galopperende Slæde og den jamrende Gris, som stormedes Djursäter alt af Dybet.

»Alle Mand på Post! Nu kommer de!«

Steffan blev iskold, koldere end før ved Susans Råb, at han tabte Kronen.

Kom de nu? Og dernede stod hun, med Kronen, deres Krone i Favnen! Og derovre ventede Spejlet, Svaret af Sancta Lucia-Nat . . . Lød det alt her?

Han havde tøvet med at krone hende for deres Skyld derude, at gøre dem evige i hendes Navn. Blev de det nu i hans: i Retfærdighedens? Greb hans Gud nu den Krone, som Steffan havde hentet ham fra Slægtens Fødsels- og Dødsrum, og kronede med den Susan til sin Brud?

Sancta Lucia Nat — Steffan så op mod Skyhimlen — Asgårds-Rejens og Guro Rysserovas Nat, Himmelridtet imod Dødsriget . . .

Margit Jomfrulands Fortællinger fra sit Barndomshjem i Norges Sæterdal om Døds-Gudinden, der river alle Levende med sig, bundne til hendes, til Gangerens Fosfor-Hale: de Sovende i Gårdene, de Vågende om Bordene, de Vandrende på Vejene — af Sted! af Sted!

Og den eneste Frelse: kaste sig ned i Korsform og råbe: »Hvor i Jesu Navn kommer jeg hen?«

Ja, i Jesu Navn, hvor kom de hen, han og Susanna — og den Slægt, der skulde velsignes i deres Navn?

I det samme bragede Bøsserne løs, som brast hele Djursäter, hver Længe og Sten, ud i Ild, i Skud, i Forsvar.

Mod hvem? mod »Bjærget«s Hunger, den han vilde mætte!

Snak! han tørrede sig over den hede Pande — det var jo Ulve, kun Ulve! Blinde-Olle, Stolle-Namnlös, Patron Jacob, Zegoel, Templets og Bikubens Døde, de sang deres Salmer, de søgte efter det Hjem, som var deres, de smæltede »Bjærget«s Stene til Guld og til Gud i deres Hjærter! De nærede deres Moder, Skødet, der fødte dem, til nye Fødsler: Blod genopstod som Jærn, Krøblinge som Helte, i »Bjærget«s røde Kredsløb: Frugt og Gødning og Frugt pány!

Det var kun Ulve, alt Levendes, den Fattiges som den Riges Fjende, der angreb og skødes. Farbroder ledede jo Kampen!

Ja, Farbroder, »det hellige Oprør« — og Jærnets Lovsyn-

ger! Og Steffan selv, der stjal Himmel-Kronen, da de Andre tøvede sky, for at krone Gud til Gud: Retfærdighed, at Døde skulde genopstå, Fangne udfries i ham — hørte han nu deres Varsel storme derude, »Bjærget«s Sult, der hilste sin Frelser — og krævede hans Offer til Mættelse?

Men, var da Ofret ej bragt? Djursäter ej løskøbt af Jærnet? dets Pris ej betalt? Karolinerne, Gustavianerne, Slægtens Mødre derinde, var de ikke Prisen? Var der endnu Blod tilbage: hans eget?

Og var han rede, som Mødrene derinde, som de Otte under Templet og Kuben, at købe sin Drøm med sit Liv, Fremtiden med Nuet, Slægten med sig selv?

Sig selv? ja, den Vanskabte, den Fremmede på »Bjærget«! Men den, som var jorddraget, den som var opstanden i Susanna — deres Hjem: Eventyrslottet på »Bjærget«, Ofrenes Frugt, skulde det ofres? Retfærdighed, påkaldte jeg dig til min egen Dom?

Dér jog Slæden ind i Gården igen, med flyvende Manker, med Ildtunger, med rygende Bøsser, Grisehvin og Lattersalver.

»Hvad fik I, I Bæstier? Kugler for Grisesteg!« Susan satte i Spring mod »Børnenes Gæstehus«, med Kronen klemt i sin Favn, som vilde hun redde den derind, til Spejlet, til Svaret.

Å Susan, flygter du? kender du da ikke Svaret? kender du da ikke Skrigene derude? Finnepigens Råb, Hexenes Kvad, Missionærernes Profetier — ja »Bjærget«s høje Sang fra Savolaxhyttan! Véd du ej, at vi er Skrigenes Mættelse?

Ulve? Javel! Nej, »Bjærget« selv! Før Jul rinder ud, inden Sankt Knut går til Ende, fuldbringes dets Kresløb: synges v. Schéeles høje Sang, Jærnets Renaissance, dets nye — og sidste Alder! Fuldbringelsen af dets Lov: dets Fortæren sit sidste Offer: sig selv! Gødning for en ny Jord og en ny Himmel! Men vi, Susan, vi? O Barchäus' Råb — »Morituri te salutant!«

Stormer ikke Jærnet derude? Er det ikke Sancta Lucia-Nat? flyer vi ikke med Barchäus bag Guro Rysserova, stiger ikke Zegoel af Mørket, den ukendte Gud?

Ja den Ukendte — ikke Bryntes, ikke min, ej en Gang din, Susan! Kun sin egen Gud! de Ufødtes!

»Steffan! Steffan! Klokken er 12! Kom og se i Spejlet!« Susannas Arm glimtede derovre under Bislagets Lygte.

Han svimlede, omcirklet af Lygtens Lys, omringet af Gårdens Madlugt, af Lusses Fest, og af de flyende Ulves Jamren, de forfølgende Bøssers Smæld — i Djursäters Midte, i »Bjærget«s Hjærte.

I Spejlet skulde den Ukendtes Ansigt ses, deres Brudgoms Vilje kendes — at den kunde lydes . . . Vovede han at se i Spejlet? Var det ikke Døden, ihvad han så? Døden som Tvang eller Døden som Pligt, ved Susannas eller ved hans egen Hånd?

O Gud — om han var som Brynte, der i Spejlet skulde se hende og sig selv, »Bjærget«s Dronning og Konge!

Som Brynte? Hvor kunde han det! Han, Steffan Choräus til Morgongåfva, han der sejrede over Mikael i Fødslens Øjeblik og dog skamsloges af Susan! Var det Lov og ikke Lune, Guds Plan? Og var hans Greb efter Susan, ej hans Sejr over Mikael hans Brøde? Hans Oprør: hans egen Lyst?

I Ulvehyl derude, som flyer, men som vender tilbage, før Sanct Knut slutter Festen: jeg er Eders Mættelse, den ved hvilken I skal forstumme endeligt! Jeg er den, i hvis Navn alle Slægter skal velsignes. Ofrenes Frugt, i hvem de frelses! Frugten modnet til Høst! Jeg ér den, der begrunder hvert hidtidigt Offer, ved at gøre hvert fremtidigt ufornødent!: Eventyrslottet, Guld af Jærn, Mad af Stene — Frugten, der drømte sig modnet til egen Mættelse!

Slægtens Mødre, I har betalt, nu er det os, der skal føde Gud, ham, som ej skabte os, men som vi skaber af ham selv: af vor inderste Vilje! Frelseren, som vi må frelse!

O men er det dit Asyn jeg skal se i Spejlet, hvi vakte jeg dig da? hvi rakte jeg dig Kronen?

O, Ofrenes sidste: at ofre deres Frugt, det Kendte for det Ukendte: at dø som Moderen for Barnet! O Herre, skån mig — ved at tilintetgøre mig! Lad mig blive den Vanskabte, tugtet af din Hånd for Mord på din Førstefødte, Mikael, din rette Søn! Fradøm mig Arveretten til dig og

dit Rige! Vis dig i Spejlet som »Bjærget«, som Jærnet! Da dør kun jeg, og Susan, »Bjærget« lever!

»Bjærget«, alles Grav? O nej, o nej! det er sagt: Bedre at én dør end al Folket! bedre at én Slægt, den sidste af de mange, dør end al Menneskeheden! bedre at ofres — og redde alle Døde og Ufødte, end at det Liv, som er Døden, skal fare fort!

Ukendte Gud, vis dig som den jeg kender i mig, inderst inde, lad dig genføde af dig selv: Gud af Mennesket!

»Steffan, er det dig? Å, kan du tænde Lyset for mig?« kaldte Susan fra Mørket.

Mindedes hun Margit Jomfrulands Spådom i Fjor? Frygtede hun, at der ingen Brudgom skulde gives hende? Frygtede hun ikke snarere ham, som Gud vilde give? Men — hans Vilje ske! Jeg som hentede dig Kronen, skal tænde dig Lyset af Mørket.

Han greb ind på Brystet efter Fyrtønder og Stål. En Flamme slog op af Trøsken, over de gule Vægge, over Susan, hende, han skulde ofre, den Kærlighedsløse, der skulde gives til Kærligheden.

Gud, stå mig bi at fuldbringe din Lov! at lægge hende og »Bjærget« under dit Mål!

Dér lød nu Bryntes, Olofs og Adrians Trin gennem Forstuen — Slægten, modnet til Høst . . .

Susanna var trådt hen til Vinduet og stirrede, med Hagen mod Brystet, ud mod Gabene i Gårdens Driver af Sne: Porten imod Yngen og Monseigneurs slukte Hus.

Susan, ser du alt Gud, din Brudgom? ser du den krængede Jord og Monseigneur: Jacques le Roux eller Louis Capet, dens første Offer, bie dig, dens sidste?

O Seklernes Stue, din Lære: jeg, som vilde værge hendes Dans imod ham, jeg giver nu den, ja al Dans i hans Hænder!

Susannas Skuldre gøs, med et Ryk.

Fryser du, Sigrid af Ekehielm, i dit eget Rige? som Moder, der aldrig, selv på Sommerdage, bliver varm her på »Bjærget«. Er også du, inderst inde, af Gud? skal jeg kun vække ham i dig? Er du det syge Jærn, som magnum

magisterium, Kærlighed, skal helbrede til Guld! Eller gruer du kun for dit Liv? for Guden i Spejlet, din Slægts Skæbne?

»Susan,« hviskede han, »Susan, hvem ønsker du at se i Spejlet?

»Pyh! det kunde du li' at vide!« hun blæste ham ind i Ansigtet og snurrede rundt mod Glaret.

Skæret fra de tvende Spiddelys, som han havde tændt i dets Rammes Stager, flimrede over hendes hvide Skikkelse, deres blege Ansigter og de gamle Møbler derinde i det af Alder og Kulde emmede Glas.

Se os dér, den sidste Slægt blandt de andres vage Skygger! se vore Åsyn og Øjne blandt blodige Bind og hvide Hår! Se Sekunderne i Spejlets Århundrede, Mennesket under Guds Dom!

»Nu skal jeg have Kronen på!«

Varligt, med bægge Arme buede, løftede hun dens takkede Guld over sig.

Den glimtede frem derinde, dens evige Glød — strålede så fuld og stor på hendes Hoved. Dens blodige Rubin og hendes Øjne brændte ved dens Rand.

Dér sad hun inde med sit tvedelte Bryst, med Perlernes Tårekrans over sit Hoved — Dronningen, deres og alle Slægters, en og den samme, usårlig, udødelig!

Se deres Øjne, se deres Munde bag hende, Tjenerne, Ofrene — Sekunderne, der vexlede bag hendes Nakke, usete, uhørte. Var de sig selv eller var de hine otte Unge?

Hun var og blev den Samme: svulmende og kronet, Jorden, deres Hjem og Grav!

»Gå nu til Side! ud af Spejlet. Om et Minut slår Uret tolv — så lad mig se!«

Hun spilte sine Arme, som viste hun dem, Døgnets sidste Sekunder, fra sig, som åbnede hun ene sin Favn for ham, Tolvslagets Herre.

Ja Susan — Steffan veg, med Hånden i Olofs og Bryntes og skydende Adrian bag sig med Skuldren —: Nu er du hans, omsider! nu kommer din Brudgom, nu viger vi, Sekunderne, der skabte ham, vi Mennesker, der fødte Gud!

Kun Sydet i de brændende Lys, af deres standsende

Åndedræt — og fjærnt, fjærnt en Jamren af de sidste Ulve ... og af hint hvileløse Hjul i Persberg. Eller — lyt, var det Polhems Urets Viser dér, som krøb mod sit Mål: rundede Guds lydefrie Circel? »I Dag som i Går!« Men i Morgen en ny og anden Dag!

Se, som vi gav dig os selv, giver vi dig nu hende, Jorden, som bar os og bandt os, Jærnet, der drak vort Blod og Blodet, hvoraf vi skabte dig! Se, dèr troner hun inde, halvblottet og stor, Slægternes Dronning, Elskerinden, Moder til os og vore Børn! Men — hun bærer en Krone, den er din — så tag da din Brud!

Det glimtede gennem Spejlet ... et Øjeblik brændte fire Lys derinde ...:

Susanna forskød det imod Brynte, og han listede sig over Gulvet ... et Sekund til, og han vilde stå derinde, hendes, sin egen Vilje, i Guds Sted!

I samme Nu så Steffan sit eget Åsyn, dødblegt, ved Siden af Bryntes i Spejlet.

Hans Hoved bruste, af Polhems Uret, som, fyldt til Randen af Timer, kogte over i Tolvslaget, af hans Blod — nej, af Guds, dets Angst og Vælde! Han trådte et Skridt og se: han blev Gud!

Tak, Brynte og Susan, at I lærte mig det: Gud skabt af Mennesket, af jer og af mig, Guds spaltede Vilje om Jorden! Tak I lærte mig Troen på den eneste Gud: Mennesket!

Susanna, så se da dine Bejlere, og vælg din Brudgom! Se, du er os givet: vi greb dig selv! Ventede du den ukendte Gud? Så peg på hans Fader! Husk, at en Brud er Moder!

Og — han lukkede svimlende Øjnene — en Brudgom er Fader, din og Evighedens Herre!

Polhems Urets Slag ... Og et skingrende Skrig gennem Drønet ...

Steffan rev Øjnene op.

Bag Brynte og ham, bag Susanna stod en hvidklædt Skikkelse ...

Susanna styrtede op imod den — og tumlede tilbage mod Stolen, mod Brynte, og baglæns i Gulvet.

Og en brusten Røst talte gennem Slagene: »Bud fra

Frøken Hulda: nu skal alle Lys slukkes på Djursäter. Nu slår Sancta Lucia-Nat.«

Sancta Lucia-Nat, Årets længste — uden Lys, uden Svar . . . Noah van Drougge, Dødsbæreren, stod i Spejlet: hendes Brudgom.

I samme Nu var Susan over den væltede Stol mod Steffan — et Slag så hans Øjne røg i Gnister, og hans Baghoved hug mod Væggen.

»Din er Skylden, din — danske Vanskabning! du fik mig til at kigge i Spejlet og nu — å nu!« en jamrende Hulken.

Steffan tog sig til Panden og fik Fingrene fulde af Blod — hendes Ring havde revet hans Bryn. Han så Dødsbærerens hvide Kittelryg roligt dukke ud i Gangen, og Susan, støttet af Brynte, vakle ad Tapetdøren ind på sit Kammer.

Og Blodet frøs til Is i hans Sår. I Guds Sted . . . Susan, du har Ret: min er Svigen med Spejlet, ej Eders, at I forskød det! min fra jeg kaldte på det i Seklernes Stue, ja min fra jeg overlistede Mikael, fra jeg rakte efter dig i Tårnet! Og dit Slag, den Gang som nu: Guds eget, min Straf! hans Svar til den Vanskabning, der fritter efter hans Vilje — at svare med sin egen!: Danskeren, den Fremmede i Järnbäraland . . .

Ti hvorfor nævnte jeg Spejlet for dig, Susan? For at træde hint Skridt over din, over Guds Vilje! Glemte jeg det for Kronens Tyngde, dens Blod i mine Hænder? Men måtte dog træde det, bag Eder, mine Lærlinge?

»Hm nå,« Olof gik hen foran det ensomt brændende Lys — det andet var væltet og slukket mod Gulvet i Susans Fald, »nu har vi vist set nok og kan slukke!« han satte roligt sin Finger i Luen og pressede den ud. »God Nat i Stuen! Nu kan Guro Rysserova komme!« han famlede sig bort i Mørket, stødte mod Døren og fik den op.

I det samme smuttede noget tungt og stønnende forbi Steffan, fjedrede mod ham, skyggede et Øjeblik, dukket, i Gangens Snelysning og forsvandt — Adrian var flygtet. Steffan var ene i Sancta Lucia-Nat.

Og Blodet brændte atter levende i hans Sår og fyldte hans Øjne. Han søgte sig frem imod Spejlet at se sin Vunde — og klæbede med Et fast ved dets Glar, ved sin egen Skygge derinde.

Bundet til sig selv ved det Blod, som han vilde udgyde for al Verden, hvoraf han vilde føde Gud — bundet, efter Majas Ord, til sit eget Spejlbilled i Skumringen, sin egen Goldhed . . . Nej, bundet til det Løfte, som havde kostet ham hans Blod og skulde koste Susannas, »Bjærget«s . . .

Inde bag Tapetdøren hørte han Susan hulke og Bryntes Stemme trøste.

Susan, hvorfor græder du? Så du ej Brynte og mig foran Dødsbæreren? Hvad vilde du mer? Ventede du ikke ham, din sidste Brudgom? Vilde du Evigheden — og vilde du skabe den selv: Brynte?

Han smilte midt i sit Blod.

Susan, du sneg dig til den Brudgom! Vær ej vis på dit Bryllup — med ham! Stol kun på din sidste Bejler!

Og jeg, Steffan?

Han krympede sig, men Blodet bandt ham til Spejlet, til den Gud, han havde født: ham selv, hvem Blodet var ofret til Gave — og Lænke . . .

Susan, vi spurgte bægge, for at svare os selv! Og dog — hvad er din Brøde mod min? Er jeg ikke Ophav til den som til dens Straf: vore Spørgsmåls Svar?

Ti — den ukendte Gud, han havde vist sig, i sin Tjeners Skikkelse: Døden!

Se Gud og dø? Nej, dø — og se ham!

Susan, græd for din mistede Evighed — jeg græder for min vundne Almagt!

Døden, han havde kaldt på den — for at fly den! forjættet den denne Slægt — for at mætte den! Ja, for at narre den og deres Herre . . . Nu havde den narret ham — for hans Herre! Nu så han den bag sin som bag Bryntes Bejlen! Og bag den igen? Ingen! En ukendt Gud!

Og i hans Sted: sig selv, Gud som han havde krævet og var blevet!

Og da — hans Ed? Nu stævnede al Värmland til Festen — og inden Sanct Knut . . .

Susan, græd for mig, den vanskabte Gud: Guden med Almagt, men uden Alvidenhed! din Brudgom — og Morder!

Ulvehylene sukkede bestandigt, fjærnt i Natten. Hjulet gik, hvileløst, i Persberg. Madlugt fyldte Stuen, og Uret dikkede fra Mørket:

»I Går som i Dag! I Går som i Dag!«

Men nu — han jog sammen — slog det 1.

En Time var alt leden af Lucia-Nat, den Nat, hvori de var Guder, Brynte og han, i hendes, Guro Rysserovas Følge, den Nat, som de skulde skabe til Morgen — at møde den Ukendte, hans Vilje og deres Dom . . .

Da — et Lys — en Hånd over hans —

Kommer han alt, barmhjærtigt, at stille sit Åsyn i mits Sted, den Seendes i den Blindes? at fri mig fra Ansvar? Var Guddoms Herligheden og -Gruen så brat til Ende?

»Steffan dog, Steffan, hvad er der? Jeg syntes jo nok, jeg ikke hørte dig komme i Seng, og her ligger du?«

Olofs Øjne ind i hans i et Spiddelys' Skær — og hans Hånd, kølig, over Såret.

»Hm nå, ser vi det! Det var hende.«

Ja hende — Omkring ham Gæstestuens blå Tapet, dens hvide Dørkarm og fra Skyggen Polhems Urets: »I Dag som i Går!«

Det var endnu Sancta Lucia-Nat, og langt til den ukendte Gud. Men nær til hende.

Ja, lyt: hendes Åndedræt dér bag Døren, hans Træls og Gudindes, hans Bruds og Offers . . .

Og blind, i sit Blod, greb han Vennens Hænder:

»Olof, hvem bliver det, Brynte eller mig?«

Nys: en Bøn om at fries, nu: et Råb om at bindes . . .

»Det vèd jeg ikke,« Olof dyppede en Klud i Skålen med Grankvistene på Bordet, »kun ikke mig!«

Steffan søgte hans Øjne gennem Lyset, hans Varulve-Bryn, hans hungrige Tand.

Olof — nej, han havde ikke vist sig derinde i Spejlet. Han stod ét Skridt derfra, men han var ikke trådt det . . .

»Men — hvorfor ikke dig?« hviskede han angst.

Olof vred Kluden op og rørte Sårets Mund med sin Faders, Kirurgens øvede Hånd.

»Ih, fordi — Kan du huske en Aften på Morgongåfva, Farbroder Anselm læste højt for os af »Wilhelm Meister«? Susanna gabede og sov hele Tiden, lige til Farbroder læste Philines Ord til Wilhelm: »Wenn ich dich lieb habe, was geht's dich an?« Da vågnede hun med Et, blussende rød, så sig truende om — og rakte Tunge ad mig, som havde jeg sagt de Ord til hende. Og det havde jeg da også, forlængst!« han bandt varligt over Såret.

»Olof,« Steffan rørte let hans Finger med sin Kind, »så elsker Du hende dog.«

»Elsker?« Olof lo, »nej, det er just det Fejle! Det overlader jeg til Jer. Jeg elsker ikke — min Nødtørft! Altså rager min Elskov hende ikke.«

Steffan foer sammen, som skar Olof i hans Sår i Steden for at forbinde det.

»Lig stille!« knurrede Olof. »Nej, jeg har ikke Eders Undskyldning! Og dog er jeg mer undskyldt end I: jeg er mig den Løgn bevidst. Og derfor fri.«

Steffan lukkede Øjnene. Fri som han havde tryglet — fri for Guds Ansvar — og Dom . . . Han løftede Panden — jo, fri ved Olofs Hånd, for Spejlet og sig selv, sit Blods Offer og Lænke . . .

Ti på »Bjærget«: dets røde Kresløb: Frugt og Gødning og Frugt påny! Ingen Gud, ej en Gang en ukendt, kun den evige Nødtørft: fortære og fortæres . . .

Men — nej! nej! Før leve, med Risiko for at dø! ofre Kærlighed for den Kærlighedsløse! Før selv blive Gud: føde ham, som ej var til — og som var uundværlig! Købe ham, om han så kostede al Verden! Al Verden? Ja, »Bjærget« og Steffan selv! I Døde, tag mig blandt jer, jeg vil dø Eders Død, at vinde mig og Eder Livet: Gud!

Men Brynte, som hun skubbede Spejlet imod: Nødtørften, »Bjærget«s Lov, som hun, dets Datter, elskede — Jærnet, den evige Død, skulde den da sejre over denne Slægt som over alle andre, dyrkes som Gud, at til Tak opsluge sine

Tilbedere? Eller — erkendes som Guds Formidler: Fjenden, der blev Tjener: forløste sine Fanger ved at dræbe dem og selv forgik i deres Offer — nej, udløstes ved sig selv: ved Jærnets Jærn, Blodet — Gud, opstanden af sit eget Element?

»Men Olof, hvem da? Brynte eller mig?«

»Det véd jeg ikke,« Olof rejste sig og tørrede sine Hænder, »— og det er da også ligegyldigt! Blot én af Jer! En Arving til »Bjærget« skal jo findes!« han lo.

Ligegyldigt — når Arving fandtes! og Forfædre . . når »Bjærget« bestod!

Men — nej, for Olof bestod det ikke, ikke for den, som ej elskede sin Nødtørft! Med ham fødtes det, og med ham blev det dødt!

»Ja, ja, God Nat da med dig, Steffan. Gå du nu til Ro — med den Tak, hun gav dig!« Olof lo, og Steffan tog sig til Såret.

Vilde Nødtørften ej elskes? »Bjærget« ej frelses? Var det Gud og Menneskene dets Ofre? Var Steffan Oprøreren, den Vanskabte, og Brynte og Susan Guds Tjenere, med Døden bag sig — og ingen bag den?

Hvorfor skreg Susan da for sin Brudgom i Spejlet? for Margit Jomfrulands Ord om den Kærlighedsløse? Hvorfor rakte hun Tunge ad Olofs: »Was geht's dich an«?

Begærede den Kærlighedsløse dog Kærlighed! Jærnet dog at forvandles til Guld? Skød hun end Spejlet mod Brynte, var Steffan så dog den Brudgom, hun vilde?

Og i så Fald — Steffan gøs for hendes, for sin egen Skyld — ti hans Ed . . .

Han hørte Olofs Dør gå i. Alle Døre stod åbne her i Värmland, havde Susan sagt. Ti de var alle dets Børn. Men Olofs Dør lukkedes, her i Nattesamtalernes Land, hvor ingen Dag var lang nok til at udøse Broderhjærterne!

Hvad hviskede Drengene i Zacharias Piras Skole om hans Fader, hvis Alder ingen kendte? At han havde drukket Blod af de Døde på alle Europas Valpladser for at leve evigt. Ja, Olof, drik kun Blodet af alle »Bjærget«s Døde, af Jærnets Ofre — og lev evigt!

Susan, min Elskede, jeg giver din og min Evighed hen, ej blot for en ukendt Gud, men for en Gud, der ej findes til! Jeg tager min Pligt af Sancta Lucia-Nat!

Vi spurgte bægge — for at svare os selv! Var Spørgsmålet som Svaret Synd? Nu, lad os da tage Syndens Straf! Men jeg, den Fremmede i Järnbäraland, erkender min, hvor du, dets Datter, kun har Gråd og Slag!

Ligger jeg da iblandt jer som Fjende? O nej, et Offer som I! Koster Gud Eder, koster han også mig! Og — er ikke Abrahams Offer større end Isaks? og mit større end Abrahams — jeg, som ikke hørte Guds Røst, men kun min egen befale?

Han krøb skælvende under Tæppet i sit Værelse, men lod Døren åben. I Fjor, de forgangne År lukkede han den stedse — som Olofs, som Morgongåfvas stod stængte, selv mellem Fader og Moder, selv for hans Sygdoms-Nætter.

Men i Nat sov han som i fælles Rum ej blot med Susan, men med Brynte, ja med Adrian — kun ej med Olof, Fornægteren.

Ti var de ej fælles om denne Nat, Lucia-Nat uden Lys og Svar? Nuets Guder som deres Offer, Brudgomme som Brud! Fyldtes deres Øren ej af Persbergs Hjulets Klage, al Trældoms Suk? af Ulvenes Hyl, Dybets uophørlige Gråd? Og blandedes deres Åndedræt ej til en fælles Bøn, et fælles Løfte?

O nej — lyt: de sov derinde! Selv Susan, der havde grædt så fortvivlet for sin Brudgom i Spejlet, sov og glemte.

Huskede hun ene Brynte? — Kunde Steffan da ikke ene erindre sig selv? Sig selv ja — og sin Ed! Og våge som Gud!

Han gøs.

Åndedrættene derinde, trygge af Glemsomhed, og hendes tryggest af dem alle! De opvarmede Kamre, der hegnede denne Gård . . Al Värmland, der stævnede til Julefesten . . Og inden Sanct Knut havde Steffan svoret . . . Nej! Nej!

Herre, jeg viste ikke mit Åsyn i Spejlet! Jeg krævede

dig ikke af »Bjærget«! Jeg fornægter min Brøde som de derinde, hvem jeg forledte! Jeg sover fra min og deres Straf! Jeg frelser dem og mig selv af din Hånd! Jeg vil dig ikke —: og du er ikke til!

Jeg jublede på Morgongåfva mod Festen, jeg er en Djursäters Gæst, en Vallon blandt Valloner! Jeg er en Bejler som Brynte! Min Krans til hende er Kransen af blomman för dagen!

Gjorde jeg mig til Gud for at ofre Frau Holde med alle hendes Børn, at styrte Festens Gård i Svælget derude? Vidste jeg da, at den vilde fylde det?

Ja, vidste jeg det! Var jeg alvidende, som jeg er almægtig!

Almægtig? jeg? fra hvem hun skød Spejlet bort! Almægtig — jeg med hendes Slag på Pande og Ryg! Almægtig over Sovende, Gud for Sancta Lucia-Nat?

O, mærk: kun én Time er vegen af mit Herredømme, Natten uden Lys og Svar — og bruser ikke alt dens Mørke om mig?

Åndedrættene derinde, de er ej til at vække, ti selv sover jeg dybt.

Ja sov, arme Gud, sov kun — din Ed holdes endda! Sov og rid for dit eget, for deres Andedræts Storm! Dit Skaberord, der skulde genføde Døde, ja Gud? Er det glemt? Eller du og Brynte i Spejlet: Guds spaltede Vilje om Jorden, er I én i ham bag jer bægge: Dødsbæreren?

Se, I kæmpede ved Bedrag — da stod han dér, sendt på en Højestes Bud! Et Skrig, Lyset gik ud — og nu rider I Sancta Lucia-Nats Ridt!

Olof, du fik Ret! Vi elskede vor Nødtørft — og lød: Frugt og Gødning og Frugt pány —! En Arving til »Bjærget« må findes! Nu er vort Ridts Time. Nu viger vi! Nu bruser vi hen bag vore Fædre! Vi Guder kommer til Gud!

O Drøm, der blev Sandhed! O Vilje, der opfyldtes! O Frygt, der besandedes!

Nu red han, nu red Brynte, nu red al »Bjærget« Ridtet gennem Sancta Lucia-Nat! Se dér var hun forrest, Jærnets

Dis, deres Dronning! hendes fygende Guldhår, hvori al Verden skulde forgå eller hærdnes til Evighed!

Hvad vidste de? De måtte kun følge! O Frihed: kun følge!

Fra Dovre kom de, fra Nordens Stenhjærte, hvor Østens Hyrdestamme, på Flugt for Perserkongens Stridsvogne, for det Flammeglavind, som brød op af selve Paradisets Skød, fandt sin Grav. Fra Eda- eller Ödeskogs Sus over Alfheims Rige, over Eufrats menløse Børn! Bag Guro Rysserova, Jærnets Dis! På fosforblå Vinger gennem Skyerne!

Og Skyerne stod i Brand, og i Branden Jorden, som han skimtede dernede — Skovene som èn rygende Kæde af Bål; Menneskenes Boliger: Kirker, Gårde, Ovne og Brug som brændende Miler; Søerne i Dybet som smæltende Malm og Elvene som jagende Røg; Dyrene som væltende Bølger af Damp, Gevirer og Skrig; Menneskene som vingede Fakler af oprakte Arme og flyvende Hår!

Og Følget heroppe — de flaxende Skikkelser, der dalede og steg: Jorunds mejende Segl, Gylfes fældende Øxe, Kättils høstende Glavind! Slægternes svingende Værger, Egerne i det Flammehjul, der drejede Himmel og Jord til sin Fælge!

Se Guros endeløse Svans: Vikingerne, Korsherrerne, Trediveårs-Krigerne, Karolinerne, Gustavianerne, Napoleoniderne! Se Kapper af Ild og Blod, der som Vinger løfter stejlende Hestebuges Skaberak af udrevne Tarme, knejsende Rytterbrynier af kødløse Brystkurve! Se dem, fra Jorund til Cläes af Adelstierna, Apostlenes Række, Troens Stigmatiserede!

Og se bag deres Skuldre, fast klamrede til dem, Armstump i Armstump, Benpibe i Benpibe: Væsner af alle Folkestammer — Gaverne til deres Gud, Høsten af deres Jordeliv: den Broder, hvis Liv de tog og som de gav deres! Se Krigs-Brudeparrene, Dobbeltvæsnet, Mandragora!

Og se deres Avl: vor Slægt! Se os tronende i brede Karme, forspændt segnende Børn; overskrævs på kravlende Oldinge; på Ryggen af ravende Kvinder! Se os og vore Tvillinger, vore Ofre til Gud! mærkede: »vor Broder« af vor Hæls Spore, af vor Hånds Svøbe!

Ja, se Hjulets nye Eger — ikke Sværd af Jærn, men Svøber af Guld!

Se blussende Kinder, se gyngende Buge, se hvide og dådløse Hænder! Se Tønder af Vin og af Gløgg, se Stabler af Violiner og Bøger! Se Tærningespil og Orgler! Se »Bjærget«s Mester, Franz v. Schéele, Bjærgråd van Harmst, Borgmester du Pont, Præsterne Böös og Bräutigam, Farbroder, Gudmoder, og hendes Gæster, Landshøvding som Knægt! Se Brynte, Adrian og mig! Se Guld af Jærn, se Fred af Krig! Se, Guro Rysserova, dine sidste Troende!

Og se bag os: vor Banes Støv, vor Rejses Røg: Ulves dampgrå Pelse og luerøde Tunger! mærk Stank af Tarme, hør Kor af Hunger og Skrig under Gab og Kløer! Red vi Brødre bagud, faldt Søstre fra os? strøes de over vore Spor, at tætne til Tog af nye Ulve?

O Stank af Lig i vore Hæle, o Ild i vor Ryg! Og Luftningen om vor Pande, Gabet forude: Dødsrigets Kam af Is!

Se Fædrene, Hestene som Mændene, flimrer som Sne, fyger som Aske! Blændes vi af Tågen, svimler vi af Foget? Blåner Himmel og Jord, det flammende Hjul, med Et op i Træk?

Ja nu — se dets sidste Runding, stejlt over Isranden! en faldende Sol, et Bifrost af Flammer, af Hagl! Pagten om alle Tings Afladelse!

Men — Dødsrigets Kam er Ild, ej Is! Luetoppene er Højovnens Rand! I vor egen Ovn skal vi omkomme — Melcher du Ponts Spring! Omsmæltes af vore Former til nye!

Mærker I det dragende Lod: Guro Rysserova, vor Dronning? Ser I i Ildhåret hendes Ryg — Rustens Hjem? Ser I hende opsluges af Ild, af sine egne Vinger — Fortæreren og Fornyeren, af hvem vi fødes, dør og opstår: »Bjærget« af vore Slakker . . . det røde Kresløb!

Led over Led hvirvles vi, Loddets Kæde: Jorund og Gylfe, Barchäus og v. Schéele, Böös og Gudmoder — Sværd og Svøber, Lænker og Bægre, Kasseskrin og Spillekort, Violiner og Alterstager bag Magneten mod Målet: Essen!

Og bag os, af Guros Svans: én Hose af Ansigter, én

Sfære af glappende Munde og glippende Øjne, af ufødte Fostre: vore Børn — og Fjender, »Bjærget«s Arvinger!

Hvem ramte os, Kædens gyldne Led, som ikke tyngedes, men bares af vore Tvillinge-Ringe?

Finnepigen dernede ved Savolaxhyttan, der ryger som en sluknende Tande! Se hendes Arme, svingende efter Troldskuddet, hør hendes ukendte Trudsel: Ordet, der dræber! Og se Fader, vinkende advarende, bedende ved Daglösen Sø! Og Gravenes og Grubernes Huller, besat med stirrende Ansigter, ventende Dødningeskaller! Og Zegoel, den ukendte Gud, vandrende over Yngen mod »Bjærget«, sit nyfødte Rige!

»Stands! Stands! I Jesu Navn, hvor kommer vi hen? Kast jer ned i Korsform!«

Nu — styrtede han ej i Højovnens Ildsvælg, ét Fnug blandt de andres fygende Aske, Värmeskogens sidste Løvfald og Fugletræk, men langs dens Rand, med Ansigtet nedad, med udbredte Arme, ene ned i Morgongåfvas Snedriver, i sin kolde Seng? Sluktes med Et al Larm og alt Lys, Flammernes Knitren, Hestenes Galop, Stangjærns-Hamrenes Drønen, Drikkevisernes og Salmernes Kor?

Lå han ene, på Ovnens Bund, i dens Aske, i Sne — som Skikkelserne, han skimtede før på det vilde Ridt: ukendte og ubegravne Lig, liggende i forladte Gårdes Dyb, sparkede did ned af Guro Rysserovas vragende Hov? Krøb langs Tagene Lemurer i Mørket, Røgstriber fra det slukte Bål?

I de Gårde, som Menneskene Sancta Lucia-Nat rømmede, tog usalige Ånder Bolig . . . Ja, Värmlands Gård rømmet — og han, en usalig Ånd, ene!

Havde han ofret de Andre, men reddet sig selv? Huskede han »Ordet«, det frelsende, for sent for dem, tidsnok for sig? Blev han Gud i sidste Øjeblik — og for silde? Eller — var »Ordet« ej det rette? Eller han ej den rette Gud?

Al Värmland ofret, som han svor — kun ikke han selv! Og derfor: ofret forgæves!

Forfærdet rev han sig løs af Sneen, af sit Lejes Liglagen,

men bandtes af Blodet — af sin Korsform, af Jesu Navn — En Gud for sig selv, der så sine Skabninger dø!

Guro Rysserova, Brødre og Søstre, vend tilbage, tag mig med! Jeg jorddroges i »Bjærget«s Skød! Jeg er Morder som I, ej Offer! Helt, ej Rømningsmand! Susan, din ormefyldte Ryg, jeg vil kun den, Rustens Hjem! Som jeg greb mod dig i Tårnet, griber jeg mod dig nu! Du slog mig ud af dit Liv, men slå mig ikke ud af din Død!

Da — kom det tilbage, det vilde Tog? at af sin Død kræve hans Løfte: Evigheden, Ordet?

Hør Hestenes Stampen, hør Sangenes Hujen, hør Skuddenes Rullen!

Hans Kors, blev det ej blot ham en Martrens Planke, men en Favn, kastet over Svælget at fange »Bjærget«s Ridt? Kunde han frelse alles Liv ved sit »Ord«, ved Jesu Navn — eller skulde han dele alles Død? O, ligegyldigt! blot ikke ene: ene frelst! ene vraget! Blot ikke Gud, men Menneske! Vallon blandt Valloner!

Han sad over Ende i de iskolde Lagner, med opspilte Øjne.

Ja, se — se dér i Mørket: Fakkeltunger, vilde Pelshuer, Manker, Bøssepiber og Slør jog forbi Vinduets Is! Mulmet derude var revnet i Ild, Stokværk over Stokværk af Lys, Våbenskjoldets Sol flammede mellem Skyer af Snehæng, Portalen luede, en Himmel af Glans, hvori Slægternes Trappe steg! Røster jublede:

»Lusse! Lusse! Velkommen til Lusse!«

Og her i hans Kammer, i Døren, hvor nys Dødsbæreren stod — se: en levende Krone, Tunge ved Tunge af Lys, to Øjne strålende i hans, et Ansigt, blussende mellem Blomster og Løv, gyldne Hår og Kæder, en Damp af Ånde, af Kaffebryg . . .

Susan i Sancta Lucias Dragt!

Hans årleste Minde, lyste hun af hans sidste, at lade ham se, hvad han dømte og mistede? Hans første Erindring var hende i Sancta Lucia Morgen — siden var hun kommet igen hvert År, i Helgenindens Skrud, efter »Bjærget«s æld-

gamle Skik, som selve dets Tegn: Ilden af dets evige Nat! Men han —

»Susan!« hulkede han, »jeg kendte dig ikke før nu — Susan, for sent!«

»For sent?« Ansigtet lo under Lysene mellem Tyttebær-Rankernes Skygger, »ja, du får sidst af alle på Gården, men alligevel ikke for sent! Gæsterne kommer først nu. Ræk ham så Brødet, Brynte!«

Sidst, men ikke for sent — Hun havde vækket ham igen, af det sidste som en Gang af det første Mørke . . .

Se hendes Øjne og hendes Tænder, hendes Hænder og Fødder og Kaffekogerens Kobber, som hun bar ved sit Bryst — hun brændte jo selv som en Lue, ej for at fortære ham som Fjende, men for at varme ham som Barn!

Det var hende — Susanna, denne Lucia-Morgen som alle andre, fra den første da han vaktes ved hendes Lys: Sejren over Natten, og mættedes af hendes Hånd: Mad af Stene! Värmlands Dronning! Ja se dèr bag hendes Krone Brynte, med det flammetungede Hår, den hvide Skjorte og Kurven fuld af Safrans-Bagværk og Kringler — hendes Tjener, Jærnet!

Og derude forbi Rudernes Is jog Lussegæsterne i Gårde, til hendes, til Värmlands Fest, Lyset af Mørket!

»Susan!« han foer op, »Susan, kan du tilgive mig?«

»Dumme Dreng, hvad bryder jeg mig om dine Kunster? Jeg blev blot bange i Nat for det gamle Spøgelse. Og til Straf får du sidst Kaffe af alle på Gården. Drik så!«

Hun bøjede sig mod ham med Kaffekogeren, ikke Olden som vanligt, men Mokka, Julens Drik.

Men han skød den til Side og sprang ud, i sin blotte Skjorte, og faldt på Knæ for hende, den Elskede, hvem han til Brudgom bød Dødsbæreren, Sancta Lucia, hvem han rakte Evighedens Krone — at slukke den, som flammede om hendes Pande, fra Vintergulvets Kulde, fra »Bjærget«s Snegrav, som hun trådte med sin nøgne Fod —: Ilden, »Bjærget«s Sejr, udrevet af Natten, af Guros Ridt!

»Susan, tilgiv!« han bøjede sig og kyssede hendes Fod. Et Dryp fra hendes brændende Lys faldt på hans Pande,

han slog Armene om hendes Knæ — tændt ved hende af Mørket.

»Dreng, er du tosset?« lo hun, men bøjede sig blødt i sit lange Lin og rørte Såret fra om Aftnen med sin Mund.

Ja, Susan, læg Såret, som du slog: Vanskabtheden! Gør Danskeren hjemme i Järnbäraland! Din Favn er vor Frelse, som Korsets er vor Død! Ti Døgnet er vort Liv, og Evigheden vor Død! Du er vort Døgn, det eneste! Du er os selv, vort Alt! Og uden dig er Intet!

»Næh — se, se!« Susanna pegede med opspilte Øjne, med udrakt Hånd ud i Gården.

I Branden af Faklerne og Lysene fra Vinduerne og Dørene trængtes Pelshuer, bølgede Hestemanker, skubbedes Kanehimle om Nattstugans snestribede Kvadre og tilføgne Svalegange. Unge, lokkede Ansigter i Uvejrshætter, Mumie-Åsyn i Skindkyser, Ørnenæser, vajende Fjerbuske og Knebelsbarter stimede under Julekorsets røde Lapper og spurveflagrende Neg. Og Gudmoders lille Skikkelse i Celadons-Krinolinen svævede øverst oppe på Trappen.

Til Vrimlen med Et krængede — ét Skum af Ansigter, forbitrede, forfærdede, jamrende, op ad Nattstugans Trapper, mod Monseigneurs Vinduer, mod Ruden her . . En Ulv fløj gennem Luften, i et himmelhøjt Spring, med opspilt Flammegab og med rejst Halebusk og med blottede Klør — og styrtede tilbage, ned i Mængden, revet bort af et Reb . . .

Bas-Fre'rik, Expatron til trende bortjubilerede Brug, og Løjtnanterne af Värmlands Kor, Jacob Lättfot og Petter v. Uttfall tumlede imellem hverandre af Latter, holdende i Udyrets Tov.

»Se her Godtfolk! se her en bitte Gæst til, en uventet! lokket i Gruben i Nat af Anselm på Vejene! Men — Gudmoder Hulda er gæstfri, tager gærne mod den! Den lød jo hendes Invitation, hendes Galts Grynt, ligesom vi!«

Hylen, Latter, oprakte Hænder, fægtende Piske, Muffer, Stokke — Råb:

»Velkommen! Velkommen!«

»Tag den bort!«

»Er I gale?«

»Dræb den!«

»Om den slap løs!«

Steffan stirrede, blind, på Pletten, hvor den sank — Guro Rysserovas Dyr fra Jagten i Nat, midt på Lusse-Morgen, midt i Festens Gård!

Og ved Vinduet Susan, med sit blussende Ansigt, under den funklende Krone, lænet mod Ruden, hvis Is tøede og tøede. Og bag hende Brynte med vagtsomme Bryn, med knyttede Hænder som til Kamp, til Forsvar.

Forsvar for hende, deres Nu — mod hvem? Deres Tvilling!

Steffan foer tilbage i et Skrig.

Med Rebet sprængt, med Bas-Fre'rik og Løjtnanterne styrtende næsegrus over Ende i Sneen, fløj Ulven med flammende Øjne, med ildrødt Gab, i en Sky af Ånde og Sne lige imod Ruden, imod Susannas strålende Krone.

Hundreder af Ansigter vendt mod Susan, Skrig:

»Sancta Lucia! Sancta Lucia!«

Kronen én Vulkan af Lys, hendes oprakte Hænder —

En Skygge farende over Ruden, en svingende Kæmpearm — og Ulven styrtede tilbage med sprukken Pandebrask, i et Springvand af Blod, og forsvandt i Myldret af Nakker, Skuldre, Arme — —

»Uf! så du det? ét Slag, ét eneste Slag!«

Hun lå på Knæ i sit lange Lin, klamret til Karmen, dødbleg, under Kronen, hvis Luer flygtede vildt imod Loftet, efter deres egne flygtende Skygger og Røg.

»Uf, ét Slag — se!« hun pegede mod Ruden, hvor Ulvens Blod og Hjærnemasse drev i Isen, »så stærk!«

»Stærk? Ja det tror jeg! En Jærnskagle — og Flötningschef Dahlman, »store Nisch«! Men de bandsatte Løjtnanter og Bas-Fre'rik! å, hvor de skulde —!«

Brynte rystede sin knyttede Næve: »At slæbe Udyret herind! som om det ikke var nok med det derude!«

Derude — hvor kunde Brynte tro, Ulven kunde holdes derude? deres Tvilling fra Natten, deres Broder i Guro Rysserovas Ridt, deres Offer til Guden? Kaldtes den ikke til Festens Gård, til Lusse-Morgen som de, af Galtens Grynt, af Sancta Lucias Krone? Slæbtes den ikke herind af Far-

broder, af Patroner og Knægte, at vidne med sit Blod, hvem hun er: »Bjærget«s Dronning, Moder til den som til os alle, vort Nu, vort Liv?

Hør Råbene derude, Lykønskningerne, Latteren! Og nu: en stormende Hymne, leende Øjne, jublende Munde, svingende Huer, imod Ruden, imod Sancta Lucia, Dronningen:

»Leve, leve vor Lucia!«

Skreg Steffan med, skreg han sig hæs, medens han rystede på hvert Lem af Vintergulvets Kulde, af »Bjærget«s Snegrav, der opsendte Ulven, sit Barn? medens bag Gæsternes, bag hans eget Råb dens Brødres Jamren nåede hans Øren, som begreb, hans Hjærte, som fødtes til deres Tolk?

Ja, han skreg for hende, som strålede dér bag den Rude, der drev af Blod: Dronningen for Festens Gård, tændt af Graves og Grubers Gas!

Og han vendte med de Andre sin Jubel mod »Store Nisch«, der smilende tørrede sit Våben i sin Bjørnepels.

»Store Nisch! Store Nisch! Tak!«

Ja, Steffan Choräus af Morgongåfva, Arvingen, der frasagde sig Arveretten, skreg med Patronerne, Knægtene og deres Kvinder: »Hil dig, store Nisch, hil dig og Jærnet! Beskyt »Bjærget«, vort Hjem, og Susan, vor Dronning!«

Ti hun var blevet hans.

Han havde fundet, omsider, den, som han søgte i Farfaders Tårn, i Savolaxhyttans Fattighjem, i Seklernes Stue, den Ene, hvem Alt burde ofres!

Og krævede hun hans Blod, skulde det, lig Ulvens, ofres hende til Ære, ærede det da ej sin egen Indebyrd: Jærnet? sin egen Lov: den Stærkeres Ret?

Ti hvo var stærk som hun, deres Nu, Jærnets største?

»Leve, leve vor Lucia!«

Lussegæsterne larmede under det lave Loft, under Skyerne fra Birkebrændets Hede, fra Nattens Kuldeos i Klæder og Hår, fra Dampen af Ande og Sved og Bordenes Dynger af Mad og Øl og Glögg.

Blussende Ansigter, Toupéer og Slørstel, nøgne Skuldre, Knægtes og Brugspatroners Uniforms-Knapper og Præsters Snipper kom og gik i Glimt fra Armstagerne, fra Væggenes Girandoler og Loftets Kandelabre, i Glød fra Sancta Lucias Krone.

Ja, se dens Sol over Tågernes Hav, over de svedende Pander, de råbende og tyggende Munde, de gaffel- og bægersvingende Hænder, over Gryn- og Blodpølserne, Flæske- og Ribbensstegene, Kartoffel- og Kålrabi-, Knække- og Paltbrøds-Dyngerne, over Vin- og Brændevins-Buteljerne, over Galten, med Laurbær-Kransen om sit flommende Fedt, uspiselig selv for en Värmlændings Mave — Festens Symbol: den ufordøjelige Overflod!

År efter Ar mindedes Steffan den, Svinet på »Bjærget«! I Aftes forkyndte dens Hvin, at nu var Festen oprundet i Järnbäraland; i Dag samlede den sine Indbudne til dens Helligholdelse; i Morgen lokkede den de Uindbudte, ved sit Ådsel spigret til Stagen i Ulvegraven, i deres egen.

Men — Steffan klamrede Hænderne om sin Tallerken med den rygende Blodpølse, Lucia-Gaven, der før fyldte ham med Gru og Lede — han sad ved Taflet! ved »Spisebjærget«, det egentlige »Bjærg«, som de Gamle havde søgt gennem det andets Timile-Skove, om Bord på »den lette Båd«, det hellige Skib: Madsnekken, der var steget af Vänerns Jærnskød, Frugten af dets blinde Nat!

Og selv en Blindfødt, der med Et ser: Lys, hvor han troede, der var Mørke — Venner, hvor han mente, der fandtes Fjender, stirrede Steffan rundt på deres Ansigter, som han havde svoret Had og Undergang: »Bjærget«s Herrer og Fruer, de Lydige og Kærlighedsløse! Og såe, hed af Anger og Tak, at de var hans Søskende, og Søskende indbyrdes, én Familie!

Ja se dèr — »Poeten på Bjærget«, Farbroder Anselm, der havde sunget ham hjem i Järnbäraland — se ham, med Manken kastet tilbage og skummende Bæger, drikke Festens Skål med tykke Lagmand Mårten Crälius, hans Hverdages Arvefjende, »Magtens Tyr«!

Og Crälii fede Hånd klappede det grønne Bånd, der bar Luten omkring Farbroders Hals, og Farbroder legede med Vasaordnen på Crälii Bringe!

Mens Anselms Andsbroder, Conrektor Fingal Juringius fra Karlstad, sad smilende mellem »Hafre-Petter«, Kornpugeren på Rud, og »Fläckfota«, Smør-Baronen på Sällboda.

Og dèr — Bjærgrådinde Euphrosyne van Harmst, geboren Dabelstein, den langlivede og langtlokkede Hamburgerinde, der bares til Dåben af selve »der grosze Messias-Sänger«, og som, med samt sine Tønder Guld, hjemførtes til »Bjærget« at konsolidere og formere det van Harmst'ske Familiebrug. Og som nu på Solfors, i Røgen fra de nye 22 Alens Højovne og i Braget fra de nye Lancashire-Smedjer, lærte sin Søn, Adrian, Slægtens Sidste, at brodere Viol- og Rosenkranse på Sofapuder og sylte Potpourri i kinesiske Krukker, mens hun læste højt for ham af Höltys »Gedichte« og Millers »Siegwart«, ein Klosterroman . . . Se hende, høj som en Humlestage, i Proptrækker-Krøller og Gudinde-Gevandt, søsterligt søbe Multebær-Likøren med »Flitzan«, den 300-pundige Værtinde fra Frimurerlogen i Karlstad, Fru Flitz — af hvis Moderbarm alle Knægte diede deres Huld og Humør til på alle Värmlands Landeveje at udbrede det glade Evangelium: at Markens Liljer ej havde nødigt at spinde og Himlens Fugle ej at sanke i Lade på det »Bjærg«, som Gravenes Døde havde smeddet i Panser og Plade, og Grubernes Trælle fyldte med Mundgodt!

O ja, dér komplimenterede Jærnets nye Profet, Bjærgmester v. Schéele, og dets gamle, Bjærgråd van Harmst, hinanden til dette Resultat — på Målets Dag forglemmende al smålig Strid om Midlet!

Og som Svinet, Luxus-Dyret blandt madnyttige Retter, tronede Bas-Fre'rik mellem Ingeniørerne for den nye Persbergs railway og den nye Kristinehamn Søtrafik, Major Claës Adelsköld og Major Olivecrona . .

Og Sancta Lucias Krone skinnede over alle, over Gudmoders Pande som over Fornægteren, Olofs Varulvebryn — ja, spejledes i Peiter Pitters sorte Briller, i det Dødes Nat! Inden for hendes Lysring sad de alle, Værdige som Uværdige, ja Villige som Uvillige!

Hvor hen han vendte sine Øjne gennem Salens Damp af Sved og Fordøjelse, funklede hendes Sejrs-Tegn: Jærnet — fra Arbejdstroppernes sorte Uniformer som fra Krigernes grønne og blå, fra Brugsfolkenes Knapper med Magnet og Fakkel som fra Militærets med Sabel og Gevær. Fra Bjærgmester v. Schéele og Bjærgråd van Harmst med »Jærnkontoret«s Ordner i Guld, fra de menige Brugspatroner- og Inspektører med Bjærgskollegiets Medalje, fra de sidste, hvidhårede cultores montis af Almuestand, Bergsexmændene, med Skuepengene.

Hun sad dér, deres Lucia, i sin Æresvagt, mellem Generalerne Löwenhielm og Malmborg, Sværdets Øverste på »Bjærget«, Heltene fra Napoleons 250,000s Undergang i Ruslands Sne og fra de 100,000s Fald i Folkeslaget ved Leipzig, og Løjtnanterne Jacob Lättfot og Petter v. Uttfall, Heroerne fra Markeds-Slagsmålene ved samtlige Lenets Kermesser, fra Kristinehamns Fasting og Karlstads Persmesse til »den äwie glädjan« på Ombergheden i Sunne, Triumfatorerne fra Væddekørslerne ad alle halsbrækkende Landeveje, fra Svänkeviks-Bakkerne ved Vänern til Hindershøjderne i Timile-Skovene, om forrest af den flyvende Skare at nå det ypperste Madsted og de skønneste Pigers Hjem.

Eller var måske det hulkindede Ansigt dér i det hvide Hår og Skæg — Gustaf Ekman, Herren til Lesjöfors, Lancashire-Smedjets utrættelige Forkæmper i Sverrig, Gas-Svejseovnens

Opfinder, Læremestren og Exemplet for Slægtled af Brugsfolk, nu brudt og grånet af tvende Menneskealdre under Jærnets hårdeste Åg — Lucia til større Ære, end Major Bror af Ekestams sorthårede og rosenkindede Åsyn, velnæret, velset og velforlovet efter Decenniers festlige Lediggang?

Brændte, hamrede og svejsede Patronen hendes Magt ind i Redskaber, Våben og Lænker, valsede, fedlede og skød da ikke Majoren hendes Ry ind i Dansesale og Spillebuler, i Eventyrets og Vildtets grønne Värmeskog? Flokkedes omkring Gustaf Ekmans ludende Hoved Fæller og Disciple, fra Thrond Thorlanders Petrus-Åsyn til Inspektør Janne Piscators Ischariotes-Fjæs, stimede da ikke Jævninge og Elever omkring Majorens knejsende Pande?

Jo, han drømte ikke! Märta Molls Forkyndelse derhjemme var gået i Opfyldelse: han sad i Templets Allerhelligste, bag Forhænget, hvor Guds Åsyn sås og forstodes, blandt hans Udvalgte, hans Ypperstepræster!

Se dog Kæmpeskaren dér, tronende foran Sährimner og omkring en Mjødbolle, stor som den, hvori Ættefaderen, Kong Fjölner, fandt sin salige Død: de Vældige på »Bjærget«, Kis'es Sønner, Värmeskogens Nimroder!

Store Nisch: Flötningschef Dahlman, Jærnets Svinger, Ulvens Banemand, Bersærken fra alle Herremands-Fejder mod Bonde, Tater og Vilddyr, gnavede med sit blide Barnesmil på et sovset Lårben — Pleje- og Brodersøn af brave Feltpræst Dahlman, som Ruslands Katarina fangede i 1787, og som i Alderens grå Dage, på Prækestolen i Holmedal, funklende lig en Sol af den store Kejserindes Ømheds-Gaver: Spænder, Nåle og Ringe, forkyndte de Renes og de Fattiges Evangelium . . .

Steffan lukkede Øjnene. Blegnede ikke selv deres Lucias Glorie imod den, der strålede om dette troende, gumlende Åsyn, fra dets Barndoms Lærestunder mellem Farbroderen og hans Hjærtens-Ven, Nordens Alcibiades, Gustaf Maurits Armfelt, Gudernes, »Solkongens« og Kvindernes Yndling?

Hvor trallede den Pige, hvor sprang det Dyr, eller trællede den Bonde i Värmlands Skove, som ikke hine tvende Stores Plejesøn en Gang havde jaget og fældet?

Men nej — »Solkongen« var faldet, hans Sol gået ned, kun dens Genskær over denne Pande! Mens deres —

Se nu drak hun dem alle til med »Velkomsten«, skummende af Gudmoders 100årige Øl, Brygget af hine 100 År!

Og hun hilstes af Lenets Jægermester, Herman Adolf Falk af Gate, Guerilla-Chefen fra Krigen mod Norge, fra Lier og Magnor Bro, Føreren af Elfdals Kompagniets Tog bag Adlersparre mod Stockholm, at afsætte Vanhelligeren af tredje Gustafs Solfest, Bibeløget Gustaf den IV Adolf! Banemand for 104 Bjørne og hint Karl Johans Fabeldyr i Stockholm: halvt Ulv, halvt Bjørn, alt Ondts Symbol, som han ramte i dets eneste, blodskudte Øje, da hver en anden Dødelig flyede for Dampen af dets Gab, løftede han dér, med sin Navnes, Falkens Blik under de hvide Bryn og dens Kløer som Fingre, sit Bæger mod hendes Velkomst. Og hendes Krone tændte det 100årige Ølskum som en Glorie om hans eget 76årige Hoved.

Hvad sagde Barchäus på Jærnets største Dag? »Caesar, morituri te salutant!« At Steffan havde grædt og gruet for for de Ord! Caesar, det var jo ham selv, hans Tid, alle Tiders Frugt!

Ja, med Bugen læsset op på Bordet imellem Flasker og Fade, med Bringen tindrende af Karl Johans Medaljen og Medaljen i Guld for Tapperhed, med de rødsprængte Kinder stønnende af Åndenød, drejede Carl Axel Nauclér, Kaptajn i Regimentet, sin Spilledåse, den til hvis Valse der var danset de utalte Aftner i de utalte Värmlands Gårde, hint halve Århundrede rundt, han og hans talløse Jagthunde havde kreset, som Solen selv, over Fernebo.

Helt fra Medskog, Mattram og Lier, Ven med Karl Johan og Herre til Sällboda i Gunnarskog i Jösse, styrede han sin Ölands-Ponny forrest blandt alle travende »Knægtes«, svang han, 66årig, sin Fod højest i Taget af alle Jössedansere, og overdøvede han nu, da hans Vals var endt, selv Farbroders Stagnelii Sang ved Lyren, ja Lusse-Gildets ganske vældige Brøl ved, med Spilledåsen dansende som et Skjold mellem Hænderne, at sjunge mod Lucia:

»Ädlaste mål oss vinkar på vår bana!
Än kan med oväns blod ett fält här färgas rödt!
Skarpt är vårt stål och blöda är vår vana!
Alla, alla käckt framåt!«

til en Kæmpearm rev ham over Ende, så Spilledåsen, Värmlands Dansegige og Stridstrompet, nær, som hin alle Svears Heltekonge, havde endt i Mjødkarret, mens en Strøm af Babylonisk:

»Good dam, brother, drick, drick! din gamble, blodsultne swine!«

nåede Steffans Øren, som en Forsikring om, at var end denne Røst Jakobs, var Hænderne Esaus, Värmeskogs tro Søn, Lucias fødte Tilbeder!

Ja, i Sandhed, ti Trealens-Kæmpen dér var jo selveste Llewellyn Lloyd, Englænderen — nej, Verdens-Vagabonden, der en Gang strandede på »Bjærget« her og fandt sit forjættede Land: Skove og Søer så myldrende af Dyr og Fisk, at de, som han for undrende Landsmænd berettede i sine: »Jaktnöjen« og »Tjugu år i Skandinavien«, lugtede af Vildtsovs og smagte af Fiskesuppe! ubestigelige Højder, uigennemtrængelige Dale og rivende Elve uden Grænseskel, uden Jagt- eller Fiskelove! Ruder, vinkende gennem Natten og Urskoven med Lys og Arnebål, med altid åbne Døre, altid bovnende Fadebure og Himmelsenge, altid stemte Violiner og bonede Dansegulve, altid redebonne og altid ledige Kammerater, Stifindere og Jægere, altid smilende Møer, kække og øre som Skovenes Huldre!

I mere end et Fjerdedels Sekel havde denne Fremmede nu gæstereret her i de gratis Herbergers Land, i de fire Vindes Asyl og, Mand fra det Fjærne, blevet Indfødning af Fernebo, Värmland-Lucias Tjener!

På Rigets Sydgrænse, hvor Landevejen fra Göteborg passerede mellem Halle- og Hunnebjærgene, hvor ved højlys Dag Ulveflokkene strøg over den travle Handelsled, imellem Fragtmændenes Kærrer og Kanalskippernes Pramme, som selve Bjærgenes Skygger og Hunnerkongernes Minder, sad han på Vagt, på Ronnum Gård, at fange hver Passant fra Filisterlandet og døbe ham til en Fernebos Proselyt.

Dér så han jo »Bjærget«s røde Kilde, Jærnet, rinde bundløst forbi, ned mod de lave Dale, og forvandlet til Guld, til Dukater, Korn og Vin strømme tilbage. Dér så han alle Himlens frie Trækfugle, Sangsvanernes og Mejsernes muntre Tyveflok: Poeter og Malere, Vaganter, Spillemænd og Zigøjnere toge op mod »Bjærget«s vinkende Skove — et ustandseligt Tog, der aldrig vendte tilbage, en Folkevandring, der havde fundet Hjem!

Han blev Portner til det Rige, over hvis Dør Farbroder sagde, der stod skrevet: »I, som indtræde her, lad hver Bekymring fare!« Ja, hvad sang ikke Farbroder til den store Ferneboers, Llewellyn Lloyds Pris?:

»Han er Forspringeren i den Langdans, der slynger sin Kæde fra Vänern, fra »Knalledoniens« Grænse, Hjemmet for alle »Knallar«: Borås', Allingsås' og Göteborgs Handelssjæle, til Sandkällefors på Grænsen af alle træexporterende »Baggbölinger« af Nordmænd! Han er Høvdingen for de kæmpemæssige Jagter: Sogne- ja Herredsopbuddene på hundrede, ja tusinde Mand, der — indråbte fra samtlige Lenets Prækestole, — med Marquesen af Devonshire og alle Europas Argonauter i Spidsen, under Pibers og Trommers Lyd, under Faklers og Faners Blus, under alle Tungemåls Hallo og alle Ildvåbens Gny, som selve Jagten på Eventyrets gyldne Vædder, toger ind gennem Värmeskogen, i hvis dunkle Krat Dyrets Krumhorn vinker!«

Steffan nikkede. Ja — og han var Fader til talløse møfødte Børn, al Illegimitet til Trods Tronarvinger til hans Rige — om de ikke som Sønnen Charles Andersson, Livingstones Følgemand, udvidede dets Love og dets Grænser til Ovambofolkets endnu friere Fernebo, og i Ngamisøen, i det sorte Fastlands Kilde, omsider slukkede Tørsten i Jordens Hjærteblod — og betalte Prisen med sit eget . . .

Ja hør, med sin 66årige, falske Stemme, på sit Kaudervælsk af Svensk og Engelsk sang han nu, lænet over Bordet på sine vældige Arme, en brittisk Sang til Värmlands Lucia. O ja, ej blot »Bjærget«, ej blot de, men hele Jorden, alle Aldre priste hende, deres Lucia!

Hjemme på Idets Boghylde stōd Fader Lloyds: »Jakt-

nöien i Sverge och Norge« og Søn Anderssons: »Lake Ngami« Side om Side.

Og her i Karolinernes gamle Spisesal — Steffan rejste sig — her tændte Lucias Krone Petter v. Uttfalls blussende Fjæs under Grev Jobs dødblege Ansigt. Og sang de af Latter, Juleøl og Svinefedt skummende Læber ikke samme Sang som de af Sårfeber og Mareridt fortrukne deroppe i Lorenz Paaschs mørke Lærred: Jærnets Hymne, den Frikøbtes som Ofrets!

O jo, Märta Moll, du læste af Biblen over mit Sygeleje om det Abrahams Taffel, hvorom Slægter skal samles fra Øst og Vest. Se, jeg har fundet det: vort Nu!

Ti som Israels Børn sidder vi i Jærnets Allerhelligste, ej i dets Forgårde: Seklernes Stue og Savolaxhyttans Ovn og Fattighus, ej blandt dets Profane: Krigere og Trælle, men blandt de Indviede: Ypperstepræsterne, bag Forhænget hvor Guds Ansigt ses og forstås!

Denne Boligs Indskrift: »Ille terrarum mihi praeter omnes angulus ridet«, nu fatter jeg den! Se se, vor Krog af Verden, vort Nu af Evigheden ler! Se Fernebo, Landet hinsides Ægyptens Jærnovne, hinsides Ørkenens Krige og Hunger, hinsides Lovens Sinai, det forjættede Land, er nået!

Stort Kvæg og smått Kvæg er ofret, Fædrene faldne, og deres Fjenders Børn, alle som ikke er af Valloniet, gjort arbejdspligtige! Jærnets Lov er sket Fyldest, nu opfyldes dets Evangelium, Brabanterfolkets Forfatning: »Joyeuse entrée«, som Farbroder en Gang svor at sætte i Musik, at Folket skulde danse det skønne Navn til Ære!

På store Stene, på hellige Stene stod Guds Hus betrygget!

Men Märta Moll, hvor kunde Moses', hvor kunde Davids Slægt dele det med ham?

Agtede de, der bar ham gennem Hav af Blod og Ørk af Skove hid til Fernebo, den Gud, som de vandrede med gennem Sekler, og de Slægter, som de bragte ham til Offer, så ringe, at de mente, hans Hjem var i Ovne, på Valpladser og ved Dødslejer? at han var de Trællendes og de Faldendes Gud? at Hænder, røde af Rust og Blod, kunde drage Tæppet fra hans Smil: »Det er fuldbragt!«? Kendte de ikke, om ej

før så i deres Dødsstund: at af den fødtes han? at Fernebo, for fjærnt for dem at nå, var hans Mål?

Men vi, deres Sønner, Salomos Slægt, hvis Navn er Fred, vi bag Forhænget, sidder nu for det Smil!

Ja, og sad I iblandt os, I vilde fatte ham, hvem du Hindric Griphufvud, du Mester Moll, du Blinde-Olle anede i Eders Tilbedelse! hvem I, Anders Stenkula, Sixten Råbock og Stolle-Namnlös flyede i Eders Frygt: Solen uden Klæder, som Elias Bjur og Patron Jacob drømte, den ukendte Gud, som Zegoel søgte! Og du, Finnepige, din Forbandelse vilde vende sig til Velsignelse!

Men — var han Gud, om *I* så ham, om det Taffel beredtes også Eder?

Nej, Märta, vi fandt den Gud, som Karolinerne søgte bag Ural og din Fader gennem Järnbäraland! I Fernebo fandt vi ham!

Men salige I, som troede, uden at se, I som tjente, uden at lønnes, den sande Gud! Hvis Middel var Eder og Jærn, men hvis Mål var os og Guld!

Men — Märta, Märta!

Med Næseboerne spilte mod Salens Duft af Vin og Fedt, med Ørene åbne for dens Musik og Sang, med Øjnene spilede mod Sancta Lucias Krone, klamrede Steffan Hænderne om sin Tallerken, som om en Ret, der med Rette fratoges ham . . .

Jeg, af Salomos Æt, som så og derfor fornægtede, som lønnedes og derfor krævede, som arvede og derfor fragik Arv — hvor kan jeg eje, hvad jeg forskertsede? hvor kan jeg sidde iblandt de Levende, og hvor tør jeg flygte til de Døde? Mod hvem har jeg mest forbrudt mig? mod dem, hvis Liv eller dem, hvis Død jeg søgte at gøre forgæves?

O Gud, mod dig! I Dødssynden: Ulydighed, forenes alle mine Synder! Fornægtelsen af Retten som af Pligten! Nejet til Glæden som til Sorgen!

Hvem ledte Dødsridtet i Nat, hvem styrtede Levende og Døde og Ufødte i Ovnens Gab? Jeg — som jeg havde svoret! jeg, Fornægteren, som stjal Guds Åsyn! jeg, Kain,

som just vilde vogte min Broder — og dræbte ham, fordi jeg vilde vogte ham mod Gud!

Märta Moll læste af »Genesis«: »Forbandet fra Jorden, ustadig og flygtig! Den skal ikke give dig sin Kraft!«

Ja, Brødrene og Søstrene, »Bjærget«s Ungdom, Sancta Lucias Hof — se Taflets Præsidium af flagrende Lokker og dunede Læber, af nøgne Arme og senede Skuldre! Se rødmende Kinder og brændende Blikke under Claës af Adelstiernas dødblege Ansigt, omkring Gudmoder Huldas og Landshøvding Oldevigs aldershvide Hoveder!

Se General Malmborgs elve skønne Døtre, Dronningerne blandt dem alle, blusser under Smilet fra Landshøvding Oldevigs Sønner!

O godt, at Sancta Lucia kom til ham sidst af alle på Gården, for sent til at han kunde finde sin Plads blandt dem, der sad øverst ved denne Morgens Taffel! Godt han sad skjult i sin Krog, fjærnt fra dem og det Kald, i hvis Ærind han sendtes hid, og som han sveg i det Øjeblik, Susanna derovre i Børnenes Hus ved sit Kys og sin Dans vakte dem og det: det nye År!

Medens han i »Bjærget«s længste Nat ledte de Dødes Ridt, selv en Død på sit Leje, styrede de, fra Herregårdene på Næsset, Generalsboligerne ved Karlstad og Brugene i de fjærneste Kroge, ad bundfrosne Elve og Søer, dets Fakkeltog af Ånde, Latter og Sang hid til Altret, det endelige Mål: Nuets Fest.

Gud, jeg ser dig og er salig! Jeg ser mig selv og er fortabt!

Og dog, Gud, dog —! Drukner ikke Salen om mig i Rødt, i din egen hellige Farve? Hvis Hjærte brast og døbte den til dit Tempel og os til dine Børn? Mit, Herre, Steffan Choräi!

Se Savolaxhyttan, Seklernes Stue, ja selv Forgården her, denne Sal, forsvinder! og jeg står for dig dér, hvor vi ikke kan skilles, i dit Riges, i Jærnets Allerinderste: mit Hjærte.

Drukken af Hjærtet, det altid og aldrig kendte, rystende ved dets Slag nu da han fattede det, svimlede han for Gud og for sig selv.

Hvem havde han huset i Guds Allerhelligste? Alle dem, Gud dømte, dem han havde nødigt som Ofre — Ly havde han skænket dem, Værn mod Guds Plan — Opstandelse for dem, hvis Pligt var Døden!

Hvor kunde han finde Tilgivelse — og hvor kunde han undgå den? Ja, hvor kan jeg undgå dig, Sancta Lucia, du Guds Vilje i mig, min Nødtørft?

Gud, jeg har ikke villet dig, du har villet mig, dit Blodvidne! Oplod jeg Hjærtet for dine Fjender — hvis Hånd styrtede det da hin Dag i Tårnet, fra dets Forfølgelse af din Lov, nær dens Fuldbyrdelse, ned iblandt dem: Sygdom, Savn og Sorg? Hvem gjorde det fra dit til deres, alvidende som du selv?

Hvorfor, Herre, hvorfor? Vilde du prøve din Styrke just i din Udvalgte, Sønnen af Eventyrslottet, just i Stunden, da Sejren var dig vis: min Hånd nær Susan?

Se, jeg bestod Prøven! Se Hjærtet, du fristede på Sygelejet, i din gloende Ovn, som du sendte ud at ene gå Slægternes blodige Sekelgang — se det forsøgte Hjærte besejrede Fjenden: sin egen og sin Næstes Sot, og grummere af Viden end andre af Tro kender det sig som din, ene din!

Se, fra Tårnet og til Lussemorgen vandrede jeg blind for dit Asyn, som mine Fædre! Men jeg tjente dig ikke som de! Uddrevet af dit Rige befæstede jeg mig i dets Inderste: i Hjærtet — bekrigede jeg dig, som Konge, ikke Træl, i dit eget Hjem!

Du, som tvang mig til at leve, som du tvang mine Fædre til at dø, erkend mig da, hvor jeg erkendte dig: i vor fælles Styrke: Blodet, som skilte og forenede os! som du gjorde til Fjendens Talsmand — at det, i elvte Time, skulde bekende dig som sin egen Gud!

Og du, Susan, erkend mig som din Husbond! Du, som spyede ad Jærnet, kys nu Guldet: Danskeren i Järnbäraland, forløst af »Bjærget«, af Levende og Døde, den Eneste — hvis Ret er Altet! Den, der vågnede sidst af alle, da Lucia-Nat var omme, da Festens Lys stod tændt og dens Bord dækket, den, der sloges til Krøbling, at en Anden skulde slæbe dig op ad Trappen, og han kysse dig øverst deroppe!

Og Brynte, fatter du nu hans Styrke? at den er Starke-Thors, Guro Rysserovas Følgesvend fra Nattens Ridt. Sancta Lucia, se ham bag din Stol: Guds Redskab, Jærnet! Jætternes Dræber, Gudernes Beskytter! Husker du ikke, at han priste sine Lænker? som Blinde-Olle, som Mester Moll, som Hindric Griphufvud, som alle Gud blindede, for at de i hans Navn skulde tjene os! Men vi, Susanna: de Bésche og du Pont, vi stod i Värmeskogen foran dens Bønder, som den Guds Åsyn, de så den Dag, da de slagtede Finnerne, hans Udtjente; som de forglemte i deres egen Tjenestes År, men såe pány, da han, der havde haft deres Liv fornødent, fik deres Død behov! han, som åbenbares i Sejrens Øjeblik, for Sejrende som for Tabende! som vi to selv først fattede, da han krævede din som min Farfader, at af deres Legemer, af Jærnet, udsmelte os: Guldet!

O Herre, du tog Ansvaret for alle Døde fra mig — og gav mig det for alle Levende! Jeg vilde sørge for de Tusinde og skal nu sørge for den Ene: mig selv! Jeg, der havde Modet til Oprøret, vil jeg nu have det til Lydigheden: til at elske, til at være mig selv? til at erkende dig ej blot i Tro, men i Gerning? til, som du, at kræve mine Ofre?

Salen svømmede atter sammen om ham — Latter og Sang, Lysdis og Mados, blodskudte Øjne, flammende Kinder, blussende Munde . . . Fakler og Kårder, Stjærner og Kors — Jærnets Tegn. Ja, Jærnets Stormestre: Ingeniør og Knægt, Præst og Patron, Yngling og Ungmø, slå Vagt om mig, det Lam, der ofrede sit Blod, at I kunde beholde Eders; der sonede Eders lønlige Synd: Eders Øjeblikke af Sygdom og Sorg, af Samvittighedsnag og Gru! Og du, Sancta Lucia, i hvem Gud åbenbarede sig, at jeg skulde se hans Vilje, at jeg måtte lyde den: bliv du nu mit Jeg, at jeg kan elske det! mit Selv, at jeg kan tro det!

Han lukkede Øjnene og åndede dybt ud. Det var fuldbragt! Hans Mål var nået: han var frigjort for sig selv, for Gudløshedens Ansvar og Angst! Ikke fremmed, ikke vanskabt, men omskabt og hjemme i hende, i Gud! Han havde sejret: han havde adlydt! Hvem kunde nu ramme den Frelste?

Gennem Bægrenes og Knivenes Raslen, gennem Ingeniørernes og Patronernes Hurra for den nye Persberg Bane og Søtrafik, »Knægtene«s for Landevejens sidste Kys og Markedets sidste Røvertogt mod Bøndernes Fouragevogne, gennem Veteranernes Korsang til Nauclérs Spilledåse:

»Du Carlars son, du Nordens stjärna,
vårt hjärta och vårt svärd är ditt!«

gennem Farbroders Recitation til Luten ved hans Bryst:

»Rusig af drömmarnas vin —«

og Bror af Ekestams til Flasken ved hans:

»Hjärta mot hjärta förglömma vi båda
verkeligheten för kärlekens dröm!«

gennem Böös'es harmrøde og Bräutigams skrækblege Klynk over sidste Stænderforsamlings Mildnen af Fattig-, Kirke- og Hustugtsloven, gennem Ynglingenes tørstende og Jomfruernes forjættende Åndedræt — hørte han én eneste Lyd, Guds Røst: sit eget Hjærte . . .

Et Bulder, som styrtede Loft og Vægge, som revnede Gulvet — hujende og skrigende Røster — —

Forvirret tumlede han op.

Salen myldrede af Hoved ved Hoved, Arm ved Arm, af svingende Hænder, pegende Fingre.

Og i Døren ud til Slægternes Trappe og Gårdens Portal mod Yngen stod Noah van Drougge med sit hvide Hoved løftet og ramte sin Marskalk-Stav i Gulvet, mens Munden råbte i det lange Skæg:

»Sancta Lucia! Sancta Lucia! Sol står op! Den nye Dag! Bort, Sancta Lucia, bort!«

Og over ravende Skikkelser, over Ansigter, skoldede eller kalkede af Nattesæde og Svir, over Røgen af Ånde og Sved, over det afspiste Bord, de væltede Flasker og Stole flammede et Brandskær ad Portalen, ad Rudernes Is, en Glød, der fortærede Ansigter og Kroppe, der opløste Stimlen til sorte Pletter og gylden Dunst.

Og gennem Emmen og Emmerne styrtede Sancta Lucia

med Håret og Kjolen strømmende efter sig, med Kronens Kærteluer flyvende over Hovedet, med Hænderne i det lange Svøb, som i Aftes, imod Dødsbæreren!

Og smudsige Servietter, Sprøjt fra Vin- og Ølbuteljer, afgnavede Kødben — de alt af Ilden halvt fortærede og opløste Skikkelser jog hende under Hylet:

»Sol står op! Sol står op! Bort, Sancta Lucia, bort! Sol står op! Sol står op! Den nye Dag!«

Og nu — en Kæntren inde i Flammehavet, en Dukken frem af Vragstumper: af struttende Hår, fægtende Kårder, Præstesnipper, Uniformskraver, Slør og nøgne Halse —: de Jagende suget med af den, de jog, af Råbet:

»Sol står op! Sol står op! Bort! Bort! Bort! Sol står op! Sol står op! Den nye Dag!«

Den nye Dag? Hvilken? Drømte han? Var ikke deres den sidste, alle Slægters Mål? så han Salomos Slægt, Guds egen, hvis Navn var Fred, på Guro Rysserovas Ridt mod den Ovn, hvis Frugt de var? Sancta Lucias Børns mod den Dag, som hun vakte dem til — for at kaste dem i sin Brudgoms Favn, i hans Brand, at mætte den, at øge den til nye Flammer, nye Dage, nye Slægter? Var da ikke deres den sidste, alle Tiders Sum, alle Slægters Mål?

Så han Gud fortære sig selv? Eller — så han én Slægt, ét Døgn, én Blodsdråbe gennem hans Åre? så han sin Tros Fuldbyrdelse: Menneskene og deres Gud: »Bjærget«, det evige og evigt fortærende? Sancta Lucia — deres, så han hende, ej ved frittende Tællelys, men ved Bryllupets Fakkel! med Tyttebærkransen skredet skævt om Panden, pjaltet og gul, med den nioddede Krone smæltet ned i en osende Dynge, med Brynene hvide af Talg, Kinderne sorte af Sod, Kjortlen smudsket og skjoldet af Mad og Vin, flået og forrevet af hendes Gæsters drukne Næver! Den Kærlighedsløse i Kærligheds Bud: at ofre sig for Altet! »Bjærget«s Dronning: dets ringe Tjenerinde!

Og i hendes Hæle Starke-Thor — hans Øjnes tindrende Stål, hans Bringes Bælg under den røgsorte Skjorte, hans Smedenæver strøende Vidjekurvenes Safransbrød under sine

Hæle — ikke Træl, men Herre, ikke Følgesvend, men Jæger! Jærnet jagende sin Frugt, Guldet, mod sit Værksted: Diglen!

Og i deres Kølvand bugtunge Oldinge og slangelokkede Møer, med Oksebove som svingende Køller, i Rusens Afsind drivende på hende og ham, deres eget Dragsug! styrtende af himmelvendte Buteljer Olie i den Ild, som hvæste af deres Gab, påskyndende deres og deres Lucias Offerdød!

Og selv sprang Steffan med, mellem Bord- og Dødsfæller, vammel af Lede, svimmel af Gru, lydig af Tro:

O ve, at jeg er med! O Tak, at jeg er med! At jeg må dø som leve for min Tro! O ve, at jeg blev til! men Tak, at jeg skal dø! At jeg skal fries af min Nødtørft i din, o Gud!

Hil dig, Gud, hil! vi kommer, dine sande Troende, at bekræfte vor Tro: at leve og at dø! Vi kommer, om tidligt eller sildigt, om sværddøde eller strådøde, om Davids eller Salomos Slægt! hver Blodets, hver Jærnets Barn — som Blodet til Hjærtet, som Jærnet til Magneten! hil dig, o stærkeste Stærke!

Som vore Fædre med Suk danser vi med Sang dig i Møde!: at du ikke sveg, at du ikke fornægtede os ved at fornægte dig selv, ikke fristede os til Skånsel ved at skåne os, ikke byttede Jærnet for Guldet!

Tak at du blev os, vor sande Sum: det evige Jeg! Nu ej blot vil, men tør, nej må vi følge dets Lov!

Ti Lyst blev Lov, Egenkærlighed Alkærlighed! Vi, alle Slægters Mål, Guds Middel!

Hvor kunde Moses', hvor Davids Slægt se dig? O Død før Fernebo! o ringe Offer, o fjærne Viden om Gud! Kun Lige fatter Lige, kun vi, der delte hans Kår, deres Pris!

Og derfor, o Gud, se et Festtog som aldrig før! et Tog af Bakkanter og Mænader, drukne af deres Ret, kransede til deres Pligt, lystige og lydige, dit sidste Middel, næsten Fuldendelsen, næsten dig selv: det triumferende Jeg!

Ja se derude — af vor Festsals sprængte Dør, af vore Ruders bristede Is, af vort revnede »Bjærg«: dit vældige Åsyn: Ild og Jærn! Den nye Dags Sol! Evighedens! Se

Himlen over Persbergs Snetoppe, over Yngens Is, over Djursäters Tage danser som grønne og sorte Slakker mod din Glød!

Og vi, vore flyvende Hår, vore kæmpende Arme, vore springende Ben, opløses til gylden Dunst og til sorte Skygger — som Landet og Søen, de Gulve, vi trådte i vore Danse, og som nu brister af den Ild, der bevingede os!

O mærk, Heden af vore ovnvarmede Lemmer, vore madfyldte Maver, vore spirituslune Svælg slås af den Storm, af den nye Solopgangs Ånde som Røg hen over Slægternes Trappe! Vort Fakkeltog, fra Sancta Lucias Krone til Pråsen i min Hånd, smælter i dit Alters Glød!

Blændede ser vi dig, fortærede opstår vi i dig, i »Bjærget«s, vor egen Gud: evige Jeg!

Ja, se os: fra Gudmoder Hulda og hendes Meddanser, Landshøvding Oldevig, Børnene af Gustavianerne, men Børnebørnene af Karolinerne, de Første af vor Slægt! Se dens vexlende Børn: Löwenhjelm og Malmborg, som ved Moskwa og Leipzig købte dens Morgen! »Knægtene«, som fejrer dens Middag, og os, Ynglingene og Jomfruerne, som skal betale dens Aften! Se Gratialisterne, de veltjente: Bas-Fre'rik og Patron Gustaf Ekman, og Rekrutterne, de kampglade: v. Schéele og Olivecrona, dem, der stiftede og dem, der inddrev Gælden i dit Navn, nu i deres Tjenestes sidste bringe sig selv, som fordum Næsten, som Ved til din Ovn! Se Böös og Bräutigams Præstekjoler- og Kors, Farbroders og Juringius' Digterlokker- og Lyrer! Og sidst i Slægten, bærende ej blot den, men dens Fædre, blind for Vejen, men vis på dens Retning, famler med udstrakt Krykkestav, med vaklende Knæ Peiter Pitter!

Se Fakkelløbet: Ferneboerne! Se, Olof, de Undskyldte, de som elskede Susan, deres Nødtørft: deres hellige Kald! Se min Tro og min Tvivl, mit Håb og min Angst besandet! Min Ret og min Pligt begyndt! Se mit Liv og min Død!

Ene og segnefærdig stod Steffan, støttet mod Slægternes Trappe, under Indskriften om, at denne Krog af Jorden smilte som hans Hjem, og så sine Søskende, dets Børn, under Nattstugans snestængte Glugger, under Julekorsets frosne

Hjærter, indskibe sig i Kalesjekanernes pelsforede Kister, i Slædernes halmfyldte Skrin, med drukken Latter og kælne Hvin hilsende som deres det bestandigt nærmere Skær af den Sol, som de nu selv råbte fra Mund til Mund var et Uvejrs!

Ja, så de ikke dér Trængslen i Porten: dets Børn, trængte Hoved ved Hoved mod den nye, blodige Horizont: Friholdet fra Persberg, glippende mod den ukendte Dag, hvis Lys og hvis Glød dampede »Bjærget«s Kulde og Nat fra de jærntunge Lemmer, og, sitrende i Solopgangens Brise, »de Försvarslösa«: Fanter, Finner og Forbrydere, med Stolle-Namnlös i deres Midte, ludet over sin Stav, som lyttede han til det Sus, der nævnede ham og dem ved Navn — der kaldte dem til deres Hjem, de fire Vindes, som dets rette Børn! Og omkring Stollen Gris-Ulla og hendes Datter, Maja, bærende Rokkefiskens Gab i deres Favn: Skæbne-Hjulet, det yderste Havs Svælg.

Men forrest — Steffan greb om Gelænderet på Slægternes Trappe, olieblankt af Sved og Blod . . . Jo, han kendte hende, i det røde Skørt, under Pitnilkaen og med Pieksuterne på Skierne: Finnepigen fra Savolaxhyttan, fra Troldskuddets Aften!

Susan og Brynte, der flygter og forfølger gennem Gårdens Snedriver, flygt kun, forfølg kun! Nå sejrrig dit Bytte, Jæger! Troldskuddet ramte hende — og faldt fra din Faders Bryst, da du hyldedes som Ejer i det Hjem, der en Gang var hendes og en Gang Finnepigens! Husk Savolaxhyttans Navn! hvorpå din Kontrakt går ud! Bi kun, og »Bjærget« præsenterer dig din egen Underskrift: din Pligt som Undersåt!

Dig — ja, og mig, os alle! Børnene, der bragte Evangeliet til Frau Holdes Gård: at bestandigt pånyt skal den smile Slægterne til »Bjærget«, deres Hjem og Grav!

Se dér Ferneboen, Mennesket!

Steffan trådte helt ud på Trappen, stangende mod den stadigt øgende Storm.

Dér, igennem Vrimlen af Steffans egen Slægt, der larmede, drukken, på sit Opbrud fra Festen, og forbi den ventende, tause og hungrige Skare i Porten, trak Noah van

Drougge, ved sin lange Stav og med sine jordvindende Skridt, en vaklende og broget Bylt af Pjalter og hvide Hår: den hundredårige og blinde Taterske, Grisilla Loa.

Igennem Lussegæsternes Mylder, der snurrede hverandre ind i de svære Rejsepelse, hvirvlede hinanden i de mange Alen lange, brogede Skærf, omfavnede og kyssede hverandre til Afsked og Tak for Festen — igennem Stimlen på Tærsklen, der trængte hinanden mod Portens Søjler, ned på Isen eller op i Gården, lyttende og vejrende mod de festmætte Ræb, mod Osen af opkastet Mad eller udtømt Vin, lakkede de To, slæbende og segnefærdige, deres kendte Bane: fra Djursäters Køkken dets Huse, Stalde, Pavilloner, Skure og Grave rundt og tilbage til dets Køkken . . denne Solopgang som de sidste tyve Års, siden den, da Grisilla, der var faret vild i Sneen og sin Blindhed, fandtes på Gårdens Tærskel, ved »Broderskabets Tempel«, og neppe bragt i Læ og reddet ved dens Arne fra sin Vandrings Hunger og Kulde, famlede efter sin Stav og mumlede: »Nu må jeg bort igen! Nu skal jeg gå!«

Steffan nikkede. Gudmoder Hulda, hun kendte Børnene af Fernebo, deres Bud at vandre Jorden rundt — og gav Grisilla Lov at lyde: hun lod hende vandre, nej, krese ved Noah van Drougges Hånd! Om lidt vilde Grisilla dernede i Køkkenet smile bag sine blinde Øjne: »Se, hvor jeg vandt frem! hvilket nyt og fint Sted, jeg er kommet til! Det har aldrig nogen af min Slægt før nået!«

Gud, se dine Tjenere krese, hør Koret dernede:

»Nu ä dä jul igen,
och nu ä dä jul igen!
ja' trur, att jula räcker ännu till påska!«

Til Påske? Nej, til Evigheden — i Fernebo, i Menneskenes, de stadigt Igenkommendes Hjem!

Hør, jaget af Svøber, af Arme og Huer, Råbet:

»På Gensyn til Jul! På Gensyn til Jul! På Gensyn!«

Steffan løftede Hovedet. O ja, oppe på Trappetrinet stod Gudmoder, lille og celandonsbrusende, under Slægtens Våbenskjold: Jakobs Kamp med Gud under den stigende og

synkende Sol, og vinkede smilende sine Gæster Farvel og Velkommen tilbage — efter Turen ved Dødsbærerens Hånd... Frau Holde, Livets Fe, hvis Kinder var røde, skønt Håret var hvidt, Gudmoder til alle Värmere . . .

Og dér dukkede Noah op, slæbende Grisilla forbi de Ottes Tempelgrav, end en Gang på Vejen hjem til Festen, end en Gang på Besøg i Fernebo!

Men ovre bag Monseigneurs Rude, dens Ishul lige over for Børnenes Gæstehus — igennem hvis Dør nu Susanna flygtede og Brynte forfulgte — lyttede, med Dødningehovedet på Skakke i den sorte Hætte, Dauphinen af Frankrig, Jacques le Roux. Brænder Horizonten atter rød? hører du Emigranternes Opbrud?

»Ske dig efter din Tro!« læste Märta Moll af Lucas. Ja, os skete efter vor Tro! Vi gjorde vore Gerninger lig Guds, og forløstes i ham! Salige, Märta Moll: døde, efter vor Tro! Nægter du, den stod sin Prøve?

Derude på Yngen, hvis glødende Spejl han så her fra Trappen i Portens Bue, foer nu, i Skyer af Åndedræt og Sne, de første Afskeds-Gæster, fulgte af stedse nye, én efter én eller i Flokke — Herskabs-Kanernes vajende Svejferter og blinkende Våbenskjolde, Knægte-Kælkernes rygende Halmstumper og Seletøj af Reb og Flæskesvær.

Og fra Kysternes snepudrede Skove, fra de sidste frie Bjærgmands-Gårde og Ovne og Gruber, fra Borns- og Yngs- og Ansvikshyttarne, fra Torskebäcken, Gubböen, Genstigen og Ledsamma øgedes det rejsende Mylder ved plumpe Egekaner, malede med Roser og Engle, ved Skovslæder og Kulryssar, trukne af springende Kæmpeøg, fyldte med pjuskede Hoveder og vilde Skæg og røde, flagrende Halsduge, af Bonde-Luciaer, løftede i senede Arme op mod den brændende Sol, skingrende af Triumf i den isnende Storm, som rev Lucia-Kronerne og Lucia-Kransene, som tabte Ringe, fra deres Hår.

Men om Nattstugan herinde, på Vejen under »Broderskabets Tempel«, fra selve den glødende Sø skingrede ustandseligt Fernebos Trosbekendelse, dets Evangelium og Lov:

»På Gensyn til Jul! På Gensyn til Jul!« rullende op mod »Bjærget«s Sol, der nu stod over Spalten i Persberg, med sit Slæb af Røg, af mulmblå Uvejrsskyer.

Og nede i Porten ventede Friholdet fra Gruberne, Finnepigen, Stolle-Namnlös, Gris-Ulla og de »Forsvarsløse«, følgende med rolige Blikke de Syngendes Rejse over det Gulv, der luede som Guld, mod den Sol, der brændte som en Ovn og slikkede om Skyggerne, der forfulgte dem i Dybet.

Men igennem Skarerne derude så Steffan nu Zegoel, i sine flængede Klæder og på sine sårede Fødder, på Vej mod den glødende Klode, der spiltes som en Glorie om hans Hoved. Og Skikkelsen dér i hans Hæle, som fejede Isen med sit Skæg og pløjede dens Sne med sine Trin, var Patron Jacob van Garneij, med Posen fuld af »Bjærget«s Slakker.

De To var på Vej mod Bålet, til den nye Dag og dens ukendte Gud, at udsmælte Guld af Jærn, Paradis af »Bjærget«. Men Steffan så et præsteklædt Korpus fare op fra den forreste Slæde og hvirvle en Jærnsvøbe mod Zegoel, og han syntes helt herind at høre Hadar Böös'es Anatema. Og de Følgende vendte, med dukkede Hoveder, de stejlende Heste til Side, i Spring bort fra Jacob van Garneij, fra Fællen, med hvem de en Gang kørte over denne Sø . . .

Og han nikkede, medens: »På Gensyn! på Gensyn til Jul!« til den evige Fest! stadigt sukkede og jublede op til ham.

Ja, forbandet Gudssøgerne, Gudsspotterne! som berøver os vor Salighed, Døden!

Han foer sammen. I et Nu smæltede Solkuglen, dens Glød i Søens Spejl, i Seletøjet, i de fjærne Gårdes og Djursäters Ruder.

De myldrende Mennesker derude, de snehvide Skove, de himmelblå Tinder fejedes ind i Mulm. I Persberg, af Jordspalten, flammede en sidste Ildtunge —: hver Sjæl, hver Slakke slugt i dens blodrøde Brand!

Et Sekund — så forsvandt den selv, blæstes ud, Persbergs evige Ild: en Funke, en Klode — Jærnets, Livets!

Og blind, kastet end en Gang og endeligt, for Foden af

Slægternes Trappe, lå Steffan Choräus ene i det Hjem, som Guro Rysserovas Ridt, hans Slægt, var rejst over, Favn i Favn, Kriger og Offer, Patron og Træl —: Støvet, som de slyngede bag sig, Røgen af deres Festtog, Bærmen af deres Bæger: Samvittigheden, den Fremmede i Järnbäraland, usalig: evig, sket efter sin Tro! Intet Spor af deres hundrede Kaner, deres Hove og Fjed, deres Danse og Kampe, deres Lucia-Fest! Kun Suset fra deres Flugt, Fernebos sidste Ande, Evighedens rejsende Træk — og han, dens Barn!

Hver Sjæl, ja alle Sjæles: Gud, sket efter deres Tro — og ham efter hans!

Da — gennem Sneens Kog, Tonen i de fire Vindes Hjem — en Stemme uforstyrret syngende:

»Nu ä dä jul igen,
och nu ä dä jul igen!
jag trur, att jula räcker ännu till påska!«

Susans — hendes! Sancta Lucia — hun var tilbage! hun og han, den Tabte af hendes Ridt! Hvorfor? For at rive også ham, den sidste, med til den Gud, som han bestred!

Med Armene højt oprakte, med Hovedet dukket mod Foget og snublende i Snedrivernes bundfrosne Dyb af Blod og Vin, stred han sig frem, mod Stormen, mod hende, at fries af Saligheden, som han vandt ved sin Tro, at usalig forgå ved hendes! at jorddrages, endeligt, i »Bjærget«, sit Hjem!

Han skimtede forvirrede Skygger i Porten — blinde Åsyn, Hungerkranier, brændemærkede Pander — Krykker, Fægtestave, og Drabbeske mokti: Trylleæsken — Ferneboerne, de Forsvarsløse og deres Forsvar.

Og på Nattstugans Kvadermur, på »Bjærget«s første og sidste Bolig, i Jord- og Himmelatomernes Røg, Ulvens brustne Øjne og blodige Gab, lukket af Sne.

Hans Hånd ramte en Klinke, han vred rundt — og tumlede ind i Forstuen til »Børnenes Gæstehus«.

Og gennem Bruset af Stormen, Flugten af Fernebos Børn, de Lykkelige og Lydige, lød Sangen derinde, og en

Glød slog imod ham fra dette Hus, hvorom Sneen hobedes, som føg til, føg til under Aske.

Han rev Døren op, og skyggende med Hånden så han de To, som dansede dér i Heden af Gæstehusets Ovn, i Skæret af hendes sodede Krone —: Susanna i Sancta Lucias Kåbe, med dens Pletter af Mad og Vin, og Brynte med de jærnrøde Næver som en Lænke om hendes Liv.

Og bag deres blussende Ansigter, deres bølgende Ånde, Adrians svedende Albino-Fjæs og Olofs Hungertand i hans egen Læbe.

Og snublende greb Steffan efter hendes flagrende Skørt, og fanget af dets skidne Nældelin hvirvledes han rundt, svunget sammen med hende og Brynte til én valsende Skikkelse i Spejlet derinde.

Susannas nøgne Tå, Bryntes jærnskoede Hæl, hans egen sneklamme Sål ramte »Himmel-Kronen«, tabt i Gulvet i Nat, og slyngede dens Perlers Tårer, dens Rubiners Blod, dens Evigheds Guld bort i Krogens Støv.

Og over hans, over Susans og Bryntes Hoveder gik Daluret:

»I Dag som i Går! I Dag som i Går!«

Og de svang sig til dets Takt, til Sangen:

»Nu ä dä jul igen!
ock nu ä dä jul igen!
ja' trur, att jula räcker ännu till påska!«

Da — en ny Takt . . . Et Drøn, med Genlyd fra »Bjærget«, fra Jærnet under dem . . . Tårnuret slog —

Og Steffan Choräus tumlede ud af Rytmen, der svang de Andre rundt og rundt:

»I Dag som i Går!«

Men —

— i Morgen?

EFTER »JÆRNET« FØLGER »GULDET«.

HARALD KIDDE

SINDBILLEDER.	1900
AAGE OG ELSE. I. 1902. II.	1903
LUFTSLOTTE.	1904
DE BLINDE.	1906
LOVEN.	1908
DEN ANDEN.	1909
DE SALIGE.	1910
HELTEN.	1912

KØBENHAVN - GRÆBES BOGTRYKKERI

Foto 176725